

ЧЕРНИЯТ КВАДРАТ

Тази книга е от поредицата бестселъри „Crime & Mystery“. Най-добрите и най-търсените трилъри, преиздавани в милионни тиражи и филмирани по целия свят.



Този роман е най-доброто от новите криминалета, създадени на руски език. Турецки и компания са вече запазна марка от световна класа...
Bookseller's

ФРИДРИХ НЕЗНАНСКИ



ФРИДРИХ НЕЗНАНСКИ ЧЕРНИЯТ КВАДРАТ

Превод: Минка Златанова

chitanka.info

На международния панаир за електроника в Москва е убит важен сътрудник от научно-техническото разузнаване на ГРУ. Ликвидирана е и неговата любовница.

Случаят мирише на шпионаж и предизвиква конфликт между КГБ и Московската прокуратура.

Делото е възложено на Меркулов и Турецки. Следователите се добират до уникални доказателства за корупция в руския външен шпионаж.

Милиони долари помощи за „братски партии“ изчезват в джобовете на „железните чекисти“. Следват опит за подкуп, шантаж и присъда: Следствената бригада на прокуратурата да бъде ликвидирана! Срещу Меркулов и Турецки са пуснати „чистачите“ на КГБ...

За първи път на български:

Първата книга от серията „Маршът на Турецки“.

„Започна хайката за вълци. Започна се!
За сивите хищници — мъжкар и
кутрета.“

В. Висоцки

ПРОЛОГ

Влакът от Сан Мориц пристигна в Цюрих почти празен. Пътниците му бързо се смесиха с тълпата на гарата. Един от тях — висок и загорял, малко над четиридесетте — уверено се насочи към ескалатора, водещ надолу, към търговския център под Банхофплац. Подземното царство на безбройните магазини не привличаше вниманието на мъжа. Със спортна крачка той бързо прекоси дългия подлез, излезе на отсрещната страна на площада — на Банхофщрасе — и тръгна в посока към Цюрихското езеро. След около триста метра позабави ход, спря се пред малък ресторант и незабелязано се озърна назад, като се преструваше, че сверява часовника си с часовника на старата черква отсреща, който започваше вече да бие дванайсет часа.

Всичко беше наред. Загорелият мъж влезе в близкото барче и зае масичка до прозореца. Запали цигара. В цялата му фигура и по красивото лице се долавяше напрежение.

Автобусът от Брюнау трябваше да е пристигнал преди десет минути. При масичката допърха младичка сервитьорка в национален тиролски костюм. Гостът поръча кафе. След минута тя му сервира кафето, той отпи няколко жадни глътки и изведнъж съгледа онзи, когото очакваше. Дебел старец в карирано яке почти тичаше по Банхофщрасе със скорост, несъответстваща на възрастта и телосложението му, ловко лавирайки между минувачите, за да не се блъсне в някого. Загореният усети, че напрежението постепенно го напуска. Облегна се назад и запали втора цигара. Отново погледна часовника си, остави пари на масичката и излезе от барчето.

Беше си пресметнал времето с точност до секундата: след като измина две пресечки, той почти се сблъска с дебелия швейцарец, който излезе от Ръонтген банк, справяйки се безпроблемно с масивната въртяща се врата, и продължи пътя си към Цюрихското езеро. Прикривайки се в тълпата, загореният неотстъпно го следваше. Старецът избра една закътана пейка в сенчестия парк край езерото, седна на нея и зачака.

Загореният стигна при пейката по заобиколен път. След като се увери, че наоколо е безлюдно, решително тръгна към нея.

Когато го видя, швейцарецът едва не скочи от радост, но се сдържа и ласкаво каза на чист руски език:

— Здравей, Васенка.

Мъжът, когото бяха нарекли Васенка, почти покровителствено потупа стареца по ръката и се усмихна. Усмивката обезобрази до неузнаваемост красивото му лице: крайчетата на зелените очи се плъзнаха надолу, зъбите се оголиха хищно като на плъх. Той направи някакъв недоловим жест, сякаш да заличи нежеланата гримаса.

Старецът извади от пазвата си малък, но тежък пакет и го подаде на зеленоокия. Вася бавно разгърна плътната хартия и застина в задоволство, преценявайки съдържанието с вещината на познавач: сапфирено колие, пръстени с диаманти, перли, изумруди, старинни монети...

— Това е всичко. Последната вноска.

Мъжът кимна, избра от купчинката скъпоценности един пръстен с изумруд, извади от вътрешния си джоб метална автоматична писалка и прибра пакета.

Стиснал писалката между пръстите си, той разтвори шепа и показва пръстена.

— А това е специално за вас, Андрей Емелянович, подарък на внучката за сватбата.

Старецът нерешително протегна ръка, лицето му неочаквано се смръщи, явно бе готов да се разплаче, но не успя — в същия миг Вася бързо натисна скритата пружинка на писалката...

Минувачи откриха на пейката в парка трупа на стареца, чиято ръка бе протегната като за подаяние.

При аутопсията бе установено, че Андрей Емелянович Зотов, художник, на осемдесет и една години, от руски произход, е починал от инфаркт...

ЧАСТ ПЪРВА
ДЕЖУРНИЯТ СЛЕДОВАТЕЛ, НА
ПРОИЗШЕСТВИЕ!

1.

Москва, 17 ноември 1982 година

„Днес ще видя Рита!“ При тази мисъл окончателно се събудих и с привично движение запалих нощната лампа. Навън беше още тъмно и, естествено, хич не ми се ставаше. Колко ли беше часът? В същата секунда на вратата енергично се почука. Ярка Фроловска, племенница на една от моите съседки — бабички в напреднала възраст, — изписка през ключалката: „Шурик, Шурик! Бързо ела да видиш на какво приличат дънките ти!“

По дяволите! Като попарен котарак аз изскочих в коридора само по гащета. „Вранглерите“ ми, моята гордост и слава в юридическия факултет, купени на черно за стотачка и половина, лежаха нагърчени върху дългия радиатор в кухнята. Изключено бе да отида с тях на работа. Изпаднах в ужас: само това липсваше, да закъснея за първото си дежурство по град!

— Има ли ютия? — изкрещях.

Фроловска домъкна от стаята на леля си една допотопна чугунена ютия и я сложи да се нагрива на котлона, след което двамата се заехме да пръскаме дънките с вода. После Ирка се опита да ги изглади. Междувременно се обръснах, набързо се измих с ледена вода зад завеската на кухненския бокс (в нашата пренаселена квартира удобствата бяха минимални), изядох две студени варени яйца, изгълтах бутилчица кефир, намъкнах дънките, още доста влажни на кръста, и облякох новата червено-черна спортна фланелка. На фона на яркорозовите тапети от огледалото ме гледаше един доста симпатичен кестеняв мъж на два̀сет и пет години. Грабнах якето, подвигнах на Ирка „благодаря“ и хукнах презглава надолу по стълбите. Беше вече десет без два̀сет. Майната им на мокрите дънки, розовите тапети и студените варени яйца! Животът е гаден. Но никак не е трудно той да бъде направен прекрасен и удивителен — след малко ще видя Рита!

За по-пряко минах през един преходен двор, претичах покрай Филиповската черква, прескочих осовата мантиanela по Гоголевския булевард и с прилична скорост стигнах на спирката. Да се кача в

претъпкания тролейбус беше, така да се каже, въпрос на техника. Като стъпих с единия крак на долното стъпало и се хванах за шинела на някакъв полковник, дълъг като маркуч, аз изцяло се оставих в ръцете на две студентки, които с всички сили ме натикаха в тролей номер тринайсет, отиващ до „Трубна“.

По едно време шофьорът рязко наби спирачки — очевидно някой заплес или стогодишна арбатска бабичка прекосяваха платното на червено. Пътниците по пътеката между седалките вкупом политнахме напред към шофьорската кабина, след което аз не успях да запазя равновесие и се тръшнах върху коленете на пищнотела дама в кожено палто от лисици.

— Саша — тихо ме повика някой.

Обърнах глава. До внушителната дама седеше не друг, а моят шеф и наставник — юридическият съветник Константин Дмитриевич Меркулов, следовател по особено важни дела в Московската градска прокуратура.

— Май не идвате от къщи? — попитах, защото знаех, че живее в другия край на Москва.

— Прав сте, гражданино началник — кимна Меркулов.

— А откъде? — попитах пак и се усетих, че в известен смисъл въпросът ми е нетактичен.

Въпреки това Меркулов отговори:

— От „Пироговка“.

— От моргата ли? — Кой знае защо реших, че е успял тази сутрин рано-рано да присъства на аутопсия в една от двете морги, които се намираха на „Голяма Пироговска“.

— Не, слава богу. Не идвам от морга. Моята Льоля отново влезе в болница. Бях намерил с големи връзки алтайски мед, та й го занесох. При нейната болест чистият мед, знаеш, е от първостепенно значение, лекува по-добре от всякакви антибиотици.

Уф, че съм дръвник! Как не се сетих?! Та нали моят началник е необикновена личност. Стандартните решения са му чужди дори в личния живот. За Меркулов в прокуратурата се носеха легенди, една, от които беше историята на неговата женитба. Преди няколко години старият ерген Меркулов, който по това време минаваше трийсетте, се влюби като първокурсник. Обект на неговата любов беше скромната и тиха Льоля, болна от туберкулоза и обременена със „зестра“ в лицето

на тъничката белоклепа и беловежда Лидочка. Разбира се, тази история много напомняше на „Дамата с камелиите“, но с нюанси от сюрреализма — Костя не се вслуша в ничии разубеждения.

Сега всяка сутрин води Лидочка на училище и от време на време откарва жена си в клиниката за туберкулозно болни, като горещо вярва, че все някога ще настъпи щастливият ден, когато неговата Льоля окончателно ще се излекува.

Междувременно тролейбусът бе стигнал при „Никитските врати“ и спря. Почти половината пътници, повечето от които служители в Телеграфната агенция, се изсипаха на улицата. Седнах на освободилото се място до Меркулов. Той мълчеше. Зад прозореца се мярна безвкусната сграда на новия МХАТ. После паметникът на Пушкин, Агенцията по печата „Новости“. Тролейбусът приближаваше „Петровка“. Слязохме с Меркулов от задната врата и прекосявайки платното на червено, се насочихме към ГУВР — Главното управление на вътрешните работи. След четири-пет минути пристъпихме към служебните си задължения. Започна първото ми дежурство по град.

Тази сутрин имаше много произшествия, макар че всичко в Москва изглеждаше наред. Работниците се трудеха край машините, повишавайки производителността на труда, към което ги призоваваше новият генерален секретар другарят Андропов. Служещите в министерствата и ведомствата сръчно си разменяха изходящи и входящи циркулярни писма, внасяйки неразбория в делото за построяване на комунизма. През това време жените домакини престояваха на многочасови опашки, като роптаеха и проклинаха не толкова липсата на производителност, колкото на месо. Впрочем те не подозираха, че тези проблеми са някак свързани помежду си. Двамата с Меркулов бяхме далече от подобни делнични грижи. Пред нас бе поставена задачата да се борим с престъпността, чиито показатели растяха с неимоверна скорост, без обаче да намират отражение в печата. „Ако все пак сме догонили прехвалената Америка по производство на въглища и цимент на глава от населението — мислех си аз, — то кой, позволете да попитам, ще ни спре и ще попречи да настигнем и задминем Щатите по броя на убийствата и редица други

тежки престъпления? Например сега в Ню Йорк се извършват по пет убийства на денонощие, а у нас в Москва — вече по четири!“

Дежурната част на ГУВР е необикновено съчетание между съвременна техника и съвременна армейщина — това е най-точното определение, което би могло да ѝ се даде. Трите етажа на старинната къща на улица „Средна Каретна“ са обзаведени с най-модерни електронноизчислителни съоръжения, купени (а според слуховете — откраднати) от Япония и САЩ. Обаче от плодовете на тази толкова скъпо (или евтино) доставена ни техника се ползват тъпоглави кретени, събрани в дежурната част за най-различни провинения — пиянство, дребни рушвети, съжителство с чужди жени. Обикновено това са бивши политработници, орудовци^[1], обересесовци^[2]. Поташев, отговорният дежурен по Москва, е донякъде изключение. Изглежда ми умен мъж. Той запознава Меркулов, а същевременно и мен с оперативната обстановка.

— За изминалото денонощие има пет убийства — боботи той, — самоубийства — девет, изнасилвания — седемнайсет, грабежи — седемдесет и пет, хулигански прояви крупни — двеста и пет, дребни — две хиляди и четири, прибрани от улиците пияни — пет хиляди двеста осемдесет и трима души...

В този миг говорителят на вътрешната радиомрежа ръждиво проскърца и мъжки глас високо произнесе със силен татарски акцент:

— Дижюрни слидуватил, на произшествие!

В дежурната част ечна весел кикот и дюдюкания. Поташев подвикна ядно:

— Сабиров! Да не откачи бе?

Действително ситуацията беше много комична. При разговора с полковник Поташев Меркулов, който бе всъщност въпросният дежурен следовател, седеше точно срещу помощника на Поташев — майор Сабиров, а той викаше колкото му глас държи из цялата „Петровка“: „Дижюрни слидуватил, на произшествие!“

Полковникът изключи микрофона, отговори на поредното телефонно обаждане и каза, обръщайки се към Меркулов:

— Звъняха от комендатурата на Кремъл. Ще трябва да идете на Червения площад. Там има самозапалване. Или опит... — Запали цигара и продължи: — Навъдиха се... кандидати за живи факли. Това е трети случай за тоя месец. А вие, момчета, не се церемонете много-

много там с оня. Ако е още жив, увийте го в брезент и го пратете в „Склифосовски“. Ако пък е хвърлил топа, откарайте го на Николските гробища, в крематориума, там ще доизгори!

„Хитроумни тактици работят в нашата милиция — помислих си. — За всеки конкретен случай си имат готова рецепта.“

Бригадата ни започна да се готви за път. И едва на двора, докато се качвахме в синия мерцедес, подарен на московската милиция от оберполицая на Западен Берлин, Грязнов — дългият и риж инспектор от МУР^[3] — подхвърли иронично:

— Не сме в комплект, Константин Дмитрич!

— Какво? — не разбра Меркулов, зает да проверява следственото си куфарче, но аз отдавна вече бях наясно какво или поточно кой е причината да не сме „в комплект“.

— Казвам, бригадата не е в комплект — повтори Грязнов този път сериозно. — Вие и стажантът сте тук. Аз също. Ей го тича и криминалистът Козлов. Рекс и лейтенант Панюшкин вече дремят в мерцедеса. Но виж, съдебномедицинския експерт го няма.

Едва тогава Меркулов забеляза отсъствието на съдебния лекар и с несвойствен за него писклив глас изкрещя:

— Докторът! Къде е докторът? Не можем да тръгваме без доктора!

Настъпи кратка суматоха, при която бе изяснено едно обстоятелство, на мен лично отдавна известно, а именно — кой от експертите трябва да дежури сега по график. Грязнов дори изтича горе за уточнение и след три-четири минути се върна със съобщението, че с нас е дежурна Маргарита Николаевна Счастлива, експерт от Първа градска болница. Меркулов, който вече седеше в колата, се облегна назад и произнесе цял монолог на тема дали да чакаме Счастлива, или да извикаме заместник от Службата за експертизи.

— Според законите на физиката — мрачно разсъждаваше на глас Меркулов — оня нещастник на Червения площад отдавна вече би трябвало да е станал на пепел.

Разбира се, аз бях най-развълнуван от всички. Никой друг не очакваше Рита с такова нетърпение. Единственото, на което бях способен, беше да изтърся глупав каламбур:

— Щастливите не поглеждат часовника.

— Бележите успехи, драги ми Александър Борисич — изведнъж някак подозрително се оживи Меркулов и продължи: — Младите жени, а най-вече патологоанатомите, си падат по остроумните шегаджии.

Усетих как ми пламват ушите, но, слава богу, вниманието на групата се прехвърли към дежурния старшина, който се втурна да отваря металната врата, и в двора на „Петровка“ 38 влезе червена лада в експортно изпълнение — подобна кола бе труднодостъпна за обикновения съветски гражданин и в известен смисъл беше проява на някаква екстравагантност. Зад волана седеше Рита Счастлива.

В отсрещния край на Червения площад до Историческия музей бе спрял автобус, претъпкан с цял взвод милиционери в бронирани жилетки и с автомати „Калашников“ в ръце. Откъм Спаската кула към мавзолея на Ленин маршируваше наряд кремълски курсанти, а ние, сякаш командващи парада, навлизахме с мерцедеса на площада под тържествения звън на кремълския часовник. Наоколо все още се забелязваха следи от траурната церемония за починалия Брежнев. До сивите гранитни трибуни стояха хиляди неприбрани венци — от братски компартии, от враждебни държави, от народи, борещи се за своето освобождение, от съветски съюзни републики, постигнали вече това освобождение, а също така от най-различните министерства и ведомства.

След като мина покрай венците и множеството портрети на Брежнев, нашият мерцедес стигна почти до мавзолея и спря в нерешителност до дежурния капитан, стоящ пред кордона от милиционери. Един след друг слязохме от автомобила.

— Какво се случи, капитане? — обърна се нашият шеф към младия червенобузест дежурен с лента на ръкава.

— Ей сега ще видиш — с изненадващо спокоен глас каза капитанът и ни поведе през милиционерския кордон.

Вече си представях кошмарна картина — овъглен труп върху стъпалата на мавзолея. Вместо това на десетина метра от входа му видях походно легло: най-обикновено, в защитен цвят и доста старо. Върху него седеше възрастен мъж в черен пуловер и зелен брезентов шлифер. До краката му имаше желязна туба.

Чичкото държеше с две ръце дългия прът на плакат, върху който бе написано с черна боя:

„Андропов! Трийсет години чакам ред за квартира. Хрушчов и Брежнев обещаха, ама не ми дадоха жилище. Ако и ти не ми дадеш, сега ще се подпаля на Червения площад. Нямам какво да губя. Това ти го казвам аз, работникът Иван Чехарин.“

Тази гледка изненада не само мен. Усещах, че Рита едва сдържа смеха си и дори вечно невъзмутимият Меркулов очевидно бе стъписан.

— Защо е още тук тоя човек? — раздразнено подхвърли той на дежурния капитан.

— А къде искаш да е? — нагло попита капитанът.

— Как така „къде“?! — продължи възмутено нашият бригадир. — Ами поне ей там!

Меркулов кимна към Държавния универсален магазин. Срещу магазина се намираще 117-о отделение на милицията, в чиято юрисдикция влизаха всички Происшествия на Червения площад.

— Неее! — проточи капитанът, сякаш подхващайки волна руска песен, и стана ясно, че се прави на шут. — Неее, така не става, уважаеми другарю! На мен, виждаш ли, ми е още твърде рано за пенсия. Искам да си дослужа! Завчера погребяха Брежнев! А какво нареждане ще дойде от Юрий Владимирович Андропов знаеш ли? Не само ти, ами и самият комендант на Кремъл, генерал-лейтенант Шорников, не знае!

Меркулов отговори най-спокойно:

— Ясно. Ясно. — Виждах, че кипи от ярост. И тръгна към колата да се обади по радиотелефона.

Четвърт час бе достатъчен да се реши един проблем с трийсетгодишна давност. Меркулов се свърза с Дианов от административния отдел на Московския градски комитет на партията. А той на свой ред издирил Промислов, кмета на Москва, после кметът отишъл в Кремъл, след което... Мос-съветът издаде извънредно решение да бъде отпуснато тристайно жилище в новосъздадения Брежневски район на семейството на шлосера водопроводчик Иван Кузмич Чехарин, роден през 1917 година.

След като прибра походното легло и плаката (тубата с бензин бе конфискувана от милицията), старецът заситни подир доволния от себе

си капитан към междувременно приближилия се икарус, претъпкан с милиционери в бронезилетки и с калашници в ръце. Обаче скръбният поглед, с който се сбогува с нас „дисидентът“, говореше, че той не проумява къде все пак го водят: дали наистина да му показват новото жилище в Брежневски район или в затвора Бутирка...

[1] ОРУД — Отдел по регулирането на уличното движение. — Б.пр. ↑

[2] ОБРСС — Отдел за борба с разхищенията на социалистическата собственост. — Б.пр. ↑

[3] Московска криминална милиция. — Б.пр. ↑

2.

В единайсет и четиридесет и пет напуснахме Червения площад, но пътувахме не към „Петровка“ 38, а по улица „Горки“ към „Ленинградски проспект“. Воят на сирената изтласкваше вдясно транспортния поток от пътя на нашия мерцедес. Меркулов разговаряше по радиотелефона с полковник Поташев. Цялата ни оперативна бригада се вслушваше в разговора, включително и любопитният Рекс, нервно въртящ уши. За всички бе не безинтересно къде ли ще ни запрати негово величество следственият случай. От микрофона се чу познатият смях:

— Е какво, момчета? Май здравата ви стреснах, а? Честна пионерска, и аз самият не знаех. Но нищо, тия кремълски хитреци ще си изпатят за изкривената информация. Вече доложих на генерала, той добре ще им прочисти ушите! В момента Трушин говори със зам.-министъра Заботин, той...

— Да забравим — прекъсна го Меркулов, — казвам, да забравим тоя цирк, полковник! Какво още се е случило в белокаменната Москва? Къде отиваме?

— Записвай — гласът на дежурния стана сериозен, — „Ленинградски проспект“ 145, блок 5, апартамент 93. Според съобщението на 129-о отделение преди половин час там е станал семеен скандал. Мокридин, шофьор на камион, пред очите на петгодишната си дъщеря е... намушкал жена си в корема с... онова, как се казваше... войнишки щик. Защото не му дала пари за пиене...

— Жената жива ли е? — отново го прекъсна Меркулов.

— Къде ти...

— Ясно. А какво е положението с тоя Мокрицин?

— Мокридин — поправи го дежурният. — И той е мъртъв. Когато патрулните започнали да разбиват вратата на апартамента, той се намушкал с щика в сърцето. И край!

— Ами детето?

— Момиченцето вече е откарано в детската приемна на „Даниловска“. С тия въпроси се занимава РОНО^[1], не са наша грижа.

После Поташев и Меркулов замълчаха, сякаш по стар руски обичай да почетат паметта на покойните. Пръв наруши мълчанието Меркулов:

— Значи не се налага да бързаме, Николай Викторович?

— Не се налага, Константин Дмитриевич.

Старшината на волана бегло погледна към радиотелефона. Разбрал по свой начин отговора на началството, той изключи сирената и се престрой в автомобилния поток зад някаква зелена жигула. И така, без много шум и пара, ние продължихме по широкия „Ленинградски проспект“. Вече нямаше за къде да бързаме.

3.

Явно кремълският часовник бе ударил дванайсет часа, когато той излезе от метрото и тръгна по широката алея към парка. Спря се до павилиона за цигари, купи „Прима“, распечата пакетчето и извади една. Скъса я на две. Едната половинка върна в пакетчето, а другата пъхна в кафяво дървено цигаре. Запали с вносна газова запалка. Докато бе зает с тази привична процедура, новата му яркожълта чанта стоеше на близката пейка, осеяна с рекламни листовки, вестници и празни бутилки. Той дръпна два-три пъти от цигарата, взе чантата и закрачи по алеята към централния вход на парк Соколники.

Днес времето все още беше хубаво, но според прогнозата от утре щеше да се развали, започваше зимата.

При първата контрола той показа пропуска си за изложението и позабави крачка, за да спре сърцебиенето си и да нормализира затрудненото си дишане. Вълнуваше се и съжаляваше, че не бе взел със себе си валидол.

Когато наближи пилоните със знамената в центъра на площада, водещ към централния павилион на откриващия се днес панаир, той не отиде при втората контрола, а приседна на една пейка встрани под голите вече, безлистни дървета. Тресеше го, но не от болестта, а от страх. Измъкна от джоба си черен калъф с очила, извади ги и забърса стъклата с малкото парченце кадифе. Слагаше очила само за работа, иначе беше далекоглед. Сега обаче му се искаше някак да поприкрие горната част на лицето си. Свали сивата шапка, попи с носна кърпа потта от челото си, след което нахлупи шапката по-ниско над очите и започна да бърше с кърпата овлажнените си длани. Погледна

„Сейкото“ си — беше дванайсет и дваайсет — и реши да поседи още малко, за да се съвземе окончателно.

Когато часовникът му вече показваше един без дваайсет, той отвори чантата, щраквайки металните заключалки, извади отвътре зеленикава пачка, подобна на колода карти, пъкна я под пардесюто във вътрешния джоб на сакото, стана и с чантата в ръка се насочи към централния павилион на откриващия се международен панаир за електронни уреди. Движенията му бяха уверени, явно най-последно успял да овладее нервите си.

Международният панаир за електронни уреди, в който участваха фирми от трийсет и три държави, трябваше да бъде открит още миналия петък, но смъртта на вождя обърка плановете на организаторите и те, след като съгласуваха и уредиха всички въпроси в ЦК, смело решиха да отворят павилионите веднага след погребението на Брежнев. Билетите и пропуските с печат „12 ноември“ бяха валидни и за днес, сряда, 17 ноември 1982 година.

Пред централния павилион цареше оживление. Една след друга пристигаха коли с посланици и чуждестранни кореспонденти. Очакваше се и извънпланово посещение на новия генерален секретар Юрий Андропов, който щеше да бъде придружен от председателя на Министерския съвет Николай Тихонов.

През това време мъжът се разхождаше покрай пилоните със знамената на страните, участнички в панаира, като се преструваше, че ги разглежда с интерес, докато всъщност внимателно наблюдаваше идването на чуждестранните гости. Ето защо не забеляза, че и той самият е станал „обект на наблюдение“. Ловко прикривайки се сред многолюдната тълпа, всяко негово движение следяха двама мъже: снажен блондин с атлетично телосложение, облечен в спортно яке с качулка, и тъмнокос мъж със среден ръст в късо карирано палто.

В един часа пред централния павилион спря дългата лимузина на американския посланик, а след нея и няколко нови луксозни коли с американски кореспонденти.

Мъжът трепна и с бързи стъпки се запъти към втората контрола. Изведнъж някой рязко го хвана за рамото. Обърна се. Това беше мургав млад мъж, лейтенант от дивизията „Дзержински“. Тази войскова част на МВР винаги действаше като охрана по време на панаири и изложбите в Соколники.

— Върнете се, млади човече! — безцеремонно каза лейтенантът, който можеше да му бъде син.

— Ама как така — нервно възрази той, — аз имам пропуск!

— Аз пък имам инструкции — придържаше го лейтенантът за ръкава. — Заповедта на началството е да не пускаме засега никого — нито с билети, нито с пропуска. Виждате, че не само вас, никого не пускам. — Той махна с ръка към множеството хора, струпали се пред входните контроли. — Хайде, гражданино, идете да се поразходите. Пийнете една биричка в „Прага“. Елате след половин час, щом правителствените лица си заминат, всички ви ще пусна да влезете.

И младият лейтенант присви в усмивка и бездруго тесните си азиатски очи.

Познавайки добре съществуващите порядки, той бързо се предаде. Без да спори и да се възмуцава, щракна отегчено с пръсти и закрачи по алеята към барчето, което му бе препоръчал дзержинецът. Вървеше и си мислеше, че все пак нищо ужасно не се е случило. Онзи, с когото си беше определил среща на панаира, ще го изчака, няма къде да ходи. Ако не веднага, след половин час ще му предаде новата жълта чанта, все още лъхаща на кожа...

Снажният рус мъж в якето с качулка, сега вече вдигната на главата, и тъмнокосият в късото карирано палто неотстъпно вървяха след него...

„Секретно

До отговорния дежурен

по ГУВР — Москва, полковник Н. В. Поташев

СЛУЖЕБНА ТЕЛЕФОНОГРАМА

Днес, 17 ноември 1982 г., в 14 часа и десет минути милиционерският моторизиран патрул, дежурещ в парка Соколники, в състав: старшините Глазков и Чередниченко, откри в горичката между централния павилион на новооткрития международен панаир и бар «Прага» трупа на неизвестен мъж на възраст между 40–50 години, обесен на една трепетлика в примка от жица.

Мястото на произшествието бе блокирано от милиционерски наряд и взвод от дивизия «Дзержински».

Тъй като трупът е открит в момент, когато панаирът бе посетен от другаря Андропов и лица от дипломатическия корпус, акредитирани в Москва, а и случаят е с неизяснен характер, настоятелно моля да изпратите на местопроизшествието оперативно-следствена бригада от МУР за разследване на този инцидент.

Зам.-началник на Соколническото РУВР
подполковник Г. Братишка“

Из гората в парка Соколники сновяха оперативници от районната криминална милиция под личното ръководство на началника си — дребен мъж със смешното фамилно име Братишка. Но най-много се суетяха нашият умен Рекс и възтромавият му придружител лейтенант Панюшкин. След като подуши отвсякъде грайферните подметки на червеникавокафявите обувки, с които бе обут потърпевшият, Рекс повлече придружителя си към бара, минути по-късно го доведе обратно на поляната и пак хукна, този път към панаирните павилиони.

След петнайсетина минути кучето и човекът се върнаха тежко запъхтени. Кучето скимтеше, човекът псуваше. След още четвърт час Панюшкин връчи на Меркулов „Акт за използването на служебно-следственото куче“, написан с химически молив върху кариран лист. Той докладваше, че Рекс е хванал следата и го е повел през поляната към бар „Прага“, където е изляял срещу някакъв пиян мъж, седящ на маса до вратата. После изскочил от бара и се върнал при трупа, а оттам се затичал по следите към централния панаирен павилион, където ги загубил поради голямото струпване на хора.

През това време Меркулов, експертите Счастлива и Козлов, както, разбира се, и аз оглеждахме мястото на произшествието.

Казано на медицински и юридически език, виждахме типичен случай на обесване, което се определя като смърт от задушаване при затягането на примката около врата от тежестта на тялото. На пръв поглед имахме налице всички признаци на самообесване: странгулационна бразда, възелът на примката е по средата на тила,

главата е неестествено извърната на една страна, езикът е изскочил от устата, син и надебелял, очите са изцъклени. Една върху друга на земята бяха наредени четири тухли, до тях се търкаляше сива шапка.

Както си е обичайно при подобни случаи, недалече от поляната се тълпяха любопитни. Единият от старшините, които бяха открили трупа и се мъчеха малко грубо да разпръснат тълпата, дойде при Меркулов и каза:

— Имам нещо за вас, другарю следовател. Записах имената на двама души: младеж и девойка. Казват, че били видели едно — друго, и аз не ги пускам да си ходят. Държа ги под наблюдение. Какво да правим с тях?

— Предайте ги на капитана — кротко, почти нежно отговори Меркулов и кимна към Грязнов, — а останалите нека се разотидат. Помолете ги, и то съвсем любезно, ако обичате. Нали виждате какви хора са дошли днес на панаира?

Старшината изкозирува и си отиде. След няколко минути Грязнов, седнал на един пън, започна да записва обясненията на очевидците — младежът уплашено мънкаше нещо, а девойката хихикаше нервно.

Аз, кой знае защо, веднага бях решил, че висящият на дървото мъж е бил убит. Но моята увереност се крепеше на интуицията, която всъщност е нищо без конкретна информация.

— Константин Дмитрич — тихо се обади Рита, — това много ми прилича на убийство.

— Ще видим, ще видим. Да не бързаме с изводите, Рита!

Започна обичайната процедура за оглед на местопроизшествието.

Меркулов най-обстойно разглежда дънера на дървото и клона с примката, кляка и се взира в почвата под обесения. Става и се отдалечава от трупа, разширявайки радиуса на огледа. После извиква при себе си криминалиста Козлов. Двамата разглеждат откритите от Меркулов следи от стъпки, а след секунди Козлов ги фотографира в мащабна снимка. После двамата клякат и отстраняват внимателно от следите всички клечици, тревички и листа. Заздравяват грунта, с други думи, напръскват стъпките със специална смес — ацетонов разтвор на целулоид. Когато тези приготовления завършват, Козлов ги залива с гипсова каша. След двайсетина минути гипсовите отпечатъци са

готови и увити в целофан, биват прибрани в кутия с опаковъчни стърготини. Меркулов и Козлов минават към друга верига от стъпки, които особено отчетливо се виждат в гъстата лепкава кал. Според трасологията по линията на следите може да се съди не само за походката на даден човек, но и за неговия ръст, пол, възраст и физическо състояние...

Приключил работата със следите, Козлов започва да действа като истински кинооператор: ту прикляква на земята, ту става, ту се вдига на пръсти — фотографира обесения във всички ракурси със своя „Зенит“. Едва след това Меркулов нарежда да свалим трупа от дървото, старателно опакова жицата и я прибира в кутия, а Рита пристъпва към външния оглед на трупа.

— Кой ще се заеме с оперативната работа по този случай? МУР или районната криминална служба?

Дългият показалец на Меркулов е опрян в кафявата папка с документацията за неотложни следствени действия.

— Май ние — въздъхна Братишка, — след като е на наша територия, значи ние трябва да се заемем. Дори ако по-късно се включи МУР. Според вас, другарю Меркулов, какво е това — убийство или самоубийство?

— Изглежда, е убийство. Той има добре развита цианоза на лицето. Знаете какво имам предвид, нали?

Двамата с Братишка недвусмислено мълчим. Наистина аз бях чувал тази дума на лекциите по съдебна медицина и знам, че означава посиняване. Но само толкоз.

— Цианозата — започна да обяснява Меркулов, — тоест виолетовото оцветяване на кожата, е посмъртно изменение, възникващо при постепенното затваряне на кръвоносните съдове.

— Е, и? — не разбра Братишка. — Нима в нашия случай не е така?

— Ако предположим, че той се е обесил сам — намеси се Рита, — при такова класическо положение на тялото, когато краката не докосват земята, е трябвало да стане внезапно, разбирате ли, внезапно затваряне на шийните кръвоносни съдове. А нашият клиент има отлично изразена цианоза, с обширни точкови кръвоизливи в кожата на лицето и конюнктивата на очите.

Рита продължи да обяснява още нещо за цианозата, но аз вече не я слушах, само я гледах. Всичко ми харесва в тази удивително красива жена. И сериозните сиви очи, и високото чело, и светлорусата коса. Дори плътния, малко дрезгав глас, начина ѝ да пуши и да се облича и изключително стройната ѝ аристократична фигура. Усетих, че се люблювам на тази хубавица в неподходящо време и на неподходящо място. Стояхме в кръг около мъртвеца, положен по гръб на земята, ръцете му със свити юмруци бяха отметнати настрани, десният крак бе подгънат в коляното.

По молба на Меркулов огледах съдържанието на джобовете. Нищо интересно: гребенче, ключове, няколко билета за градския транспорт, седемдесет копейки на дребно. Нямаше дори бележничке, да не говорим за пари или документи.

Оставаше да се извърши една последна и недотам сложна операция при огледа и той приключваше. С помощта на Рита Козлов започна да сменя пръстовите отпечатаци на потърпевшия. По едно време вдигна широката си длан. Двамата с Меркулов също се наведохме над трупа. От разтворения юмрук на дясната ръка криминалистът извади парченце хартия. При бледата светлина на отиващия си ноемврийски ден видях, че това е късче от американска стодоларова банкнота. Меркулов шумно пое въздух през носа, стори ми се, че ушите му помръднаха.

Дори и за мен беше ясно, че случаят приемаше коренен обрат.

Рутинната работа продължи. Накрая Меркулов нареди трупът да бъде откаран в моргата. Двамата червендалести санитарии в мръсносиви престилки с привично движение метнаха нещастника върху носилката, а самата носилка хвърлиха като перце в труповозката — микробус с червен кръст. Труповозката, изпратена преди час от експедитивния Поташев, бе стояла през цялото това време с отворена врата, а нетърпеливите санитарии, тези превозвачии на човешки души, току врънкаха Меркулов по-скоро да ги пусне да си вървят „у дома“, родната морга, защото от заранта „нищо не са слагали в уста“ — ни са пили, ни са яли. На първото твърдение бе трудно да се повярва.

Дойде Грязнов и доложи на Меркулов:

— Свидетели твърдят, че са видели с потърпевшия двама души: висок, атлетично сложен блондин, и среден на ръст брюнет. Първият е

бил облечен в яке с качулка, вторият — в късо карирано палто. Изглеждали доста яки мъжаги! Никой не знае за тях нищо повече.

Оказа се, че освен младежа и девойката Грязнов е успял с помощта на оперативниците от районната криминална служба да разпита, кажи-речи, всичко живо околоръст. Резултатът обаче е нулев. Разбира се, взел е показания от стареца на билетната контрола, от лейтенанта и от един хлапак от неговия взвод. Но всичко това се отнася по-скоро за потърпевшия.

— Очевидци разправят — продължи да докладва Грязнов, — че този мъж много искал да влезе на панаира. Бил нервен и постоянно прехвърлял чантата си от едната ръка в другата...

— Чантата си?! — възкликна Меркулов. — Каква чанта?

— Дебела. Със ключалки. Жълта. Вносна. Най-вероятно унгарско производство. Съвсем нова...

Меркулов застина като гонче преди скок. Очертаваше се мотив за убийството — явно в чантата е имало нещо много важно, заради което престъпниците са удушили жертвата си.

[1] Районен отдел за народно образование. — Б.пр. ↑

4.

Според криминологията, за да бъде разкрито дадено убийство, трябва да се знаят отговорите на осем въпроса. Засега ние знаехме пълния отговор само на първия — мястото и времето на настъпването на смъртта: Москва, Соколники, 17 ноември, 13 часа и 30 минути.

Свечеряваше се. Неочаквано задуха остър студен вятър. Времето се променяше рязко като мутирация глас на пубер. Вече здравата започвах да мръзна в найлоновото си яке. Меркулов се беше навлякъл със зимни дрехи като някой стар дядка: тъмносин прокурорски шинел с ватена подплата, астраганена ушанка с кокарда, дебели боти.

Преценявайки ситуацията, той тихо каза:

— Ето какво ще направим, братлета. Вие отивате сега в тая „Прага“. Другарят Братишка ще ви придружи. Ще съчетаете, тъй да се каже, полезното с приятното. Хем ще разпитате пияния, по който е лаяло кучето, хем ще се подкрепите с нещичко. Дали ще имаме друга възможност за обяд, дори и Рекс не знае. Прав ли съм, гражданино Рекс? — и почеса кучето зад ушите.

— А вие няма ли да дойдете с нас? — попита Рита.

Закашлях се. Стори ми се, че се обръща към Меркулов доста кокетно.

— Не, аз оставам, поемните лица също.

Ние тръгнахме към „Прага“, а Меркулов бавно закрачи по поляната, и то така, че отстрани човек можеше да го помисли за пенсиониран офицер, дошъл да събира късни гъби в парка на Соколники. Например пачи крак.

„Разбира се — мислех си, вървейки с групата, — Меркулов е опитен следовател. Най-добре от всички ни знае, че първият оглед е крайгълният камък за всички по-нататъшни следствени действия. Изтървеш ли в началото някоя дори съвсем дребна подробност, покъсно нищо не можеш да коригираш, ако ще да си и прословутият комисар Мегре или Еркюл Поаро.“

Обядът, сервиран за нас в кабинета на управителя, мина в топла, приятелска атмосфера. Трябва да призная, че отдавна не бях „гулял“

така: вкусна рибена чорба, цвъркащи пръжки със задушено зеле, прясна кехлибареножълта бира „Праздрой“. Между супата и второто двамата с Грязнов разпитахме въпросния пиян мъж, който се казваше Кондратенко и беше типичен скитник и отрепка, обикалящ по разните заведения. Той обаче нищичко не си спомнял за някакъв си гражданин с чанта. Сигурен е само, че отдавна си седи тук, яде и пие, с други думи, дояжда остатъците от чиниите и допива бирата от чашите. А кой друг е седял с него на масата, да пукне, ако помни!

След половин час се върнахме. Меркулов все още „събираше гъби“ — обикаляше из поляната, гледайки съсредоточено в краката си. Поемните лица — двама служители от дирекцията на парка — стояха на пътеката и пушеха. Накрая Меркулов прекрати обиколките си. Взе пакета с храна от ръцете на Рита, седна на един пън и започна лакомо да яде. Застанал до него, аз държах парещата ръката ми картонена чашка с кафето му. Когато приключи и с кафето, той ме помоли да изтичам до бара и да хвърля там боклука в кошчето. „Въшлив аристократ! — помислих си ядно. — Не можа да запрати тия хартии в храстите!“

Когато се върнах, той вече димеше с една от своите „Димок“. За да си отмъстя за излишното разкарване (а може би все пак от ревност), попитах ехидно:

— Е, намерихте ли ядлива гъба, Константин Дмитрич, или попадахте все на отровни?

Меркулов изненадано впери в мен сиво-сините си очи и гледайки ме, без да мигне, извади от джоба на шинела си лъскаво сребристо квадратче, на което с малиновочервени букви бе изписано: „Майстор на спорта на СССР“. Той обърна значката откъм обратната страна — игличката на закопчалката беше счупена — и с абсолютно равнодушие попита:

— А вие как мислите, следовател Туредки, това отровна или ядлива гъба е?

От инат не отговорих, макар че, разбира се, тази находка беше най-малкото интересна. И кой знае, може би именно тя щеше да доведе следствието до полезни разкрития.

— Казвате цианоза! Освен цианозата още две обстоятелства свидетелстват за насилствена смърт.

— И кои по-точно?

— На врата му има не една, а две бразди.

Нашият мерцедес се носеше по площад „Комсомолски“ покрай прочутите три московски гари. Ето, отминахме Ярославската, която много прилича на болярски трем. През дрямката трудно долавях смисъла на онова, което бе казано.

— Първата е хоризонтална, от затягането на примката — пояснява женският глас, — а втората върви нагоре. Тя се е появила покъсно. При обесването.

— Да предположим — чува се баритонът на Меркулов. — А второто обстоятелство? Какво имате предвид?

— Самата примка — отговаря Рита.

Тя и Меркулов седят отпред, до шофьора. А аз на задната седалка заедно с Козлов, Панюшкин и Рекс.

— Примката е твърде къса, за да успее нормален човек да провере сам главата си в нея.

— Мда, така е. Късата примка прави съвсем нереална версията за самоубийство.

— Как мислите, Константин Дмитрич — пита Рита, — що за човек може да е убитият?

След кратка пауза Меркулов отговаря замислено:

— Знаете ли, по външност той изглежда типичен руснак. Но, виж, дрехите му някак не пасват. Разбирате ли какво искам да кажа? Облеклото и преди всичко бельото — извинете за подробностите, — гащите и потникът са показател за жизненото равнище на даден човек и принадлежността му към определена класа. Та слиповете и потникът на този мъж са чуждестранно производство. А нашите мъже, обикновените съветски хора, какво носят? Конфекция. Тоест черни сатенени гащета до коленете или наполеонки до петите. А тоя е пазарувал в чужбина. Доколкото разбирам от долно бельо, такива слипове и потници няма дори в „Берьозка“. А валутата откъде е? Няма вид на чейнджаджия, изглежда солиден. Остава едно — да е номенклатурен работник. Отговорен служител от Министерството на външните работи или външната търговия. Ще видите, че след час-два

ще научим за изчезването на някой „баровец“. Заръчах на Братишка да „провери“ кадрите по крупните ведомства...

„За какъв дявол му е притрябвало това дело — мисля си. — И бездруго няма да го поемем ние. В момента нашата работа е да се разотидем по домовете си.“

Всеки московски следовател (от опитните) е длъжен да дава по едно денонощно дежурство по град веднъж на два-три месеца. А с разследването на убийствата се занимават обикновено следователите от районните прокуратури, на чиято територия е извършено конкретното престъпление.

Чувам как Меркулов боботи на Рита, че случаят все пак е неясен, защото макар и да е убийство с цел грабеж — парите и чантата са откраднати, — то професионални бандити не биха разносяли трупа насам-натам, пък и на всичкото отгоре да го окачат на дърво. За какво им е тая театрална постановка? Чувам още, че Рита го пита защо потърпевшият не е бил пуснат да влезе на панаира, но отговора не чувам, защото изведнъж се озовавам на танцовата площадка в огряната от слънцето дискотека в Соколники. Аз съм по гащета и потник, под мишница стискам старата си ученическа чанта, а танцуващите около мен се стараят да ми я вземат. Подухва топъл вятър и разрошва леката ми, чисто измита коса. Изведнъж усещам остра режеща болка във врата — обръщам се и виждам подполковник Братишка с качулка на главата, който се опитва да ме удуши с гимнастически пружини. Проехтява автоматен откос. Танцуващите падат един след друг на дъсчения под. Отпред се мярка неясен силует на жена. Тя идва все по-близо и по-близо. В ръцете си държи „Калашников“. Усмивва се като Джокондата и натиска спусъка. С ужас различавам, че това е Рита, и падам прострелян... Умирайки, чувам нечий див смях.

Отворих очи. Рекс оглушително лаеше до ухото ми от радост, че се връща на познатите места: нашият кабриолет влизаше в двора на „Петровка“ 38. Как можа да ми се присъни подобен кошмар!...

Стаята с табелка „Следовател“ на вратата е старателно подредена. Гарафата на бюрото е пълна с прясна вода, до огледалото над мивката виси чиста памучна кърпа за ръце. До кръглата маса, застлана със зелена плюшена покривка, има две кушетки под ъгъл и

две кресла. Вратата към съседната стая, резиденцията на съдебномедицинския експерт, е широко отворена. Там Рита разговаря с някого по телефона.

— Бях заета, Сергей. Пък и връзката с Кабул е много лоша.

Значи, мъжът ѝ. При тая мисъл ми се сви сърцето. Рита никога не говореше за съпруга си, сякаш той не съществува. Но, разбира се, всички знаеха, че Сергей Иванович Счастливи, генерал-майор от Съветската армия, в момента служи в Афганистан. Това обаче изобщо не влияе на отношенията ми с нея. Понякога имам чувството, че ми хвърля странни погледи — може би въпросителни или насмешливи. И непрекъснато се питам, какво още чакам, че не направя най-последната крачка? Ето и сега това обаждане от Кабул ме кара да се преструвам, че всичко е нормално, че ние просто сме колеги и че нищо лично няма и не може да има помежду ни...

Меркулов седеше до кръглата маса с размерите на кухненска и с дребния си равен почерк запълваше страницата на дебела тетрадка голям формат с подвързия от изкуствена кожа — дневника на дежурния следовател. На бюрото имаше цяла купчина такива кафяви тетрадки, дванайсет на брой, колкото са месеците на годината. Ех, каква великолепна криминална поредица би излязла, ако нашите майстори на криминалния жанр от класата на Семьонов или Адамов обработваха цялата тази сюжетна суровина. Дори съм измислил названието на един подобен цикъл: „Дежурният следовател, на произшествие!“. Но, разбира се, тази идея е порочна още в зародиша си — кой ще позволи да се разголят язвите на нашето социалистическо общество? Язви няма и не може да има.

Чувствайки се излишен в този „театър на драмата и комедията“, излязох в коридора и се отправих към пушалнята. Там винаги е интересно. Милиционерският демос — шофьори, техници, придружители на служебни кучета — е в течение на всички събития. В пушалнята за минути узнаваш повече новини, отколкото за цял месец от радиото или телевизията. Почукват плочки на домино, чуват се яки псувни. Някой с дрезгав глас разказваше:

— Слизаме, значи, в мазето в дома на Берия, а там пълно със скелети — купища! Трябва да бяха най-малко сто, ей на — честен кръст, честна партийна! Експертът Живолюбков вика: „По всички

белези това са жени.“ Сигур, след като Берия използва някое девойче, охраната веднага го откарва в мазето и там — край...

Някой потвърди:

— Вярно е. Завчера ходихме със свата в Сандуновските бани и той ми разказа, че по време на своето царуване Берия е затрил към петстотин момичета. А сватът знае със сигурност, през 53-а е работил като огняр в Министерството на държавната сигурност на „Фуркасовска“...

Щом ме съгледа, нашият шофьор на мерцедеса, нисък и набит русоляв старшина, каза:

— Сядай, другарю следовател, да изиграеш едно домино вместо мен, че аз да ида да дремна половин — един час, щото тая нощ може и да не ми се отвори такава възможност.

Отказах на това толкова примамливо предложение и излязох от пушалнята. Дрезгавият глас довършваше разказа за убийствата в „замъка“ на Берия:

— Като надойдоха едни ми ти началства от МВР, КГБ, ЦК на КПСС. Постояха, помълчаха и сетне наредиха всички кости да се закопаят добре. Така че никой никога вече да не ги откопае...

Меркулов все така седеше до масата и замислено екипираше в дневника на следователя женски профил с къдрици. Май не ме забеляза и аз се колебаех дали има смисъл да нарушавам уединението му. Неочаквано от говорителя над вратата се чу гласът на помощник-дежурния:

— Другарю Меркулов, вдигнете слушалката, търси ви началството от градската прокуратура.

Меркулов вдигна. Обаждаше се прекият ни шеф, началникът на следствената служба Пархоменко. Разговаряйки, Меркулов седеше полуизвърнат към мен и аз обърнах внимание на ситните бръчици покрай очите му и преждевременно прошарената коса на слепоочията.

— Безусловно... Уведомих и КГБ, и МУР, и УБРСС... Сигурен съм, че след час ще знаем всичко за него... На първо място... Прав сте — чрез валутните отдели на КГБ и УБРСС можем да стигнем до долларите. Но основната загадка е чантата! Не изключвам връзка с чужденци, това е много вероятно... Оо, вече под контрол и в ЦК, и в градския комитет. Доста бързо, това ще ви кажа, Леонид Василиевич... Да, много ми помага. — Меркулов неочаквано ми намигна. — Много

способен момък и както се казва, многообещаващ кадър... — Явно това се отнасяше за мен. Макар че „многообещаващ“ е донякъде съмнителен комплимент, аз все пак се изненадах, защото имах чувството, че Меркулов се ужасява от моите следствени дарби. В кабинета влезе Грязнов и подвижна с татарски акцент, явно имитирайки майор Сабиров:

— Дижюрни слидуватил, на произшествие!

— Грязнов, сериозно или се шегуваш?

Оказа се дори съвсем сериозно. Точно в полунощ под звуците на химна на Съветския съюз нашата бригада в пълен състав потегли към хотел „Централен“.

5.

18 ноември 1982 година, 4 часът сутринта

— А сега, млади колеги, още веднъж да обсъдим всичко отначало — каза Меркулов. — Ще се опитаме да открием логична връзка между тези две произшествия. Разбирам, че умираше за сън, но утре в девет... тоест вече днес, аз ще трябва да се явя пред ръководството и да докладвам за тези убийства.

Току-що се бяхме върнали на „Петровка“ от хотел „Централен“ и отново седим около кръглата маса в следователския кабинет. Ние — значи Меркулов, Козлов, Рита и аз. Панюшкин и Рекс не присъстват по нецелесъобразност. Чакаме Грязнов — извикаха го на телефона. Накрая Меркулов се обръща към мен:

— Може би ти ще започнеш, Александър Борисович?

— Добре. — Прокашлям се и изваждам на масата едва четливото четвърто копие от протокола за оглед, който бях писал в хотела под диктовката на Меркулов. — И така, всичко започва вчера късно вечерта. Към дванайсет часа камериерката на петия етаж съобщава на дежурната администраторка, че в стая 547 е извършено убийство.

Струва ми се, че излагам фактите сухо и делово, стараейки се да подражавам на нашия началник, педантичния Лъоня Пархоменко.

— Убитата — млада жена със спортна фигура — не е живяла в хотела. Стаята е била постоянно резервирана от мъж на име Виктор Николаевич Ракитин. Тази информация бе получена от капитан Грязнов при проверката на регистрационната картотека.

В същия миг влезе Грязнов със загрижено лице и без да ме прекъсва, седна до масата.

— Камериерката не е видяла — продължих аз — как е влязла жената в стаята, вероятно е имала ключ. Но когато минавала по коридора, чула гласове в стаята — припрян женски, сякаш оправдаващ се за нещо, и настойчив мъжки, който непрекъснато питал за някакви дубликати. Тъй като си помислила, че наемателят е вътре, тя не придала на това никакво значение. След известно време както си седяла край дежурната масичка, чула странен звук, като затръшнат от

течение прозорец. Разтревожена от неясно подозрение, тя се втурнала към стая 547, но в този миг отвътре изскочили двама мъже. Не успяла да види лицата им — осветлението в коридора било намалено, а и единият бил с качулка на главата. Мъжът с качулката бил едър здравеняк, другият също не бил слаботелесен, но ръстът му бил понисък, имал тъмна коса и късо карирано палто. Те не извикали асансьора, а хукнали по стълбището надолу. Камериерката успяла да забележи, че тъмнокосият носи в ръка зелена чанта с външни джобчета, явно купена от валутен магазин на „Берьозка“.

Окончателно разтревожена от бягството на непознатите, тя продължила към стая 547 и виждайки, че вратата е открената, влязла вътре. На широкото двойно легло съгледала жена. Приближила се и видяла, че това е честата гостенка на Ракитин. Жената лежала неподвижно. Камериерката решила, че ѝ е лошо, и я докоснала, но тутакси дръпнала ръка — забелязала върху бялата блузка уголемяващо се кърваво петно точно под сърцето.

Направих пауза, за да запаля цигара.

— ... Смъртта на тази жена е настъпила от огнестрелна рана в сърцето. Най-вероятно е стреляно с пистолет със заглушител. Гилзата намерихме, но куршумът явно е останал в тялото. Извършихме оглед, разпитахме свидетелите: камериерката, етажната администраторка, портиера. Той е видял добре убийците и уверено описа отличителните им белези, които съвпадат съвсем точно с описанията, записани в протокола при разпитите в Соколники: снажен блондин в яке с качулка и брюнет в късо карирано палто.

Има още една интересна подробност. Ракитин, наемателят на стая 547, е оставил на рецепцията бележка за тази жена, но поради обичайното напрежение там бележката не е била предадена по назначение. Ето какво пише в нея: „Лера, отивам на среща с Биги. Чакай ме в стаята. Виктор.“ Все още не знаем фамилното ѝ име, но „Лера“ е производно от „Валерия“.

Очевидно Грязнов се дразнеше от начина, по който разказвах за събитията, и непрекъснато се опитваше да ме прекъсне, но всеки път Меркулов го възпираше с жест. Ето защо продължих, без да обръщам внимание на Грязнов:

— Портиерът е останал с впечатление, че двамата мъже са били очаквани от някаква кола пред входа, защото веднага след излизането

им чул шум от потеглящ автомобил. Не може обаче да твърди със сигурност, че именно те са се качили в него. Обстановката в стаята показваше, че е бил извършен произволен обиск: масичката и фотьойлите бяха прекатурени, чекмеджетата на нощните шкафчета — на пода, гардеробът — широко разтворен. Предполагам, че тази жена и наемателят на стаята са били... въ... в любовна връзка.

Неочаквано всички се развеселиха от мъдрото ми умозаклучение, дори Козлов, който спеше като заклан, се събуди. Обидено възкликнах:

— Защо се смеете?! Така каза камериерката, трябва да се вслушваме в гласа на народа! А моята версия, която предлагам, е, че тази жена е била убита от хора на любовника си, оня Ракитин. Наистина засега и за него не знаем нищо, но ако се появи, убийството автоматично ще бъде разкрито!

— Няма! — отсече Грязнов и всички сякаш по команда обърнахме глави към него. — През цялото време се опитвам да кажа нещо, но не ми се позволява. Преди малко Братишка се обади от Соколники, че трупът е идентифициран. Името на убития е Ракитин. Виктор Николаевич Ракитин, наемателят на стаята, в която е намерена убитата жена!

Настъпи мълчание. Накрая Меркулов изрече:

— Съвсем очевидно е, драги другари юристи и други колеги, че тези две престъпления са свързани помежду си както по субекта, така и по субективната страна, а казано на човешки език — по личността на престъпниците и тенденцията на намерението. Предлагам двете дела да се обединят и да се предадат в Соколническата прокуратура за по-нататъшно разследване. Предвид късния или по-скоро ранния час закривам съвещанието около кръглата маса. Край.

Разотиваме се по „своите“ стаи да спим.

Аз навярно още цял час се въртях на твърдия диван, тапициран с изкуствена кожа. Явно психическата преумора си казваше думата. Накрая започнах да се унасям и вече в просъница си помислих: „Предстоят ми два свободни дни“...

Тази нощ повече не бяхме викани за произшествие.

ЧАСТ ВТОРА

СЛЕДСТВЕНА РУТИНА

„Строго секретно

До

главния прокурор на СССР

другаря А. М. РЕКУНКОВ

Както Ви е известно, по лично нареждане от генералния секретар на ЦК на КПСС другаря Ю. В. Андропов ние провеждаме операция под кодовото название «Еспорт», чиято цел е да бъде разкрита корупцията в системата на външната търговия.

Установени са връзки на отделни отговорни служители от Министерството на външната търговия на СССР с ръководители на големи западни фирми. Бившият първи зам.-министър Ю. Брежнев, началникът на главното управление В. Павлов, председателят на Технопромекспорт Ю. Смеляков и др. системно са получавали големи подкупи в съветска и чуждестранна валута, а също така и във вид на скъпоценности и предмети с антикварна стойност, в замяна на което са издавали на чужденците държавни тайни, главно от икономически характер, и са предоставяли изключително облекчени условия за подписване на договори, изгодни за тези фирми, но в ущърб за нашата страна. По непълни данни материалните загуби, нанесени от тях на Съветския съюз, възлизат на милиард и половина американски долара.

Вчера на територията на парка Соколники бе открит трупът на В. Н. Ракитин, началник на главно управление в министерството. По наши сведения убийството е извършено на битова почва от неизвестни престъпници, най-вероятно съветски граждани.

Според една от версиите обаче в откраднатата от Ракитин чанта е имало секретни документи, който факт дава основания делото да бъде предадено на органите за държавна сигурност.

Предвид на гореизложеното молим да се иземе от Московската градска прокуратура делото за убийството на В. Н. Ракитин и да се възложи за по-нататъшно разследване на Отдела за специални разследвания при КГБ на СССР.

Началник на 3-о главно управление «Т»

(за научно–технически стратегически изследвания)

при КГБ на СССР генерал-полковник А. Серебровски

Началник на Отдела за специални разследвания при
3-о главно управление «Т» генерал-майор В. Касарин

Строго секретно

До

Генерал-полковник от ДС др. А. Н. Серебровски

генерал-майор от ДС др. В. В. Касарин

Конституцията и законодателството предоставят на Прокуратурата на СССР всякакви пълномощия при осъществяването на висш надзор за точното и стандартно прилагане на законите по цялата територия на страната, както и да разследва всички особено опасни престъпления с подведомствения си следствен апарат с оглед органите за държавна безопасност да съсредоточат своите усилия на външния фронт.

Изхождайки от тези изисквания на Политбюро и лично на генералния секретар на ЦК на КПСС Ю. В. Андропов, въпросното дело трябва да бъде разследвано от моя апарат, тъй като В. Н. Ракитин, както посочвате сами, е бил убит най-вероятно на битова почва от граждани на СССР, а не от чужденци или от западното разузнаване. А и все още не е доказан фактът, че от него е открадната чанта именно със секретни документи. Обаче и това обстоятелство не е основание делото да бъде иззето от Прокуратурата на СССР.

Главно управление «Т» при КГБ на СССР може да поддържа връзка със следователя К. Д. Мерхулов, на когото възложих разследването на горепосоченото дело. То може да ви бъде предадено само при положение, че в убийството се открие намеса на чужди спецслужби.

Главен прокурор на СССР, държавен съветник от
правосъдието
А. Рекунков“

1.

18 ноември 1982 година

Клозетът ни се развали, с други думи, запуши се. Извинете, че трябва да го кажа, но в клозетната чиния плуват изпражнения и преливат навън, когато горе, на четвъртия етаж, пускат водата. В квартирата цари напрежение. Бабетата, моите съквартирантки, са уверени, че именно аз трябва да поправа клозета като единствения наличен мъж в активна възраст. Другият представител на силния пол страховито хърка в ъгловата стая след поредния си запой. Аз се старая, доколкото мога — от един час вече звъня в домоуправлението, но за днес всички техници са измрели.

В промеждутъците се опитвам да чета „Известия“. Дълбоки съболезнования по случай смъртта на Брежнев... Разговор на Андропов с Фидел Кастро... Расте стокопроизводството... Интервю с Ярузелски... Успешни операции на въстаническите сили в южните райони на Гватемала... Мрачна статистика или съвсем пряка връзка — това вече е по нашата част: „Повишаването на безработицата в САЩ с един процент е причина за увеличаването на убийствата с още 318, твърдят американските социолози.“ Нашите вестници се скъсват да пишат само за престъпността в капиталистическите страни. А на вчерашното съвещание се каза, че за миналата година броят на умишлените убийства у нас се е повишил рязко и е стигнал до шестнайсет хиляди, а на самоубийствата — до трийсет и пет! Но по този въпрос медиите мълчат, няма нито ред по вестниците. Като че у нас изобщо не се вършат престъпления!

Оставих вестника на кухненската маса, тъй като го получаваме по общ абонамент на всички съквартиранти, и следователно има ред — щом го прочетеш, оставяш го на другите.

Неочаквано идва нещо като комисия, най-последен в кухнята влиза чичо Гриша — тоалетният работник, както предпочита сам да се нарича. Комисията е оглавена от представителка на общината, жена с червен нос като камба. Тя тутакси ни „строява“ и подхваща същински разпит — кой, кога и какво е хвърлял в клозетната чиния. При това

красноречиво се вижда в мен по-често, отколкото в другите, макар че аз нямам нищо общо със запущването — цяло денонощие ме нямаше вкъщи.

Бабетата стоят в кръг, скръстили дебелите си пухкави ръчички под гърдите, и изказват най-различни предположения. Накрая кипнах и креснах на „камбата“ по-късно да търси виновника, защото лайната може всеки миг да протекат на втория етаж.

— Подбирайте си изразите, млади човече, а сте и следовател! — писна тя.

Аз възразих, че всъщност наричам нещата със собствените им имена. Оказа се, че това се наричало фекални води. Е, човек се учи, докато е жив....

В това време все пак довтасаха наематели от втория етаж: фекалните води вече са прокапали на газовите им печки.

Използвам суматохата и се оттеглям в стаичката си. Не ще и дума, че жилищните ми условия не са блестящи. Но аз обичам Стария Арбат и се примирявам с всичките си неудобства и съквартиранти. Бабетата чакат да се преселят в един по-добър свят, а аз — в ново жилище. Но някак безнадеждно се проточиха опашките, на които чакахме.

Разбира се, допреди две години си живеех доста добре на „Ленински проспект“. Но майка ми се омъжи за един катил, уж бизнесмен, на име Сатин, директор на някакъв търговски тръст, след което незабавно бях изстрелян от къщи в тая дупка, издействана по някакъв много хитър начин, дупка тъмна и неугледна като търговска будка или килия в Пресненския етапен затвор.

Нямам какво да правя през този почивен ден. Тоест имам неограничен избор — мога да отида на кино, да се обидя на някое познато момиче... Но нямам желание. Сядам ни дивана и забивам поглед в розовата стена. Чувствам се самотен. Напоследък това чувство все по-често ме спохожда. А съм още на двайсет и пет години! Причината обаче не е в квартирата. Не мисля, че ще бъда по-щастлив в някоя комфортна самостоятелна сграда, например в „Заветите на Илич“, където живеят членовете на Политбюро. Усещам самотата си дори по оживените московски улици. Изглежда, има само един човек — една жена, — която би могла да ме направи щастлив. Но това вече са мечти, фантастика...

Изведнъж усещам, че съм много гладен, но в момента нямам нищо за ядене. В кухнята все още продължава клозетната престрелка. Дали да не прескоча до някое арбатско ресторантче, да хапна един омлет със сирене и да пийна гъсто турско кафе?

Облякох синия блейзер, дори сложих вратовръзка. С панталоните бях зле, но нищо — и дънките щяха да свършат работа. Зазвъня телефонът. Не излязох да вдигна, защото не чаках някой да ме потърси — кой ще звъни на работещ човек в делничен ден?!

— Алекс, на телефона! — деликатно ми почука Полина Василиевна, възпитаница на отдавна миналия в небитието пансион за благородни девици.

Обаждаше се Меркулов. Той, видите ли, останал с впечатлението, че искам да отида в прокуратурата, и то незабавно. Това е то, другарю Турецки, вече ти сервираха турското кафе.

Под напорите на пронизващия югоизточен вятър и ръмящия дъжд, примесен със сняг, бодро закрачих към новата станция на метрото „Арбатска“ и напук на вси стихии се чувствах бодър и силен. Чувството за самота отстъпваше на заден план, търсаческият дух завземаше предните позиции.

В преддверието на прокуратурата се поизтръсках от мокрия сняг и с удоволствие вдъхнах апетитната миризма на пресни пирожки, идваща откъм стола в сутерена. Без да имам сили да й устоя, бързо слязох долу и си купих две: едната — със зеле — набързо изядох още на касата, а другата — с месо — довърших, докато се качвах по стълбището на третия етаж.

Тъкмо понечих да вляза в кабинета на Меркулов, но иззад вратата нечий разярен глас ме сепна:

— Полковник, я не се правете на света вода ненапита!

Е няма що, съвсем интригуващо начало. Нерешително отворих и влязох. В кабинета крачеше като чапла по брега на езеро един полковник от държавна безопасност. На дивана седеше удобно разположен едър широкоплещест генерал с емблемата на вътрешни войски върху петлиците на шинела. Именно неговият глас бе проехтял с такава сила. Меркулов неопределено ми махна с ръка — сиреч настанявай се, където можеш. Измънках под нос „здравейте“ и седнах

върху широкия перваз на прозореца. Генералът ме погледна като мебел и продължи да крещи:

— Как така да не знаете нищо за решението на вашето началство да блокира достъпа за панаира, мамичката ви мръсна?! Моите дзержинци са действали правилно, съгласно инструкцията!

Значи тоя червендалест генерал е командирът на прочутата дивизия „Дзержински“.

— Не знам, другарю генерал, по каква инструкция са действали вашите дръвници, но те провалиха операцията по залавянето на Ракитин. — Полковникът позамълча, след което добави: — Вашта мама...

Генералът се зачерви още повече, скочи от дивана и като петел рипна към полковника, изричайки през зъби изключително нецензурни слова. Макар и заел отбранителна позиция, полковникът му отвърщаше с не по-малко усърдие. А аз се гърчех на перваза от едва съдържан смях. Страхотен цирк, явно другарите от силовите органи излязоха извън кожата си. Къде ли отиде прехваленото чекистко самообладание?

Меркулов унило местеше поглед от единия към другия, подпрял глава с лявата ръка, а с дясната си играеше с металното похлупаче на вазичката с кламери от масивния канцеларски комплект. По едно време очевидно му писна и силно зачука с похлупачето по мраморната подставка.

— Успокойте се, другари командири! Положението ми е ясно. Вие, другарю Павлов — обърна се към кагебиста, — сте „водили на каишка“ вашия американец, без да знаете нищо за Ракитин. А вие, другарю Флягин, сте изпълнявали инструкцията, получена от съответната служба на КГБ, и за един час сте задържали достъпа на посетителите към павилионите, нали така? Сега американецът, може би професионален шпионин, спокойно ще отплува утре при своите капиталистически акули; чантата, която е очаквал, изчезна; Ракитин е убит, любовницата му — също; убийците спокойно се разхождат из Москва, ако вече не са избягали на заслужена почивка в Гагра или... Ница. Така че, казано на чекистки език, другарю полковник, операцията за обезвреждането на врага е била осрана от вас.

Ех, как подскочи полковникът при тези думи! А Меркулов, сякаш загубил интерес към цялата история, взе да рови из чекмеджето на

бюрото си, вадейки оттам различни книжа. В кабинета цареше напрегната тишина. Накрая той откри бланки на протокол за разпит на свидетели и даде по една на офицерите, подхвърляйки лаконично:

— Запишете показанията си.

Генералът и полковникът дълго писаха, свели глави като старателни ученици, аз все така блеех като идиот на перваза, а Меркулов разчистваше бюрото си.

В интерес на истината не можех да проумея какво точно се случва. За какъв американски шпионин става дума? И какво общо имат с това „нашите“ убийства? Нали според принципа за териториалност Меркулов бе предал делото на прокуратурата в Соколнически район? Блъскайки си главата над тези въпроси, едва сега забелязах, че в кабинета на моя началник е настъпила известна промяна: масичката с гарафата бе изтеглена в далечния ъгъл, а омразният ми фикус бе заел централно място до прозореца. Дори подсвирнах при хрумналата ми догадка, с което ужасно стреснах другарите от силовите органи. Работата е, че Меркулов изпада в реформаторска треска веднага щом получи ново сериозно дело в свое производство. Поредното преразместване в кабинета явно показваше, че мойт шеф (разбира се, и аз с него) ще разследва делото за двойното убийство — на Ракитин и неговата приятелка.

Най-после офицерите довършиха писанията си, шляпнаха протоколите върху бюрото на Меркулов и като изкозируваха, с маршова крачка излязоха от кабинета. В същата секунда замърка интеркомът и секретарката на градския прокурор произнесе:

— Следовател Меркулов, нали вие помолихте да се засекрети делото на Ракитин? Очакват ви прокурорът на Москва, другарят Малков, и началник-отделът по надзор на органите за сигурност, другарят Фунтов!

Меркулов прекара веднъж-дваж пъти молива си по микрофона, което на негов език означаваше веднага идвам. Бегло прочете показанията, едното пхна в папката, а другото метна на бюрото ми и бързо излезе от кабинета. След секунди пак така забързано влезе обратно, измъкна машинописния текст от валяка на машината си, подхвърли ми едно копие, като посбръчка нос, и красноречиво раздвижи пръсти — сиреч „докато се занимавам с глупости при

Малков, ти се заеми с нещо сериозно“ — и този път излезе за дълго. Набързо прочетох копието:

„ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(за сливане на наказателни дела)

Следователят по особено важни дела при Московската градска прокуратура К. Д. Меркулов, след като разучи материалите по наказателните дела, възбудени във връзка с убийствата на В. Н. Ракитин и на неидентифицираната от следствието жена, въз основа на чл. 26 от НК на РСФСР

ПОСТАНОВИ:

1. Вземайки под внимание нареждането на главния прокурор на СССР, възложил лично на мен разследването на убийствата — да приема двете дела в свое производство, да ги засекретя, като им сложа гриф «строغو секретно», и да водя следствието по специалните правила за разследване на секретните дела.

2. Предвид на това, че двете престъпления са свързани помежду си, да ги слея в едно производство.

3. Тъй като разследването на горепосочените престъпления предполага особени трудности, да създам следствена бригада в състав: К. Д. Меркулов (бригадир), В. С. Грязнов (служител на МУР) и А. Б. Турецки (стажант-следовател).

Следовател по особено важни дела съветник от правосъдието К. Меркулов“

На ти териториалност! Значи тая сутрин Меркулов е бил извикан рано-рано от главния прокурор Рекунков. Но обикновено прокурорите и следователите не бързат да приемат за разследване неразкрити убийства. Това е работа на милицията — в случая на Московската криминална милиция, — да търси убийците, а прокуратурата събира доказателства, изобличава престъпниците и изпраща делото в съда. Очевидно работата около това дело е експлозивна, щом като нейно

сиятелство партията го е взела под свой контрол. Даа, впрочем какво ли пише в показанията си тоя полковник от КГБ?

„Аз съм началник на 3-и отдел при У КГБ, в чийто ресор е гр. Москва и Московска област. Нашата служба се занимава с чужденците, установяващи връзки с московчани.

В хотел «Белград» пребивава в продължение на три седмици пристигналият да събира материали за живота на съветското общество американски журналист Збигнев Подгурски (наричан от приятелите си Бити). От момента на пристигането му моят отдел насочваше и разработваше маршрута му. Без да го знае, Подгурски вършеше онова, което искахме ние: срещаше се с хора, на които подхвърляхме информация за книгата му, хранеше се на маса с микрофон, спеше с «наша» жена. Именно тя ми съобщи, че на 17 ноември Подгурски има среща на панаира в Соколники.

Ние не знаехме кой е човекът, влязъл в контакт с американеца, и затова решихме да проследим срещата, макар че не й придавахме особено значение — много московски спекуланти се опитват да пласират стоката си на чужденци, а най-удобно място за тая цел е именно панаирът в Соколники.

Може би всичко щяхме да изясним, ако непознатият бе стигнал до Подгурски, но двамата не се срещнаха. Едва днес узнахме, че това е бил Ракитин, отговорен служител в Министерството на външната търговия. И, разбира се, при това положение изниква въпросът, защо човек като него се е решил да отиде на среща с чуждестранен журналист? И така, непредвидено обстоятелство обърка плановете ни: очаквахме непознатия вътре, тоест на панаира, и не знаехме, че централата на КГБ внезапно ще прати нареждане до ръководството на дивизия «Дзержински» да се забави с един час влизането на посетителите. Това обстоятелство стана причина не само да изтървем Ракитин

и неговата чанта, но и в известен смисъл да допуснем убийството му.

Утре, 19 ноември, Подгурски напуска СССР. По този въпрос се споразумяхме с Министерството на външните работи. А засега продължаваме да следим всяка негова крачка: освен микрофоните и телекамерите в стаята му сме монтирали фотоапарати с инфрачервени лъчи, така че всяко негово действие ще бъде зафиксирано дори в пълен мрак.

Написах показанията си собственоръчно.

Павлов“

Нещо не ми харесваше в тия обяснения. Не ми харесваше — и толкоз. Макар да напомнях екшън. В главата ми се въртяха хиляди въпроси, но знаех, че Меркулов много мрази да го разпитват. Така стана и този път. Върна се в кабинета, мълчаливо ми подаде да подпиша един пропуск и започна да облича шинела си.

— Отиваме в моргата на идентификация.

— А... — отворих уста да попитам, без да зная какво точно, и млъкнах.

Той се засмя:

— Точно така, Саша — „а“. Да оставим открити всички въпроси. — Измъкна любимите си цигари „Димок“ и като приседна на бюрото ми, запали една. — Изглежда, другарю Турецки, двамата с вас сме нагазили в големи лайна.

— Бихте ли повторили, Константин Дмитрич, не разбрах думата!
— възкликнах весело.

2.

Първа градска болница се намира в самото начало на „Ленински проспект“, между Нескучни сад и Министерството на висшето образование, а моргата ѝ заема сутеренния етаж на шести блок. Само трите фургона труповозки в дъното на двора подсказваха, че в този блок има морга. Понякога тук можеше да се види и катафалката — черен микробус, който откарваше покойниците на оня свят. Задните врати на всички тези специални коли сега са отворени — при всеки удобен случай санитарите се стараят да ги проветрят от неизтребимата трупна миризма.

Въпреки лошото време отвън пред вратата с табела „Влизането на външни лица забранено“ ни чакаха двама души — жена на около четиридесет години и седемнайсет-осемнайсетгодишен младеж. Разбрах, че това са Ракитини, по удивителната прилика помежду им — високи, светлооки. Явно на младини Ракитина е била красива жена, тя и сега беше хубава, но някак суха и спечена, обилният грим не можеше да скрие дълбоките бръчки. А черната шапка с воалетка, макар и да подчертаваше елегантния костюм, само подсилваше старомодната ѝ външност. Ракитина престопа насреща ни:

— Здравей, Костя! Виж как веднага те познах след толкова години! Господи, къде трябваше да се видим отново!

— Здравейте, Виктория Иполитовна, Вика! — Меркулов целуна подадената му за поздрав ръка.

Гледай ти изненада! Откъде ли я познава? А на мен нищо не ми каза!

— Костя, нима Витя наистина е бил убит? Веднага щом ни се обади, ние с Льоша дойдохме тук светкавично. Оставихме колата на „Ленински проспект“. — Ракитина говореше малко предвзето. — Хайде, искам да го видя! — и кимна към вратата.

Синът ѝ я хвана под ръка и нежно я погледна в лицето.

Меркулов ги измери с дълъг поглед, казвайки съчувствено:

— А ще имате ли сили, Виктория Иполитовна?

Вместо нея отговори синът:

— Ще има! Мама всичко ще издържи!

И ние тръгнахме по ехтящия болничен коридор, който ни отведе в анатомичната зала. До масите за аутопсии работеха патологоанатоми, макар че работният ден бе вече приключил. Един от тях — двуметров възплешив блондин, който приличаше по-скоро на тежкоатлет, отколкото на лекар, — напусна своята маса и както си беше — в окървавена престилка и гумени ръкавици, — дойде при нас.

— Доцент Живодьоров, завеждащ моргата! — представи се той. — С какво мога да ви услужа?

Трескаво се опитах да си спомня къде съм чувал наскоро това име, което така удивително „пасва“ на тази професия. А-а, вчера в пушалнята „дрезгавият глас“ разказваше, че експертът Живодьоров е оглеждал скелетите в „замъка“ на Берия...

Междувременно Живодьоров възкликна, късогледо присвивайки очи:

— Костя! Цяла вечност не сме се виждали! Извинявай, брат, не те познах веднага — ще бъдеш късметлия...

Изглежда, му се искаше да си побъбрят за спомените от едно време, но Меркулов, кимвайки към Ракитини, го прекъсна и с официален тон помоли:

— Ако обичаш, Олег Всеволодович, покажи ни мъжа от Соколники, води се на Счастлива.

Без ни най-малко да се засегне, Живодьоров ни поведе към съседната зала. В нея имаше над двайсет цинкови маси, върху които бяха положени трупове, покрити със стари бракувани чаршафи с черен печат „1-а гр.“. Скришом погледнах Ракитина — тя храбро се мъчеше да запази самообладание. Патологоанатомът уверено се насочи към втората редица и ориентирайки се безпогрешно, хвана за ъгълчето чаршафа на една от масите и плавно го отметна. С пребледнели лица майката и синът впериха очи в покойника. Без да трепне, Виктория Иполитовна прошепна с посинели устни:

— Той е...

Очите ѝ бяха сухи.

Живодьоров пропусна напред младия Ракитин, той престъпи крачка-две и започна бавно да се свлича на пода.

— Саша! — почти изкрещя Меркулов, стараяйки се да удържи дългото безпомощно тяло на младежа. — Отведи ги в ординаторската

да се посъвземат.

3.

Ракитини живееха в прословутия небостъргач на площад „Въстание“. Този и още шест небостъргача бяха построени на седемте московски хълма по личното нареждане на Сталин — според замисъла на диктатора те трябваше да увековечат неговата епоха.

Семейство Ракитини наемаха огромен петстаен апартамент, обзаведен по последния писък на вътрешния дизайн. „Хубаво си живеят! — мина ми през ум. — Такъв разкош можеш да видиш само по филмите.“

— Нали няма да се обидите, ако ви поканя в кухнята? Ние и в добрите си времена обичахме да поседим тук и да побъбрим.

— За московчани кухнята винаги е била най-уютното място — успокой я Меркулов.

— Само че у нас не се пуши, извинявайте — кокетно се поусмихна Виктория Иполитовна, при което Льоша я погледна укорително.

А кухнята беше за чудо и приказ! Подобни гарнитури не съм виждал дори по изложенията за чуждестранна мебел. Овална маса от черно дърво с плот от червено стъкло, около нея шест кресла от същото дърво с тапицирани в червено кадифе седалки. Огромен хладилник в същия червен цвят, цокъл с черни фаянсови плочки и безброй шкафове и шкафчета с красива инкрустация. Меркулов предпазливо отмести един стол и седна, аз храбро последвах примера му.

Докато Виктория Иполитовна сервираше масата за чай, двамата с него си припомняха мили подробности от някогашния си живот в Кратово, вилно селце на старите болшевики, където Меркулови и Воеводини — родителите на Вика — са живели в съседство. Дядото на Вика бил последният мохикан от ленинската гвардия. Умрял преди пет години и на негово име била наречена една от староарбатските улици...

— Значи работиш в прокуратурата, Костя? В интерес на истината всички мислехме, че ще тръгнеш по стъпките на дядо ти. Ще станеш

като него академик по аеродинамика или физика. А говорят за силата на гена! Ти единствен от цялото ви семейство имаш хуманитарна специалност. С висок чин ли си? — Ракитина посочи двете големи звезди върху кадифената петлица на Меркулов.

— Съветник от правосъдието, нещо като подполковник — каза той с известно пренебрежение.

— Какво пък, хич не е малко за твоята възраст.

Ракитина отпи глътка чай. Настъпи неловко мълчание.

— Ех, Костя — сепна се тя по някое време, — увлякохме се с тебе по далечното минало. А „с бурени обраснаха пътищата на младежките години“...

Корава жена! На нейно място моята маман отдавна да е припаднала, а тая декламира стихове!

— Константин Дмитриевич, може ли да ви задам един въпрос? — най-после се чу гласът и на Льоша.

— Да, Алексей, можеш да ни задаваш колкото си искаш въпроси. Но се боя, драги, че нямаме отговори за тях. Поне засега.

— Значи не знаете кой е убил баща ми?

— Не, не знам. Нито кой го е убил, нито защо.

Младият Ракитин също беше малко старомоден — прекадено изискан и учтив, твърде сериозен за годините си. Той обаче ми харесваше. Във всеки случай много повече, отколкото майка му. Льоша се прокашля и отново попита:

— Ако мога да ви бъда полезен... — стори ми се, че ще допълни „уважаеми господине“ — ако с нещо мога да ви бъда полезен, Константин Дмитриевич...

— Ще го имаме предвид, Алексей. Ти поддържай връзка със Саша, тоест с Александър Борисович Турецки. Запиши си телефона му.

— Окей — каза Льоша и извади от джоба си бележниче и писалка „Паркер“. При това, явно от притеснение, бутна чашата си и чаят се разля на покривката.

Ракитина изсъска:

— Сакат ли си?! Голям помощник се извъди! Прибери се в стаята си и стой там, щом не знаеш как да се държиш.

Льоша се изправи и дописвайки телефонния номер, каза:

— Извинете, аз ще се оттегля. Всичко хубаво. — После, поглеждайки към майка си, добави: — Успокой се, мамо.

След като той излезе, Виктория Иполитовна стана пак така сдържана и надменна.

— Вика, може би ще ни поразкажете нещо за Виктор Николаевич, за неговата работа, познанства, интереси. Знаете, че обикновено някоя дребна подробност, незначителна на пръв поглед, може да ни ориентира какво и къде да търсим...

Ракитина седеше в креслото изправена и строга. С високата плисирана якичка на бялата си блузка приличаше на английска кралица.

— Е добре, Костя — каза тя след известна пауза, — тогава ще започна от самото начало, а вие ще прецените, отстрани нещата се виждат по-ясно.

Виктория Иполитовна се облакът на масата и като склучи пръсти, подпря брадичка на тях.

— Представете си, младежо, семейство на стари болшевики. — Тъхъ, ясно, избра ме за слушател, също както актьорите на сцената се обръщат понякога към един зрител от салона, за да ги разбере цялата публика. В случая Меркулов беше публиката. — Дядо ми е герой на труда и член на партията отпреди революцията, а баба ми е работила в секретариата на Крупска. Баща ми цял живот е служил във военното разузнаване, беше заместник-началник на ГРХ, а сега е в оставка. По настояване на мама аз станах преподавателка по английски език. Доцент съм в Московския държавен институт за международни отношения. С Виктор Ракитин се запознах преди двайсет и две години, беше ми студент, и то — трябва да добавя — отличен студент. Покъсно ми стана съпруг, в началото на брака доста послушен. Виктор е от просто семейство, израсъл е в някакво село край Майкоп. Ето защо нашият семеен съвет реши, че този млад мъж е податлив като восък, от който ще моделираме каквото пожелаем. С една дума, решихме да му направим кариера... С общи усилия... И не просто кариера, а голяма кариера... Разбирате ли какво искам да кажа?

Не бях много наясно, но кимнах, за да не се изложи — сиреч знам ги аз тия работи!

— Ракитин имаше всички данни за това: първо — работнически произход, второ — неопетнена биография и, трето — нашите връзки,

разбира се. Виктор е с две специалности — металургия и външна търговия. Самият академик Бардин често казваше на татко, че Виктор има ум като бръснач. Той лесно защити дисертация, написа трудове за бокситите, златото, диамантите. И в Министерството на външната търговия, където го уреди татко на работа, започна бързо да се издига. Отначало постигна много. Направиха го началник на обединение. По-късно началник на главното управление, включиха го в колегията на министерството. А после... после нещо се прекърши...

Тонът на Ракитина поомекна, изчезна досадната театралност. Притискайки с пръсти слепоочията си и гледайки в една точка, тя продължи да разказва с равен глас, сякаш за запис на магнетофонна лента.

И така, решили да направят Ракитин зам.-министър. После този въпрос отпаднал от дневния им ред, тъй като се чуло, че ще го пращат търговски представител във Вашингтон. Виктория Иполитовна ужасно се радвала — че кой съветски човек не иска да отиде в Америка, и то с нейния английски?! Обаче това назначение било отменено по неизвестни причини. От огорчение тя се поболяла, дори влязла в болница — оттогава започнали тези кризи, които се повтарят все по-често. Виктор мълчал или отговарял неубедително на нейните въпроси. Тогава тя се обърнала за помощ към баща си, а той — към свой приятел, началник кадри в министерството, бивш генерал от КГБ. И онова, което семейство Воеводини успели да научат за Ракитин, ги накарало да изпаднат в ужас.

Ракитин бил в немилост, формално с него се заяли заради някакво си „диамантено“ дело. Но всъщност причината била значително по-сериозна. Той се обявил против някакви планове или директиви, идващи директно от ЦК и Политбюро, изказвал се по разни съвещания, чак в ЦК и Министерския съвет, и като „упорито магаре“ настоявал, че трябва коренно да се преустроят външнотърговските ни организации в чужбина, призовавал да се съхраняват, а не разпродават народните богатства и прочее. Дори имал последователи в Академията на науките и стратегическите институти, планиращи по поръчение на ЦК и КГБ цялата външнотърговска дейност.

Това наистина беше интересно да се чуе, но според мен нямаше никаква връзка с убийството, и то извършено по такъв допотопен начин. Е, да речем, че Ракитин се е присъединил към инакомислещите,

но у нас все още има психиатрии за дисидентите. Ама да обесиш човек за тая работа — изобщо не мога да го повярвам.

— Горе решиха — насочи към тавана дълъг лакиран нокът Виктория Иполитовна, — че това е ревизионизъм, приписаха на Витя политическо късогледство и дори го заклеймиха — знаете как става у нас, — обявиха го за „антипартиен националист“! И естествено при това положение кариерата му отиде по дяволите, а можеше да стане и още по-лошо, ако не бяха татковите връзки. — Изведнъж тя рязко стана и с изненадваща мъка в гласа възкликна: — Ех, не е редно някак да седим само на гол чай! Трябва да пийнем нещо по-силно за упокой на Витината душа!

Тя извади някъде от горните шкафчета порцеланова неразпечатана бутилка коняк с офика, необикновена рядкост за наши дни.

— Тая „офика“ я купихме с Витя още първия ден след като се оженихме. Решихме, че ще я изпием на сребърната си сватба.

Ракитина наля коняк в изящни кристални чаши и като каза „Лека му пръст!“, на един дъх изпи своята, без да ни изчака. После си наля втора и пак така набързо я обърна. Разкопча високата якичка на шумолящата тафтена блузка, след което седна обратно на мястото си. Поседя, помълча няколко секунди, после отново се изправи.

— Извинете ме, ще отида да се преоблека, просто се задушавам в тая ризница.

Останахме сами. Седяхме мълчаливо. По някое време Меркулов се пресегна и взе бутилката, погледна ме въпросително и без да дочака съгласието ми, наля по още една чаша коняк.

— За безнадеждното ни дело! — Опитах се да бъда весел и находчив.

— Може и така да се каже — отбеляза той замислено и чукна чашата си в моята.

Ракитина се върна просто неузнаваема: в дълга роба и с шал на раменете; беше си разпуснала косите, няколко руси кичура бяха паднали на челото ѝ. Тя дойде до масата и си наля още коняк. Пред нас вече беше една обикновена руска жена, пияна от алкохол и скръб. И без да се обръща към някого от нас, а просто оплаквайки съдбата си, с пресекващ от сълзите глас довърши своя монолог:

— Посветих му целия си живот, все си мислех, че ще дойде и нашият звезден час, а той така да измами надеждите ни! Непрекъснато му казвах: „Витя, забрави държавата, всичко това са само красиви думи! Наивни детски приказки! Огледай се наоколо — за какъв народ говориш? Къде е той? Нима тия хора с вонящи памуклийки, които идват с претъпканите електрички в Москва за продукти, са твоят народ? Та ти не си нужен на тоя «народ»! Помисли за себе си! Ако не искаш за себе си — поне за сина си помисли!“ А той... А той повтаря едно и също: „Интересите на Русия...“ Е, дочака я сега благодарността! Все за реорганизации бълнуваше, докато накрая му видяха сметката!

Залитайки, Ракитина пристъпи към един шкаф, извади пакетче „Малборо“, запали и жадно и дълбоко дръпна от цигарата. После хвърли пакетчето на масата, казвайки отривисто: „Пушете!“ Въздъгнахме с облекчение. Аз, разбира се, запалих от американските, а Меркулов извади своите „Димок“.

Обмислях всяка дума от разказа на Виктория Иполитовна и не намирах в него ключ за разнищването на това дело. Пък и очевидно тя не знаеше нищо за Подгурски. Или може би премълчаваше? Но Меркулов със сигурност разбираше ситуацията не по-зле от мен и въпреки това не задаваше никакви въпроси.

— Какви ги дрънкам?! Защо ви е всичко това?! — възкликна Ракитина и внезапно се разплака на глас. Сълзите размазаха грима ѝ, оставяйки около очите синьо-черни петна. — Заради жена са го убили, само заради жена!

От изненада чак се задавих с цигарения дим. А Меркулов настръхна от напрежение, хвана я за ръка и настойчиво попита:

— Каква жена, Вика?

— Трябвало е него да попитате! Каква жена?! От неговите флърци до гуша ми е дошло! А нима Виктор им беше нужен? Те му се навираха в ръцете само за пари и подаръци от чужбина! Явно не е могъл да подели с някого своята кучка, това е! Едно цветенце не ми е купил през целия ни съвместен живот, а на тая балерина пращаше кошници с рози!

— Коя балерина, Вика? Успокойте се, Виктория Иполитовна. За коя балерина говорите? — Меркулов продължаваше да я държи за ръка и тихо, но упорито настояваше за отговор.

Обаче аз виждах, че нищо няма да излезе. Сякаш изпаднала в транс, тя повтаряше едно и също:

— По цели кошници с рози, а на мен едно букетче, едно цветенце не подари, а на нея кошници...

В кухнята надникна разтревожен Льоша. Меркулов го повика с пръст:

— Ела, Алексей, опитай се да успокоиш майка си. Много е разстроена.

— Не се тревожете, Константин Дмитриевич. Мама всичко ще издържи — отново каза Льоша, както преди това в моргата. — Нека първо да ви изпратя.

Облякохме се и тихо затваряйки след себе си вратата със златиста табелка „В. Н. Ракитин“, излязохме от апартамента. Отвътре все още се чуваше приглушеният глас на Виктория Иполитовна:

— Чуваш ли, Льошка, едно цветенце...

4.

В сгъстяващия се мрак ръмеше противен дъжд. Излязохме от небостъргача и заобиколихме витрината на гастронома, за да слезем на улицата. Зад дебелите стъкла лъщяха с глазурата си бутафорни свински бутове, глухари пулеха очички, гигантска есетра величествено почиваше в огромно блюдо. Особено неприятно беше да се гледат тези изкуствени вкуснотии, когато по магазините не можеш да намериш дори опашка от риба.

Слязохме по стъпалата на тротоара и се отправихме към тролейбусната спирка на „Садовое колцо“.

Внезапно Меркулов се спря и извади от джоба си някаква смачкана хартийка, оглади я и отиде под уличната лампа. Това беше лист от ученическа тетрадка, на който с едър детски почерк бе написано: „Тя се казва Валерия Куприянова.“ Меркулов стъписано ме погледна. Аз поясних:

— Льоша.

Той потърси с очи телефон и като съгледа автомата на близкия ъгъл, до павилиончето за почистване на обувки, бързо закрачи натам.

— Свържете ме с Романова... Шура? Здравей, пак ти се обажда Меркулов. Изчакай ме, идвам със стажанта. Гледай междувременно да изясниш всичко за Валерия Куприянова... Балерина... Щом я открият, нека я доведат при тебе на „Петровка“.

Началникът на втори отдел при МУР Шура Романова ни посрещна като скъпи гости. Кажи-речи, още от вратата ни накара да се почерпим „по една капка“ — двеста и петдесетграмова чаша водка, а за мезе ни предложи дъвчащи бонбони „Ирис“. Меркулов изгълта чашата с лекота, виждаше се само как адамовата му ябълка подскача под брадичката. Аз изпих моята „капка“ на три пъти, с пъшкане и позиви да повърна, с което изплаших Шура до смърт. Тя се втурна към сейфа за НЗ — неприкосновените запаси, и извади оттам неотворен

буркан с мариновани краставички, предназначени за мезе само на началника на МУР.

Подполковник Александра Ивановна Романова е абсолютно копие на руската императрица Екатерина Втора, само че в офицерска униформа: възниска, с едър кокал, волева брадичка и удивително младежки очи, сини като метличина. Тя е единствената жена в Москва началник на следствен отдел. Именно на нея е възложено да се издирят убийците по нашето дело...

— Не мога да го разбера тоя Ракитин... Защо му е притрябвало... да се среща с американец... на такова оживено място, че да бие на очи — подхвана Шура напевно, със силно изразен южняшки говор, изпъстряйки речта си по повод и без повод с беззлобни псувни. — Преди всичко той като служител в Министерството на външната търговия, е имал достъп до разните им там приеми и коктейли. Или пък просто е можел да се срещне с Подгурски в някой тих ресторант, барче и къде ли не още... Защо е предпочел панаира?

— Ами много ясно, Шура — сви рамене Меркулов, — той не по-зле от тебе и мен знае, че всички тези закътани места се наблюдават и подслушват. Аз ли да ти казвам, че из цяла Москва са монтирани към сто хиляди подслушвателни устройства — в хотели, ресторанти, всякакви обществени заведения, дори в обществените клозети. А там, в Соколники, сред природата, не можеш да проследиш толкова народ — не стигат крака и уши за всички тия хора. Тълпата е най-удобното място за един шпионин. Но въпросът е дали Ракитин е бил шпионин. В КГБ ми казаха, че нямат такива сведения за него.

— Чуй, Костя! Ти можа ли да ги „изповядаш“ чекистите какво точно им е казала курвата? Оная, дето са я пробутали на американеца...

Бива си я Шура! Без да ѝ мигне окото, си ги праска, както ѝ дойде!

Меркулов усмихнато я погледна:

— „Изповядах“ ги, другарю подполковник! „Курвата“ е казала на „господаря си“, че не знае нищо конкретно, знае само, че ще има среща. Ама не могла „да изработи“ „клиента“ да ѝ каже с кого точно. Това ми отговориха...

— „Отговориха“ — имитира го Шура, — а ти какъв си? Следовател или... Не можа ли сам да я разпиташ?

Меркулов се засмя:

— Нима ти самата би разсекретила някой от своите агенти?... Ето на, видя ли... Затова ми отказаха да я разпитам.

— „Отказаха“! На мен друг път ще откажат! Ще я спипам аз тая урусия и като я измъкна изпод някой черен задник, ще си каже и майчиното мляко! — Усецаше се, че Шура здравата се е наквасила.

Времето течеше. Направо заспивах от изпития алкохол. Никакви сведения не идваха за балерината Валерия Куприянова. А Меркулов и Романова продължаваха да си говорят в същия дух, обсъждаха първите стъпки от разследването, псуваха КГБ.

— Еех, сега нямаше да висим тук до среднощ, ако тия деца и внуци на Дзержински не бяха такива лайнари — резюмира Шура по някое време. — Ама така си е, Костя — тя лапна един бонбон, — моите момчета изпълняват подобни нареждания далеч по-професионално от прехвалените чекисти! И то за половината от техните заплати! — И без пауза добави: — Защо стоиш там, Артур, влизай!

Обърнах глава — на вратата стоеше висок и широкоплещест черноок хубавец, около трийсет и две годишен, облечен в изключително елегантен костюм.

— Моят заместник — Артур Андреевич Красниковски — представи ни го Романова. — А къде ти е балерината?

— Изчезнала е — започна Красниковски, — тая сутрин не се явила на репетицията на „Златният век“. Не отишла и за вечерното представление на „Доктор Охболи“, наложило се спешно да ѝ потърсят заместничка, тъй като ролята на Варвара е особено трудна и Куприянова няма дубльорка — извикали едно момиче от балетната школа на Большой театър... — Той извади от вътрешния джоб на самото лъскава театрална програма.

Скочих от стола. Тутакси изтрезнях, когато видях на корицата нашата „спортистка“, убита миналата нощ в хотел „Централен“. На снимката на известния театрален фотограф Шапиро Куприянова беше жизнерадостно момиче със смешни букли, в пъстра готварска престилка и с дълга метла в ръцете...

— Именно това ни трябваше да узнаем — уморено отбеляза Меркулов. — Утре ще проведеш идентификацията — обърна се към мен — и ще смятаме, че това ще е вторият ден, за който ще получиш компенсация.

5.

19 ноември 1982 година

„Следователи от прокуратурата! Обикновено вие разследвате сложни случаи. Но все пак трябва да знаете, че пътят към ИСТИНАТА често пъти минава не само през стегнатия възел на старателно замаскираните престъпления...“ Ние, младите следователи, седим в тъмния кинозал на Московската градска прокуратура и гледаме учебни филми. Имам леко главоболие и спазми в стомаха от вчерашните „капки“ на Шура. Назидателният ликторски глас продължава: „Пътят към ИСТИНАТА минава през гъста джунгла от така наречените дребни обстоятелства, непростими недоглеждания и трагични грешки...“ Всичко това са все познати неща, ясни и за най-големия задръстеняк. До мен седи и ми се сваля Танечка Зернова, хубавичката дъщеря на завеждащия канцеларията на Министерския съвет. Аз се правя, че не забелязвам усилията ѝ, пък и зад нас седи моят шеф Меркулов, който отговаря за учебната прожекция.

Първият филм, заснет по два действителни случая, е документален. Вторият — игрален и макар че в него участват второкласни актьори, е направен доста добре. С комични ситуации. На екрана се появява спестовната каса на „Плюшчиха“. Нисък и набит милиционер стои на пост във входа, при което замислено и усърдно човърка широкия си нос. Обаче не го оставят да си изчопли нещо — камерата улавя две фигури с маски, чува се гърмеж и милиционерът пада. После камерата се пренася в залата на спестовната каса и в едър план показва кислороден, с който маскираните отварят сейфовете. Пачки пари изчезват в платнени чували. Приключили успешно „работата“ си, доволните престъпници изскачат на улицата и се качват на чакащото ги такси, което светкавично ги понася към Бородинския мост... Появява се нова група хора — следователи, придружени от множество експерти, поемни лица, кучета, милиционери и началниците на тези милиционери. Всички дружно заличават следите, оставени от престъпниците: суетят се при вратата, хвърлят фасовете си където им падне, вършат и други криминалистични грешки. Най-старателен в

това отношение е един следовател, чийто изпълнител явно се мъчи да имитира Чарли Чаплин. Например при огледа на един сейф той се хваща за дръжката му точно на онова място, където ясно личи някакъв пръстов отпечатък; намира на пода ръкавица и с два пръста гнусливо я хвърля в близкото кошче за боклук...

Някаква необяснима тревога ме присвива под лъжичката. А може би ми е тежко на стомаха от снощните „капки“? Но вече съм почти сигурен какво е това...

Докато следователят на екрана продължаваше „да се старее“, давайки на чистачката една мрежа с диня, намерена под прозореца, аз вече се провирах през редицата, за да изляза от салона. Явно видът ми е бил доста окаян, щом като Танечка високо се провикна след мен:

— Турецки, къде? Да не ти прилоша?

Пресвета Богородице! Прилоша ми и още как! Та тоя „Чарли Чаплин“ е просто един гениален Шерлок Холмс в сравнение с мен, най-личния кретен от лейбгвардейския дебилен полк! Плувнал в пот, профучах като стрела по коридора, плъзнах се по перилата надолу, изскочих на улицата и разпервайки ръце, сякаш ловях пеперуди, застанах в края на тротоара да хвана такси. След секунди, оплисквайки ме с ледена кална вода, пред мен спря красив черен ЗИЛ. От прозореца му надникна лъщяща от мас физиономия:

— Накъде бе, момче? Ако си за болница, няма да те взема!

За три рубли таксиджията ме откара до хотел „Централен“. По пътя се опитваше да оправдае високата тарифа — сега началството ги стегнало много яко, не им разрешавало никакви аванси както по-рано... Аз обаче не го слушах.

Бързо влязох в хотела и хукнах да търся дежурния администратор, вадейки тичешком червената служебна карта. Намерих това жълтокосо конте — кажи-речи, мой връстник — да пие кафе в бюфета на втория етаж. С пресипнал от вълнение глас му обясних, че се налага да извърша повторен оглед на стая 547, където бе открита убитата жена. Току-що сме узнали — но това да си остане между нас, — че тя е била прочута балерина. Така че без много приказки да взима ключа, поемни лица и да тръгва с мен!

Жълтокосият веднага се ориентира в ситуацията, явно не за пръв път си имаше работа с властите. Грабна връзка ключове, подвижна „Митрофанова, ела!“ и прескачайки по две стъпалата, се втурна по

стълбището нагоре. Аз и миниатюрната като статуетка Митрофанова го следвахме като кучета, кой знае защо и тримата забравили, че има асансьор.

Щом ни видя, дежурната на етаж пребледня, стрелна се пред нас и като Матросов на амбразурата прегради с тяло вратата на стая 547. Но жълтокосият я отстрани, отключи и всички буквално нахълтахме вътре.

Първото, което видяхме и ни накара да се заковем на място от изумление, беше едно голо дупе. Аз дори за миг забравих защо съм дошъл. „Дупето“ скочи от пода и се превърна в хубавичко изплашено същество на петнайсет-шестнайсет години. Другото изплашено същество — с черни мустаци, в габардинено сако с ордени и медали и, пардон, смъкнати панталони — замря в неестествена поза на фотьойла до прозореца, излагайки на показ могъщите достойнства на своята мъжественост.

Някой заквича като ранено прасе (не можах веднага да съобразя, че това е администраторът), дежурната се разрева на глас, а невъзмутимата Митрофанова започна да звъни в милицията.

Но аз вече не обръщах внимание на тая бъркотия — бях съгледал това — едно бележниче с черни лачени корици, което кротко си лежеше върху черния лакиран подлакътник на втория фотьойл в отсрещния ъгъл на стаята, там, където го бях оставил при огледа в нощта на убийството. Тогава го бях открил между седалката и облегалката на дивана. Един господ знае как е попаднало там, но важното беше, че престъпниците не го бяха намерили. После бях сложил тази находка до себе си върху ръчката на фотьойла с намерение да я впиша в протокола и... просто бях забравил за нея... Взех бележничето, стараяйки се да го държа така, че да не оставя на кориците му пръстовите си отпечатъци, и внимателно го прелистих. В него бяха записани само две-три думи на буквата „Л“ — „На Леся — 15 р.“. Е, това можеше да го отгатне и едно дете — балерината е взела или дала 15 рубли на някоя си Леся, а може би Олеся, но с нищо не допринасяше за следствието. Затова пък на първата страница бе изписано с едри красиви букви: Куприянова В. С., „Сретенски пр.“ №13, ап. 15, тел. 211-44-85.

Понеже не носех със себе си протоколна бланка, отидох при масата на дежурната и откъснах лист от някакъв журнал. Докато се

занимавах с „разкопките“ си, не забелязах кога стаята се напълни с милиция. Моите поемни лица бяха ангажирани да дават показания за много по-интересното за тях събитие, така че се наложи да изчакам милицията да напише своя протокол, който гласеше:

„Ергаш Жургаев, завеждащ отдел «Агитация и пропаганда» при Ферганския областен комитет на партията в Узбекистан, командирован служебно в Москва за съвещание по идеологическите въпроси в ЦК на КПСС, проявява неморално държание и извършва дребно хулиганство, а именно: дава 50 руб. като подкуп на дежурната по етаж А. М. Силкина, след което довежда в предоставената му за един час хотелска стая срещнатата при Централната поща непълнолетна Мая Розова, на 15 год., ученичка в 8-и клас на 185-о столично у-ще, и обещавайки да ѝ подари тюркоазено пръстенче (на стойност 15 руб.), извършва с нея полов акт в перверзна форма, но бива открит и заловен в момента на закононарушението от бдителната администрация на хотел «Централен»...“

Колкото за „бдителността“ и „дребното хулиганство“, явно бяха прекалили, защото за развращение на малолетни се полагат шест години затвор. Но ферганският партиен функционер не ме интересуваше.

Излязох от сградата и бавно тръгнах по улица „Горки“ към Пушкинския площад. Не пропусках телефонна будка — исках да се обадя на Меркулов, но той сякаш бе изчезнал вдън земя. Не отидох за идентифицирането на Куприянова, защото не знаех на кого трябва да покажа трупа за разпознаване. Обикновено в моргата се викат майката, бащата, съпругът или съпругата на жертвата, а аз дори не знаех дали са живи родителите на Куприянова и къде да търся сега бившия ѝ съпруг. Когато влязох в метрото на площад „Пушкин“, съгледах още един автомат и нерешително набрах номера на Рита.

— Да — гласът ѝ беше спокоен и равнодушен.

Аз мълчах.

Тя рязко каза:

— Идиотщина — и пак така рязко затвори.

Разбира се, че е идиотщина. Пък и целият ми ден беше идиотски. Заради това бележниче бе загубен цял един ден, а може би и два. Ако не го бях забравил, щяхме да узнаем името на балерината още в нощта на убийството и вероятно следствието би потръгнало. Нямах търпение

да се разкая заради грешката си пред Меркулов. Естествено, не очаквах да ме потупа по рамото за „блестящото“ ми участие в огледа на местопроизшествието. Но пък в крайна сметка, мислех си аз, бележничето няма никаква доказателствена стойност — две-три думи, които нищо не означават, много важно!

Позвъних в МУР. Просто така, за всеки случай.

— Хей, прокуратуро, младо дарование! — тенорът на Грязнов пресекна на дисканта. — Къде се шляете? Два часа не мога да открия къорав човек! Ние, кажи-речи, вече разнищихме вашето дело, а вие дявол знае какво се моткате... — „Дарованието на средни години“ продължи да ръси бисери по наш адрес, а после неочаквано предложи: — Я чуй, Сашок, защо не идем в „Нарва“? Умирам от глад, скрил съм си една двайсетачка за фонд „и аз съм човек“. Хем ще се нахраня, хем, докато се черпим, ще ти разкажа всичко подред. Като на надзорен прокурор...

6.

Вчера цял ден Грязнов си отспивал, а днес от заранта тръгнал да действа по нашето дело: рано-рано отишъл на „Смоленска“ в Министерството на външната търговия.

В Управление „Кадри“ го приели демократично, без обичайните номера: „Елате утре, имаме колегия“ или „Изчакайте час-два, приемаме делегация от Бангладеш!“. Дори началникът на управлението Рябенки, бивш генерал от КГБ, зарязал работата си и поканил неочаквания гост в кабинета си, където се заключил с него и двамата разговаряли почти половин час.

Пийнали по чаша експортен коняк „Арарат“ и Грязнов узнал следното: Ракитин бил добър служител, но с нещо сериозно разочаровал началството, дори вече бил поставен въпросът за неговото уволнение. Но това било трудна работа, тъй като години наред той сътрудничил не само на ГРУ — военното разузнаване, но и на Управление „Г“ при КГБ, което в момента се занимава с разработката на стратегически проблеми...

Рябенки хитрувал, говорел с недомлъвки, позовавайки се на секретност, но в края на краищата показал на Грязнов извлечение от протокола на някакво заседание на министерската колегия, от което той разбрал, че неотдавна Ракитин е получил строго мъмрене с последно предупреждение.

— Исках да отида при Патоличев — оправдаваше се Грязнов, — ама кой ще те пусне при министъра? В канцеларията му веднага ме отрязаха: сутринта има среща с японски журналисти, на обяд — разговор с президента на фирма „Армко стил“, а привечер го викат в международния отдел на ЦК — и той виновно сви рамене.

Кой каквото ще да казва, но деликатната работа не бива да се възлага на милицията. Виж, оперативната е друго нещо. Сякаш да потвърди това мое заключение, Грязнов разказа как е прекарал втората половина на деня.

... В два часа имал среща с майор Красниковски, който вече знаел почти всичко за притежателя на значка № 10569 „Майстор на

спорта“, намерена от Меркулов в Соколники. Така че се наложило междувременно да ходи в Комитета по физкултура и спорт на „Скатертна“ и в Московския държавен университет на Ленинските хълмове. Арестуването на Игор Волин, треньор от ДСО „Наука“, трябвало да се изпипа, за да мине кротко и без много шум. А това означавало „рибката“ да не се подплаши и лесно да налапа въдицата, преди да си подготви някоя лъжлива версия...

... Денят на Волин, главен треньор в секцията по самбо при спортния клуб на Московския университет, бил винаги рационално организиран. Сутрин той отива с волгата си до централния пазар за пресни продукти. Към дванайсет се отбива за малко в университета, за да провери как вървят тренировките, провеждани от неговите помощници, и остава там най-много час, час и половина. В ранния следобед човек може да го срещне на улица „Ферсман“, в магазина на „Беръозка“, а вечер — в клуба на нумизматите на „Шаболовка“. С една дума, напрегнат живот с установен динамичен стереотип...

На улица „Ферсман“ били паркирани много коли, но черна волга с хлътнатина на десния преден калник все още нямало. Красниковски и Грязнов решили да почакаат — били сигурни в агента, който им казал, че такава кола непременно ще дойде. А докато чакали, мрачно наблюдавали как един едър и висок капитан от ДАИ се разпорежда на кръстовището. Петък е оживен пазарен ден и представители на привилегированото съсловие: дипломати, висши министерски чиновници, инженери, работили в чужбина, както и хора, получаващи средства от свои роднини зад граница — непрекъснато пристигали да пазаруват във „валутката“ със своите волги, москвичи и жигули, купени пак така с валута от магазина при Лужнецкия мост.

Точно в три и тринайсет дошла черната волга с хлътнатина на десния преден калник. От нея слезли двама мъже. Единият, хилав и риж, облечен в кожено сако и дънки.

На това място от разказа си Грязнов неочаквано се разсмя:

— Бога ми, Сашок, и аз съм риж, ама такъв като него не бях виждал — дори очите му са рижки! — и с удоволствие си бодна едно шишче по карски.

Другият — снажен широкоплещест блондин, бил с елегантен кожух и лисичи калпак въпреки плюсовата температура. Те се

отправили към вратата на „Беръозка“ и тогава Красниковски, който ръководел операцията, казал тихо: „Именно оня с кожата ни трябва!“

След като се разбрали как да действат, Грязнов отишъл при капитана от ДАИ — нужна им била неговата помощ.

Хилавият и снажният се бавили в магазина двайсетина минути. Накрая излезли без покупки и бавно тръгнали към волгата. Широкоплещестият в кожата крачел така спокойно и самоуверено, че човек трудно би се решил да го спре, затова изчакали двамата да се качат в колата. Когато хлопнала вратата, до нея тутакси се появил катаджията. Снажният неохотно слязъл, но все така невъзмутим. Докато капитанът тъпо проверявал документите на колата и шофьорската книжка — всичко било съвсем редовно, — до тях изникнал Грязнов. Такава била уговорката. Дебеловратият блондин произвърнал глава и вперил очи в поднесената му служебна книжка от МУР — с квадратни червени корици и релефен герб на СССР. После се поогледал и видял застаналия отзад Красниковски, висок и мускулист, бивш боксьор от полутежка категория, в миналото бронзов медалист на страната.

— Спокойно, колега! — казал боксьорът.

— Няма проблем! — отговорил самбистът.

— По белези вашата кола прилича на една от списъка на издирваните — обяснил Грязнов. — Ще се наложи да отидем до „Петровка“, за да я подложим на оглед.

— Можете и тук да я огледате — възразил невъзмутимо блондинът.

— Там ни е по-удобно — не се съгласил майор Красниковски.

Волин (а това бил той, майорът го разпознал по снимката) не отговорил нищо. Позамислил се, след което огледал тримата мъже изпод вежди и кимнал:

— Добре, но надявам се, че няма да се бавим?

— Няма, няма! — успокоили го в един глас и тримата, защото макар и въоръжени, те се страхували от този як самбист: дявол знае какво може да им сервира, все пак е майстор на спорта! Току-виж му скимнало да окаже съпротива, а наоколо е пълно с хора!

На „Петровка“ пред входа на милицията Волин сам отворил капака на волгата, без да му напомнят. Помолили го да отвори и багажника. След кратко колебание той го отворил. Нещо яркозелено и

червено им се набило в очи — няколко стегнати вързопа с кърпи за глава, по петдесет пликчета във всеки един. „Какво е това?“ — „Подаръци за роднините.“ — „Толкова много роднини ли имате?!... А «дипломатката» ваша ли е?“ — „Моя.“ — „Вземете я със себе си.“ Качили се с поемни лица на четвъртия етаж — да изготвят протокол. Романова предложила на Волин да покаже съдържанието на „дипломатката“. Той отново се поколебал, но после неохотно щракнал заключалките и вдигнал капака на куфарчето. В него имало пачки пари, бонове за валутните магазини на „Беръозка“ и... вносен пистолет със заглушител.

— С една дума, вземай поука, следователю, как трябва да се работи! — отбеляза самодоволно Грязнов, довършвайки разказа си за успехите на Втори отдел при МУР. Запали една от своите „Беломор“, издуха дълга струйка синкав дим, тръсна пепелта в чашата от кафе и лениво попита: — Какво ще кажеш, мой човек, хубава операция проведохме с Арик, нали?

На естрадата засвири малък оркестър. Аз кимнах — сиреч добре сте се справили, момчета. Обаче една мисъл ми пречеше да се радвам за успехите на Втори отдел: „Нима Волин, моят университетски треньор по самбо, е убиец?“

Позатягайки възела на вратовръзката си, полюбопитствах:

— А къде е сега треньорът? Волин де?

Грязнов удивено втренчи очи в мен и бавно попита:

— Ама ти да не го познаваш?

Свих рамене:

— Бегло, срещали сме се в спортния клуб. Та къде е сега?

— Там, където му е мястото. В нашия арест на „Петровка“...

— А хилката? — продължих да любопитствам.

— Той се оказа случаен спътник. Волин само го е „метнал“ до „Беръозка“, затова го пуснахме да си върви...

И Грязнов с небрежен жест хвърли двайсетачката си „и аз съм човек“ в чинийката, където вече лежеше сметката.

7.

20 ноември 1982 година

— Тогава бях на дванайсет-тринайсет години. Мама ме остави да сваря каша от елда и заръча след половин час да сваля тенджерата от огъня и да я покрия с одеяло. После отиде на работа. Това беше през зимната ваканция. След няколко минути дойде един съученик да ме вика за кино — да гледаме „Карнавална нощ“. Разбира се, аз на секундата забравих за кашата. — Меркулов дълбоко дръпна от своята „Димок“ и продължи: — И така, седим ние и гледаме кинопрегледа с новините, който хич не ни беше интересен, бърим си нещо и се смеем — салонът беше полупразен. Изведнъж чувам как дикторът произнася с един такъв тържествен глас: „... както и маршалът на Съветския съюз Гречко^[1]!“ Можеш да си представиш как се стреснах — с ужас си помислих, че моята елда вече е загоряла. И наистина тя беше не само загоряла, но и изгоряла — засмя се той, — пак добре, че не стана пожар. А ти си се затръшкал за Чарли Чаплин и бележничето. Всичко това са дреболии, брат.

Смеем се, но аз виждам, че Меркулов поглежда часовника си — чака резултатите от комплексната експертиза по злополучното бележниче на Куприянова, което вчера бях връчил на Слава да предаде в научно-техническия отдел.

Имаме „черна събота“, днес е почивен ден, но ние усилено бачкаме. Изготвяме план за разследване на делото. Аз залягам на моето старо и олющено бюро, Меркулов — на своето, блестящо с огледалната си политура.

За първи път се занимавам с такава работа — студентските семинари и прокурорската практика не влизат в сметката, всичко онова бяха тестове, игра. Поглеждам крадешком към Меркулов — той се преструва, че не забелязва притесненията ми, и си попълва общия месечен график в органайзера. От време на време набира някакъв телефон — явно иска да говори с жена си в болницата, но все попада на заето. В интервалите между това занимание и съставянето на графика отваря средното чекмедже, вади някакъв стар джобен

часовник и се опитва да го навие, с което ужасно ме нервира. Според мен този часовник отдавна е за боклука — стъклото му е счупено, а когато Меркулов го разтръсква, вътре нещо стърже като ръждиво желязо.

Разтварям широката разчертана тетрадка, изработена в печатницата на Главната прокуратура и озаглавена „План за разследване на делото“, и пиша в графата „Вероятни версии“:

„Версия първа: Ракитин и Куприянова са убити от ревност: а) от наемни убийци, изпратени от съпругата на Ракитин; б) от близък, приятел или познат на Куприянова, който я ревнува от Ракитин.

Версия втора: Ракитин и Куприянова са убити с цел да се прикрие друго (или други) особено опасни престъпления — от хора, опасяващи се, че потърпевшите ще разкрият техните престъпления.

Версия трета: Ракитин и Куприянова са убити с цел да се присвоят ценни вещи — съветска и американска валута, неизвестни предмети, а може би и документи или текстове от секретен характер...“

А как сме с доказателствата по всяка версия? И ето че започвам да буксувам. Проблемът е, че доказателствата, с които разполагаме, не потвърждават нито една от моите версии, дори са в пълно противоречие с тях. Изваждам чист лист и започвам да чертая нещо като родословно дърво: в големи квадратчета означавам номерата на версиите, от тях прекарвам линии към по-малки квадратчета — субектите на престъплението, тоест лицата, които са ги извършили, и към правоъгълничета — наличните у нас доказателства. Получава се нещо страшно: квадратчетата увисват без всякаква връзка с правоъгълничетата, които образуват помежду си затворен кръг.

Меркулов бегло погледна към „творбата“ ми:

— С програмиране ли се занимавате през свободното си време, другарю Турецки?

После взе схемата ми на бюрото си и доста време я изучава. Аз дори се изпотих от напрежение.

— Всичко е правилно. Всичко е правилно, Саша — съвсем неочаквано за мен отбеляза той. — Но няма логика, не може и да има, защото самите убийства са неправилни.

Понякога Меркулов използва такива изрази, някак съвсем неточни, но аз го разбирам какво иска да каже. Въз основа на доказателствения материал това двойно убийство се оказва съвсем нелогично — „няма резон“. Моят началник се облакът на бюрото и събра длани като за молитва. Тази негова поза показваше изключителната сериозност на ситуацията.

— Я да се опитаме, Александър Борисич, да си разкажем какво се е случило, без да правим дълбоки умозаклучения.

... Виктор Николаевич Ракитин, който е началник на главно управление в Министерството на външната търговия и същевременно сътрудничи на Главното разузнавателно управление при Генщаба на Министерството на отбраната, както и на стратегическия отдел на КГБ, отива в парка Соколники, където се открива панаирът на електронна техника, за да се срещне с американския журналист Збигнев Подгурски. Носи със себе си чанта (Със секретни документи? Ценни предмети? Американска валута?). Целта на срещата е неясна. Изглежда, Ракитин не е бил професионален шпионин — твърде непредпазливо е от негова страна да остави на рецепцията в хотела бележка за Валерия с името на американеца. След Ракитин вървят двама мъже, които го: Следят? Охраняват? Преследват? Той не успява да се срещне с Подгурски. След известно време го намират убит по особено жесток начин. Чантата изчезва. Същата вечер в хотел „Централен“ е убита балерината Куприянова, с която по всяка вероятност Ракитин е имал любовна връзка. Убийците ѝ търсят някакви дубликати, може би копия на онова, което е било в чантата. Арестуван е някой си Волин, на когото принадлежи намерената на местопрестъплението значка „Майстор на спорта“. В багажника на колата му е открит пистолет със заглушител. В МУР са сигурни, че Волин е единият от убийците.

Очевидно Меркулов не се задоволява с това просто решение. Остава да изчакаме резултатите от различните експертизи, аутопсиите и разпитите.

— Виж какво, Саша. Нещата при нас нещо не се връзват. Откровено казано, получава се пълна дивотия. — Той загаси угарката в

пепелника и тутакси запали нова цигара. — Трябват ни контактите. Засега ще оставим Волин на МУР като гаранция, че ще стигнем до останалата бандитска папlach. Трябват ни контактите най-вече на Валерия...

Разбирам, че Меркулов се старае да вникне в логиката на престъпниците — от Ракитин те са се насочили към Куприянова. Значи от балерината ще тръгнат (или вече са тръгнали) по нейните връзки. Някъде бях чел, че престъпникът има сто пътя пред себе си и може да избере всеки от тях, А следователят — само един, онзи, по който е минал престъпникът. И ние с Меркулов трябваше да налучкаме този един-единствен път...

На вратата деликатно се почука и в кабинета влезе капитан Вячеслав Грязнов. Излъскан, лустросан като олимпийска рубла: изгладеният сив шинел добре прилягаше на върлинещата му фигура, а тесните капитански пагони сияеха от сребро.

— Разрешете, другарю стажант, да се обърна към другаря следовател! — присмехулно удари токове Грязнов. — По заповед на началника на МУР идвам на ваше пълно разпореждане!

С характерната непохватност на цивилен Меркулов опря длан до „гола глава“ и се подсмихна. Но явно усетил, че военният му поздрав излезе несполучлив, махна с ръка, което на негов език означаваше — хайде, Слава, влизай без церемонии, чувствай се като у дома си...

Грязнов разбра поканата му буквално, съблече шинела и най-безцеремонно се изтегна в креслото срещу новия си шеф.

— Ваш ли е тоя часовник, Константин Дмитрич?

Обзе ме глухо раздражение — ние тук се блъскаме, видиш ли, като грешни дяволи, а тоя дългуч дойде да си прави шегички с нас. Но Меркулов с виновна усмивка започна да му обяснява:

— Подарък ми е от дядо ми, но веднъж забравих да го извадя от джоба и той се изпра заедно с панталона в пералнята. На стотната си година...

Зазвъня телефонът. Меркулов вдигна слушалката и с жест ни помоли да не шумим.

Грязнов се зае да разтоварва „дипломатката“ си. Извади подкова пушена наденица, кутийка червен хайвер, две бурканчета къпоолу от тиквички, към половин кило филе от риба, мрежичка портокали и кутия шоколадови бонбони „Асортти“.

— Това е за Костя — прошепна ми той, — по-точно за благоверната му. В петък ни снабдяват с продукти и тоя път реших да дублирам — каквото купих за мен, това и за твоя началник!

Меркулов бе приключил разговора и с възхищение гледаше донесените от Слава богатства.

— Ее, много ти благодаря, приятел. Довечера с Лидочка ще си направим същински банкет. Имам чудесни новини — след няколко дни изписват моята Льоля, така че ще ни се облекчи животът. От мен не излезе готвач, страшно съм вързан в ръцете.

— Лошо е без жена, Константин Дмитрич, не ще и дума. Всъщност зависи на каква си попаднал. — Грязнов стисна и бездруго тънките си устни и присви очи. Знаех, че жена му го е напуснала преди година. След десет години съвместен живот. Но пък и не всяка би издържала мъжът ѝ да работи в милицията, за него няма делници и празници, само работа...

— Колко ти дължа, Слава?

— Шестнайсет рубли и нула копейки. — Грязнов си бе възвърнал шеговития тон и бодро добави: — Мога да ви изчакам до заплатата.

— Да, ако обичаш. Всъщност сега имам шестнайсет рубли...

— Спокойно, другарю следовател — каза Грязнов, вадейки от „дипломатката“ си снопче книжа. — Донесъл съм ви тук малко работа, може би ще си намерите нещо полезно...

Меркулов тутакси измъкна акта със заключенията от експертизата на бележничето. Сkochих от мястото си и започнах да чета иззад гърба му: от акта на съдебнографологичната експертиза следваше, че почеркът, с който е написано „На Леся — 15 р.“, принадлежи на гражданката В. С. Куприянова и че записката, е направена през последните две денонощия.

Не бях много наясно защо Меркулов се зарадва така на факта, че Валерия е писала тази бележка. Нима това не се разбираше от само себе си и по-рано?

После прегледахме заключенията от дактилоскопската експертиза — върху лачената корица на бележничето са открити множество пръстови отпечатъци, но само на балерината. При това неразмазани, съвсем отчетливи, което показва, че бележничето не е попадало в чужди ръце, дори и ако този „чужд“ е бил с ръкавици.

— Впрочем тая балерина няма нито приятелка, нито роднина на име Леся. „Претършувах“ целия театър и всички съседни.

— Как така „няма“?! — възмути се Меркулов. — Значи лошо си „тършувал“. Добре де, сам ще се оправя... „Няма“! Признай, че не си намерил, Слава, а не че „няма“. — Меркулов не на шега се бе ядосал, но Грязнов весело го успокои:

— Не се разстройвайте, Константин Дмитрич, за сметка на това съм ви донесъл скъп армаган от чужбина — и му подаде още една официална бумага:

„АКТ

за технико-криминологично изследване Москва, 19 ноември 1982 г.

Въз основа на постановлението от следователя при Московската градска прокуратура др. Меркулов аз, експертът криминалист Г. Г. Бочан, изследвах късче от паричен знак на американската валута — стодоларова банкнота — за автентичност и начин на изработка.

За сравнение ми бе предоставена оригинална стодоларова банкнота от Държавната хазна на СССР по специалното искане от прокурора на гр. Москва др. Малков. Въпросът за автентичността на отпечатването остана неизяснен поради малките размери на късчето. Спектралният анализ на хартията установи, че химичният състав на паричния знак, взет за образец, съществено се различава от химичния състав на късчето... (Следваха многобройни химични формули и резултати от реакции.)

Заклучение: Паричният знак, от който бе дадено късче за изследване, е печатан от метално клише, сходно с оригиналното. Хартията се отличава от образца по:

- а) химически състав;
- б) дебелина;
- в) относително тегло;
- г) краevo сечение;
- д) степен на изпепеляемост.

Извод: Представеното късче е част от фалшива банкнота. Хартията по физически и химически състав е сходна с тази на съветския паричен знак — банкнотата от петдесет хиляди рубли, печатана във фабрика «Гознак». Експерт-криминалист: Г. Бочан“

Неочаквано с моя началник стана нещо изумително. Той бавно се надигна от бюрото и с плавни стъпки, кършейки дългото си тяло като солист на цигански ансамбъл, отиде в средата на кабинета. Плесна с ръце и като запя:

*„Пиян на съмване се връщам,
бях млад и водка пиех здраво.“*

Започна да танцува и да се потупва смешно по токовете. Ние с Грязнов втрещено гледахме това любителско изпълнение. А следователят по особено важни дела прехласнато пееше:

*„И в циганския факултет
получих диплома по право!“*

След като се потупа от коленете до гърдите, Меркулов се поклони, каза „Благодаря за вниманието“ и отново седна зад бюрото си съвсем невъзмутим. Тогава дойде и нашият ред да се повеселим. Двамата с Грязнов избухнахме в луд смях и може би десетина минути цвилехме като коне. А междувременно Меркулов се бе вгълбил в съставянето на някакъв документ, но се виждаше как едва сдържа усмивката си.

Зазвъня телефонът. Меркулов вдигна и, кажи-речи, цяла минута слуша мълчаливо. Грязнов ми прошепна:

— Това беше от радост, че неговата Льоля се оправя...

Меркулов затвори, дописа документа и ми го подаде:

— Иди при дежурния прокурор Омелченко, нека го подпише и да му тури печат.

— Сега ли?

— Сега! — Меркулов погледна часовника си. — Обади се Романова. Днес е почивен ден и всички началства са отпрашили нанякъде извън града. Затова ме помоли да ѝ подготвим една заповед за обиск и разрешение, да удължат задържането на Волин с три денонощия. Тя смята, че именно той е снажният блондин, който е убил Ракитин.

— И балерината — тържествуващо добави Грязнов.

— И балерината — повтори Меркулов без ентусиазъм.

— А вие, Константин Дмитрич — напористо продължи Грязнов, — смятате ли, че Волин... такава... наистина може да е убиецът?

Вместо отговор Меркулов каза:

— Ето какво, момчета. В три часа имам среща едновременно с три дами. Двете ви отстъпвам. Изберете си която искате — едната е на „Петровка“, другата на „Ленински проспект“. Всъщност не! — Той ме бодна в гърдите с дългия си пръст: — Ти, Саша, отиваш на „Ленински“, а Слава при Романова!

Изтичах до централната сграда при дежурния прокурор и буквално след три минути се върнах с готовата заповед в ръка. Грязнов ме чакаше, а Меркулов вече бе излязъл. Слава ми обясни, че много е бързал да отиде при жена си в болницата.

Отново зазвъня телефонът. Грязнов вдигна:

— Да-да, тъй вярно, другарю подполковник! Заповедта е у мен. Веднага тръгвам, Александра Ивановна, само ще откарам Турецки до моргата...

[1] Игра на думи — на руски елда е гречка. — Б.пр. ↑

8.

Не, все пак тя е ужасно привлекателна жена! Би могла да стане холивудска звезда или в краен случай топмодел. А реже трупове! Направо да откачиш!

Наблюдавах точните и уверени движения на Рита. По реда на аутопсията тя даваше кратък коментар, както навремето професор Туманов в анатомичната зала на Втори медицински институт, където като студенти юристи провеждахме практическите занимания по съдебна медицина.

— ... Този дефект на кожата, причинен от проникването на куршума в тялото, се нарича входно отворствие. Ето го точно под сърцето, виждаш ли, има кръгообразна форма, с по-разкъсани неравни краища...

Рита небрежно отпусна мъртвото тяло на масата, приповдигна главата и с рязко движение на скалпела го разряза от шията до чатала, при което върху колосаната ѝ престилка плисна кръв. Откриха се органите в коремната кухина и червата. После срязва гръдния кош с малък трион, бръкна с ръка и измъкна отвътре куршума. Усетих как ми прилошава.

— Саша! Донесе ли другия куршум? — попита тя съвсем спокойно. — Преди да дойдеш, се обади Меркулов и каза, че е арестуван някакъв мъж с пистолет. Искам да сверя калибъра...

Извърнал очи, за да не гледам обезобразеното тяло, сложих в ръката ѝ с окървавена ръкавица куршума, който ми беше дал Грязнов.

— Не... не е същият.

— Как да не е същият?

— Калибърът не е същият — уверено каза Рита, — този е 7.62, а тя е убита с деветмилиметров...

Рита прибра двата куршума в отделни целофанови пликчета и ми ги даде. Потреперих от отвращение — пликчетата бяха лепкави. Едва се сдържах да не изтичам до тоалетната да си измия ръцете.

А Рита вече режеше черепа с електрическото трионче. След минута-две започна да бучка с острия скалпел оголените сивкавобели

полукълба на главния мозък, сякаш проверяваше гъби за червеи, и също като някой шаман си мърмореше нещо под нос. Заслушах се — „Чисто, чисто, чисто...“.

Някой влезе в анатомичната зала и се спря някъде зад мен.

— Тук не се влиза, гражданино! Кого търсите? — попита Рита.

Обърнах се.

Подпирайки се с ръка на малкото бюро, където експертите пишат своите заключения, стоеше непознат мъж. Среден на ръст, с широко, гладко обръснато лице, оредяла коса и големи рогови очила. Облечен елегантно, всичко на него беше чуждестранно производство. Той се прокашля и каза:

— Аз съм Куприянов, съпругът на Валя... По-скоро — бившият съпруг... Току-що пристигнах от Варшава... Валерия почти няма роднини, остана й само една леля, пък и тя е много болна. Именно лелята ми съобщи и ме помоли да дойда и попитам кога можем да направим погребението...

— Извинете, не знам малкото и бащиното ви име... — намесих се аз.

— Николай Петровия.

— Николай Петровия, говори ли ви нещо името „Леся“? „Олеся“? Може би Валерия Сергеевна е имала приятелка или роднина с такова или сходно име?

— Леся? — той замислено поклати глава, но някак неуверено. — Не, не. Не се сещам.

— Ще ви помоля, Николай Петровия, ако си спомните, да се обадите на този телефон. — Взех листче от бюрото и му написах телефона на Меркулов.

— Да-да, непременно.

Рита любезно му предложи да поизчака в коридора и той, като постоя още малко, излезе, бършейки очите си с длан. „Ето че се състоя идентификацията — помислих си. — Впрочем няма нужда от никакъв протокол, половин Москва може да потвърди, че тази жена е балерината Валерия Куприянова.“

След двайсетина минути Рита каза на санитаря да зашие трупа и като свали ръкавиците и старателно изми ръцете си на чешмата, излезе в коридора. Аз я последвах. Куприянов умърлушено крачеше напред-назад. Рита се насочи към дървените кресла с подвижна седалка като в

киносалон, седна и потупвайки с длан съседната седалка, покани Куприянов да седне до нея. Той послушно се отпусна, подпря лакти на коленете си и захлупи лице в шепи. Рита ми направи знак да ги оставя сами. Тръгнах към лекарската стая и преди да вляза, се обърнах — Рита съчувствено галеше Куприянов по рамото.

След десетина минути тя влезе в ординаторската, където ние със санитарката вече пиехме кафе, и заяви, че е освободила тялото на Куприянова, за да го погребат. Естествено, аз трябваше да възразя: „Превишавате правата си, доктор Счастлива“, но премълчах. Нямаше смисъл да се обаждам, би прозвучало като каприз — всичко с трупа бе изяснено, пък и не можех да отменя погребението.

Никак не ми се искаше Рита да си тръгне за вкъщи.

— Ще пиеш ли кафе? — нищо друго не се осмелих да й предложа.

— Кафето тук е ужасно. — Тя отиде до олющеното шкафче и взе палтото си.

— Да идем у дома, имам истинско арменско джезве — медно. Ще си сварим чудесно кафе.

От вълнение поканата ми прозвуча твърде жизнерадостно. С ужас очаквах, че сега Рита ще се обърне и ще ми откаже с някаква насмешка или ще ми изтананика, както вече го направи веднъж: „Не ми е нужен Саша Турецки, пък и в Африка не искам да отида!“ Рита наистина се обърна и съвсем сериозно ме погледна в очите, помълча няколко секунди, прегърнала палтото си като дете, после тихо и кой знае защо някак тъжно каза:

— Ако си свободен, да отидем при моите приятели, а? — И припряно допълни по-бодро: — Те са малко откачени, но ужасно мили момчета. Само трябва да се отбием някъде да купим пиене...

Лелката, която любопитно се вслушваше в разговора ни, със задоволство похлупи върху чинийката празната чаша от кафе и одобрително промърмори:

— Ами тъй де, вървете, повеселете се. Че то туй на кво прилича — млади хора по цял ден да се ровят в лайна...

9.

Човешкият живот е като фланелка на райета: върви на ивици — ту черна, ту бяла. Но ако някой извади късмет, бялата продължава повече време. Както сега например — обискът в квартирата на Волин мина с необичаен успех.

Докато аз съм присъствал на аутопсията, оперативната група, получила от нас заповед за обиск, потегля към Давидково, където е домът на Волин. В квартирата му открива не само гимнастически пружини, гири и щанги, но и маса пакети с дефицитни кърпи за глава, множество чували с икони, черковни съдове и старинни вещи с музейна ценност. Сребърни монети с общо тегло над един центнер! Ордени от благородни метали — 75 броя. Същински музеен склад, а не жилище. После — няколко портативни радиостанции, чуждестранно производство, с които може да се поддържа връзка в радиус от пет-шест километра. А зад хладилника — купчина приспособления за обир: въжени стълби, ножовки, ножици за метал, чували.

Почервенелият от възбуда майор Красниковски едва сдържал радостта си. През последните два месеца в МУР се била натрупала доста пъстра информация за действията на някаква банда — от няколко апартамента били откраднати антикварни предмети... В клуба на нумизматите един от колекционерите постоянно сменял колите си — идвал ту с лада, ту с нива, ту с волта... Бил задържан мъж, който продавал икони на чужденците... И така нататък. На оперативките в отдела неведнъж била поставяна задачата да се изясни дали няма някаква връзка между тези толкова различни факти. И ето че сега извадили страхотен късмет!

10.

След като изчакахме половин час на опашката за водка, ние се понесохме по „Люсиновска“ в посока към Даниловския пазар. Прехвърчаха снежинки и Рита пусна чистачките.

— А по какъв повод е купонът?

— По никакъв. Просто така. Впрочем днес е Денят на артилериста. В известен смисъл и аз съм артилеристка. — „Е, не е кой знае каква връзката“, помислих си, тъй като знаех, че мъжът ѝ командва артилерийска дивизия в Афганистан.

Сякаш отгатнала мислите ми, Рита допълни:

— Нали цяла година работих в Афганистан, та сега „Склифософски“ ми изглежда курорт в сравнение с оня кошмар. Всеки ден по десетки убити и ранени. И наши, и чужди...

И таз добра! На ти сега холивудска звезда! Неволно погледнах елегантните ръкавици на волана.

— Наистина за тоя кошмар плащат с валута. Така успях да си купя колата. Но всичко това остана в миналото...

„Нямам нищо против и мъжът ти да е останал в миналото!“ — мина ми през ум.

Сякаш пак отгатнала мислите ми, Рита подхвърли тихо, почти нечуто:

— С ролята на генералша също не можах да се справя — и рязко натисна газта.

На един остър завой колата поднесе и ние излязохме на огромна заснежена пустош, сред която се виждаше ниска, сякаш враснала в земята къщурка. Рита изключи двигателя. Несръчно се измъкнах през вратата с двете бутилки в ръце. Подхлъзвайки се с ботушките по мокрия сняг, Рита изтича до малкото прозорче и почука, сякаш даваше морзов сигнал — раз-два, раз-два-три. После ме хвана с двете ръце под ръка, заобиколихме къщурката и стигнахме пред вратата. Недалече от нея съгледах... огромен син форд, който дотолкова не се връзваше с тая пустош и прихлупената къщурка, че за мен животът започна да губи своята реалност.

Вратата, се отвори и сякаш изпод земята изникна дребничък мъж с брада и светли очи:

— Ритунчик, съкровище, сто години не съм те виждал! Заповядайте, Саша. Аз съм Георгий, владетелят на тоя дворец.

„Че кога е успяла Рита да му каже за мен?!“ — помислих си и сърцето ми трепна от някакво радостно предчувствие.

Междувременно домакинът внимателно взе от ръцете ми двете бутилки и като ги огледа с влюбен поглед, нежно целуна едната, после другата.

Когато влязохме в стаята, се чуха ликуващи викове по повод пристигането на нови запаси от алкохол, някой изпълни на пиано тържествен туш: „Свирете, фанфари, в чест на победата!“ Отначало не можех да различа нищо в гъстия тютюнев дим и полумрака. Георгий, или просто Жора, се опитваше да ми представи участниците в купона. Върху перваза на прозореца седеше красива дебелана с тъжно лице.

— Казвам се Альона — подхвърли тя с някакво отчаяние в гласа.

— Тя донесе пачата — издекламира някой с театрален баритон.

И тогава видях, че пред пианото седи не друг, а прочутият актьор от театър „Съвременник“ Валентин Никулин.

— Е, Валка го познаваш, разбира се — махна към него Жора. — А това е Сеня.

Пълният мъж с кръгли очила скочи от мястото си и изкозирува:

— Семьон Щейнбок, химик-разузнавач!

Всички много се изненадаха, сякаш за пръв път чуваха това.

— Ще поясня — продължи в същия дух Сеня. — Със специално правителствено разпореждане аз съм зачислен в групата на ПВО по откриване на бактериологично заразени места. В случай на бактериологично нападение от въздуха ме обличат в специална престилка и ме пращат напред. Аз пълзя и ако се върна жив — военните части може да тръгват. Ако не се върна, значи територията е заразена.

Всички избухнаха в смях. Дори Альона. От другия край на стаята се провикнаха в един глас двама брадати младежи:

— А ние сме от ФБР! — и продължиха разгорещено да обсъждат нещо.

— Лъжат! Те са ми колеги по халтура — каза Жора.

Поогледах се и едва сега разбрах, че всъщност това огромно помещение е художническо ателие. Покрай стените стояха завършени и недовършени платна в тъмнокафеникави тонове, сред тях имаше много портрети на Альона — с и без дрехи. Всички платна много ми харесаха въпреки мрачните си тонове.

Химикът разузнавач започна да налива водка в дебелите многостенни водни чаши, всички насядаха около продълговатата холна маса, върху която имаше огромна дървена купа с остатъци от пача и някаква салата.

— А следователите как пият — с водни или малки чаши? — попита ехидно Сеня.

Такаа! Значи и за следователите им е известно. Погледнах крадешком Рита, но тя усети погледа ми и си придаде най-невинен вид.

— С половин водни — отговорих.

Кой знае защо всички ми изръкопляскаха, включително и разузнавачът.

Рита тихичко ми каза на ухото — „За нас!“. Имах чувството, че всичко това е сън.

Никулин налага огромно парче от пачата и отново седна на въртящата се табуретка пред пианото.

— А сега, народе, ще ви изпълня едно нещо — същинско бижу! — каза с пълна уста и като преглътна, запя:

*„Ох, нещо на корема ми е кофти,
сигур някой бил ми е на гости.
Фустана си не нося със мерак,
в ръката си държа петак.“*

Най-доволен от изпълнението си беше самият Никулин. Дълго се киска, оголил пожълтелите си от тютюна конски зъби, и без всякакъв преход засвири нещо необикновено сантиментално и тъжно, при което заприлича на болен стар клоун. Започнахме да танцуваме — аз с Рита, Жора с Альона. Земята се люлееше под краката ми. Стисках Рита в прегръдките си, тя докосваше с устни бузата ми, виждах смущение в сивите ѝ очи. Нереалността на ситуацията приемаше катастрофални размери...

Неочаквано Валентин рязко спря да свири и се провикна:

— Защо дамите ни са толкова малко бе, момчета?!

В същия миг се почука бързо и енергично по стъклото на прозореца.

Валентин скочи като ужилен от табуретката и с вопъл „Инка!“ се втурна не към вратата, а към масата.

— Жора, задръж я! — с изненадващ дискант писна той след Жора, който бе тръгнал да отвори на новодошлата Инка. После си наля пълна чаша водка, изпи я на един дъх и се замята около масата да търси мезе. Ние се превивахме от смях. Очевидно Никулин не бе имал предвид съпругата си, когато каза, че дамите ни са малко.

Накрая Жора се престори, че е успял да отключи, и в стаята влетя въпросната Инка. Никулин вече седеше пред пианото и блажено пееше нещо на Булат Окуджава. Съпругата го изгледа с подозрение, но явно в момента я интересуваше нещо друго. Без никакво „здрости“ и с ръце на кръста тя попита строго:

— Кой от вас е с форда?

Всички мълчаха. Изведнъж Альона се обади с тъничък гласец:

— Да предположим, аз.

— Откъде си го взела? — продължи настървено да разпитва Инка.

— Да предположим, от един американец — отговори Альона и кой знае защо горчиво се разплака.

Жора показва юмрук на Инка и отиде да утешава безутешната Альона, като я галеше по коленете и размазваше сълзите по бузите ѝ.

Ох, боже! Давех се от смях, представяйки си как тъжната дебелана кара пачата с форда.

А Инка седна до съпруга си и впери в него прекрасните си сини очи, но не в израз на любов, а стараяйки се да прецени до каква степен се е натряскал. Тази жена определено не ми импонираше въпреки красивите си очи. Тя ме връщаше от небето на земята. Но аз не исках да ме връщат от рая и затова решително отидох при Рита и като я прегърнах през рамо, казах тихо:

— Да идем у нас.

Рита поклати глава и спокойно отговори:

— Не, ще идем у дома.

11.

По същото време в кабинета си Шура Романова се мъчеше да разпита Волин, но майсторът на спорта мълчеше като глухоням. Тя обаче не губеше търпение.

Романова служеше в МУР вече двадесет и пет години, от които почти петнайсет като началник на Втори отдел, и през тези петнайсет не бе видяла минутка покой. Друг на нейно място отдавна би полудял, би станал зъл и заядлив. Но Шура имаше здрави нерви и изключителна енергия. Трудно можеше човек да я удиви с нещо. Дори да ѝ се явеше някой марсианец със самопризнание, тя тутакси би го приела като нещо съвсем естествено.

Сега спокойно съзерцаваше този красив мъжага с ясното съзнание, че след ден-два, когато се нагълта с мръсотииите във вътрешния затвор, където най-добрите ѝ агенти ще го обработят както трябва, мъжагата ще се огъне и ще проговори. И по-големи храбреци от него е пречуввала през двадесет и пет годишната си служба...

12.

21 ноември 1982 година

Събуди ме остър звън. Поотворих очи и видях как Рита се протегна към будилника. Отново настъпи тишина.

— Поспи още — каза тя, — тая седмица ти беше тежка.

Сънено се сгуших до крехкото ѝ рамо, но по някое време решително я притеглих към себе си и тя с готовност отвърна на ласките ми...

Не можех да разбера какво ме бе събудило отново. Лежах със затворени очи и се мъчех да си припомня съня. В носа ме удари силната миризма на горещо кафе. Браво! Скочих от леглото и като видях, че съм гол, дръпнах чаршафа, увих се с него и хукнах към банята. Хладкият душ окончателно ме ободри и ми върна спомените от чудесната нощ.

Рита дойде от кухнята в нещо неимоверно пухкаво, пепеленорусата ѝ коса бе събрана на тила в конска опашка. Остави подноса с кафе и пържени филийки на масичката, приближи се и като ме прегърна през врата, силно се притисна до мен.

— Рита... — сърцето ми преливаше от нежност.

Седнахме на дивана. С усилие дъвчех вкусните филийки — неясно чувство на тревога ме беше свило под лъжичката.

— Какво ти е, Саша?

Понечих да кажа, че няма проблем, всичко ми е тип-топ, но като я погледнах в очите, не се сдържах и тъжно изтананиках:

— „Жена си ти на друг...“

Рита взе, или по-точно сграбчи цигарената кутия, но тя се оказа празна. Аз също нямах цигари — снощната компания ми бе помогнала да ги изпуша.

Мълчаливо пиехме кафето. Чаша след чаша.

Телефонен звън разцепи напрегнатата тишина. Рита стреснато вдигна слушалката.

— Да — едва чуто пророни. После дълго слуша, на лицето ѝ се изписваше все по-объркано изражение, пусна слушалката на коленете

си и прошепна: — Меркулов. Търси тебе.

От изненада съборих кафеника върху дивана, утайката от кафето се разпръсна по тапицерията на отвратителни тъмни петна. Двамата с Рита се наведохме да вдигнем търкулналия се на пода кафеник и силно си чукнахме главите. Сграбчих слушалката и ревнах:

— Какво има, Константин Дмитрич?!

Той дълго се прокашля на другия край на жицата — прилагаше хитростите на стария Хотабич, даваше ми време да се окопотя.

— Ами аз вече обясних на Риточка (Риточка!!!) каква е работата, Саша. Налага се спешно да заминем до провинцията. Трябвате ми ти, Рита и колата й. Ще извиняваш, приятел, ама така се получи, че те „изчислих“ къде си...

Притискайки студени петаци до ударените места на челата си, ние се качихме в ладата и се понесохме по пустата „Фрунзенска крайбрежна“ към Кримския мост. Завихме по „Садовое колцо“. Вече не ме беше яд на Меркулов, макар че все още се чудех как така е успял да ме „изчисли“...

Рита, изглежда, се радваше на нашето приключение, бърбяхме си за разни неща и аз бях щастлив, почти щастлив. След някаква сложна маневра на Колхозния площад навлязохме в проспект „Мир“ и Рита рязко спря пред един павилион за цигари.

— Няма „Столични“ — гледайки някъде в пространството, отговори продавачът.

— Без ресто — добил вече опит, казах аз колкото се може по-тайнствено.

Мъжът измъкна някъде изотдолу цял стек.

Кой знае защо Меркулов ни беше определил среща не пред „Дом на обувката“ — живееше в същата сграда на седмия етаж, — а в бльсканицата на ВДНХ^[1]. Още отдалече видяхме как от изложбените каси се отдели високата му фигура. Беше в кафяв балтон. Изглежда, бе решил да смени прокурорския шинел с цивилно облекло, тъй като днес беше неделя.

— Здравейте, деца. Извинете, че ви развалям почивката, но това пътуване е страшно наложително — започна да обяснява той, докато се наместваше тромаво на задната седалка. Забелязах, че джобът на балтона му е подозрително издут. Уловил погледа ми, Меркулов

успокоително допълни: — Взех си валтера, просто така, за всеки случай.

Това вече подсказваше, че работата е сериозна.

— Риточка, ще караш само по Ярославското шосе, никъде няма да отбиваш. Отиваме в Болшево, а там вече ще търсим адреса. Ето го — кооператив „Лястовичка“, на ъгъла на улица „Тургенев“ и 19-а просека. Люциан Германович Ромадин.

От хрумналата ми догадка чак сърцето ми подскочи. Извърнах се към Меркулов:

— Леся?

Той кимна многозначително и с няколко думи обясни как е стигнал до този Ромадин...

... Николай Петровия Куприянов се прибрал от моргата, обзет от дълбока скръб и отчаяние. И макар че бил загубил своята Валя много, много по-рано, сега той не можел да се примири с мисълта, че тя не е вече сред живите. Няколко часа седял в антрето на жилището си, тъпо загледан в една точка. Пред очите му все още била страшната гледка в моргата — неговата Валя, единствената му любов, лежи мъртва и обезобразена от скалпела на патологоанатома, тази млада, красива и толкова мила жена. Странно. Онзи млад следовател не го подложил на разпит. Макар че сигурно „на тях“ вече им е било известно, че полковникът от Генщаба Куприянов е бил зад граница — във Варшава, — когато е станало това страшно убийство. Всъщност следователят се поинтересувал за някаква приятелка на Валя със странното име... Лада?... Не, не... Леся? Да, именно Леся. Той отново се опитал да си спомни коя е тази Леся. Леся, Леся... Ами да, разбира се — не Леся, а Лъося — Лъосик! Така наричала Валечка първия си учител по музика — Люциан Германович Ромадин, който е вече пенсионер и отглежда цветя в Болшево. Куприянов се защурал от стая в стая — какво да прави? Защото „те“ не задават въпроси без причина. Навярно за „тях“ е много важно да издирят Лъосик!

Той извадил хартиятката с телефона, който му дал младият следовател — „Константин Дмитриевич Меркулов, 269-11-32“. Естествено, никой не вдигнал в съботната нощ. Тогава набрал справки — 09. Цял час набирал — давало му все заето. Накрая успял да се свърже. Отначало телефонистката категорично отказала да търси номера по име:

— Не правим справки без адреса, гражданино!

Куприянов дълго я умолявал да му даде телефоните на всички Меркулови К. Д. в Москва. Накрая тя се съгласила...

— И най-интересното е, че аз се оказах уникален — кой знае защо гордо завърши разказа си Меркулов, — един-единствен К. Д. Меркулов в цяла Москва! И така, Куприянов все пак успя да ме хване днес в единайсет и половина. Сутринта водих Лидочка в Останкино на тренировка — нали тренира фигурно пързаляне!

Ярославското шосе се превърна в разбит и разкалян междуградски път. Насрещните коли ни заливаха с потоци рядка кал, чистачките не можеха да се справят с определената им работа. Задното стъкло на ладата бе покрито с жълти пръски. Най-после Рита обяви:

— Болшево.

Едва забележимата стрелка на пътен знак посочваше, че трябва да завием надясно. Минахме през железопътния прелез и влязохме в селото.

— Сега трябва да разпитваме колкото се може по-малко — каза Меркулов.

В същия миг ни застигна с мотоциклет някакъв младеж, но когато свали каската, се оказа девойка с буйна медноруса коса. Тя бързо ориентира Рита накъде да кара и няколко минути по-късно, след като завихме надясно в края на улицата, вече пълзяхме нагоре по стръмен и тесен път. Той заобикаляше някаква гора, а после продължаваше почти успоредно на шосето, което оставаше доста подолу, в низината. След широк завой пътят се отклони от шосето и ние се озовахме в някаква дива местност. Под полегатия склон от едната ни страна се простираха черни угари със зимна пшеница, на хоризонта се проточваше синкавосивата ивица на висока гъста гора. Пътят се стесни почти до габаритите на средно голям камион. Обърнах се към Меркулов:

— Даа, пеша не може да се дойде тук, сигурно от гарата има най-малко петнайсет километра.

Рита погледна километража:

— Тринайсет километра и шестстотин метра.

Минахме още един километър и стигнахме пред висока дървена арка с надпис „Вилностроителен кооператив Лястовичка“. Наоколо не се виждаше жив човек — повечето вили бяха летни. Буксувайки, продължихме по широка улица, осеяна от двете страни с камари строителен материал.

— И как ще я намерим сега тая улица „Тургенев“? — промърмори Меркулов.

Рита спря колата и отвори страничното стъкло:

— Движим се по нея!

Видях лек дим от комина на една двуетажна вила в дъното на улицата.

— Може би оная там е къщата, която търсим?

Рита включи на скорост, но колата само изрева, без да потегли. Слязохме — задните колела бяха заседнали в хлъзгава дупка. Рита виновно разпери ръце. То си беше за яд, защото на четири–пет метра отпред започваше асфалт. Но нямаше какво да се прави — газейки до глезени в рядката кал, излязохме на асфалта и след няколко минути стигнахме на желания адрес. На един телеграфен стълб бе закачена дъсчица с надпис „19–а просека“. Къщата бе отделена от пътя с жив плет от храсти — управлението на вилните кооперативи не разрешаваше да се зидат огради. На едно място храстите се разделяха, откривайки малка алея, постлана с натрошени тухли. Навлязохме в едно царство на красота и спокойствие — вечнозелени чимшири и ели образуваха прекрасен лабиринт, който ни отведе до стара къща. Тръгнахме да я заобиколим, за да открием входа. Неочаквано Рита се закова на място и плахо възкликна:

— Оо!

Точно на пътя ни, недалеч от площадката пред вратата, лежеше, протегнал едрите си лапи и изплезил език, огромен нюфаундленд. Меркулов се притесни:

— И какво ще правим сега?!

Аз повиках тихо:

— Люциан Германович!

Рунтавият пес се изправи и отваряйки грамадната си паст, се прозя с лъвски рев. Някъде иззад къщата се чуха жвакащи стъпки и старчески глас попита:

— Какво има, Мистър?

Мистър басово излая един път и отново легна, снизходително притваряйки очи с баскервилските си клепки. Иззад къщата се показва много висок, много слаб и много стар мъж с гумени ботуши, ватенка и гологлав. Редките кичури на дългата му побеляла коса подскачаха като перушина при всяка негова крачка.

— С какво мога да ви услужа, другари? Да не сте сбъркали адреса?

— Не, не мисля. Вие ли сте другарят Ромадин?

— Да. Боже, че на кого може да притрябвам аз?! Но заповядайте, влезте... Всъщност днес нямаме електричество, пък и аз отоплявам само една стая...

[1] Изложба на постиженията в народното стопанство. — Б.пр. ↑

13.

Недалеч от тролейбусната спирка, на ъгъла на проспект „Калинин“ и булевард „Суворов“, спокойно стояха двама мъже. Те стояха там още от дванайсет часа, за да наблюдават влизащите в Дома на журналиста хора.

— Ето го твоя Грязнов — каза единият, когато от подлеза се показва висока фигура с палто от черна кожа и също такава каскетче.

— Е, всичко е хубаво, когато завършва хубаво — отбеляза вторият, — в бара може да обърна чашка-две за загревка.

Той нахлупи меката си шапка и влезе след Грязнов във фойето на Дома на журналиста.

Погълнат от мисли, опитният оперативник Грязнов не забеляза, че му се е лепнала „опашка“.

Въпреки ранния час прочутото бирхале на не по-малко прочутия Дом на журналиста бе пълно с хора — всички пейки до дългите маси бяха заети. Грязнов се нареди на опашката за бира и търпеливо изчака реда си. След десетина минути се озова на бара, зад който стоеше красива барманка с колосана бяла шапчица, кацнала на безупречната ѝ фризура.

— Виж ти, Славик! — зарадва се тя и вторачи в него котешките си очи. — На какво сме днес — водка или коняк?

— Здравей, Тоня! — сведе се над бара Грязнов. — Няма да пия, дошъл съм по работа.

Оголила в усмивка златото в устата си, Тоня продължаваше да налива пенещата се бира в тумбестите халби.

— Кой ти трябва? — заговорнически му намигна зеленооката Тоня, която от десет години беше агент на милицията.

— Брадат мъж с диамантена гривна... Често си сменя колите, имал е лада, после „Волга-24“, сега кара фолксваген... Знаеш ли го?

— Иди при Владимиров, нашия управител. Кажу му, че аз те пращам. Ще ти помогне... Следващият! — подвикна Тоня.

Грязнов се качи на първия етаж, седна на бара, запали последната си цигара, смачка пакетчето и го остави в пепелника.

— Какво да бъде? — дойде барманът, двайсетинагодишен младеж.

— Извикайте Владимиров. Кажете, че ме праща Тоня... — каза Грязнов и като видя, че мъжът на съседното столче пие коняк, добави: — Дайте ми и коняк, сто грама... не, сто и петдесет!

След няколко минути се появи Владимиров, придружен от младия барман. Късогледо впери очи в Грязнов, свали очилата и започна да ги бърше.

— Аз съм от МУР... — реши да се представи Грязнов.

Но Владимиров го прекъсна:

— Знаем. Току-що говорих с Тоня. Търсите Володя Казаков. Ще дойде, но по-късно... Обикновено идва към единайсет с разни авантаджии от рода на... Ерик Липа, сценариста от Мос-филм. Познавате ли го?

Грязнов поклати глава.

— И слава богу — неизвестно защо се зарадва Владимиров, — най-добре е човек да избягва подобни шмекери! Заглавикат те и ти изпразват кесията!

— Кой това? Казаков ли? — опита се да уточни Грязнов.

— Не бе, Ерик... Липа — отговори управителят. Явно до гуша му бе дошло от сценариста.

— За Липа ще приказваме после! — бързо каза Грязнов.

— Сега ме интересува само Казаков. Само той! Къде мога да го намеря?

Управителят се изненада:

— Как къде?! Ми както винаги — при кончетата!

Грязнов дълбоко въздъхна и хвърли едно око към мъжа на съседното столче. Той бе изпил коняка си и се бе зачел в „Съветски спорт“ — очевидно разговорът им не го интересуваше. Грязнов извади от джоба си бележник и химикалка и готов да запише адреса, повтори въпроса в нов вариант:

— Другарю Владимиров, на чист руски език ви питам, къде мога да намеря сега Казаков?

Владимиров вдигна ръце и възкликна:

— Господи! Ама това милиционерите вярно сте били тъпанари! Цяла Москва знае, че в неделя Володя Казаков е на хиподрума...

14.

Старият маестро Люциан Германович Ромадин ридаше с глас. В гърлото му нещо така клокочеше, че аз се уплаших да не умре. Рита се опитваше да пъхне в устата му лъжица с някакви капки. Меркулов мрачно гледаше в пода.

— Извинете ме, за бога — най-последно проговори старецът, — нали знам Валечка от шестгодишна, беше ми като внучка. Цялото ми семейство загина при Ленинградската блокада, много си я обичах. — Стана от пейката и добави: — Разбирам, че сте ме потърсили не само да... Ей сега се връщам...

Той облече ватенката и излезе. Двамата с Меркулов отидохме до прозореца. Ромадин влезе в бараката отсреща. След петнайсетина минути се върна с пълен бакър картофи, буркан кисели краставички и шише с някаква мътна течност. Втурнахме се с Рита да му помагаме. Аз донесох една кофа с въглища и ги изсипах в печката. Рита белеше картофите. Меркулов и Люциан Германович седяха до масата и тихо си приказваха.

— Последния път Валечка дойде да ме навести миналата неделя... Не, не беше сама. С нея беше и нейният обожател. Тя винаги е имала много обожатели... Не-не, с Николай Петрович се разведе, защото той много пиеше, макар и да е полковник... Пък и защо да крия това, нея вече я няма. Забравих му фамилното име, наричахме го Виктор Николаевич... Да, понякога вземаше от мен пари на заем, нали имам доходна работа — след като се пенсионирах, започнах да отглеждам цветя...

Заслушвах се с интерес.

— Не, Константин Дмитриевич, последния път дойде просто така. Пристигнаха с черната волга, поседяха час-два и си заминаха... А-а да, забравих да кажа, че доста време разглеждаха оранжерията ми...

— Имате оранжерия? — трепна Меркулов.

— Че как иначе! Всичкото ми богатство е в тая оранжерия! И зиме, и лете такива чудеса стават там! Ако ви интересува...

— Да, много ме интересува. Александър Борисович, Рита!

Отворих уста да го подсетя за поемни лица, но Меркулов вече бе излязъл и почти тичаше, изпреварвайки нашия домакин, до когото крачеше Мистър с тихо ръмжене.

Оранжерията изобщо не се виждаше от кичестите ели. Ромадин отвори вратата и ние влязохме в душна и стара постройка, покрита с полиетилен. Рита плесна с ръце от възхищение, пък и гледката бе наистина възхитителна. При бледата светлина на гаснещия ноемврийски ден оранжерията напомняше подземна пещера. По изкуствени хълмчета струяха ручей, над тях пърхаха пеперуди — точно както през лятото.

— Каква красота! — възторжено се обърнах към Меркулов, но лицето на моя началник беше безизразно. Той взе от Ромадин фенерчето и започна да оглежда пода. В един ъгъл имаше нисък стелаж с някакви сандъчета. С двуметров скок Меркулов отиде там и рязко попита:

— Какво има тук?

— О, това е най-голямото ми богатство — почти уплашено заговори старецът, — различни видове рози, например „Калифорния“, „Японка“... Разбира се, това още не са цветя, а разсад...

Но всичко вече беше ясно. Светлинното зайче затича по сандъчетата — на ъглите им имаше маркировъчни знаци: „1 р.“, „2 р.“... Двата с Костя извадихме сандъчето, отбелязано с „15 р.“.

— Извинете, Люциан Германович, ще се наложи да ви съсия тоя разсад.

Кой знае защо старецът безпомощно погледна Рита, сякаш търсеше закрила. Но Меркулов вече изскубваше от рохкавата пръст крехките стъбълца на бъдещото чудо на природата и измъкна нещо продълговато, увито с обикновена мушама.

Пак се опитах да напомня за поемни лица, но Меркулов яростно възкликна:

— Майната му, да вървят по дяволите...

Люциан Германович се прекръсти...

15.

Знаете ли какво е финал при конно състезание с двуколки? Финал се наричат последните сто метра до финалната линия. Конят трябва да пробяга това разстояние с максимална скорост, ако ще след линията да се строполи мъртъв. Това си е негов проблем! Финалът означава изключително напрежение на силите и за да се изстискат те докрай, шибат коня с камшика до кръв...

Грязнов се появи на Московския хиподром в три и половина. Беше доста топло за края на ноември — плюс пет-шест градуса. Състезанията бяха в пълен разгар. Към финалната отсечка след четвъртата обиколка галопираше Топаз, любимецът на публиката, каран от прочутия жокей Хаджимуратов.

Като размаха под носа на контрольорката своята служебна карта, Грязнов отиде на централната трибуна и седна недалече от входа. Трябваше на всяка цена да открие букмейкъра по прякор Анджеела Дейвис.

Хиподрумът бучеше като разбунен кошер. Наближаваше финалът. Състезанието печелеше не любимецът на публиката Топаз, а един „тъмен кон“ — жребецът Гранит.

„Остават само двеста метра! В лидерската група са Топаз, Гранит и Астра — крещеше коментаторът и гласът му отразяваше цялото напрежение, обзело публиката. — Последните сто метра! Гранит води на Топаз с половин тяло преднина, трета е Астра... Ето — приближават финалната линия. Още десет метра...“

— Хайде, Топаз, изяж ги, красавецо!... Стига спа, Мурат!... Давай, Гранит, давай, миличък! — крещеше възбудената тълпа. Хората наскачаха от местата си, качваха се по пейките и оградките, тичаха по стълбите надолу към мястото на финала.

— Нали ви казах, че Гранит ще спечели с шанс десет към едно! — с прегракнал глас подвикваше висок здравеняк с буйна къдрава коса. „Това ще да е Анджеела Дейвис“ — реши Грязнов. Къдрокосият стоеше на гърбицата при входа и размахваше листа със залозите, а наоколо му се трупаша играчите.

Преди да тръгне за хиподрума, Грязнов бе направил в МУР някои справки за гражданина Аваков, по прякор Анджела Дейвис, и сега разполагаше със сигурен компрометиращ материал, че той е измамник и мошеник. Ето защо се надяваше да постигне споразумение с него: ще му обещае да унищожи компроматите, ако даде информация за „краля на хиподрума“. Грязнов се бе запасил и с други интересни факти.

От тях ставаше ясно, че над петдесет години Московският хиподрум издържа вече две столични структури. Едната от тях е Большой театър, който още от времето на Александър III — по неговата царска воля — се подпомага с част от приходите на хиподрума. Втората е московската мафия, която не само че взема лъвския пай за себе си, но и подхранва московската милиция и КГБ. И най-интересно беше, че през тези петдесет и няколко години нямаше случай на измама в разчетните сметки от страна на букмейкърите. И това беше заслуга на мафията — четирите клана, които фактически управляваха хиподрума. Всеки служител на тази империя, всеки букмейкър добре знаеше, че излъже ли клиента при заплащането, господарят ще го убие, както беше убит олимпийският шампион по бокс Валерий Попенченко, дръзнал да се опълчи срещу мафиотските главатари...

В ложата си съдията се сведе над черно-бялата снимка, като се опитваше да разбере коя от двете муцуни е на Топаз и коя на Гранит.

Неочаквано от хиподрума дойде един работник и пхна в ръцете му лист от бележник. На него имаше стълбица от цифри: 1 — 2; 2 — 5; 3 — 3, а под нея — четири подписа. Съдията се ориентира на секундата и обяви: „Първи финишира Гранит, втора — Астра, трети — Топаз.“ Той не можеше да пренебрегне решението на „Голямата четворка“...

Володя Казаков, млад мъж с импозантна брада и сиво елегантно палто, вдигна до очите си цайсовия полеви бинокъл, за да види по-добре как „подчинените“ му — букмейкърите — вземат парите от залозите на играчите. Днес бяха разорили не един човек от многохилядната тълпа. Най-старателен в това отношение беше дебеловратият Аваков, по прякор Анджела Дейвис. Този хитрец едва успяваше да събере парите от определения му сектор на централната трибуна и правеше това галантно и сръчно. Нали затова беше кандидат на физико-математическите науки — за да смята като компютър. В

института „Корчаков“, където беше на работа, получаваше по сто и петдесет на месец. А при него, при Казаков, тоя арменец вземаше от триста до петстотин за всеки ден на залагания. Самият Казаков пък си имаше осигурени от трийсет до петдесет хилядарки и прибираше от букмейкърите си пликове само със стотачки.

Някой деликатно го побутна по рамото. Той се намръщи и рязко се обърна. Красива брюнетка — в небесносиньо мъхесто поло, тясно прилепнало до тялото, и светлосив елегантен кожух, — която удивително приличаше на известната артистка Бистрицка, се наведе към него и с мила усмивка каза:

— Привет, Володечка! Василий заръча да ти предам да сте по-внимателни със стоката му!

Познал хубавицата, Казаков кимна и понечи да отговори нещо, но се отказа. Не му се искаше да откровеничи с пратеницата на Василий в присъствието на своите „опашки“ — Липа и Редкин, нямаше им много доверие.

Гледайки настрани, брюнетката тихо продължи:

— Трябва час по-скоро да укриете стоката, парите и всичко останало. Но действайте предпазливо! Вашият познат Волин вече е на топло. А и от вас се интересува милицията, Володя. Ето, вижте — един муровец разговаря с ваш човек. — И брюнетката кимна към централната трибуна.

Казаков се изправи, взе бинокъла и пристъпи към оградката на ложата си. До Анджеела Дейвис стоеше червенокос млад мъж с черно кожено палто и каскет в ръка. Лицето му се стори познато на Казаков.

— Копелето гадно! — възкликна смаяно той. — Само това ми липсваше! Главата си режа, ако тоя риж копелдак не е ченге. — После ядно добави: — Значи Анджеела Дейвис е „ухо“! Продад се е тоя калтак!

Брюнетката каза успокоително:

— Не се разстройвате, Володя! Василий се обади в „Белия дом“, там се съгласиха да приемат от вас всичко, което закарате. Срещу обичайния процент. Сам знаете, че това е най-сигурната банка в нашата страна! Там не само МУР, но и КГБ няма достъп. Така че действайте незабавно. Заръчаха ми още да ви предам да не се огъвате на разпита — разбира се, ако ви привикат, — дръжте се смело, не се

поддавайте на разните провокации, знайте, че има кой да ви измъкне, затова не се панирайте! А сега си тръгвам...

На излизане от ложата тя кимна на двамата мъже, които седяха в другия край и увлечено наблюдаваха събитията на пистата, но когато мина покрай двамата дебеловрати бодигарда на Казаков, неочаквано се върна и с ослепително белозъба усмивка окончателно го срази:

— Имате само ден-два, Володечка. Волин няма да издържи повече...

„Строго секретно

До началника

на Отдел за особени разследвания

при 3-о главно у-ние «Т» на КГБ

генерал-майор др. В. В. КАСАРИН

СПЕЦСЪОБЩЕНИЕ

Съгласно Ваше разпореждане № 147 от 18 ноември т. г. и в съответствие с т. 5 от инструкция 47 от приложението към «Закон за дейността на КГБ на СССР» Пето отделение продължава разработката по делото за убийството на В. Н. Ракитин.

Днес проведохме външно наблюдение на капитан В. С. Грязнов, член на следствената бригада. Обектът излезе от подлеза, свързващ станцията на метрото «Арбатска» с «Калинински проспект», и отиде в Дома на журналиста, където събра информация. После отиде с метрото на «Ленинградски проспект» 25, където се намира Московският хиподром. Нашите служители неотстъпно следват обекта и фиксират всяко негово действие...

Не успяхме да поставим на подслушване домашните телефони на следователя К. Д. Меркулов и стажанта А. Б. Турецки, тъй като в неделните дни московската телефонна мрежа се превключва на автоматика и всички телефонистки са в почивка. Въпреки това от разговора с гражданката А. Г. Фокс, една от съседките на Турецки и сътрудничка на органите за сигурност от 1937 година, се изясни, че тази нощ Турецки не е нощувал в квартирата си.

Засега не ни е известно неговото местонахождение. Следователят Меркулов води в Останкино заварената си дъщеря Лида, десетгодишна, на тренировка по фигурно пързаляне от девет часа и се прибра в 11:30 у дома — на адрес: Проспект «Мир» № 119, ап. 75. След половин час отново излезе и тръгна да обикаля магазините за хранителни продукти. Не е изключено като човек от професията да е усетил, че го следят. Вървеше през преходни дворове, по някое време слезе в метрото и като направи няколко прекачвания, успя да се измъкне от наблюдението ни. (Виновникът за това — капитан Белошапко, получи строго мъмрене.)

В момента Пето отделение продължава наблюдението на Грязнов и взема всички мерки да открие Меркулов и Турецки. За резултатите ще Ви бъде съобщено своевременно.

Началник на Пето отделение:
майор П. Смолярчук
21 ноември 1982 година“

16.

Рита подава газ, аз блъскам колата отзад; Ромадин натрупва клони под задните колела и идва да ми помага. От ауспуха излиза черен дим, калта изпод колелата като картечен откос се посипва по лицето, якето и дънките ми.

Вече половин час се мъчим да измъкнем ладата, но всичките ни усилия са напразни. Старецът донася лопата и я пъха под едното колело. Процедурата се повтаря със същия успех.

— А как се свързвате със света, Люциан Германович? — питам, едва поемайки си дъх.

— Как ли? А-а... — плесва се той по челото и мърморейки си „Ама че съм изкуфял дъртак, прости ми, господи!“, заситня към къщата. След пет минути се чува рев на мотор и на пътя изскача стара газка, зад чието кормило гордо седи нашият домакин.

Най-после измъкваме ладата на твърда почва. Рита слиза от колата и когато ме поглежда, избухва в неудържим смях...

Меркулов се е затворил в една от стаите, обявявайки монопол върху находката. Ние с Рита се мотаем без работа из двора. След като разтребва масата от обяда, Ромадин отива в оранжерията, за да се опита да спаси отскубнатия от Меркулов разсад. Рита ми предлага:

— Искаш ли да те науча да караш?

Целият плувам в пот, докато разбере смисъла на Ритините команди:

— Амбреаж, спирачки, скорост, газ... Амбреаж, спирачки, скорост...

Ура, колата не гасне, аз потеглям!

— Спирачки!!! — отчаяно крещи Рита. Ладата леко се поднася и ние се озоваваме на милиметри от един телеграфен стълб. Целуваме се. Дълго. И неочаквано за самия себе си казвам:

— Омъжи се за мен!

Рита се отдръпва, гледа през страничното стъкло, после се обръща към мен:

— Ще се омъжа... — Протяга ръка, сякаш да увери някакъв невидим свидетел, и отново казва: — Аз ще се омъжа за Саша Турецки.

17.

... Извиканите на хиподрума муровци загубиха от поглед Казаков. Докато Грязнов обработваше Анджела Дейвис, „кралят“ се сбогува с двамата си хрантутници, спокойно излезе от ложата и следван от бодигардовете, даде необходимите нареждания на своите „служители“, после се качи във фолксвагена и отпраши в неизвестна посока. Това стана към седем вечерта.

Грязнов се обади в отдела и помоли дежурните оперативници да отидат до дома на Казаков — даде адреса. Той самият остана на хиподрума, за да разпита Липа и Редкин, които все още седяха в ложата на „краля“...

Буквално след двайсет минути оперативната група пристигна на посочения адрес на „Котелническа крайбрежна“, където се извисяваше един от прочутите московски небостъргачи. Именно в него живееше застаряващият ерген Казаков — в два съединени помежду си тристайни апартамента на десети етаж във вход „Б“. Естествено, стопанинът не си беше вкъщи и на оперативниците не им оставаше нищо друго, освен да се полюбуват на блиндираната врата, тапицирана с изкуствена кожа и снабдена с множество брави, възпрепятстващи неканените гости — в случая служителите на МУР. После разпитаха леля Паша, обслужващата асансьора, и узнаха, че „директорът“ — така го наричали всички в сградата — неотдавна е идвал със своите помощници, взел няколко куфара, кашони и пакети и заминал нанякъде с фолксвагена...

... Междувременно Грязнов, бесен от провала с Казаков, бе нагънал здраво въшливите му „приятели по чашка“. И ако единият — Гера Редкин, печен в занаята млад мъж, юрисконсулт на Театъра на Таганка, в миналото следовател в милицията и изгонен оттам за пиянство — не се хващаше на никаква въдица и честно си отработваше „кърсофрите“, то вторият — киносценаристът от „Мосфилм“ Ерик Липа (Ераст Липахер по паспорт) — не чака да го

сплашват и подканват. Помоли Грязнов да останат насаме в служебната стая на милицията при хиподрума, после дълго се прокашля, кажи-речи, цяла минута, докато накрая, вдигайки очи към небето и заклевайки се в някаква своя племенница, със задавен шепот му призна, че ето, има вече десет години, откакто е дошъл в Москва от родната Полтава и сътрудничи в „Пионерска правда“, във всички киностудии в страната и най-вече на КГБ, разобличил е доста неблагоприятни хора измежду своите колеги, приятели и дори роднини: пратил е точно сто и шестнайсет „сигнала“ за тях в КГБ, МВР и Народен контрол (можете да проверите!) и сега с преголяма радост и гражданско мъжество ще даде нужните показания за бившия си познат Владимир Георгиевич Казаков, в когото така се е излъгал...

Точно този Липахер^[1] — на когото според Грязнов би подхождала за псевдоним повече втората част от името — даде доста интересни сведения за Казаков. Между другото спомена, че същата вечер в девет и половина „директорът“ има среща на околоръстната магистрала, при отклонението на Рязанското шосе, където ще дойде с мотоциклет един от неговите бодигардове, за да отидат заедно в десет — десет и половина в Луховица, вилното селище на Върховния съвет...

[1] „Хер“ — циничен епитет от рода на „задник“. — Б.пр. ↑

18.

Навън ръми противен дъжд. Ние — Рита, аз и Ромадин — пием чай в кухнята. Мистър лежи под масата, от време на време вдига муцуна и поглежда своя стопанин, за да го увери в своята преданост. Меркулов не се е вясвал от няколко часа. Не се сдържам и лекичко отварям вратата на стаята. Моят началник седи пред камината в дълбоко кресло. По стените танцуват причудливи сенки, раждани от светлината на газената лампа и от огъня в камината. Краката на Меркулов са увити с допотопен плетен шал, колосаната яка на бялата риза е вдигната, маншетите разкопчани. Продълговатото му лице изглежда състарено в тая игра на светлосенките. Същински княз.

— Трябва да тръгваме — казва князът и имам чувството, че ще добави „впрегнете каретата“. Но вместо това произнася: — Следствието приключи — следствието продължава.

Къде се дяна оня Меркулов, вчерашният? Който танцува, след като прочете досадните и сухи заключения на експерта, и който винаги е готов да се радва на най-малкия успех в решаването на следствения ребус? Пред мен седеше един уморен и безразличен към всичко наоколо, умиращ от раните си стар воин. Разбира се, аз изгарях от любопитство да узная що за проклети документи са били онези, заради които бе отнет животът на двама души, а моят Костя беше изпаднал в чужда за него пълна апатия. Излишно бе да го разпитвам за каквото и да било, вече го познавах добре и знаех, че няма смисъл, щом като той сам не проронва нито дума по въпроса.

— Трябва да тръгваме — повтори той и с усилие се надигна от креслото. А когато влязохме в кухнята, продължи: — Имам усещането, просто някакво шесто чувство ми подсказва, че и на трима ви мога напълно да се доверя. В интерес на собствената ви безопасност, както и на вашите близки, не бива да споменавате нито дума пред когото и да било за нашата находка и идването ни тук. Не бих искал да ви плаша, но...

Той ни огледа с втренчен поглед и взе пуловера си от пейката. Ние с Рита бързо се облякохме. На вратата Меркулов се спря и

промърмори:

— Трябва да призная, че аз самият вече тръпна от ужас...

19.

... Милиционерската волга с Шура Романова и двамата ѝ помощници бе стигнала бързо до разклона на Рязанското шосе и сега чакаше на банкета повече от десет минути. Шура ядно псуваше — никакви не се виждаха нито Грязнов, нито Казаков, а вече приближаваше десет часът! Пък и имаше защо да се ядосва. Смяташе, че ще прекара неделната вечер с мъжа и синовете си, а оня риж дявол обърка всичките ѝ планове, изстреля я от къщи и се запиля някъде на майната си. По някое време тя изсъска срещу помощника си, побесняла от злоба към Грязнов:

— Ах, ти, куче краставо! Ако не намериш Казаков до десет, ще те разжалвам в участъков милиционер!

За да защити приятеля си, Красниковски се опита да намери обяснение:

— Май на Слава нещо му се е объркал кадрилът.

Шура се озъби:

— На лошия танцър все му пречат топките! Едва ли ще се появи и през следващото денонощие. Чакаме още най-много петнайсет минути и си отиваме.

По околоръстната магистрала се носеха леки коли и автобуси. Расте, расте столичният автотранспорт. Всеки ден из Москва кръстосват не по-малко от милион автомобили...

Неочаквано заваля кос проливен дъжд, примесен със сняг.

Във въздуха се засили характерната за тези места миризма на амоняк, остра и противна като котешка пикня. Тя идваше откъм химическия завод при Южното пристанище.

— Вече е десет без две, а тоя „крал на хиподрума“ сякаш вдън земя пропадна! — Романова уморено се облегна назад — седеше на предната седалка до шофьора.

Майор Красниковски, капитан Потьохин и старшината на волана мълчаха. Знаеха, че е най-добре да не се обаждаш, щом началничката не е в настроение, иначе ще обереш калая.

Преследване! Колко романтика е заложена в тази дума! Например по гладкото, почти пусто шосе се носят една след друга две коли. Стремителни завои. Ръце, вкопчени във волана. Внезапна картечна престрелка. Кръв. Нито един екшън не минава без подобни кадри. И ние, зрителите, гледаме без особено удивление как филмовите герои се преследват, бягат и застигат, стрелят и падат, облети в кръв. В живота обаче всичко това не е така ефектно — налага се да стоиш и да чакаш неизвестно какво. Да дишаш тая миризма на пикня. Да пилееш напразно часове от живота си.

— Другарю подполковник! Другарю подполковник! Вижте! Май това е той! — възкликна старшината.

Откъм Москва наистина се зададе кавалкада. Отпред мощен мотоциклет „ИЖ“, следван от червен фолксваген, доста забележима кола за нашите места. Те профучаха така стремително, че никой не успя да види номерата им. Зад тях се носеше с не по-ниска скорост синя жигула.

Радиото запращя:

— Първи! Първи! Аз съм Втори! Застигам го! Тръгвайте!

Това беше промененият от говорителя глас на Грязнов.

Романова дрезгаво изкомандва:

— Бързо след него!

Старшината включи на скорост и даде газ. Кафявата милиционерска волга с форсиран двигател полетя напред...

... Пътят между Алпатиево и гара Фруктова беше прав и с лек наклон. Отляво по посока на движението се простираше до хоризонта равно поле. Отдясно се нижеше гъста гора. Именно на тази отсечка екипът на Грязнов почти настигна фолксвагена на Казаков. Още едно-единствено усилие, и „кралят на хиподрума“ щеше да им падне в ръцете! Те обаче не забелязаха веднага мотоциклетиста, който беше спрял на банкета и се преструваше, че човърка нещо в мотора.

Гаибов, шофьорът на жигулата, понамали скоростта и тутакси по колата изчаткаха куршуми. С крайчеца на окото Грязнов успя да забележи, че проклетият мотоциклетист стреля от коляно, и изруга. Посипаха се като грах парченца стъкло, Гаибов се кандилна и захлупи лице на коленете му.

— Слава! Газ! — подвикна от задната седалка старши лейтенант Нагорни и в следващия миг се свлече на пода.

Как е успял да сграбчи волана, да достигне с крак педала на газта и същевременно да сгуши глава зад приборното табло, Грязнов не можеше да си обясни. И по-късно, когато разказваше за това, все се чудеше откъде се е взело у него такова умение в тая екстремна ситуация.

— Шура, Шура — изкрещя той, — обстреляха ни!

Но радиостанцията мълчеше...

Изведнъж колата се поднесе, завъртя се няколко пъти около оста си и с угаснал двигател се спря на банкета, полегнала на една страна...

... Когато минаха през фаталното място, Романова не видя мотоциклетиста — той отдавна беше изчезнал. А и жигулата на Грязнов трудно можеше да се забележи в този проливен дъжд.

— Отбий надясно, Кузмич, онова там е нашият Слава! — подвика Шура.

Грязнов изтича насреща им и когато спряха и Романова спусна стъклото, яростно каза:

— Онова копеле мотоциклетистът рани Гаибов и Нагорни, а фолксвагенът избяга! Извикайте „Бърза помощ“ и ДАИ! По-скоро!

С всяка изминала секунда изчезваше надеждата да заловят „краля на хиподрума“. Още повече че първо трябваше да се справят с въоръжения мотоциклетист, който прикриваше бягството на Казаков и неговите помощници.

Пристигнаха една линейка и кола на „Пътна помощ“. Санитарите прибраха ранените оперативници и линейката веднага потегли към районната Луховицка болница. Проблемът с жигулата беше доста труден: двете десни гуми и радиаторът бяха надупчени от куршуми.

Грязнов трябваше да продължи с волгата на Романова, седна отзад при Красниковски и Потъохин. Потеглиха в мрачно мълчание.

Тъкмо отминаха гара Фруктова и стопанските сгради на совхоз „Грачево-Горки“, и се случи нова неприятност. В купето замириша на изгоряло масло.

— Ах, твоята мама мръсна! — избухна шофьорът. — Спукала се е тръбата на маслото!

Наложи се да спрат и да чакат помощ от местната милиция. Романова се извърна към своите подчинени на задната седалка и се

опита да ги ободри:

— Ей, кво сте се оклюмали?

А когато погледна Грязнов, весело се разсмя: от косата по челото му се стичаше струйка вода и смешно капеше от връхчето на орловия нос — кап, кап, кап.

— Голям образ си, канарче! — възкликна тя и взе от ръцете му контешкото каскетче: на две места в кожата имаше дупки от куршуми. — И как така не са те закачили?

Слава се уплаши със закъснение и се хвана за тила. Шура се пресегна над облегалката и го придърпа към себе си.

— Е, поодраскало те е — тихо каза тя, като поразрови косата, после го целуна по щръкналия риж кичур на темето.

Тази вечер дежурен в Луховицкото районно отделение беше капитан Галкин. С него на смяна застъпи лейтенант Федосов, който щеше да обслужва телефоните, телетайпа и радиостанцията.

В 22:20 завъня един телефон. Федосов с привично движение вдигна слушалката. И по това как нервно започна да пише в дневника за произшествия, Галкин разбра, че се е случило нещо сериозно. Надникна над рамото му: в района е извършено нападение над оперативна група на МУР.

— Съобщи в Москва и изпрати хора на мястото! — нареди кратко той и се зае да върти шайбата на другия телефон. Трябваше незабавно да докладва на началника. Междувременно видя през прозореца как оперативните работници наскочаха в колата и тя с остър завой изчезна зад ъгъла.

Докато Федосов работеше на телетайпа, Галкин седна пред радиостанцията да уведоми съседите. След това даде поръчка за телефонен разговор с Москва, с Главното управление, и току подканяше телефонистките: по-живо, милички, по-живо...

Когато в дежурната част дотича началникът, полковник Журавльов, и заповяда да се вдигне по тревога цялото отделение, за извънредното произшествие се знаеше вече не само в двете управления на милицията — градското и областното, но и в Министерството на вътрешните работи, а патрулните коли на ДАИ бяха приведени в готовност номер едно и заемаха позиции по всички

пътища, излизаци от района на Луховица. Инструкцията беше да се задържи червен фолксваген и мотоциклет „ИЖ“, но никой не знаеше отличителните им белези.

Един оперативник от току-що изпратената група в болницата крещеше по радиостанцията в колата:

— Местопроизшествието е при гара Фруктова! Шофьорът Гаибов е вече на операционната маса. Предстои тежка операция. Ранен е в главата. Старши лейтенант Нагорни е контузен. По следите на бандитите е подполковник Романова от МУР с групата си, предоставихме ѝ наша кола...

Но това си беше чиста лъжа. Пардон, неточност. Групата на Романова час по час се спираше да пита местните жители дали не са виждали червена кола чуждестранна марка и се мотаеше в неизвестна посока. Вече почти никой не вярваше в успешното приключване на операцията.

Стигнаха до едно възвишение, където имаше великолепна бяла триетажна къща, заобиколена с висока двойна ограда с патрулни будки по ъглите. От едната страна имението граничеше с езеро.

— Ще влезем ли? — попита старшината на волана, като спря до входната алея, застлана с дребен чакъл.

— Да не откачаш бе, Кузмич?! Тук живее Георгадзе, секретарят на Президиума на Върховния съвет! Мислиш ли, че той ще вземе да укрива бандити? Само при намека за подобно нещо генералът ще ни одере кожата! Я обръщай към шосето!

От момента на нападението до подновяване на преследването бяха минали повече от петдесет минути, а и блокирането на района отне доста време. Така че в крайна сметка се получи прозорец, който органите не успяха да захлопнат. Това беше напълно достатъчно Казаков да закопае или откопае няколко пъти богатствата си и най-спокойно да изчезне. С големи пари и познанства не беше трудно да се укрие в Рязанска, Липецка, дори и в Ростовска област...

20.

— До утре.

— До утре.

Целувам Рита по бузата и дълго гледам след отдалечаващите се червени светлини. Ето те изчезват зад завоя на „Сивцев Вражек“. Бавно се качвам на третия етаж и стъпвайки на пръсти, минавам по коридора. На вратата ми е закачена бележка, написана с дореволюционния почерк на една от моите съквартирантки:

„Алекс! Търси Ви по телефона Вашата майка — четири пъти вчера и три пъти днес. Помоли да ѝ се обадите, когато се приберете.

П. В. Коробицина.“

Новости в Датското кралство — притрябвал съм на майка ми. Поглеждам часовника си — днес вече е късно да ѝ се обаждам.

21.

Казаков успя да откара на уговореното сигурно място всичко ценно и парите, като си остави известна част за разходи. Отпрати и своите помощници: единият потегли с фолксвагена към Липецк, а другият — мотоциклетистът — към близкото селце в гората, за да се укрие при лесничея, който му беше познат. Самият Казаков пък реши да бяга към Черно море, да замине за Новоросийск, където си имаше сигурен пристан на ниво първи секретар на градския комитет на партията. Набързо промени външността си: размени елегантния сив балтон за якето на единия от своите помощници и махна изкуствената брада. После отиде на гарата и си купи билет за влака Москва — Новоросийск, след което влезе в ресторанта и седна на една забутана маса.

Той усещаше с цялото си същество, че Рязан, където стотици пъти бе гулял с лесните пари, стана за него чужд град и ченгетата може да го спипат. Ето го и влака. Той скочи на стъпалото веднага щом мършавият кондуктор отвори вратата и помогна на някаква жена с дете да слезе. Намери си място до прозореца в крайното купе на първия вагон и седна с лице към движението — така по-лесно щеше да наблюдава какво става на перона, а и по-бързо да изчезне в случай на опасност. Не обръщаше внимание на спътниците си — две чернокоси жени и едно момче, седнали в другите ъгли на купето. Предните врати — ето какво фиксираше погледът му. Оттам можеше да дойде наказанието. Казаков обаче се надяваше да го избегне — ще разкаже всичко на „шефа“, а той ще намери начин да замаскира нещата и да уреди проблема, може би дори и да накаже онези, които се осмелиха да го подгонят. Затвори очи, когато влакът потегли. Отстрани погледнато — нищо особено, уморен е човекът и дреме. Светлините на гарата изчезнаха, колелата потракваха, отмервайки километрите...

22.

22 ноември 1982 година

Старшините от железопътната милиция на Рязан Сухоедов и Замотаев имаха нареждане методично да претърсят всички гари и влакове. Бе получена заповед от големите начальства да се „затвори“ този железопътен възел. Според инструкцията те трябваше да търсят „черноок мъж с брада, среден ръст и вносно палто миши цвят“ — такова описание бе дадено от луховицката милиция, където всъщност никой не знаеше как точно изглежда издирваният престъпник. Старшините бяха уморени, но никой не проронваше нито дума за това. Двата бяха ревностни служители и всеки се страхуваше, че ако се оплаче, партньорът му просто ще докладва за непроявено старание. Ето защо търпяха мълчаливо.

И в новоросийския влак всичко вървеше както в другите бързи влакове. Отваряха купето, поглед надясно, поглед наляво, после нагоре към багажните мрежи. „Гражданино, пушенето е забранено! Този вагон е за непушачи!“ Стигаха до платформата, отваряха вратата и минаваха през громолящия преход на нова платформа, коя ли вече поред...

В два и няколко минути стигнаха към края на първи вагон. Сухоедов мина напред към кабината на машиниста, мислейки си, че проверката и на този влак излезе безрезултатна. И в същия миг Замотаев „фотографира“ дънков костюм — вносен, американски. „Не, не, заповядано е да търсим брада, а тоя е гладко избръснат, в съобщението се споменава и за палто миши цвят, а тоя няма палто, има яке. Ей го, виси на закачалката — цвят таки със зелени копчета. И при отварянето на вратата не се обърна, дреме. Не, май гледа през прозореца. И е спокоен, не реагира на милиционерската униформа.“

— Ще прощавате, гражданино, за къде пътувате?

„Просто въпрос, за всеки случай. Обърна се. Мълчи. На седалката зад гърба му — сак, най-обикновен пътен сак, каквито ги има с милиони. Какво ли носи в него?“

И за да привлече вниманието на партньора си и да спечели време, Замотаев високо попита:

— Документи имате ли?

Мъжът стана, пристъпи към него и бръкна в джоба си — мотивирано, да извади документите. Междувременно Сухоедов застана на вратата и не можа да реагира при замаха му. Камата го улучи под сърцето. Замотаев успя да отклони следващия удар, насочен към него — сграбчи ръката на бандита, изви я и започна да я удря в пейката, но не успя да го обезоръжи с тренираната хватка за арестуване на престъпниците. А се страхуваше и от ножа. Виждайки, че така няма да се справи и партньорът му е зле, той измъкна своя „Макаров“. Мъжът се възползва от тази секундна пауза и се метна като котка към вратата на вагона, още миг, и щеше да скочи от влака. Замотаев стреля във въздуха. В празния коридор гърмежът проехтя оглушително. Неочаквано мъжът трепна и замря на място, Замотаев се прицели в краката му, но не успя да стреля — за негово най-голямо удивление бандитът, хващайки се за въздуха, започна бавно да се свлича на пода.

Замотаев уплашено подвикна на излезлия при гърмежа помощник-машинист:

— Като старши по наряд ти заповядвам да караш до Рязк, без да спиращ! Предай по радиото, че е задържан въоръжен престъпник! Той и моят партньор са ранени!

— Не мога, старшина! Нямам право да не спирам! Ще ме изхвърлят от работа! — възрази помощник-машинистът.

Замотаев побеля от гняв:

— Изпълнявай... твойта мама!

След две минути по влаковата радиоуредба се чу: „По технически причини бързият влак Москва — Новоросийск ще се движи до Рязк, без да спира.“ Помощник-машинистът повтори съобщението три-четири пъти.

В 3 часа и 16 минути влакът пристигна на гара Рязк. В първия вагон се качиха няколко мъже в милиционерски униформи, които водеха със себе си лекар и четирима санитарии с носилки. Разстроеният Замотаев ги чакаше пред вратата на купето. Беше му заповядано да заловят бандита жив и сега недоумяваше как така, стреляйки нагоре, е успял да го улучи в главата?! На двете пейки в купето лежах двамата

ранени, облети в кръв. В джоба на зеленото яке бе намерен паспорт на името на Владимир Георгиевич Казаков и служебно удостоверение на същото име, в което се посочваше, че той е заместник-директор на гастроном №1. Под колана на дънките му, прикрит от дънковия елек — зареден вносен пистолет със заглушител, а в сака оперативниците откриха сред неразпечатаните пачки с чисто нови сторублеви банкноти и торбичка с доста едри диаманти, явно южноафрикански според отзывите на познавачите...

23.

Трябваше на всяка цена да издирят и арестуват помощниците на Казаков — оня, който беше избягал с фолксвагена, и мотоциклетиста с „ИЖ“-то. Сега само те можеха да дадат точни показания къде е откарал Казаков богатствата на своята банда. Ето защо групата на Романова се раздели на две. Тя самата остана заедно с Грязнов в Луховицката милиция да търсят мотоциклетиста, а Красниковски и Потьохин изпрати в Липецк с волгата на началника. По сведения от Москва там се губеха следите на фолксвагена.

От Луховиц до лесничеството имаше двайсет километра.

Селцето Олховка, където живееше лесничейт Рябов, се намираше в малка долина сред хълмове, обрасли с борова гора. По пътя видяха четири водоема. „Навярно зарибени. И сигурно в края на лятото е пълно с гъби из тая гора — помисли си Романова. — Хубаво би било да дойдем тук със синовете, да се полюбуваме на тая красота.“ След напрегнатата безсънна нощ ѝ се искаше да си почине. На нейните години — вече четиридесет и пет! — това желание бе съвсем естествено, но по-скоро някакво подсъзнателно усещане, а не мисъл... Мислите ѝ бяха заети с друго. От МУР бе получено съобщение: „Мотоциклетистът е най-вероятно Гелий Трофимович Лукашевич, роден през 1949 година, два пъти съден за въоръжен грабеж и хулиганство. Преди половин година е освободен условно-предсрочно, има временна адресна регистрация в Москва и се намира под административен надзор на милицията... Способен е на всичко...“ Значи трябваше да го арестуват, без да се пролива кръв...

Местният участъков ѝ докладва, че у лесничея Рябов е забелязан гост. Наистина е пристигнал с „ИЖ“. В пет сутринта двамата се качили в газката на лесничея и потеглили нанякъде навътре в гората. Кога ще се върнат, не се знае...

Сведенията бяха полезни, но не даваха отговор на основния въпрос: къде е в момента тоя Лукашевич?

Започваше вече осмият час на издирването. Всички изходи от Олховка бяха под наблюдение. Капанът за „звяра“ бе готов, но той не

се появяваше, макар че бродеше някъде наблизно.

Сърцето ѝ тревожно трепна, когато чу по радиостанцията гласа на Грязнов:

— Виждам Лукашевич. В газката на лесничея, седи до него на предната дясна седалка. Разрешете да действам?

— Остави! — изкомандва Романова с глух глас. — Сама ще се справя!

Тя излезе и застана на пътя — жена като жена, само че по-добре облечена от местните. Помаха умолително с ръка и повика. Колата спря. Романова светкавично се озова до дясната врата, отвори я и сграбчи Лукашевич за ръкава:

— Какво носиш в джобовете? Ръцете зад гърба! Слизай!

До нея тутакси изникнаха Грязнов и участъковият. Нахвърлиха се върху мотоциклетиста, извиха му ръцете зад гърба и измъкнаха от джоба му тежък „ГТ“ с два резервни пълнителя.

Външно Гелий Лукашевич беше спокоен. Само зад скулите му заиграха две буци и избиха червени петна по лицето и врата.

— Всичко свърши, Лукашевич! — каза подполковник Романова.

24.

Генадий Фролов, в миналото известен боксьор, а сега телохранител на „краля на хиподрума“, се щуреше като подгонен звяр из малко познатия му град с интуитивното усещане, че го следят.

Преди два часа остави фолксвагена в една задънена пряка на улица „Комунистическа“ и сега обикаляше, за да провери има ли „опашка“ след себе си...

Майор Красниковски неотстъпно го следваше от разстояние. Той можеше отдавна и без шум да го арестува, но знаеше, че „обектът“ непременно ще отиде при свои приятели, иначе би било безсмислено да идва в Липецк. Щом като вече са се заели с тая работа, трябваше да разнищят цялата мрежа. Майорът беше за пръв път в града и затова внимателно следеше откъде минава, за да не загуби посоката. Фролов се движеше на кръгове, като всеки път се връщаше при мястото, където беше оставил фолксвагена. Той не забелязваше паркираната в другия край волга, от която го наблюдаваше капитан Потьохин, както и спрялата зад ъгъла кола с оперативници от липецката криминална милиция.

Започваше да се развиделява, по улиците се появяваха все повече хора. Най-после Фролов влезе във входа на едноетажна къща на улица „Комунистическа“ с пристроена до нея авторемонтна работилница. Красниковски помахна на Потьохин да бъдат в готовност и тръгна към къщата, обмисляйки как да действа, но едва успя да се скрие зад камарата кашони в двора на работилницата, защото след две минути Фролов излезе и с бързи крачки тръгна в противоположната на колата посока. След кратко колебание как да постъпи — наоколо бе пълно с хора, току-виж, бандитът открие стрелба — майорът нарами един кашон и забърза да му пресече пътя. Фролов бегло го погледна — нищо опасно, някакъв чудак рано-рано понесъл нанякъде телевизор. Когато се изравни с него, Красниковски хвърли кашона и опря пистолета си в гърба му.

— Горещете!

Вече във волгата на връщане към Луховиц Фролов изведнъж каза със злоба:

— Само половин час още, и щях да съм далече от онзи лайнян град! Момчетата щяха да приберат „фрица“ и да го разглобят за резервни части...

25.

„Законът за съхранение на веществата в природата — мислеше си Волин — действа и в човешкото общество. Тук не прави изключение и нашето — съветското. В каквото един печели, друг губи. Така че в крайна сметка печалбата и загубата се уравновесяват.“

В двацет и трета килия на изолатора в ГУВР спяха всички освен Волин. Едва сега, докато се въртеше върху твърдите дъски на горния нар и се взираше в черния прозорец с решетки, той си даваше сметка за трагикомичността на положението, в което бе изпаднал. Всъщност за това му бяха помогнали с квалифицираните си съвети неговите съкилийници, адвокатите Фишкин и Губкин, доста умни мъже, които бяха арестувани по голямото дело за корупция във Върховния съд на РСФСР. „Смешното“ беше, че е дребен мошеник и крадец, а вече трети ден кисне в тая воняща дупка на хляб и вода без право на друга храна. „Трагичното“ — че се опитват да му лепнат „мокро“ дело, а оня гадняр, Юрочка Леонов, който го въвлече в тая мръсна история, мина за случаен пътник в колата му и кретените от МУР го пуснаха да си отиде най-спокойно. Всъщност именно Юра е собственикът на всичко, намерено у него — „лимона“, шаловете с ламе и пистолета в колата, както и антиките, иконите и монетите, намерени при обиска в квартирата му и домовете на близките му. Направо побесняваше при мисълта, че тоя подлец спи сега в пухено легло с поредната пищна блондинка, а него тук го ядат дървениците. Тая несправедливост го изгаряше, гонеше съня му.

С вонята на вмирисани немити тела, на изпражнения, урина и фасове някак попривикна, почти не я усещаше. Но колкото и да се мъчеше, не можа да свикне с чудовищното хъркане на арестанта от долния нар. Би продал душата си на дявола само да не чува ужасните гърлени звуци, редувани със стенания, сякаш че го колят.

А най-лошото беше, че вчера даде лъжливи показания на дежурния прокурор. Каза на тоя юридически съветник, когато обикаляше килиите и питаше „има ли оплаквания“, че парите, пистолета и кърпите са му били подхвърлени от проклетите ченгета в

момента, когато е отишъл със своя познат в „Беръзка“ да си избира костюм за Нова година. И че настоява за специално разследване и наказание на тия чиновнически плъхове за нарушаване на социалистическата законност... Вместо да разкаже каква е истината... Да обясни човешки, че всичко това не е негово, че е само случаен човек в тая история. Слуга, оръдие в ръцете на други. Но най-голямата му грешка беше със значката. Кой дявол го накара да заяви, че винаги я е носил на ревера и едва преди няколко дни я е загубил някъде. Всъщност историята със значката беше съвсем друга...

През юли, не, през август игра на конните състезания с големи суми. Тогава заложи всичко на Топаз и... загуби. За да си избие парите, взе заем от Казаков... И пак загуби. Помоли го за нов заем, май от десет хиляди; „брадата“, мошеникът му с мошеник, каза, че си имал принцип на никого да не вярва, дори на родната си майка, и поиска гаранция. А каква гаранция да му остави, като си нямаше нищо?! И тогава свали значката и извади партийния билет. До ден-днешен още не му ги е върнал, а колко пъти го моли и той все му отговаряше: „Когато ми се издължиш напълно, скапаняко, тогава ще си получиш боклуците!“ Ето какъв разбойник е Володя Казаков, „краля на хиподрума“. Заради тоя дълг тогава се наложи да открадне проклетите икони, та оня мошеник му смъкна пет хиляди за тая работа... Още пет проклети хилядарки му висят като камък на врата...

Виж, волгата е друго нещо. Прекрасно знаеше, че е крадена, че номерата на двигателя и шасито са изпукани. Знаеше, ама я купи! От човешка алчност — цената й беше направо смешна! Но това вече е отделен въпрос. Не я е крал той.

И така излиза, че в каквото един печели, друг губи. Неочаквано го осени идеята: Ами ако кажа истината? Не цялата, разбира се, а само малка част? Майната им и на Володя, и на Юра! Няма да се опънат на МУР! Няма да изпълнят заканите си — „за мен нито дума, че ще те пипна, ако ще и вдън земя да се скриеш!“.

Така страхът от мафията бе заместен със страх от затвора, от дългия престой по лагерите...

Волин скочи от нара, отиде при вратата и отчаяно заудря с юмруци. Събудени от шума, съкилийниците му започнаха да псуват. Зад светналата за секунда шпионка надзирателят каза, прозявайки се:

— Ша ти дам аз едно чукане, мършо! Са ша та преместя в карцера! Па там си чукай главата о стената, ако щеш, до края на живота... Виж го ти, голям умник се извъди копелдакът...

Но Волин, стигнал до полуда от среднощните мисли, крещеше колкото му глас държи:

— Отключвай! Искам да ида при следователя! Води ме, ти казвам, при следователя! Ще давам показания! Меркулов му е името!

ЧАСТ ТРЕТА
ХАЙКА ЗА ВЪЛЦИ

1.

22 ноември 1982 година

Началникът на следствената служба при градската прокуратура Леонид Василиевич Пархоменко има интелигентно продълговато лице, проницателни кафяви очи зад големите стъкла на очилата със златни рамки и гъста кестенява коса, прошарена на слепоочията. И въпреки това страшно прилича на катър.

С широк жест Пархоменко ме кани да седна и аз се плъосвам в мекото кресло пред бюрото му. Преди минути се засякохме в преддверието на прокуратурата и той, сякаш сетил се за нещо, дружелюбно възкликна: „А-а, Турецки! Тъкмо за тебе си мислех, трябва да поговорим.“ И ето сега аз чакам какво ще ми каже.

Но Леонид Василиевич погледна часовника си — работното време не бе настъпило още, започвахме в десет, запали с кибрит една от своите „Беломор“ и като се разположи в началническото кресло, продължи да мълчи.

— Саша! — неочаквано ме нарече на малко име и това прозвуча почти задушевно, приятелски, сякаш започваше разговор не на началник с подчинен, а между двама близки колеги по трудната следствена работа... — Саша! — дръпвайки дълбоко от цигарата, повтори той и взе една сива папка, надписана с черен маркер: „А. Б. Турецки“. — Скоро приключва твоят стаж и ми се ще преди колегията на прокуратурата, преди атестацията... с една дума, да уточним някои детайли на работата ти при нас...

Пархоменко сведе глава и зачете досието ми. Бях чувал какво ли не за прословутата му картотека. Години наред той се занимава с невъобразима идиотщина, води досие на всеки един от своите служители — от секретаря до старши следователя — по особено важни дела. И човек би го разбрал, ако например отбелязваше в досието какви постижения има един или друг член от колектива, какви грешки е допуснал или поне как е реагирал след забележките на началството. Но работата е там, че с четливия си почерк Пархоменко всеки ден записва на акуратно разчертаните листа всичко, което са му

докладвали доносниците — колко грама водка е изпил еди-кой си на банкетата по случай 7 ноември, кой с коя е преспал след банкетата и така нататък. Неочаквано ми се сви сърцето — ами ако са му казали за... Рита? Но Пархоменко продължи със същия задушевен тон:

— Е, как върви работата? Меркулов кара ли ти се? — Изпитателно се вторачи в мен, като че искаше да надникне в душата ми. Дори се понадигна от креслото.

— Че кой началник не се кара... — подхванах с престорена шеговитост.

Пархоменко ме прекъсна, не възнамеряваше да се отклонява от сериозната тема:

— Ние смятаме Константин Дмитриевич за опитен работник... Обаче той си има... как да го нарека... някои приумици... — и Пархоменко завъртя пръст до слепоочието си. — Самостоятелността на следователя по делото, намиращо се в негово производство, искам да кажа процесуалната самостоятелност, предвидена от сто два и седмичен член от процесуалния кодекс, е нещо полезно... но до определена граница. Докато не влезе, така да се каже, в противоречие с член сто два и седем прим... Това са пълномощията на началника на следствената служба. А какво осъществява той? Осъществява контрол! Контрол за дейността на следователя! Но как да следиш работата на такъв като Меркулов, пита се в задачата. Щом като той се изплъзва като змиорка от контрола, значи аз трябва да му търся колая! С други думи, принуден съм, Саша, да намеря начин да го контролирам. Впрочем това е в негов интерес! Отбележи! В противен случай може да направи такива бели, че партията няма да потупа по рамото нито мен, нито него! А ти си в неговата бригада! Така че може и да не стигнеш до атестация!

Пархоменко ломотеше очевидни глупости. Моята атестация изобщо не зависеше от действията на Меркулов. Просто бе решил да ме вербува за доносител и да му докладвам за всяка стъпка на неконтролируемия ми шеф. И трябваше да призная, че има кучешки нюх. Ако не беше вчерашното ни пътуване до Болшево, явно без знание на началството, все още бих имал някакви съмнения. Ами ако са ни проследили и сега директно ме попита за това? Той се впусна в пространни обяснения, а аз си мислех какво да правя.

— Разбираш ли какво искам да кажа? — възкликна по някое време.

— Не съвсем. Извинете, Леонид Василиевич.

— Така... Така... С една дума... — Пархоменко отмести настрана пепелника с угасения фас. — Саша, току-що говорих с градския прокурор, другаря Малков... И взехме решение. Но бих искал ти като комсомолец да ни разбереш правилно... А не превратно...

Абе ти и твоят Малков — искаше ми се да му кажа — не можете да се качите на малкия пръст на Меркулов. Аз извадих страхотен късмет, че попаднах при него на стаж. За тези пет месеца разбрах, че Меркулов си остава човек при всякакви обстоятелства. А това никак не е лесно, особено в нашата работа, от която зависи съдбата на много хора. И този път, макар и да не знаех още защо, Меркулов виждаше друга страна в делото на Ракитин. И затова се решаваше на явни нарушения на закона, но аз бях стопроцентово сигурен, че е прав, макар и да не намирах обяснения на това. Засега...

— ... Та решихме да те помолим — продължи досадно да увърта Пархоменко — като по-старши другари — по-младшия... Като комунисти... В интерес на работата, разбира се... Само в интерес на общата ни работа, на която сме се посветили!... Всеки ден да ми докладваш какво е свършила за деня вашата бригада по това дело... Ще рече, делото на Ракитин... Това е особено важно... От това зависи и твоето бъдеще — ще успеем ли да се сработим с теб или не... Но всичко си остава между нас, ясно?

Най-после Пархоменко изплю камъчето! Искаше ми се да кажа на тоя катър всичко, което мисля за него. Че той самият е пияница и блюдолизец, че не знае с какви хора работи и че изобщо не е дорасъл за длъжността, която заема. Но вместо това кимнах, сиреч ясно, другарю Пархоменко, ще изпълня онова, което искате... Павлик Морозов е на вашите услуги! Готов е да пише доноси за родния си баща — другаря Меркулов, ако ще по двайсет и четири часа на денонощието! Не току-така казва народът, че чуждата душа е тъмница. Моятта не прави изключение...

— Чувствам, че ще се сработим, Саша, ти си умно момче! — без да скрива задоволството си от моето кимване, каза Пархоменко.

И аз отново кимнах — съгласен съм, естествено: което си е вярно, е вярно, аз съм си умно момче.

Пархоменко се намести по-удобно в креслото. Извади от нишата на бюрото още една папка — доста набъбнала, не като моето тъничко досие. Отгоре пишеше „К. Д. Меркулов“. После плъзна към мен голям бял лист и с усмивка, нелишена от катърски чар, каза:

— Тогава да започнем... от вчерашния ден...

Дявол да го вземе, чертата, отделяща лъжата от истината, е тъничка като паяжината на паяк... И аз написах:

„До
началника на следствената служба
при Московската градска прокуратура
старши съветник от правосъдието др. Л. В.
Пархоменко
РАПОРТ

Във връзка с Вашето искане незабавно и лично да бъдете уведомяван за всички действия на нашата бригада по разследване убийствата на Ракитин и Куприянова Ви съобщавам следното:

Вчера, т.е. на 21 ноември т.г., оперативната група на МУР, прикрепена към нашата бригада, арестува трима особено опасни престъпници, а именно: Лукашевич, Фролов и Казаков. Последният е тежко ранен в главата. Освен това в изолятора на ГУВР се намира задържаният под стража Волин, заподозрян в убийствата. Неговата значка «Майстор на спорта» бе намерена в Соколники на мястото, където е убит Ракитин.

Вчера бях в почивка и имах лични ангажименти, така че не съм влизал в контакт с др. Меркулов.

Стажант: А. Б. Турецки“

После, обръщайки го с текста напред, подадох листа на Пархоменко. И двамата мълчахме. Той четеше рапорта ми, а аз вперих очи през прозореца и с олекнало сърце — напрежението ме бе напуснало изцяло — гледах строителните изкопи навън. Напролет там

трябваше да се издигне още един блок на Московската градска прокуратура.

— Отлично! — каза Пархоменко и се замисли. Вероятно преценяваше колко истина и колко лъжа има в моя донос. — Някакви въпроси към мен?

— Всичко е ясно, Леонид Василиевич! — отговорих безгрижно. — А вие към мен?

— Засега нямам — усмихна се иронично, оголвайки пожълтели от тютюна зъби, редувани тук-там от златни коронки.

— Отлично! — казах на свой ред.

Пархоменко се намръщи, доби обичайния си чиновнически сериозен вид.

— В такъв случай сте свободен, другарю Турецки! — и погледна часовника си. — Вече е десет, вървете да работите!... А, да! Пратих ви там с Меркулов няколко дела, така че можете да вземете някое по избор, например за кражбата на антики, то не е сложно. Постарайте се да го приключите самостоятелно. При атестацията това ще бъде взето под внимание!

Качвайки се към третия етаж, се питах дали Меркулов вече е дошъл на работа — нямах търпение да му разкажа как ме беше „завербувал“ Пархоменко.

2.

Но шефът закъсняваше. Аз седях в кабинета му и четях разпореждането на Пархоменко, тъй като неговото „цеу“, ценно указание, засягаше и мен.

„Секретно

До

следователя по особено важни дела

при прокуратурата на гр. Москва

Меркулов К. Д., съветник от правосъдието

ПИСМЕНО УКАЗАНИЕ

(съгласно чл. 29 от Закона за прокуратурата)

Във връзка с това, че следователят по особено важни дела Е. М. Барков по личното нареждане на главния прокурор бе командирован в Съюзната прокуратура за разследване на делото за злоупотреби в централния апарат на МВР на СССР, всички следствени дела, намиращи се в негово производство, преминават към Вас по указание на градския прокурор др. М. Г. Малков.

При отделните следствени действия в производството използвайте по-активно стажанта Александър Турецки, като му възложите самостоятелно да довърши делото за откраднатата колекция на гражданката Соя-Серко. Приложение: 5 следствени дела в 30 тома.

Началник на следствената служба при Моск. градска прокуратура Старши съветник от правосъдието Л. Пархоменко“

Огромното бюро на Меркулов бе затрупано с дебели кафяви картонени папки. Тъкмо дочитам указанието на началството, когато Гарик, снажният къдрокос секретар на нашата канцелария, бутайки със задник вратата, внесе в кабинета последната камара папки и ги хвърли

като цепеници на дивана. Гарик е чудесен момък и харесва на всички. Бяха го изгонили за „несценичност“ от театралната школа при МХАТ и сега работеше в прокуратурата, за да набере необходимия трудов стаж и да кандидатства право.

В този миг се появи Меркулов. Не изглеждаше в най-добрата си форма — синята му кръв бе в явно несъответствие с метеорологичните условия и тегобите на нашата професия. Ако не знаех, че е на трийсет и шест, бих му дал десет години повече.

— Какво означава това? — без да поздравява, попита той и както беше обсипан с мокър сняг, отиде при бюрото и прочете „наопаки“ сложения отгоре опис на папките.

— Разбирате ли, Константин Дмитрич — сякаш оправдавайки се за несправедливостта на началството, започна да обяснява Гарик, — в Съюзната прокуратура... по нареждане на Андропов... се сформира спецбригада... Тъ... за разследване на някакви престъпления в самото МВР. Дори Шчолоков е подследствен, министърът! Синът му — също, за мошеничества с мерцедеси, и още някои други важни птици! Говори се, че са въртели огромни далавери, за милиони! — Внезапно Гарик млькна и с театрална образност широко разпери ръце — сиреч ето какви „огромни далавери“ са въртели там, в министерството! — Та изтеглиха нашия Едик. И Йодалис...

— А ти откъде знаеш? За „огромните далавери“?! — спокойно, но напористо като на разпит попита Меркулов и изтръска снега от калпака си точно в краката му. — Сигурно скришом четеш секретната информация, а?

Гарик не беше обидчив, Гарик беше простодушен и честно си призна:

— Не, Константин Дмитрич, нищо не чета. Само слушам! При мен се чува през стената всичко, каквото става в кабинета на Пархоменко. Тая заран се отби при него Малков. Много интересни неща разказа.

— И какво по-точно? — не се сдържах.

— Каза му за вчерашния закрит партиен пленум на ръководителите на административните органи! — многозначително се усмихна Гарик.

— Е, и?

— На него е говорил Андропов. Наредил е да се затегнат всички гайки, да се търси отговорност, да се арестуват повече хора! И за никого никаква прошка. Даже за началствата и партийните големци!

— Значи е дал указания за борба с корупцията, разхищенията и престъпната небрежност? — сякаш да подсказе на Гарик нужната формулировка, попита сериозно Меркулов. — Да се засили контролът и отгоре, и отдолу? Така ли?

— Точно така! — въртна къдрокосата си глава Гарик. — А-а, и още нещо! Само в Москва за една седмица са прибрани в затвора вече триста души! Все началства! Знаете ли, вземали са рушвети не само в пари, но и под формата на вещи, вечери по ресторанти и дори жени! Като жива стока! Представяте ли си?! — Маска на неподправено страдание изкриви руменото му лице и аз си помислих: напразно са го изгонили от школата това момче!

— А това тук е работа за вас — с широк жест посочи Гарик.

— Да-да, малко ни е другата! — възмутих се аз. — Ние с Константин Дмитриевич и бездруго имаме вече десет дела! Само по делото за убийството в Соколники колко работа има! Ама не, трябва да ни струпат на главата и още пет от Барков! Какво да ги правим — на туршия ли?! Толкова ли няма други следователи?!...

— Малков каза на Лъоня — прекъсна ме Гарик, — че ни увеличават щата. Работим най-много от всички, а КГБ и МВР пращат от хора!

— С колко бройки? — неочаквано се оживи Меркулов.

— Кога? — попитах аз.

Въпросът за разширяването на щата много ме вълнуваше. Едногодишният ми стаж свършваше през юли и хич не ми се щеше да се разделям с Меркулов и да отида по разпределение в някой затънтен край.

— Към лятото — отговори Гарик — ще отпуснат петдесет бройки, за нас ще има десет.

В интерес на истината, когато тази сутрин видях първата партида от делата на Барков, си помислих, че шефът ще побеснее и ще вдигне страхотен скандал на Пархоменко и Малков. Възможно ли е да се разследват едновременно петнайсет дела?! Докато Гарик ни разказваше за дочутия разговор в кабинета на началника на следствената служба, Меркулов съблече финландското си палто, сложи

го на една закачалка, извади от бюрото четка за дрехи и започна старателно да го изчетква от топящия се сняг. Доволен от резултатите на своя труд, окачи закачалката на дългия пирон в стената и като поразхлаби вратовръзката и разкопча яката на кремавата униформена риза, седна в старинното си, но все още доста здраво кресло с допълнителна мека, „хеморoidна“, възглавничка, запали цигара и съвсем спокойно попита:

— Е, момчета, отиваме ли довечера на хокей в Лужники? Имам два пропуска в повече за днешния мач!...

„ИЗ ЗАПОВЕДТА ЗА ПРЕДАВАНЕ НА ДЕЛОТО В МОСКОВСКАТА ГРАДСКА ПРОКУРАТУРА

На 21 август 1982 година на адрес: Москва, улица «Танееви» (бивша «Б. Власиевски») № 6, ап. 67, е била извършена квартирна кражба. Неизвестни престъпници са проникнали с ключ в апартамента на покойния професор от Московската консерватория Соя-Серко и въпреки монтираната алармена сигнализация и сложните заключалки са откраднали от вдовицата му — Алла Александровна Соя-Серко, старши треньор по художествена гимнастика в дружество «Зенит» — рядка колекция от антики, събирана почти сто години от фамилията Соя-Серко. Приблизителната оценка на колекцията е 884 хил. 469 рубли. Сред откраднатите вещи има някои особено редки и ценни, като например икона от древноруски художници от XV век «Георгий в житие», на стойност 130 хил. рубли; бронзов съд във формата на орел, XIV век; статуетка на балерина (от злато), XVII век; костенурков гребен с диаманти и златна табакера със скъпоценни камъни, XVIII век — приложен е списък с общо 146 наименования...

Предвид на това, че виновниците не са били издирени в рамките на определения за следствие двумесечен срок, делото е било прекратено от следствия

отдел на Ленинското районно управление на вътрешните работи. Но по молба на космонавта П. Р. Попович следствието бе подновено от главния прокурор на СССР, който се разпореди делото да бъде предадено в следствената служба на Московската градска прокуратура за разкриване на престъплението в най-кратки срокове...“

3.

Първото място, където ме изпрати Меркулов още сутринта, беше новият официален магазин в една огромна зала в Измайлово. Помолих шофьора да паркира някак волгата до служебния вход, след което отидох при директора, представих му се, показах служебната си карта и изложих молбата си. Директорът, бивш офицер в полковническа униформа, почука с пръст микрофона на радиоуредбата и с тих глас направи някакво съобщение. След две-три минути в кабинета влязоха стоковедите и някои от продавачите.

— Другари — казах, кой знае защо изчервявайки се, — ако обичате, погледнете тези снимки и се помъчете да си спомните дали някога са минавали през ръцете ви тези вещи...

— Не, не сме имали такива — каза единият стоковед на другия. — Виж, подобна статуетка се мярна преди две-три седмици... но не, не е същата. Оная веднага щях да я позная, със сигурност. И тя беше от злато...

— Чакай — чакай! Бронзов съд във вид на орел... — сепна се някой от продавачите. — Не, явно не е той. А свещници сме имали много пъти. Знаете ли, ония, дето отиват в Израел, просто ги разграбват като топъл хляб! Извинете, май никоя от тия вещи не е минавала през нас. А такава табакера не съм виждал през живота си.

— Аз също — каза директорът, без някой да го е питал.

На камък ударих и в следващия официален магазин, на „Пресня“. Нито една от „моите“ вещи не се бе появявала в този магазин през последните няколко месеца.

Но в третия — на „Садовое колцо“, картината внезапно се промени. Стоковедите веднага познаха две неща — костенурковия гребен с диаманти и комплект резбовани изделия от кост.

— Разберете — каза ми стоковедката, застаряваща чернокоса жена, — та това са музейни експонати! И гребенът, и комплектът. Фактически тези вещи не би следвало да се оставят в частни ръце. — Брюнетката замига с изкуствените си ресници и плесна ръце.

— Отдавна ли беше това? — попитах с прегракнал глас.

— Преди около месец. Може би и по-малко от месец.

— Защо да гадаем, Емилия Гавриловна? — намеси се директорът, красив млад мъж с велурено сако. — Можем да го установим с точност. Знаете, че счетоводството ни е в пълен ред. Само че бих искал да уточня една дребна подробност. Музейни вещи ние не пускаме за продажба. Нашата Емилия Гавриловна се поизсили... моля за извинение... в изблик на емоции представи нещата в лоша светлина. Другарят от прокуратурата може да си помисли, че у нас се прави дявол знае какво...

— Иван Иванич — сви устни Емилия Гавриловна, — прекрасно знаете, че за хора мога да се излъжа! Но за вещи — никога! Дори нещо повече, мога да кажа, че...

— Неправилно ме разбрахте — изведнъж пребледня красавецът и сините му очи под гъсти склучени вежди забягаха, сякаш че бе заловен в нещо неприлично. — Искях само да кажа... Ако желаете — обърна се към мен, — още сега можем да уточним кога тези стоки са постъпили при нас и кога са били продадени.

— Да, имайте добрината, моля ви — казах с малко басов глас също като Меркулов.

Този млад хубавец с велурено сако определено не ми харесваше.

Костенурковият гребен с диаманти и комплектът от кокалени изделия бяха донесени в магазина и продадени в един и същи ден — на 23 октомври тази година. От разказа на стоковедката Сорокина, която разпитах в стаята на местната профорганизация, се обрисуваше доста странна картина. На 23 октомври в директорския кабинет е била осъществена следната сделка: Същата сутрин, около 11 часа, при директора дошли заедно предлагащият за продан тези вещи и купувачът. Продавачът бил някой си Юрий Юриевич Леонович по паспорт, слаб мъж на средна възраст с червеникава коса, а купувачът — пълен и висок русокос мъж, говорещ руски с прибалтийски акцент. За името не го попитали, тъй като това не се предвижда от наредбата за търговия чрез оказионните магазини. Така че прибалтиецът купил от ръка гребена и комплекта. Директорът написал още в кабинета квитанцията за тази покупко-продажба. Сорокина твърдеше, че добре помни вещите, тъй като лично им е правила експертиза — това са антики, които струват луди пари!

И още едно откритие направих в магазина на „Садовое колцо“. Оказа се, че там често е била виждана потърпевшата Соя-Серко. Продавачът Попков веднага позна Алла Александровна на снимката, която му показах, и възторжено започна да описва външността ѝ, прехласвайки се от „кестенявите премрежени очи, бенката на брадичката“ и най-вече от „стройните крака с дълги бедра“. През последните две години, тоест вече след смъртта на мъжа си, тя често идвала тук — ту да продаде нещо, ту да купи някоя особено ценна вещ. С една дума, активно е продължавала да обновява наследената от съпруга колекция. Обаче кой знае защо ние не открихме името ѝ на нито една от няколкото хиляди квитанции за последните две години.

След като записах набързо показанията на свидетелите и иззех от счетоводството оригиналната квитанция на името на Леонович, аз се качих на волгата и заповядах на шофьора да ме откара на „Новокузнецка“, където към четири часа бе извикана на разпит Соя-Серко.

И така, младата вдовица беше свързана не само с музейни работници, любители на старинни вещи и познавачи колекционери, но и по всяка вероятност с лица от света на тъмния бизнес. Обаче в показанията си тя не спомена нито дума за тези връзки. Един истински ценител на красотата е готов света да обърне, за да помогне на следствието. Ами ако Соя-Серко изобщо не е колекционерка? Не е ценителка на красотата, а алчна използвачка? Това предполага други качества, друго поведение. Вече бях почти сигурен в това. Следователно няма да обърне света, и пръста си няма да помръдне, за да помогне на следствието. Дори може би тая хитра лисица го насочва по лъжлива следа.

4.

На „Петровка“ 38 в кабинета на Шура и седнал зад бюрото й, Меркулов разпитваше Волин.

Отначало съгласно процесуалния закон — чл. 123 — той предложи на заподозрения да разкаже всичко, което знае за престъпленията и за обстоятелствата по делото, като изслуша одисеята му мълчаливо, без да го прекъсва и да коментира показанията му, и чак след това започна да му задава уточняващи въпроси. В протокола записваше само съществените подробности, преструвайки се, че не му правят впечатление вайканията на Волин. Този метод бе изпробван стотици пъти с „подопитните зайци“ и всеки път действаше отрезвяващо — като кофа студена вода.

Накрая Волин се успокои и продължи с тих глас да отговаря на въпросите.

Стъпка по стъпка, събитие след събитие... Следователят се спираше, за да вникне, да обмисли казаното, да не отмине нещо важно. Добре познаваше научния термин „бавно четене“. При четенето на текста човек вниква в съдържанието на всяка мисъл, в значението на всяко обстоятелство, всяка подробност... Меркулов бе приспособил „бавното четене“ за нуждите на криминалистиката... И сега почти два часа се занимаваше с „бавното четене“ на бурния живот на Волин...

Желанието да живее охолно и безгрижно бе отвело Волин в лагера на мафията. Меркулов разбираше психологията на спортистите и знаеше, че „звездната болест“ е съсипала мнозина: след славата и постоянните пътувания в чужбина — жалко вегетиране на треньорската голгота в някое средно училище или в най-добрия случай в някое мижаво спортно дружество или институт.

Такъв стрес настъпи и при самбиста Волин, който не можеше да си намери място в живота, след като напусна активния спорт. Успехът го споходи неочаквано. При честите посещения в Комитета по физкултура и спорт той стигна до заключението, че почти всички висши чиновници от спорта са замесени в някакви сделки и машинации, а руменобузият спортно-комсомолски вожд Серьожа

Павлов фактически е „дал на откуп“ съветския спорт на всякакви мошеници, наши и задгранични. Формулата е проста: по най-различни начини те източват от държавната хазна народните пари, вземат за себе си седемдесет процента, а трийсет дават на министъра на спорта другаря Павлов. Волин опита да се напъха в този доходен бизнес, но тутакси го изритаха — трябвало е да се роди по-рано. Почти изпадна в отчаяние, но скоро се съживи, защото именно по това време и точно на улица „Скатертна“ се запозна със своите благодетели — Володя Казаков и Юра Леонович. По негови наблюдения тези баровци не влизаха организационно в мафията на Павлов — бяха само в пряк контакт с нея. От пръв поглед му светна, че Володя Казаков, елегантният брадат мъж с диамантена гривна на дясната ръка, има чудесен бизнес: заедно с другите три клана командва положението на московския хиподрум. А за да не възникват у почтената публика — ОБРСС и Народен контрол — глупави въпроси за неговото безделничество, колата, вилата, двата съединени апартамента или гривната с диаманти, Казаков си беше купил за „прах в очите“ едно топло местенце: водеше се на работа като заместник-директор в прочутия Елисеевски гастроном. Два пъти в месеца се появяваше в директорския кабинет при своя стар приятел Юра Соколов, небрежно се подписваше на ведомостта, но не вземаше заплата, а, напротив, всеки път връчваше на Юра плик с малко дребни пари — по една хилядарка в американски долари, защото той имаше страхотна нужда от конвертируема валута, за да изучи талантливото си момче в Кеймбридж...

От букмейкърските операции Казаков бе натрупал не една торба с пари. Нуждата да превърне осемкилограмовите торби с банкноти (точно толкова тежи един милион в сторублеви банкноти) в нещо действително ценно: злато, диаманти, старинни предмети — заведе Казаков при Леонович. Този червенокос господин заемаше отговорна длъжност в Министерството на външните работи — работеше в Управлението по обслужване на дипломатическия корпус и разполагаше с фантастични възможности. На първо време успя да го снабди на евтина цена с вносна кола, оставена в базата от някакъв дипломат, напуснал Москва. Обаче основният източник на неговите доходи съвсем не беше спекулацията с чуждестранни коли. Рижият Леонович въртеше големи далавери и имаше сериозни бизнес връзки с

чужденци. Главно фирмаджии. И бизнесът му беше от ясен по-ясен. Фирмаджиите докарват в Москва разни лъскави боклуци и парцалки, а отнасят в своя Париж и Лондон руски антики...

Според показанията на Волин гешефтите с вносни дефицитни стоки, както и контрабандата със старинни вещи бяха на такава широка основа и парите, натрупани от тях, в такива големи размери, че би следвало, помисли си Меркулов, да бъдат уведомени братските органи — КГБ и Министерството на вътрешните работи. Лесна работа — обажда се по телефона, после заповядва на секретаря да ксерокопира за чекистите показанията на Волин. Но ако сега открие следствие и издаде заповед за арестуването на Соколов и сие, натрупали милиони от дефицита, пласирайки през задния вход „незаконна“ стока — тонове черен и червен хайвер, цигари, пилета и говежди изрезки, стотици кашони с марков коняк и водка за износ, — тутакси ще се намесят всички тези отговорни длъжностни лица и доброжелателите като Шчолоков, Чурбанов, Циньов, които са си вземали полагаемия се процент от печалбите на Соколов. Стига да получат тая възможност, те на секундата ще преквалифицират многомилионните разхищения в неумишлена небрежност и, току-виж, цялата глутница се отърве с лека уплаха. Не, не бива да предава това дело в МВР, нито пък в подведомствената на армейския генерал Циньов институция — КГБ, още повече че все още бяха съвсем пресни впечатленията му от тази организация след прочита на записките на Ракитин в уютния дом на стария учител по музика Люциан Ромадин...

Меркулов приключи разпита и предаде Волин на възрастния старшина. На сбогуване Волин го погледна с такава тъга, че той ободряващо му кимна: потърпи още малко, ще оправим нещата! На излизане от кабинета подследственият и конвоят му, кажи-речи, се сблъскаха с Шура Романова, която влетя като стрела. Тя едва сдържаше вълнението си и още щом се затвори вратата, с усилие каза на Меркулов:

— На, чети! Току-що взех показанията... успях да го пречупя... тоя Гелий... Лукашевич... — и му подаде изписаната бланка на протокола.

— „Всички куфари и кашони с пари, кюлчета злато и диаманти Казаков откара с моя помощ и на Генката Фролов в бялата триетажна къща край Луховиц, в която живее Михаил Порфириевич Георгадзе, секретарят на Президиума на Върховния съвет на СССР...“ — прочете на глас Меркулов.

После остави протокола на бюрото и с едва доловима ирония попита:

— Май сте нещо развълнувана, Александра Ивановна, или така ми се е сторило?

— Не те разбирам, Константин, какво толкова те развеселява, та се фукаш? Знаеш, че народът казва — на гол тумбак чифте пищови!

Меркулов отново се подсмихна, но когато видя, че подполковник Романова, страшилището за московските бандити и хулигани, е пребледняла и трепери като студентка преди изпит, каза сериозно:

— Спокойно, Шура, не се тревожи!

Той закри лицето си с ръце и седя така почти цяла минута, след което изведнъж разтърка бузи, сякаш бяха премръзнали, вдигна слушалката на външния телефон и набра някакъв номер:

— Сергей Андреевич?... Здравей, обажда се Меркулов... Слушай, Серьожа, обядвал ли си?... Не? Тогава те каня на обяд. Искаш ли да се срещнем след половин час в „Будапеща“?... Не се безпокой, старче, ще имаме маса, и то в отделен салон.

Меркулов затвори и се обърна към Шура:

— Дори да се наложи да пребъркаш целия отдел, но след пет минути искам да ми донесеш една стотачка... Или по-добре стотачка и половина...

5.

Когато покани на обяд стария си приятел и колега Сергей Андреевич Емелянов, с когото заедно бяха влачили тежкия прокурорски хомот още в Зеленоградски район, Меркулов не хранеше големи надежди за бърз успех. Ето защо дори се постъписа, когато разбра, че сведенията му за машинациите на Георгадзе намират благодатна почва при инструктора на административните органи при ЦК на КПСС.

Емелянов с бързи крачки сновеше в ресторантското сепаре, сложил ръце зад гърба си и наклонил глава на една страна — пълно копие на незабравимия вожд Владимир Илич Ленин. Дори говореше и с неговото завалено „р“.

— Страната ни изживява коренен прелом, който особено остро се усеща сега, днес! Умря Брежнев и най-последно на кормилото застана един твърд ленинец! Започва нов исторически етап в живота на нашата държава! Нов етап! — Той погледна изпитателно Меркулов, стараейки се да разбере дали той долавя скрития смисъл на тези две думи.

Беловласият почтителен келнер прибираще мръсните чинии, слагаше нови и с ловкостта на илюзионист лъскаше и бездруго блестящите вилици и ножове. След като подреди масата и сложи по средата голям меден съд с гулаш, той незабелязано се оттегли.

— Онова, което ми разказа сега... за Георгадзе... е нещо грандиозно, чуваш ли?! — продължи вече свойски инструкторът от ЦК и седна на стола си. — Знаеш ли, момчето ми, че именно това търси сега Андропов — трябва ни ярък пример за назидание. Юра е решил да въведе железен ред в страната. Време е вече да им разкатаем майката, да прочистим нашата Русия от брежневските лакеи. За да отучим простия народ да краде, трябва първо да плеснем през ръцете всички тия шчолоковци, шибяевци, медуновци... Та те... дяволите да ги вземат... пропиха класовата си съвест, станаха по-големи богаташи от Рокфелер и Морган. А знаеш, че народа не можеш да го излъжеш, руският народ търпи и мълчи, но всичко вижда, всичко чува, всичко знае...

Настъпи дълга пауза. Емелянов пресуши бокала с токайско вино и си сипа гулаш.

— Мда, разбира се, Георгадзе не е дребна пионка като Медунов, а вторият човек в Президиума... — Емелянов обърса с колосаната салфетка устните си, червени от соса. Ръката му със салфетката застина във въздуха, той се огледа наоколо и почти шепнешком каза: — Готово! Започваме операцията. Ще се опитам още днес да вляза при Андропов. Дай си бумагите...

След като прибра прокурорската папка в чантата си, той повдигна ъгълчето на покривката и „почука на дърво“ по масата: макар и голям партиец, той беше суеверен като бабичка. После неочаквано попита:

— Ще ми станеш ли заместник?

Меркулов го погледна с недоумение, не разбираше какво го пита.

— Знаеш ли в какво е историческата мисия на Андропов? Изобщо не в това, че смята сам да промени всичко в държавата. Всичко ще направим ние, новото поколение партийци, специалистите в различни области... Андропов ще ни доведе на власт, нас — четиридесетгодишните, е, и петдесетгодишните. Трябва само да разчистим този боклук наоколо. И ако ние с тебе, момчето ми, извием утре врата на твоя Георгадзе, ще видиш, че Юрий Владимирович ще ми предложи да стана градски прокурор на Москва. Не в знак на благодарност, не. А в израз на доверие! Ще пръждоса в пенсия Малков, на него и бездруго му се клатят краката. Та затова те питам, ще ми станеш ли тогава заместник? Ще дойдеш ли да разчистваме заедно всички тия помийни ями?

Меркулов присви очи и твърдо каза:

— Ще дойда!

Пиха по чаша силно кафе. Меркулов плати сметката с щедър бакшиш за келнера, след което си тръгнаха. На „Неглинка“ беше пълно с хора. Ръмеше ситен дъжд.

6.

На вратата се появи красива, по-скоро ефектна брюнетка. В елегантен светлосив кожух и белоснежен ажурен шал, с черна изящна чантичка в ръце и белозъба усмивка на уста, кадифените ѝ очи излъчваха дружелюбност и симпатия. Намразих я на секундата.

— Името ми е Соя-Серко. Всъщност трябваше да дойда при Барков. — Алла Александровна приседна на стола и с любопитство заоглежда кабинета. Същевременно и мен. Като мебел. — Казаха ми, че моето дело сега е у Турецки. Вие ли сте?

Беше ми антипатична и нямах намерение да любезнича с нея. Измъкнах от папката на делото лист номер 13, списъка на познатите, които потърпевщата лично е назовала при първия разпит в милицията. Според нейните показания всички тези хора по един или друг начин са се интересували от колекцията ѝ.

— Бих казал, че в известно отношение списъкът ви е еднопланов. Всички тук са музейни работници, специалисти, колекционери. Но вие навярно сте се срещали и с хора от друг сорт. Случвало се е да продавате, разменяте, купувате някои вещи от вашата колекция. — Това всъщност не беше въпрос, а твърдение, ето защо не изчаках отговор и продължих: — Предполага се участието на други лица, посредници, прекупвачи, спекуланти. Прав ли съм или не?

Соя-Серко почти непресторено въздъхна, извади пакетче „Малборо“ и запали спокойно. Но аз интуитивно усещах скритото ѝ напрежение — не ми предложи цигара, значи импулсивно запали, от вътрешно вълнение.

— Съвършено прав сте, Александър Борисович. Но в наше време може ли без услугите на разни хитреци? Няма да има живот, земята ще спре! Какво да правя?! Грешна съм, уважаеми, налагаше се и да доплащам, и самата аз да правя услуги! А как иначе?

Алла Александровна възприе доверителен тон и разбрах, че няма да проговори. А и аз не съм Меркулов, за да намеря начин как да я пречупя. Тя ми предложи цигара и не защото се усети, а просто така.

Значи се бе окопитила и можеше вече както си иска да баламосва неопитния следовател.

— Пък и това положение е не само с колекциите — човек не може да свърши нищо сериозно, ако не наруши някое правило! Каквото и да решиш да направиш, у нас все не може, забранено е! И излиза, че всички всичко трябва да нарушават, нали така? На всяка крачка четеш инструкции — забраняват, усложняват — и с всеки изминал ден стават все повече и повече. А цените растат. Опитай да си доставиш някоя хубава антикварна вещ...

Ах, колко сме откровени и безгрижни! Не ни трябва вашето театро, мадам Соя-Серко, кажете ни нещо конкретно! Слушах я и си мислех как по-умело да я подпитам за Леонович и прибалтиеца, за да не проваля цялото дело. Всъщност нищо не знаех за този Юрий Юриевич — кой е той и какъв е. Затова попитах:

— А защо в списъка ви го няма Юрий?

Не, не се смуги. Само ме погледна с кадифените си очи, които изведнъж някак изсветляха и погледът им стана остър и недоброжелателен.

— Кой Юрий имате предвид?

— Това вече сама ще решите — съумях да се измъкна, — той е ваш познат, а не мой.

— Задават ми гатанки — намръщи тя носле. — Че кой ли може да е тоя Юрий... май не си спомням.

— Искате да кажете, че нямате нито един познат с това име?

— А-а, не, защо — помъчи се Соя-Серко да се усмихне безгрижно, — навярно имам. Но в момента не мога да си спомня.

— Трябва да си спомните. Не настоявам, само ви съветвам. В края на краищата вашата колекция е открадната и би трябвало да сте заинтересувана не по-малко от мен това престъпление да бъде разкрито. Какви ценни антики са отнесли, събирани с години! Едва ли не от миналия век!

— Дори от по-миналия — горестно врътна изящния си профил потърпевшата, — още бащата на моя свекър е започнал да я събира.

— Толкоз повече! Затова ви питам, имате ли някакви подозрения? В смисъл, някаква идея?

— Знаете ли, нека да си помисля още малко. У дома. Ще се помъча да си спомня.

— Помислете — казах важно. — А междувременно ние още веднъж... ще проверим всичките ви познати... от списъка. Трябва да търсим — няма как! Ето и Попович пише жалби по ваша молба.

— Кой Попович? Какви жалби? — трепна Соя-Серко, сякаш не разбираше за какво става дума.

Това смущение ме изненада. Имах чувството, че не се преструва, а наистина нищо не знае за жалбата.

— Кой Попович ли питате? Ами че у нас има само един Попович, космонавта. Вижте жалбата му, на лист петдесет и три от делото — и измъкнах с два пръста от неподшитите книжа жалбата на космонавта — на половината страница бяха изредени заслугите на Павел Попович: два пъти герой на Съветския съюз, заслужил космонавт, депутат, председател на федерация в Комитета за физкултура и спорт, председател на асоциацията за дружба на СССР с някаква мижавя наша африканска колония.

— Ох, какви ги говоря! — възкликна Алла, дори се плесна по челото. — Ами разбира се, че се обаждах на Павел — помолих го да ми съдейства, да ходатайства пред... Но това беше отдавна, малко след кражбата на колекцията... Каква глупачка съм! Помолих човека за помощ, а сега отричам!

И тя се усмихна с предишната подкупваща белозъба усмивка. Но аз останах с впечатлението, че не е много сигурна в твърденията си.

— Случва се... Така че ще чакам да се обадите, нали? — Стараех се да запазя добри отношения с приятелката на знаменития космонавт.

— За тоя Юрий? — попита тя, здраво стискайки ми ръка.

— Не само. Изобщо във връзка с този кръг от вашите познати.

— Да-да, разбирам.

— Чудесно, тогава доскоро виждане!

Соя-Серко излезе, а аз набрах телефона на мама. В слушалката дълго се чуваше продължителният сигнал и започвах вече да се тревожа дали не се е случило нещо... Най-последно мама се обади със запъхтян глас:

— Да, моля...

— Аз съм, мамо...

Гласът ѝ стана по-топъл:

— Сашенка, сине, чакаме да се обадиш! Толкова пъти те търсих... А тебе все те няма... Ела ни довечера на гости!

Придържайки слушалката с рамо, прибирах в папката книгата по делото на Соя-Серко.

— Защо така изведнъж? — попитах, знаейки, че майка ми не е любителка на официалните вечери. — По какъв случай? Какъв е поводът за тази вечеря?

— Ами затъжихме се за тебе, сине, това първо, нали отдавна не сме се виждали...

— А второ?!

— Павел Семьонович, знаеш, все ми натяква: къде се загуби Саша, защо не идва. Пък и иска да те запознае с един свой приятел... Във връзка с работата ти. Той е важен човек, може да те уреди на хубаво място. С добра заплата... С перспективи... Много по-висока от сегашните ти сто и четиридесет...

Ядосах се. Мразех да ми се бъркат в работата — малка заплата и прочее.

— Знаеш ли, мамо, нямам време. В момента имам една делова среща, после друга, така че не ти обещавам.

— Саша! Много те моля! Направи го заради мен! Ела!

Понякога в гласа на майка ми се появяваха такива драматични нотки, че не можех да й устоя и казах:

— Добре, но ще закъснея. Ще дойда някъде между девет и десет часа. Става нали?

— Става — повтори мама и аз затворих.

Всъщност моята майка, вече петдесетгодишна жена, е още като дете — няма собствено мнение и вечно се води по ума на другите.

След минута излязох от кабинета, а след още една — от новата сграда на следственото управление при Московската градска прокуратура. Бързах за срещата с Меркулов. Мокрият сняг, завалял от сутринта, все още не спираше. Вървах по „Новокузнецка“ в посока към станция „Павелецка“. По „Садовое колцо“ се образуваха локви от разтопен сняг. Колите се движеха бавно като костенурки. Работници в рефлексорно жълти жилетки скачваха за колесарка един ударен Москвич, за да го откарат в гараж.

7.

Списъкът с неотложни оперативни и следствени мероприятия, който Меркулов изготви по резултатите от нощните приключения на Шура Романова и нейната бригада, бе даден за работа на Вячеслав Грязнов. Той поспя един–два часа след напрегнатата безсънна нощ и се понесе из града — уреди извънредни експертизи и изследвания, вдигна на крак Централното адресно бюро, прерови картотеката на Първи спецотдел на МВР. Плюс всичко това успя да напише смислен рапорт и сега седеше в кабинета на Шура, тъпо загледан в тавана. При поздрава на Меркулов безучастно отговори:

— Привет.

Меркулов се почувства виновен пред Слава, защото още лъхаше на апетитна унгарска кухня и токайско вино.

— Слушай, приятел, пий поне един чай, да кажа да ти донесат?

— Н-не — равнодушно махна с ръка Грязнов. Единственото, което ужасно му се искаше в момента, бе да събуе прогизналите си от вода обувки.

— Александра Ивановна — обърна се Меркулов към Романова, — хайде да освободим капитана да се прибере вкъщи, а?

Романова тутакси скочи от бюрото си:

— Ти кво ми висиш тук като сопол бе, Вячеслав? Я да се пръждосваш на секундата!

— Е, ще си вървя тогава — постресна се Грязнов от грубата ѝ нежност. Стана и без да каже „довиждане“, закрачи към вратата, отчаяно жвакайки в обувките си.

— Защо е такъв, като праснат с мокър парцал? — прошепна Шура, когато той затвори вратата след себе си.

Меркулов сви рамене, но си каза наум: „Наистина като праснат с мокър парцал.“ Пресегна се и взе материалите, оставени от Грязнов — „Сума ти работа е свършил Слава!“ — и започна да чете рапорта. „Такаа, с Лукашевич и Фролов всичко е ясно, лесничейт и автомеханиците са прибрани от милицията за разработка. Ъхъ, Казаков. Точно това ми трябва.“

— Браво! Я виж, Александра Ивановна, какво кълбо е размотал нашият капитан!

„Размотките“ на Грязнов действително напомнях необикновените приключения на отец Браун. Всичко започна от неизпратеното писмо, което бе открито при проверката на джобовете на Казаков. Само по себе си то беше безинтересно — обикновена жалба за лошото обслужване в московския автомобилен център. То привлече вниманието на Грязнов преди всичко с чудовищната си неграмотност. Отначало той си помисли, че този зам.–директор нарочно го е писал с такива умопомрачителни грешки, за да подиграе началниците на центъра. Но по-късно му се стори, че вече е срещал подобен „правопис“: „задръшка“, „некой-си“, „фотуграфиръли“. Особено тези „задръшки“ не му даваха мира. След няколко минути вече можеше да се закълне, че някога е познавал тоя Казаков, но виж, такова име — „Казаков“ — не беше имал в случаите си. Майко мила! Как е забравил! Нали преди десет години арестува тоя рецидивист по делото за убийството на директора на работническия клуб в Пенза! Тогава започваше кариерата си на оперативник в Пензенската криминална милиция. По-късно тоя Казаков, или дявол знае как му е името, избяга един ден преди процеса, убивайки пазача със саморъчно направен нож. А същия ден привечер на товарна гара Пенза беше открит трупът на завеждащия аптечния павилион. Павилионът беше ограбен, аптекарят съблечен. Край трупа се търкаляха затворническите дрехи на тоя бандит (как му беше името?!) и жицата, с която беше удушил аптекаря — дребничък евреин. Стоп! Май че „Казаков“ имаше някакво еврейско фамилно име! Започваше с „р“. Точно така. Рошман? Не... Рошман? Не... Беше някак по-засукано.

Реши да направи справка и отиде в спецкартотеката за рецидивисти при Главното управление за криминално дирене в МВР. Ето го! Той е! Рейшел Владимир Йосифович! „От невино усъдия Рейшел В. И. Молиа да спрети задръшката на ранъта. И оште дунсете ми йод.“ Спомни си какъв смях падна с тая „рана“. Оказа се, че Рейшел иска йод и храна. Но това какво е?! „1970 година, 12 септември — осъден на една година поправителен труд по чл. 154 от НК на РСФСР за дребно мошеничество. 1972 година, 15 август — осъден по чл. 154 от НК на РСФСР на пет години лишаване от свобода за

мошеничество в крупни размери. Присъдата е отработена докрай. В момента пребивава в гр. Керч на адрес...“

Най-трудното се оказа да разговаря с Пенза. Загуби цял час, докато се свърже. Най-послед в слушалката се чу глас, лишен от полови признаци:

— 22–12 слуша.

Всичко останало вървеше бързо. Архивите на Пензенското управление на вътрешните работи бяха в пълен ред. Свързаха го с шефа на криминалната милиция полковник Торбаев, който добре помнеше не само способния лейтенант Грязнов, но въобще всичко на света. След бягството от затвора „Рейшел“ бил обявен за всесъюзно издирване. Отговор се получил доста по-късно (междувременно Грязнов се ожени за московчанка и се прехвърли на работа в столицата), от който се разбирало, че от месец август 1972 година Владимир Йосифович Рейшел е задържан под стража, съден и изпратен в трудов лагер, така че не е могъл да извърши престъплението през октомври същата година. Разпитан след допълнителното питане по повод документите, Рейшел пояснил, че преди пет години са му откраднали на пазара портфейла с парите, паспорта и шофьорската книжка. Значително по-късно Рейшел неочаквано си „спомнил“, че портфейлът му изобщо не е бил откраднат на пазара, а при доста по-сериозни обстоятелства, и дал нови показания. През 1967 година, точно на майските празници, в град Керч е било извършено убийство. Известният на целия керченски подземен свят крадец и хулиган Володечка Крамаренко убил при сбиване своя братовчед Михайло. И естествено избягал от града. След десетина дни една нощ в дома на семейство Рейшел се почукало тихо на вратата. Жената на Рейшел — Мира, отворила и в къщата нахълтал непознат братат мъж с нож в ръка.

— Давай бързо кльопачка, пари и дрехи — казал той и съпрузите с ужас разбрали, че това е Крамаренко.

— Ох, Володечка, не можах да те позная с тая брада — казала Мира, извадила отнякъде стара раница и започнала да готви Крамаренко за път. После свалила от закачалката новото сако на мъжа си и наметнала с него Володечка.

На тръгване той им казал:

— И да си траете, другари евреи, че иначе...

Едва на следващия ден съпрузите разбрали, че са дали сакото заедно с всички документи.

И така Владимир Йосифович Рейшел изпращал закъснелото си признание с надеждата да трогне правоохранителните органи и те да скъсят срока на присъдата. Обаче вместо благодарност искали наново да го съдят за укриване на сведения за особено опасен престъпник, но после го съжалили и не възбудили дело, а просто го оставили в лагера да изкара докрай определения му срок...

Меркулов вече обличаше палтото си, когато Шура Романова неочаквано каза:

— Друг път няма да се оплакваш!

— Кой? На кого? — не разбра той.

— Кой, кой... Научил се жалби да пише тоя Казаков, тоест Крамаренко. И те му изядоха главата...

8.

На сутринта Меркулов се обади в Научноизследователския институт по неврохирургия „Н. Н. Бурденко“, където беше откаран Казаков, и поиска да говори с академик Глеб Иванович Соловьев. Двамата бяха стари познати. Преди петнайсет години Меркулов бе спасил репутацията му, доказвайки неговата невинност за смъртта на една пациентка. Той дълго уговаря професора лично да оперира Казаков, защото им трябва жив за следствието.

Течеше вече осмият час от операцията. Меркулов седеше в директорския кабинет и заедно с директора на института — Коновалов, наблюдаваше на монитора хода на операцията.

Лицето на Казаков не се виждаше. Между гънките на чаршафа се очертаваше само главата. Кой знае защо Меркулов си спомни стария фотограф на перона в Кратов. И неговата глава така се очертаваше под черното платно зад големия дървен апарат с триножник, ръката му се подаваше и сваляше капачето на обектива като шапка за поздрав. Така и сега Меркулов виждаше само ръката на Казаков — с едра длан и неподвижна.

Коновалов стана и извика Меркулов при друг монитор.

— Включвам го специално за вас, Константин Дмитриевич.

На екрана се появи дълбока влажна ямичка, дъното на която се изпълваше с кръв като стъпка в мочурище, а после изсветляваше под тръбичката на кръвоизсмукващата помпа и се оголваше жълтеникавото, с цвят на стар мрамор вещество на главния мозък. Меркулов с възмущение проследи как към дъното с леко потреперване се насочиха челюстите на пинцета и бързо изтеглиха хищното тяло на куршума, увеличавайки кръвящата рана...

След половин час от операционната излезе професор Соловьев и силно заеквайки, каза:

— Д-д-драги К-к-константин Д-д-митриевич, з-з-здра-вейте.

Меркулов знаеше, че хирургът заеква само извън степите на операционните помещения.

— Д-д-док-колкото разбирам от к-куршуми, този е от чуждестранен п-пистолет — и Соловьев му подаде целофановото пликче. Но Меркулов вече бе видял, че калибърът не е деветмилиметров, а доста по-малък. — Що се отнася д-до вашия к-к-клиент, не се б-б-безпокойте, след д-ден — д-два ще можете да разговаряте...

— Уважаеми другари академици! — произнесе Меркулов с тържествен тон. — От тази минута Казаков се обявява за специален пациент от държавна важност. Ще ви помоля да ограничите при него достъпа на медицинския персонал, особено на санитарите и санитарките. Външни лица ще се пускат само с лично разрешение от мен. Сега ще дам нареждане да му се постави денонощна вътрешна и външна охрана. — Меркулов вдигна слушалката на телефона и набирайки номера на Романова, добави: — Никакви външни лица...

9.

Четири крачки напред. Четири — обратно. Той се разхождаше под тесния навес на станцията на метрото. При всяко обръщане внимателно се взираше по „Новокузнецка“ в посоката, от която идвах. Който не умее да чака, няма място в разузнаването — хрумна ми тая фраза от един глупав шпионски роман.

— Каква неочаквана среща, Льоша! Отдавна ли чакаш?

Ракитин младши се смути:

— Ами аз, Александър Борисович, ходих с едни приятели в музея. Знаете ли музея за театрално изкуство „Бахрушин“? Те нещо се забавиха и вие тъкмо...

— Недей, Льоша! Мен чакаше... Познах, нали? — попитах с тон, нетърпящ възражения. По момчешката му физиономия личеше, че не умее да лъже.

Той кимна:

— Честно казано, вас...

— И в петъка си ме чакал. А в събота и неделя си ме търсил по телефона вкъщи — продължих да го разпитвам.

Дългият Льоша престъпваше от крак на крак.

— Трябва да поговорим... Оня ден Константин Дмитриевич каза да търся вас, ако възникнат проблеми...

Влязохме в преддверието на „Павелецка“ и застанахме до разменните автомати. Покрай нас минаваха на тълпи хора, блъскаха ни, но нямаше време да отидем в някое барче или да го заведем в прокуратурата.

— Ето, заповядайте — подаде ми Льоша пакет. Дори не забелязах дали го извади от джоба, или през цялото време го е държал в ръка.

Всъщност това беше средно голям син плик, натъпкан с листове, сгънати на четири.

— Какво е това? — попитах.

— Татковите записки. Той ги пазеше. Затова не исках да попаднат в чужди ръце. Когато те дойдоха, успях да ги извадя от

писалището му и ги пъгнах под пуловера си...

Все още нищо не разбирах и го гледах с недоумение, а той облизваше устни, сякаш му бе пресъхнала устата.

— Кои „те“?

— Не се ли досещате? — Льоша наклони глава, на която едва се крепеше малкото плетено таке.

Не се досещах.

— Дойдоха трима души. Полковник, майор и един цивилен, който приличаше на плъх. Той беше главният. Каза на мама, че баща ми бил шпионин. Но това не е вярно! Татко е честен човек, по-честен от всички тях! Той така обичаше нашата родина! Знам със сигурност. И дядо може да го потвърди... Също и Валерий Сергеевич Пономарьов, един татков приятел...

Льоша трепереше от вълнение.

— Кога стана това?

— В деня, когато убиха татко... В сряда. На другия ден дойдохте вие. Претърсиха целия апартамент, дори... — Льоша сведе очи — надничаха в клозетната чиния. Но май нищо не намериха. Само дете паникьосаха мама... Чух как я заплашват... Извинете, че тогава тя не ви каза нищо... А и аз не можах — вероятно те подслушват апартамента, нали така?

Погледът му настояваше за отговор и аз кимнах. Вероятно. Със сигурност. Дори са били длъжни да го подслушват...

— Льоша, уверен ли си, че тези трима мъже са били от КГБ?

— Внукът на един генерал от ГРУ не може да сгреси! — с малко неуместен патос заяви той. — Те бяха със сини петлици, а у полковника видях и значка „Заслужил чекист“...

— Знаеш ли имената им? Длъжностите?

— Извинете, не ги знам. — Льоша отново заби поглед в крака си. — Може би мама ги знае... Само че не ѝ казвайте за нашата среща... И ако ви потрябвам, моля ви, не се обаждайте у дома... Звъннете на Юля... Записал съм ви телефона ѝ на едно листче, в плика е... А сега ще тръгвам...

След секунда Ракитин-младши се смеси с тълпата, устремена към ескалатора.

Измъкнах цигара, запалих с кибрит и тъкмо се оглеждах къде да хвърля клечката, видях насочилия се към мен милиционер. Съвсем бях

забравил, че пушенето в московското метро е строго забранено.

10.

— Давай, Макаров! Вкарай най-после тая шайба! — кресна в ухото ми червендалестият запаянко отдясно.

Двамата с Меркулов седяхме на най-горния ред на сектора — Гарик ни изостави, срещна приятели от школата, — а на леденото поле долу играта беше в разгара си. Моят „Спартак“ бе нагънал „Криле на Съветите“ в тяхната половина и отдавна трябваше да забие още една шайба в мрежата им. След като откриха резултата още в първата минута, спартаковци вече петнайсет минути се суетяха пред вратата на „крилцата“.

А за тези петнайсет минути аз успях да докладвам на шефа ми за резултатите от моето първо дело като следовател — за блестящата „находка“ в оказионните магазини и за безплодния разпит на мадам Соя-Серко.

— Леонович трябва да се арестува — замислено произнесе Меркулов, — а у мадам утре ще проведем обиск. Утре. Ако успеем.

Той говореше само с устни, но аз добре го чувах през възбудените крясъци на публиката и стърженето на кънките по леда. Имах чувството, че играта изобщо не го интересува, постоянно се оглеждаше наоколо, сякаш търсеше познати по препълнените трибуни в Двореца на спорта.

После му разказах как ме вербува Пархоменко за доносник. Той пророни нещо като през въздишка, но макар че не можах да чуя какво, бях сигурен, че каза „мръсник“. Когато стигнах до „случайната“ среща с Ракитин-младши, Меркулов напрегнато се заслуша, престана да се оглежда наоколо и впери очи в ръкава на найлоновото ми яке. Понечих да бръкна в джоба и да извадя плика, но той ми изсъска:

— Н-нее...

Охо! Значи наистина се опасява, че ни следят! Престорих се, че вдигам ръце да аплодирам, и за мой късмет „Спартак“ заби втора шайба.

— Нали помниш, когато ти казах, че сме нагазили в лайна? — отново едва чуто проговори Меркулов и аз пак се удивих, че долавям

всяка негова дума.

— Помня.

— Тогава съм се лъгал. Мислех, че е кална локва, а то се оказа цял океан. Океан от помия!

Погледнах го — беше дяволски разстроен.

— Константин Дмитрич...

— Да?

— Кажете ми за книгата, които намерихте в дома на музиканта.

Изглежда, се разстрои още повече, но аз упорито настоях:

— Ще бъда гроб, пред никого няма да се изтърва, честна дума! Дори да ме подложат на изтезания!

Това, разбира се, беше тъпо, макар да го казах като своеобразна шега — на кого съм притрябвал, че да ме изтезва! Но Меркулов ме изгледа с дълъг и сериозен поглед, след което отбеляза:

— Има всякакви форми на изтезания...

Помислих си, че започва да откача, и реших за нищо повече да не питам, а да следя играта. Не можах обаче да се съсредоточа в хоккейната битка и отново извърнах очи към него. Той сякаш само това чакаше и тутакси зашепна припряно в ухото ми:

— Ракитин е носил в чантата си свръхсекретна информация — копие от плана за завладяване на световните икономически пазари. Преди всичко на пазара за суровини. Има три основни точки. Заграбване на всички западни електронни новости чрез шпионаж. Окупиране на пазара за наркотици и оръжие, най-вече за страните от Третия свят. Но най-важното — военно завладяване на страните, производителки на нефт, уран, боксита, никел и прочее, общо петнайсет на брой. И така, пълното завладяване на световния пазар за суровини ще постави целия Запад и преди всичко Щатите на колене пред социалистическия лагер...

След като изрече тези сведения почти на един дъх, Меркулов дълбоко пое въздух. Опитах се да схвана рационалното зърно, но в интерес на истината не намерих нищо лошо в това да поставим Запада на колене...

— Ракитин е преобърнал в цифри тази доктрина номер три и се е ужасил. За да се осъществи към двехилядната година набелязалият план, би трябвало да се изразходват минимум пет трилиона рубли, да се военизира цялата страна, да се доведе руският и другите сто народи

на Съветския съюз до пълна мизерия. И освен това може да последва ответна реакция от Запада. А това значи атомна война и унищожение на цялата планета, наречена Земя.

— Излиза, че все пак Ракитин е американски шпионин?

— Разбираш ли... — подхвана Меркулов и като извади носната си кърпа, започна дълго и шумно да се секне — зависи как се погледне... Я дай да слезем във фойето...

Тръгнахме към изхода, настъпвайки по краката или подпирайки се в гърбовете на насядалите запалянковци, които ни изпращаха с псувни. „Крилцата“ забиха първата си шайба.

— Днес целият ми ден е на сюрпризи! Имам нужда да пийна нещо, защото направо ще се разглобя на части! — каза Меркулов и като ме остави до една маса да пазя места, тръгна към бюфета.

Бирените павилиончета в Лужники са тема за специално описание. Много московчани идват тук само за да пийнат прясно пиво и да хапнат сандвич с невмирисан салам. И никой не се вълнува, че както едното, така и другото са доставени по втория начин, че лъвският пай от печалбите влиза в джобовете на разни мошеници.

Обичам това място може би защото често идвахме тук с Боря Немировски, най-добрият ми приятел. Сега Боря го няма, живее в Ню Йорк. Интересно дали ходи там на хокей?

Междувременно Меркулов стовари на масата половин дузина „Московско пиво“ и се върна на бюфета за сандвичите и чашите. Отпихме по глътка за начало и когато преполовихме чашите, той извади от чантичката си четвъртинка водка и крадешком я изля в тях. Точно след девет минути, когато според медицинските показатели алкохолът се просмуква в кръвта, аз усетих, че съм пиан. Но през тези девет трезви минути, преди да ме хване алкохолът, проведохме с моя шеф сериозен разговор. Аз повторих въпроса си, а той — отговора.

— Значи все пак Ракитин е шпионин, а?

— Зависи как ще се погледне... Разбираш ли, съветски гражданин не може да бъде шпионин. По член шейсет и пети само чужденците подлежат на углавна отговорност за шпионаж. А юридически погледнато, действията на Ракитин може да се квалифицират като измяна на родината, макар че няма никаква разлика — и в единия, и в другия случай го чака разстрел. Но преди това трябва да има следствие и съдебен процес...

Покрай нас мина група отрядници и офицери в милиционерски униформи. Старшият от тях, дълъг подполковник, приветливо кимна на Меркулов.

— Акулов, началникът на сто трийсет и пето лужниковско отделение — поясни Меркулов. — Не те оставят да си пийнеш спокойно... Та така... С една дума, всичко това са професионални подробности, Саша — квалификация по това или оня член... По-правилно е да се зададе въпросът дали Ракитин е изменник. Аз казвам — не е. Но го казвам само като човек, а не като следовател по особено важни дела. Ще кажеш, противоречие? Ами целият ни живот е поредица от противоречия. Ракитин е стигнал до простото заключение, че доктрина номер три означава гибел за съветския народ. И се е опитвал да докаже това с всички средства — позволени и непозволени. При позволените са го обявили за антипартиен националист и фактически са го свалили от длъжност. Опитал се е да призове на помощ общественото мнение. А къде го това обществено мнение? В кухнята на комуналната квартира? Или ето тук... — той огледа масите наоколо — на равнището на „ти приятел ли си или не“? Правителството трябва да е под контрола на общественото мнение в страната си... Ха!

— Мисля, че Ленин го е казал — вметнах аз.

— Няма значение кой го е казал! Важното е, че никой нищо не прави, никой не контролира. НЕ ИСКА да контролира! А Ракитин е искал. Без съмнение Подгурски не е никакъв журналист, а шпионин. Тоест шпионин-журналист, пък и каква е разликата... А Ракитин като кон с капаци — без да се ориентира в ситуацията, решава да се обърне към световната общественост. И, разбира се, моралният аспект на неговите действия може да се постави под съмнение. Но той от такива мръсотии се е напатил във висшите сфери, че...

Мръщейки се от отвращение, Меркулов допи гърмящата смес, стрелна поглед към табелата „Строго се забранява пушенето и внасянето на спиртни напитки“, извади своите „Димок“ и запали.

Стараех се да асимилирам казаното от моя началник и направо усещах как животът ми някак си се усложни. Сякаш Меркулов стовари на гърба ми тежко бреме и аз трябваше или да се отърва от него и да живея леко и безгрижно, или да го нося, провирайки се през непроходим гъсталак...

Извърнат към прозореца, през който се виждаха чернеещите от мрака Ленински хълмове, Меркулов пушеше мълчаливо, потънал в мислите си.

— Слушай, Костя... — казах и тутакси си прехапах езика.

— Карай — карай, смятай, че вече сме пили на брудершафт!

— Все пак не проумявам кой и защо го е убил.

— Убил го е Казаков, тоест Крамаренко. Убиец рецидивист. А Казаков пък някой се опита да го ликвидира — куршумът, който извадиха от главата му, не е от пистолет ПМ. — Меркулов угаси фаса в линейката от сандвичите. — Но това вече е от друг екшън.

— Ще ми кажеш ли от кой?

— Не.

— Има още нещо в случая, нали? Защо му е доктрината на тоя рецидивист?!

Меркулов удари с юмрук по масата.

— По дяволите, Саша! Да, намерих още НЕЩО. И на Казаков това НЕЩО също не му трябва. Казаков е пионка в голяма игра. Аз... А аз не знам какво да правя с това НЕЩО. За мен работата ми означава да постигам целта, да побеждавам, да търпя поражения, да получавам шамари и какво ли не още, но в никакъв случай да не кърша ръце от отчаяние. И аз нямам право да те замесвам в тая игра, не можеш ли да го разбереш?! Ако станеш обект на преследване, животът ти няма да струва пукнат грош! Ние търсим убийците на Ракитин, единия намерихме, ще намерим и другия. Това е, точка по въпроса.

Но аз виждах, че той се мъчи сам себе си да убеди и не е сигурен дали така трябва да постъпи или иначе. Ето защо подметнах:

— Ясно, убило го е гебето^[1], и най-големият глупак ще го разбере. Те са търсили това НЕЩО в дома на Ракитини, после в хотел „Централен“. И сега са тръгнали по нашите следи. Така че няма никакво значение дали аз знам за тези книжа. Но ако ти все пак не искаш да говориш... — Млъкнах, защото видях, че моят началник се превива от смях.

— Как, как го каза — „гебето“ ли? Къде си чувал това?

— Току-що ми хрумна. И нищо смешно не виждам.

Меркулов спря да се смее, извади носната си кърпа и пак така дълго и шумно се секна.

— Да, Саша, прав си. Това е чудовищно, защото не буди никакви съмнения.

Дворецът на спорта гръмна от викове и аплодисменти — „Криле на Съветите“ изравниха резултата.

[1] Съкращение от ГБ — Държавна сигурност. — Б.пр. ↑

11.

Юрий Владимирович Андропов преглеждаше доклада си за ноемврийския пленум на ЦК:

„Кончината на Леонид Илич Брежнев предизвика в чужбина немалко предположения за бъдещия курс на КПСС и на Съветския съюз в международните отношения...“

Влезе Егор Лигачов, неосезаемият като сянка началник на Секретариата на ЦК, и почтително сложи върху зеленото сукно на бюрото докладна записка от Савинкин, завеждащия отдела за административните органи.

Андропов отмести доклада си настрана и зачете написаното от Савинкин.

„Според екстреното съобщение от моя инструктор С. А. Емелянов, отговарящ за Прокуратурата на СССР, извънградската къща на другаря М. П. Георгадзе е превърната в неофициална банка, където срещу определен процент — от 6 до 8 от сумата на докарания капитал — разни гешефтери от Закавказието дават за съхранение своите милиони, натрупани по нечестен път...“

Юрий Владимирович! Напомням ви и за съществуващите у нас сигнали, че в продължение на много години съвместна работа с Леонид Илич Брежнев, който изобщо не го е контролирал, Михаил Порфириевич е осигурявал срещу крупни рушвети помилването и освобождаването от наказателна отговорност на престъпни спекуланти от Грузия, Армения, Азербайджан. Смятам за

целесъобразно да се съглася с мнението на др. Емелянов, че трябва да се направи обиск у Георгадзе.

Н. Савинкин.“

Андропов извика по телефона инструктора Емелянов, който дотича след три минути и изпълвайки гърди, застана „мирно“ пред бюрото му.

— Ваше ли е мнението, че трябва да се извърши обиск у секретаря на Президиума на Върховния съвет? — сухо го попита той. Този сух тон бе предизвикан от вълнението, което Андропов винаги се стараше да сдържа.

— Аз основавам мнението си, Юрий Владимирович, на мнението на следователя Меркулов, който води това дело. А на Меркулов имам пълно доверие, години наред сме работили заедно. Проучих и материалите, точно вчера група спекуланти са откарали в къщата на Георгадзе много ценни вещи и пари. Макар че...

Андропов го прекъсна:

— Какво дело води този следовател?

— За убийството на отговорния служител в Министерството на външната търговия Ракитин и на една негова позната. Разбира се, Георгадзе няма нищо общо с това убийство.

— Продължавайте — кимна Андропов.

— Исках да кажа — продължи мисълта си Емелянов, — че все пак е опасно да се прави обиск у секретаря на Президиума на Върховния съвет на СССР!

— Опасно ли? — попита Андропов и очите му светнаха с негодувание зад стъклата на очилата. — Какво значи опасно? А според вас не е ли опасно да се държи на такъв отговорен пост един корумпиран тип? Секретарят на Президиума на Върховния съвет е рушветчия и мошеник! Ето кое е опасно! Архипасно! Хайде, другарю Емелянов, да не крием глава като щраусите! Само на пленумите и сесиите се страхуваме да говорим истината — да не би народът или Рейгън да ни разберат погрешно, не дай боже! В Централния комитет можем да назоваваме нещата със собствените им имена! Искам да бъдат взети най-спешни мерки, утре започва седмата сесия на

Върховния съвет и аз не мога да допусна да бъде преизбран един мошеник за поста на мой пръв помощник в съветската власт!

Андропов вдигна слушалката на „специалния“ телефон и се обади на генерал Чебриков от КГБ:

— Виктор Михайлович, в момента при мен е моят инструктор Емелянов с интересни сведения за Георгадзе. Те се връзват с онова, което ти ми каза преди време... Така че санкционирам обиска... Какво?... Не, не. Делото се води от прокуратурата и нека така да продължи и занапред. Вие само ще го вземете под внимание и ще проконтролирате тази операция... Вече поставих пред Политбюро въпроса в бъдеще МВР и Прокуратурата да се занимават с вътрешните неуредици в страната. Време е, знаеш ли, да ви разтоварим от тая работа — КГБ има толкова грижи във външния свят, че не бива да пропилява силите си! Впрочем напомни ми кой от твоите хора се занимава с оная операция, как беше... „Експорт“?... Генерал Касарин... Е, добре, желая ви успех. Помня го Касарин, отличен работник и предан на делото... Прав си, именно фанатично! Такива хора са ни нужни сега. Дръж ме в течение. Доскоро.

След като приключи разговора с Чебриков, Андропов се обърна към Емелянов:

— Та как казахте, че е името на този ваш следовател?

— Меркулов — отговори Емелянов.

— Такаа... Да не е роднина на оня Меркулов, бившия министър на МГБ, когото разстреляха заедно с Берия през петдесет и трета?

По бузите на Емелянов избиха червени петна.

— Съвсем не, Юрий Владимирович! Напротив. Неговият дядо и академик Корольов пуснаха в космоса историческия „Восток“ с Гагарин...

При тези думи Андропов леко се усмихна. Откъсна лист от личния си бележник, написа някаква бележка и я подаде на Емелянов.

На кремавата хартия с червен кремълски гриф „Генерален секретар на ЦК на КПСС“ бе написано с едрия полегат почерк на Андропов следното кратко послание:

„До др. А. М. Рекунков,
главен прокурор на СССР

Уважаеми Александър Михайлович!

Санкционирам обиска у М. П. Георгадзе. С делото се занимават следователят Меркулов и новият прокурор на Москва — Емелянов. За резултатите от обиска искам заедно да ми докладвате утре преди започването на сесията.

Ю. Андропов, 22 ноември 1982 г.“

Доловил недоумение в погледа на Емелянов, Андропов каза:

— Сергей Андреич! Ти вече набра богат опит при нас в ЦК, време е да отидеш на самостоятелна работа! Приемай стопанството на Малков, него ще го пратим в пенсия. А за обиска ще ми докладваш утре в десет без петнайсет!

Това е то: кратко, ясно, с партиен подход.

Емелянов с бодри стъпки излезе от кабинета. Генералният секретар отново придърпа доклада си и продължи да го чете:

„Ние ще бъдем винаги и неизменно верни на ленинските норми и принципи, здраво вкоренени в живота на партията и държавата.“

Андропов се усмихна със задоволство. Знаеше, че на това място в залата ще избухнат гръмки овации...

12.

Без да изчакаме края на второто полувреме, ние излязохме от Двореца на спорта и бавно се отправихме към хотел „Юност“, до който тъмнееше входът на станцията на метрото „Спортивна“. Над нас громоляха вагоните на товарен влак — вървахме покрай насипа на околоръстната железопътна линия. По едно време Меркулов е професионална джебчийска ловкост бръкна в якето ми и извади плика със записките на Ракитин, след което ръката му светкавично ги пъкна във вътрешния джоб на балтона — дори фотоапаратът на вражески разузнавач не би могъл да зафиксира това движение.

В преддверието на „Спортивна“ шефът ми отиде при една от празните телефонни кабинки — забелязах, че избра средната от трите, за да няма в съседство чуждо присъствие. После ми поиска три монети от по две копейки — за три разговора. Единият — с Романова в МУР, започнах да пресмятам наум, втория — с Бурденко, а третия? Изглежда, той ще бъде с Емелянов в ЦК.

След четири-пет минути Меркулов се върна при мен, пуснахме петаците си в прорезите на пропускателните апарати и стъпихме на ескалатора. Тук се разделяха пътищата ни за днес. Меркулов потегляше към „Парка на културата“, а аз — към „Ленински проспект“...

— Не се сбогувам — каза Меркулов, когато видя, че пръв пристига моят влак, — ще се видим на „Петровка“ в пет сутринта. Обади се в отдела на Шура, за да кажеш откъде да те вземе колата. Отиваме на важна задача!

13.

Когато позвъних в апартамента на мама, беше вече десет часът. Отвори ми Павел Семьонович Сатин, на лицето му се изписа искрено удоволствие. Започнах да се извинявам за късното идване, но моят така наречен пастрок замахна с ръце и ме повлече към хола. Разцелувах се с мама. Тя беше някак бледа, а ръцете ѝ — ледени. Навярно от половин година не бях я виждал. Въпреки това тя си беше все така младолика — дребна и тъничка като момиче, в светло поло с обърната яка.

— Хайде, Саша, гаврътни една наказателна, а после ще хапнем — кой знае защо се суетеше Сатин. — Ох, пък и аз! Запознайте се, това е Василий Василиевич Касарин, твой колега.

Василий Василиевич стана от фотьойла, дълъг и скован, сякаш глътнал бастун, и без да се усмихва, ми стисна ръка като с клещи, при което каза:

— В известен смисъл.

— Какво „в известен смисъл“? — не разбрах.

— В известен смисъл колега.

Тъпи гатанки. На мен и бездруго ми се беше подула главата от тежкия ден, а и бях ужасно гладен. Сатини сервираха вечерята на ниската стъклена холна маса. Мама никога не бе блестяла с кулинарно усърдие — така и сега ни бе предложен обичайният сатински асортимент от дефицитни деликатеси — филе от черноморска пъструга, черен хайвер и всевъзможни колбаси и салати. Шляпнах на една филия две-три колела хамбургски салам, сложих отгоре няколко резенчета кисели краставички и насърчаван от Сатин, изпих наведнъж чашата с водка. Едва си поех дъх, тази „огнена вода“ направо ме подпали. Павел Семьонович започна с висок глас да разказва нещо, понятно единствено на самия него, мама току скачаше от масата — я за пепелник, я да усили или намали музиката.

По едно време се усетих, че се смея без причина — проявяваше се комбинираното действие на „огнената вода“ с гърмящата смес от водка и лужниковска бира.

Касарин не вземаше участие в разговора, но аз забелязах острия поглед, с който проследява всяко ставане на мама. Имаше интересно лице — сухо и младолико, със зелени студени очи.

Без видима връзка с онова, което говореше Сатин, той неочаквано се обърна към мама:

— Елена Петровна, ние бяхме големи приятели с Борис Борисович Турецки. Но вие, разбира се, помните...

За секунда, не, за част от секундата мама замря, а после, притискайки длан до гърдите си, възкликна:

— Какво говорите, драги Василий Василиевич?! Нима сте познавали Борис? Боже мой, колко отдавна беше това! Знаете ли как загина? В ужасна катастрофа! Разкажете ми нещо за него!

Касарин си наля малко коняк и облягайки се назад във фотьойла с чашата в ръка, за пръв през цялата вечер се усмихна. Аз дори поизтрезнях от неговата усмивка, която тутакси му придаде вид на озъбен плъх, изсочил от канал. Той прекара свободната си ръка по долната част на лицето, сякаш да изтрие гнусното изражение...

Мама бърбеше оживено с госта, дори си спомни, че баща ми ѝ е разказвал за тяхното приятелство... ох, не, не е много сигурна, но трябва непременно още веднъж да се съберат, дори със семействата, нека някой път да им заповяда на гости със съпругата... Как не, разбира се, че ще се порови в снимките... По някое време се сепна — „имате си мъжки разговор, аз ще се оттегля, няма да ви преча. Сашенка, ела после да ми се обадиш след...“.

Сатин непрекъснато доливаше чашата ми с ужасната „огнена вода“, но аз вече се контролирах: първо, изядох огромно парче масло и, второ (което всъщност беше първо), изтичах до тоалетната и бръкнах в гърлото си, за да повърна. Повече от ясно беше, че този мой „колега“ ще поиска нещо от мен, не току-така Павел Семьонович ме поееше толкова радушно. Едно театро вече изиграх тая сутрин на Лъоня Пархоменко; може би и вие се натискате? На драго сърце, готов съм да ви баламосвам, докато паднете под масата.

Страхотен чешит беше тоя Касарин! Отначало дори ми хареса — без никакви заобикалки ми показа служебната си карта, сиреч представи се. Важна птица — генерал-майор от държавна сигурност! Хубав „колега“!

Сатин, тананикайки си под нос един мотив от „Царицата на чардаша“ — *любовта такава глупост е голяма*, — отиде в кухнята да запари чай по специална китайска рецепта, а Василий Василиевич, впервайки в мен немигащи очи, произнесе:

— Имам с вас, Александър Борисович, един поверителен и същевременно съвсем официален разговор. — И като видя, че аз само свивам рамене, продължи: — Вече споменах, че бяхме приятели с вашия баща, по едно и също време завършихме аспирантура в университета. Той беше в икономическия, а аз — във философския факултет. Нямам навик да хваля хората, но баща ви, Саша, беше изключително умен и способен. Често се срещяхме на „Моховая“, понякога и в Ленинската библиотека. Обсъждахме Маркс, Ленин и... Сталин, размишлявахме за социализма. Попивахме, тъй да се каже, азбучните истини, станали за нас смисъл на живота. Няма да крия — не всичко вървеше гладко, не всичко беше ясно... Но без това не може...

Интересен ми беше този човек, седнал насреща ми в дълбокия кожен фотьойл, но не го разбирах накъде клони...

— Трябва да се проумее, Александър Борисович — продължи той, — че борбата в обществото никога не е затихвала. Тя се води дори сега, докато прием с вас коняк. Светът е разделен на два враждебни лагера — червен и бял, лагера на социализма и лагера на империализма, извинете за шаблона. А в борбата има само един победител. Маркс е доказал, че ще победят червените. И аз му вярвам. Но много повече вярвам на нашия сънародник Улянов-Ленин, който откри един забележителен закон: „Диктатурата на пролетариата е неограничена от каквито и да било закони власт, която се опира на насилието.“ Разбирате ли — на насилието! Времето само размести акцентите. Отначало вместо диктатура на пролетариата възникна друго понятие — партия, комунистическата партия. Сега научното разбиране се разви по спиралата нагоре, от което следва, че диктатурата принадлежи на нас — Държавна сигурност! Ние сме партия в партията, защото сме много по-организирани и по-образовани от общия състав на партията. КГБ е авангардът на КПСС!

На вратата се подаде главата на Сатин, но тутакси изчезна при думата „КГБ“.

— Искам да изградя нашия разговор на абсолютно реалистична почва. — Василий Василиевич наля коняк, този път само на себе си, и то доста внушителна доза. — Отначалото смятах да ви поканя на разговор в моя кабинет, но после реших, че е най-добре да се срещнем тук. Добре се познавам с вашия пастрок, а най-важното — бях приятел с баща ви. В известен смисъл нося морална отговорност за вас.

Касарин се изправи с целия си ръст и пронизвайки ме с поглед, попита:

— Въпросът стои така — вие с нас ли сте или против нас?

Аз също се понадигнах от мястото си и удивено възкликнах:

— Не ви разбирам, Василий Василиевич! Нима не съм с вас? Прокуратурата е частица от партията, значи съм с вас!

Лицето му стана мрачно, сякаш някой го бе шамаросал.

— Прокуратурата е най-обикновен придатък. Какво значение имат вашата прокуратура или Министерството на правосъдието? Ние сме ги създали, за да изгребват помията. Аз ви говоря за КГБ, за нашата нова съвършена партия, която най-после дойде на власт! Ленин и болшевишката партия завоюваха Русия, КГБ и Андропов — ние — ще завоюваме целия свят!

Реших, че му хлопа дъската, че имам пред себе си пациент на института за душевноболни „Сербски“, като студент ги бях виждал всякакви на практическите занятия по съдебна психиатрия при професор Боброва. Но какво общо имах аз с всичко това?!

Касарин отегчено поклати глава и неочаквано каза със съвсем различен, делничен тон:

— Може би не се изразявам ясно? В прекалено висок стил? Добре, ще минем директно на въпроса, кратко и ясно. Съгласен ли сте да работите за КГБ? Тоест за мен? Аз ще се заема с формалностите... Пред вас се откриват перспективи, за каквито дори не можете да мечтаете, докато сте в правосъдието. При нас има командировки и работа в чужбина, достъп до реалната власт и реалните ценности. Бих ви взел веднага при себе си, но нямам тази възможност — нашият правилник не го разрешава. Първо трябва да проучим, да проверим кадрите на дело и чак след това да ги поканим на работа при нас. Аз отдавна ви наблюдавам, прегледах досието ви в спецотдела на Московския университет. Ние имаме нужда от интелигентни хора, сега вече не приемаме простаци и селяци в органите. За мен

интелигентността не е социална принадлежност, а състояние на душата. И така, какъв е отговорът ви?

Просто бях стъписан. Какво толкова им харесах, че сутринта Пархоменко, а сега и тоя генерал ме сваля за сътрудник. Ако беше дошъл на комисията през април за разпределението на младите специалисти и ми беше предложил работа в КГБ, щях да подскачам от радост, сякаш че съм ударил шестица от тотото. А той фактически се опитва да презавербува служител от прокуратурата за някакви свои тайни цели и вече половин час, ако не и повече, ме заглавква с тия глупости. Все пак попитах:

— Какво трябва да правя?

Касарин сдържано се усмихна. Гадният плъх отново се мярна за секунда и изчезна...

— Аз ръководя операцията „Експорт“. Чували ли сте за нея?

Свих рамене.

— „Прекопаваме“ Министерството на външната търговия и всички търговски представителства в чужбина. Докато синът на Брежнев ръководеше външнотърговските операции, той внедри в нашите подразделения отявлени мошеници. Те се грижеха само за себе си. Не мислеха за родината, за интересите на народа и държавата! Стигна се до сделки с американски, канадски, японски и най-различни други фирми. Много пари, милиони във валута изтекоха от хазната... Засега няма да вземаме от прокуратурата делото на Ракитин. Но аз трябва да съм в течение на всяка следствена стъпка. Друг въпрос е, ако този случай приеме нов обрат — например да се открие някаква връзка с чужбина... Тогава веднага ще взема делото при себе си...

— Василий Василиевич, защо не поговорите за всичко това направо с Меркулов?

— Меркулов работи само за ЦК, не иска и да чуе за контакти с нас. Той вече влезе в конфликт с КГБ по едно друго дело и административният отдел на ЦК подкрепи него, а не нас. Изобщо политиката тук е доста сложна. Савинкин и Емелянов се страхуват от увеличаващата се власт на КГБ и правят всичко възможно да изведат на преден план ролята на Прокуратурата на СССР. Днес получих сведение, че Малков е свален от длъжност и за нов прокурор на Москва Юрий Владимирович е одобрил... Емелянов.

Хич не ми пукаше кого са назначили за нов прокурор. Предостатъчни ми бяха и моите си проблеми. Мъчех се да си представя как би постъпил на мое място Меркулов. Да речем, първо ще извади носната си кърпа и дълго ще се секне. После пак така дълго ще се кашля. Накрая такива ще ги наговори на тоя плъх, че той ще се завре в дупката си и няма да помисли повече да се показва. Това, разбира се, беше пресилено, но знаех със сигурност, че Меркулов би намерил изход от положението. А аз не виждах никакъв и затова пак попитах:

— Та какво конкретно трябва да направя, Василий Василиевич?

— Преди всичко трябва да кажете само три думи: „да, съгласен съм“. Второ, да подпишете декларация... И трето, да отговоряте искрено на всичките ми въпроси и да ме информирате за хода на следствието по делото на Ракитин...

Насилих се да кажа:

— Да, съгласен съм...

Касарин извади от вътрешния джоб на светлосивото си сако лист, сгънат на четири, разтвори го и го сложи пред мен.

„ДЕКЛАРАЦИЯ

Аз, Александър Борисович Турецки, род. 1957 г. в гр. Москва, ръководен от висшите интереси на съветската държава, доброволно се съгласявам да работя за органите на съветската държавна сигурност и да изпълнявам само личните инструкции на началника на 3-и отдел на Главно управление «Т» при КГБ на СССР генерал-майор др. В. В. Касарин. Разяснено ми е, че в случай на разгласяване на държавна тайна и укриване на сведения, важни за държавата, може да бъда подведен под наказателна отговорност по чл. 64 от НК на РСФСР, включващ и висша мярка на наказание — разстрел.

А. Турецки

Москва, 23 ноември 1982 г.“

Извадих писалката си и подписах своята смъртна присъда. Нали се готвех да „разглася“ всичко това на Меркулов още при първия

удобен случай. Освен това в следващите трийсет секунди трябваше да, бъда изпратен на разстрел за „укриване“ на важни сведения, тъй като на въпроса на Касарин дали сме намерили копия от записките на Ракитин, аз отговорих с твърдо „не“.

Не знам дали той ми повярва, но взе декларацията, пак я сгъна на четири и я прибра във вътрешния джоб. Колкото и странно да е, изпитах облекчение. Тоест влязох в ролята на доносник и предател. Но всъщност бях двоен агент, Джеймс Бонд. Единият от моите „господари“ беше този генерал от КГБ. Другият... Кой беше другият? Меркулов? Аз самият? Но това вече нямаше значение. Кръстосах крак върху крак и бодро, доколкото бях способен, попитах:

— Значи ме прикрепвате към Меркулов?

— Не съм се излъгал във вас. Умен сте — отбеляза сериозно Касарин. — Точно така. Направете го прозрачен на всяка цена. Аз трябва да знам всичко ново пет минути преди Коля Савинкин. Ще бъде добре както за вас, така и за мен, ако се справите с тази задача и ми кажете къде са копията от записките на Ракитин.

— Вие ще получите звание Герой на Съветския съюз, а аз орден „Червено знаме“ — изтърсих и се удивих от своята наглост. Явно алкохолът си казваше думата. Благодарение на него се държах дръзко и най-спокойно гледах Касарин в безсрамните очи.

— Не сте далеч от истината! — подсмихна се той, без да отмества поглед.

— Василий Василиевич, давате ли ми гаранция, че няма да си имам неприятности в прокуратурата?

— Давам.

— И коя е тя?

— Моята честна дума. Честната дума на един генерал от КГБ.

Вдигнах вежди като палячото от едноименната опера на Леонкавало.

— Имате ли друга алтернатива, Александър Борисович? — мазно попита Касарин.

Мъркайки си мотива от „Царицата на чардаша“, в хола влезе Сатин с поднос в ръце, на който беше подредил всичко необходимо за чая плюс три чинийки с киевска торта...

14.

През тази дъждовна ноемврийска вечер в Москва беше необикновено тихо. Дори в центъра, при проспект „Маркс“, не се виждаха обичайните тълпи от хора. В луксозния хотел „Берлин“^[1] група чужденци плащаха на рецепцията за наетите стаи. Беловласият портиер се бе прибрал в портиерната на топло и четеше „Вечерни новости“. Само откъм ресторанта в сутерена долиташе музика.

А в салона му беше наистина доста шумно. Високо разговаряха на масите си посетителите, келнерите усилено се суетяха около тях, а прочутият джазов оркестър на Гелер гръмко свиреше вариации на „Бублики“^[2].

В дъното на салона, на десетина метра от фонтана басейн с жива риба, вечеряше компания от елегантно облечени мъже и жени. Масата за дванайсет души бе отрупана с деликатеси, бутилки коняк и водка. Двамата добре обучени келнери деликатно се отдалечиха, когато висок пълен блондин се изправи и почука с вилицата си по чашата, за да помоли компанията за тишина. Той заговори тихо, но достатъчно ясно с едва доловим прибалтийски акцент.

В десет и три минути в хотела влезе млад мъж в синьо спортно яке, стрелна поглед към чужденците на рецепцията, пъкна в ръката на портиера бакшиш, зави надясно по стълбището към ресторанта и с отмерени крачки влезе в салона. Мъжът не привличаше вниманието с нищо особено. Обикновен московчанин, замогнал се с половин стотачка в джоба, решил да се почерпи с експортна водка и прясна риба. Никой не го погледна, а и той не се озърташе настрани. Мина покрай оркестъра, заобиколи оберкелнера, мъмрещ за непохватността един от подчинените си, и все така невъзмутимо се насочи към дългата трапеза на компанията.

Когато стигна до масата, хвана за рамото седналия откроя слаб червенокос мъж. Той се обърна и явно познал новодошлия, стана и се оттегли с него към басейна, където възрастен келнер се опитваше да улови със сакче един шаран. Разговорът между двамата мъже беше кратък, не повече от минута–две. Рижият извика нещо и се втурна

обратно към масата, но на крачка от нея се строполи на пода. Ораторът обърна глава, за да види кой му пречи, но изведнъж и той се олюля и се захлупи на масата, потапяйки буза в украсеното с магданоз блюдо със сациви^[3].

Никой не се уплаши от изстрелите, защото не се чуха гърмежи, а само две глухи шляпвания, които се смесиха с шумните удари на барабаните и острите звуци на саксофона и тромпета. Мъжът бързо скри дългоцевия пистолет под якето си, обърна се и най-спокойно тръгна към изхода, изминавайки същия път, по който бе дошъл. Във фоайето кимна на беловласия портиер, увлечен в четенето на рубриката за произшествия, на вратата пропусна пред себе си една чужденка, което показваше не толкова добро възпитание, колкото необикновено самообладание, и изчезна в дъждовната нощ над Москва.

Черномустакатият кавказец и неговата партньорка — студентка, които седяха през три маси от компанията, така и застинаха с бокалите шампанско в ръце. Бяха се приготвили да пият на брудершафт, но не успяха.

Рижият беше убит на място, а високият пълен блондин — само ранен. Когато уплашените келнери и двама от сътрапезниците му го наместиха на стола, той простена: „Ох, боли, дявол да го вземе!“, и добави още нещо на чужд език.

[1] Сегашният „Савой“. — Б.а. ↑

[2] Известна шеговита песен на подземния свят. — Б.пр. ↑

[3] Грузинско ястие с орехов сос. — Б.пр. ↑

15.

Открехнах вратата на спалнята — мама седеше прегърбена на един стол до ниската маса с пишещата ѝ машина. Вдигна глава и прошепна:

— Излязоха ли?

— Да — отговорих кой знае защо също шепнешком.

Тя скочи от стола, отвори гардероба, извади от целофановата купчинка едно пликче с чорапогащи, измъкна отвътре картончето, на което бяха намотани, и започна да ги размотава.

— Какво правиш, мамо?

Тя бръкна в чорапогащника и извади от него някакво писмо, след което мълком се приближи до мен и го пъкна във вътрешния джоб на самото ми. После прибра чорапогащника в пликчето и го хвърли в гардероба.

— Мамо, какво ти е?

— Сашенка, сине, тази вечер изиграх най-трудната роля в живота си. Почти съм сигурна, че той ми повярва. Ти как мислиш, дали ми повярва?

— За какво говориш, мамо?

— Не ме питай, сине, прочети това и... прави с него каквото искаш — запази го или го изхвърли, най-добре го изгори. Май Павел се върна, асансьорът спря на нашия етаж. Нито дума повече...

В коридора се чу: „Предумала ги златната горичкааа...“

— По-тихо, Паша, един часът е!

— Защо „по-тихо“, от къде на къде „по-тихо“? Сашок, я ела да обърнем по още една малка! Не е зле да полеем едно такова запознанство! Какъв човек е тоя Василий — колос! Сега вече пътят ти е открит — към висшите сфери! — Сатин ми подаде чаша водка, но аз не пих и внимателно я оставих на масата. Той изля своята в устата си, гребна с лъжичка черен хайвер, изяде го и шумно се оригна.

— Стига ти вече, Паша — мама започна да прибира масата, — иди да си легнеш. На Саша ще постеля на дивана в хола.

— Слушам, ваше превъз... ходителство — хлъцна той, — виждаш ли, Сашок, как ме командва? А аз се подчинявам. Аз твоята майка знаеш ли как я уважавам? За нея нищо не ми се свиди...

Да бе, не ти се свиди! А тя се прегърби от тая машина, знам колко си дащен, копейката на две цепиш и мама заради тебе напусна театъра — не ти били по вкуса представленията, нещастник, Отело от търговията...

Изчаках, докато в апартамента всичко утихне, и отидох в тоалетната. Пуснах капака на клозетната чиния, седнах на нея и извадих плика с писмото.

„Единствена моя любов, Леночка, скъпа. Сашенка, сине мой.

Никога няма да ми простите онова, което ще направя със себе си. Леночка, живот мой, съкровище! Знай, любима, че за тебе ще бъде по-зле, ако продължа да живея. И нашият син никога няма да измие позора на баща си. Аз не мога да докажа нищо и имам само един изход. Но нека Саша никога да не научи истината. Заклевам те, скъпа, ако чуеш името ВАСИЛИЙ КАСАРИН, бягай от този човек, скрий се. Скрый и нашия Сашенка. Касарин е подлец и убиец. Току-що узнах най-страшното: моят приятел Василий Касарин е доносител на органите за сигурност. А аз, глупакът, споделях с него всичко най-съкровено като сроден брат. Едва сега осъзнах целия ужас на станалото: арестът на цялата ни университетска група от солидаристи — организация, поставила си за цел да се бори за духовното възраждане на Русия — е дело на аспиранта Касарин, а следователно и мое дело като неволен съучастник на тоя убиец! Как да измия този позор?! Как да докажа на другарите си своята непредумишленост за тяхното арестуване, съд или дори смърт?! Не виждам начин, това е невъзможно!

Всеки момент ще дойдат да арестуват и мен. Но аз не се плаша от съд и присъда. Аз се ужасявам от презрението на моите другари и ми е тъжно да умра с мисълта, че злото

е толкова силно и ще остане безнаказано. Кой ще отмъсти за мен?!

Сбогом, скъпи мои. Простете ми, ако можете. Благодаря ти, Лена, за любовта, за всичко!

Ваш Борис“

Отначало това ми се стори абсурдно, сякаш беше една от художествените измислици, които бях чел в романите. Препрочитах писмото втори, трети... десети път, докато най-после осъзнах смисъла на написаното. Мама. Тя е разбрала веднага, че тоя Касарин е оня същият. А той я изпитваше — „ние бяхме големи приятели...“. Погледнах пощенското клеймо на плика — Архангелск, 21 ноември 1962 година. Двайсет години. Годишнина. Прибрах писмото и отидох в хола. Дълго седях на дивана, не бях в състояние да мисля за каквото и да било. „И жеравите, печално отлитайки...“ Усетих се, че песничката на Сатин ме преследва, измества нещо много важно, пречи ми да взема решение. Навярно сега, свита на кравай на крайчеца на леглото, мама се терзае, че не е изпълнила заръката на татко и лично е съдействала да се срещна с този подлец и убиец. „Не съжалявам за годините, пропилены напразно...“ Тфу, идиотщина.

Съблякох се и легнах, но сън не ме хващаше. Над главата ми таванът бавно се люлееше в светлите квадрати на прозорците, осветявани от фаровете на преминаващите автомобили. Сигурно бе от водката. Затворих очи и тутакси видях сън — смешен клоун удря медни чинели и писука някаква тъжно-весела мелодийка. Разбрах, че това не беше сън, а спомен. Отново затворих очи — клоунът все така писукаше, а някой до мен весело каза: „Както преди войната!“ Нима е имало война? „Както преди войната, нали, Леночка?“ Там-там, там-там, та-та-там... Спомних си — бях с татко и мама на куклен театър в Соколники. Бях на пет години. Тогава живеехме на „Строминка“, близо до парка.

Погледнах часовника си — два и половина. Запалих цигара, но веднага я угасих, беше ми противна. До отиването на „Петровка“ имаше още два часа и половина. Тихо се облякох и си тръгнах. Застанах на ъгъла на „Ленински“ и „Ломоносовски“ проспект. След

двайсетина минути дойде такси, качих се и казах на шофьора адреса на Рита.

ЧАСТ ЧЕТВЪРТА
КАСАРИН И ДРУГИТЕ

1.

23 ноември 1982 година

Меркулов обичаше да казва, че да ръководиш, значи да предвиждаш. Опитният следовател по особено важни дела бе разработил с пълни подробности плана за внезапния обиск у Георгадзе. Беше предвидил всичко: какво ще е времето през първата и втората половина на деня — бе направил справка за прогнозата, — настроението на „велможата“, неговите жестове и мимика, количеството охрана при къщата и доколко е предана на своя бос. Беше въвел в плана и особен коефициент, който нарече „фактор на случайността“, и това означаваше, че всеки член от нашата бригада, включително и стажантът Турецки, трябва да е готов за всякакви изненади и да възприема случайността като неизбежност.

Навън беше още черна, непрогледна нощ, когато шофьорът от МУР позвъни в жилището на Рита и каза, че колата ме чака. Междувременно Рита успя да ме свести с конска доза силно кафе и седалгин. Нямах желание да спя, а още по-малко да се разделя с нея. Седяхме в кухнята и си приказвахме за баща ми, Меркулов, Касарин. Лицето на Рита беше непроницаемо, очите ѝ бяха устремени в неznайни за мен далечини.

Слязох с шофьора и се качих във волгата, която ме понесе през спящата Москва от „Фрунзенска крайбрежна“ към „Петровка“. След петнайсетминутно съвещание в кабинета на Романова нашата оперативна група се изсипа на улицата и се насочи към двете коли. Градът беше тих и безлюден. При градината „Ермитаж“ не се виждаше жива душа — никакъв пешеходец, никакъв автомобил. Силният вятър носеше по „Петровка“ части от афиши с ликовете на Муслим Магомаев, Алла Пугачова и Людмила Зикина, откъснати от кръглите бетонови колони за афиши. Вятърът, студен и пронизващ, сякаш съскаше в ушите ни зловни закани: ще видите, хора, леден ще стана и още по-силно ще хапя...

Майор Красниковски седна зад волана и подкара нашата кола след патрулната волга, в която се качиха Романова и Панюшкин с Рекс.

— Дали не забравих да изключа чайника, преди да изляза от къщи? — неочаквано се обади Меркулов, който седеше на предната седалка до майора.

Той бегло го погледна и каза кротко:

— Спокойно, Константин Дмитриевич! Ще видите, че всичко ще мине успешно...

При полското търговско представителство излязохме на „Садово-Самотечна“. Тук първата кола включи буркана и като наду сирената, с пълна скорост се понесе към околоръстната магистрала, от която беше съвсем близо до селището на Върховния съвет. Ние неотстъпно я следвахме. Над Москва бавно се развиделяваше — съвсем неудобно време да будим и да правим обиск у втория по важност човек в нашата съветска многонационална държава...

От тонколонките на радиото бодро звучеше баритонът на Магомаев, Красниковски и Потьохин разгорещено спореха за грузинската кухня, ние с Меркулов мълчахме.

В интерес на истината аз не се вълнувах от предстоящия обиск, нито пък се заслушах в спора кое ястие е по-вкусно — сулугуни или сациви. Не ме радваше и закачливата песен. Не можех да се отърва от мисълта, че имам някакъв много важен спомен от детството, нещо във връзка с баща ми, което съм забравил и на всяка цена трябва да си спомня, защото от него някак зависи целият ми живот.

Всъщност какво знаех за моя баща? От разказите на мама знаех, че е загинал в самолетна катастрофа, когато съм бил още малък. Той завършил с отличие аспирантура и работел над кандидатска дисертация на важна икономическа тема — неговите предложения трябвало да направят преврат в нашето планово стопанство и да доведат до гигантски скок в производството на стоки за широка употреба. За да доразвие своите идеи, заминал на работа в Архангелск, в новосъздадения съвет за народно стопанство. Веднъж тръгнал на командировка в областта със самолет „У-2“. Аварията станала над морето, отломките на самолета заедно с пилота и единствения пътник потънали, затова никога не бях ходил на гроба на баща си.

Злото, неясно и ефимерно, каквото често го бях виждал в детските си сънища, изведнъж бе добило реална и конкретна форма. Злото вече си имаше име, фамилия и дори генералско звание. И сега, когато бях обзет от мисли за този злодей, погубил баща ми, неочаквано

в съзнанието ми проблесна нова догадка — Льоша също ми бе говорил за Касарин! Да, той е цивилният, ръководил обиска в апартамента на Ракитини, който е приличал на плъх! Голям и хитър плъх! Впрочем такава впечатление създава само когато се усмихва. Нещо толкова необяснимо и страшно. Обикновено усмивката разкрасява лицата дори на грозните хора, а при този показва неговата хищна същност! Потръпнах от отвращение и си помислих, че най-важното сега в моя двубой с Касарин е да не върша глупости, да не се поддавам на чувствата. Ето в какво ще имам нужда от твърдост и методичност — ще трябва да разкажа всичко на Меркулов и да поискам съвет...

Вече приближавахме вилата на Георгадзе. До пристигането ни оставаха трийсет секунди.

— От скарата най обичам шишчета по карски! — заяви Красниковски.

Шестнайсет секунди...

— Не, другарю майор, обикновените кавказки шишчета са страхотна вкуснотия — месото им е много по-сочно...

Осем секунди...

— А на мен ми харесват ребърцата, особено със сос ткемали — внесох и аз лептата си в полза на кавказката кухня.

Секунда. Край. Пристигнахме...

Резиденцията на Георгадзе напълно покриваше представите ми за жилищата на нашите вождове. От пътя се виждаше само част от къщата — триетажна, в стил модерен, ярка и ефектна, с причудлива форма на балконите и прозорците и многобагренни орхидеи в мозаичния фриз на корнизите.

— Каква странна къща! — възкликна Романова, идвайки към нашата волга. Ние бяхме наобиколили Меркулов в очакване на нареждания.

По-голямата част на сградата бе закрыта от вечнозелени мури и ели, много високи и необикновено гъсти. Зад тази жива ограда имаше още една, но метална, изработена по специална поръчка. Владенията на Георгадзе изглеждаха необятни, а градината, спускаща се към голямо езеро, приличаше по-скоро на градски парк за отдих и култура.

— Навремето, уважаеми туристи, това имение е принадлежало на проклетия капиталист — търговеца Рябушински — информира ни всезнаещият Красниковски.

До високата желязна порта имаше пристройка — пропуск, пред който се зеленееше будка, подобна на охранителните будки при посолствата. От нея вече бе излязъл и бързаше към нас дежурният лейтенант — чекист от Девето управление на КГБ, който приличаше на настръхнал гарван — всичко по него беше черно: дебел черен кожух до петите, черни валейки с галоши, черна спусната ушанка.

— Какво търсите тук? Тук е забранено. Не виждате ли, че това е правителствена зона?! — каза той с известно пренебрежение и ни посочи с черната ръкавица табелата с надпис: „Правителствена зона! Влизането строго забранено!“

Тогава напред излезе Шура Романова, която днес беше в пълна парадна униформа, дори бе разкопчала шинела си, за да се виждат всички ордени и медали, подрънкващи на високата ѝ гръд при всяка крачка.

— Аз съм подполковник Романова. Нося срочна пратка за другаря Георгадзе. Николай Анисимович Шчолоков ми нареди да я предам лично на Михаил Порфириевич!

— Как, викаш, че ти е името? — нахално попита лейтенантът, макар че беше чул добре всяка нейна дума.

— Романова, викам, от Министерството на вътрешните работи! — спокойно повтори Шура. — Нося пратка от министъра!

След като я огледа, а и всички нас с презрението на слуга, работещ при високопоставен и могъщ господар, той се отправи към будката, тежко престъпвайки от крак на крак...

Минута още, и щеше да извика подкрепление. Аз шумно поех въздух, Шура скръцна с ботуши, Красниковски бръкна за пистолета си, а на Потьохин му изкуркаха червата — явно от мисълта за шишчета в сос ткемали. Панюшкин пък означи с устни яка псувня. Хладнокръвие запазиха само най-мъжествените от нас — овчарката Рекс и следователят по особено важни дела Меркулов.

Порталът беше все така затворен. Сигурно охраната ни наблюдаваше отвътре и ни държеше на мушка със своите калашници. „Гарванът“ се насочваше вече към телефона. Не можех да си представя как при тия обстоятелства ще правим обиск.

Най-после Меркулов шумно се изсекна. Това беше уговореният сигнал за началото на действията. Подчинявайки се на тази заповед,

Красниковски, Потъохин и аз се озовахме на площадката пред вратата на пропуска.

— Там не може! Я се връщайте веднага! — изграчи „гарванът“, хващайки се едновременно за слушалката на телефона и дръжката на пистолета.

Но Шуриният пистолет, насочен към гърдите му, тутакси го накара да млъкне. Меркулов отиде зад него и с такава неочаквана сила го стисна за ръцете, че той дори изписка: „Оох, боли, ще ми счупиш китките, другарю!“

Докато Меркулов и Романова му слагаха белезници, Красниковски се отдръпна от вратата на пропуска и се втренчи в нея с хипнотизиращ поглед на питон. Още при разработката на нашия план ми бяха казали, че той е страхотен спец по разбиването на врати, това било най-голямата му страст. Майорът отстъпи още крачка-две и се опря с лявото рамо на будката, където Меркулов, Панюшкин и Романова наместваха лейтенанта „да полегне“. Копирайки маневрите на майора, Потъохин се приготви да го подкрепи.

Екшампионът на дружество „Динамо“ от полутежка категория поприклезна и като се засили, блъсна с дясното рамо вратата.

Онова, което се случи в следващите секунди, бе пълна изненада за всички — проява на така наречения от Меркулов „фактор на случайността“.

Без да срещне очакваното противодействие, майорът влетя в помещението, прекоси го полуприведен и заби глава в насрещната врата, която... също не беше заключена. Подчинявайки се на физическия закон за инерцията, едрото му тяло продължи в някакво „салтомортале“, при което той успя по необясним за нас начин да измъкне пистолета си и да стреля във въздуха, после се „приземи“ заднишком в клоните на голям храст до алеята към къщата.

Влязохме в помещението на пропуска и с един поглед аз се уверих, че вътре няма никаква охрана — нито чекисти, нито милиционери.

В същото време от къщата изскочи събуден от гърмежа полуоблечен мъж. Очевидно този дългуч беше началникът на охраната, на когото се готвеше да позвъни „черният“ лейтенант. Вдигнал пистолет над главата си, той истерично изкрещя със силен грузински акцент:

— Бъндюги! Нето крачка нъпред! Вий сте обкръжени! Хвърльи оръжие!

Грузинецът стреля нагоре и улочи близкия фенер. Това беше много неприятно, защото лампата се пръсна с оглушителен пукот, парченцата й се посипаха по главите ни, а най-много пострада Красниковски, който все още висеше закачен в клоните на храста.

Този трясък изнерви страхотно винаги флегматичния Рекс. Той излая и без команда се метна към началника на охраната. Околността се огласи от нечовешки писък. Рекс го бе захапал за ръката, а след като изпадна от нея пистолетът — заби зъби в меките тъкани на тялото му, разположени по-ниско от гърба, както се изразяват съдебните лекари.

От къщата изскочиха още двама души. Те бяха успели да се облекат, но не успяха да се ориентират в ситуацията и започнаха да стрелят по горкия Рекс, който влачеше по земята началника им. Куршумите разравяха почвата наоколо, кучето приседна и нададе зловещ вой. Имах чувството, че полудявам, защото друг цял-целеничък Рекс се бе върнал при водача си и скачаше на половин метър от мен. Не можах веднага да съобразя, че така вие началникът — тъпите му подчинени го бяха простреляли в прасеца.

Красниковски най-после се измъкна от храста и се втурна към входа на къщата. Може би щеше да влезе, ако не се беше спънал в грузинеца — просна се с целия си богатырски ръст на площадката пред вратата. Настъпи тишина и след секунди ситуацията коренно се промени. Нашият майор и техният майор седяха един до друг на стъпалата, раздърпани, окървавени, напълно изтощени. Но славните представители на правоохранителните органи все още бяха в състояние да разсъждават, поприказваха, споменавайки на няколко пъти името на Андропов с различна интонация, и стигнаха до две идентични заключения: ние не сме бандити терористи, а свои — колеги, упълномощени лично от Андропов да извършат обиск в дома на Георгадзе. Така че не е задължително да се стреля по нас.

Някъде от къщата иззоботи тревожен глас:

— Майоре, каква е тази дандания? Какво става? Ааа?

На площадката се появи величествена фигура в дълъг до петите халат. Това беше самият Михаил Порфириевич Георгадзе.

Очевидно той гонеше седемдесетте, но изглеждаше доста помлад, висок, незатлъстят, с аристократично лице на грузински княз и

насмешлив поглед в черните очи.

Във вестибюла, където влязохме, изведнъж стана шумно и многолюдно. Надойдоха хора, които сновяха наоколо и си разменяха реплики на висок глас. Усещах тяхната враждебност към нас, която струеше от очите им като сълзотворен газ.

Сякаш без да ни забелязва, Георгадзе гледаше Меркулов — с набитото око на висш чиновник бе разпознал главния в групата.

— И така, с какво мога да ви бъда полезен? — попита той.

— Имаме заповед за обиск — каза Меркулов, подавайки му документа.

Всички обитатели на къщата се разсмяха като по команда с изключение на Георгадзе, който само леко се усмихна и присвивайки очи, ги впери в заповедта. След като я прочете, замислено огледа Меркулов от главата до краката и пусна листа, който плавно падна на пода.

— Нямам време за такова нещо. Трябва да отида в Кремъл, имаме сесия на Върховния съвет, на която ще ме преизберат за секретар на Президиума...

В същия миг някъде зазвъня телефон. От горния етаж някаква жена извика нещо на грузински. Георгадзе се качи.

След пет минути същата жена ни покани — вече на руски — да се качим в кабинета.

Просторната стая, тиха и уютна, застлана с килими, окичена с портретите на членовете на Политбюро и с картините на известни художници — Саврасов, Кустодиев, Левиатан, Айвазовски, задръстена със скулптури на неизвестни майстори и пълна с книги, — представляваше нещо средно между музей и библиотека на милионер. Стопанинът седеше полуобърнат към нас в кресло с висока облегалка, зад масивно скъпо писалище с половин дузина телефони по него. Ръката му все още стискаше слушалката върху червения телефон — кремълската „линия“, а погледът беше устремен някъде в пространството.

Когато насядахме в креслата пред бюрото, видях, че Георгадзе гледа не някъде в пространството, а в портрета на Андропов, закачен над входната врата. До него висеше портретът на Брежнев в траурен креп.

— Не мен... чуваш ли... а тебе те сваля — бавно проговори Георгадзе, премествайки поглед към бившия си пряк началник, — разбираш ли... скъпи мой, незабравим приятелю... нали помниш, че ти говорех... недей... не бива да допускаш при себе си този човек... той е лош... ненадежден... колко пъти ти казах... ти не ме послуша... не руснак, не евреин, не грузинец, а арменец... най-големия предател...

Меркулов, който втрещено го наблюдаваше, попита:

— Зле ли ви е, Михаил Порфириевич? Да извикаме лекар?

Дръпвайки ръка от телефона, Георгадзе го успокои с жест:

— Добре, зле! Това няма значение! Какво говориш, момко! За мен вече няма живот — ти разбираш ли?! След такъв позор един кавказец не може да живее! Обиск у Георгадзе! Как ще гледам сега хората в очите? Даваш ли си сметка?! Не, такъв позор кавказецът не може да преживее... А ти започвай обиска, щом като Андропов е дал одобрението си... Не бой се, няма да стреляме. Ще кажа на хората си. Чудо голямо — милион, десет милиона ще намериш тука! Дрънкулки всякакви, картини. Парите не са мои — порядъчни хора ми имат доверие и ги оставят за известно време при мен. Това да не е престъпление? Както са дошли от музеите тия дрънкулки и картини, така ще се върнат пак там още утре, когато умра... — Георгадзе замълча — дишаше тежко, беше блед и съкрушен. Ръката му се вдигна към сърцето — сигурно то се късаше сега на части. Стана ми жал за този старец.

Най-доброто, което можехме в момента да направим за него, беше да извикаме лекар и да си тръгнем. Лекар извикахме, но веднага след това пристъпихме към обиска.

Обиколихме цялата вила, смаяни от разкоша в нея. Всъщност това беше малък дворец с безброй стаи, доста просторни и уютни въпреки чудатата архитектура с кули, кулички и крепостни стени. Намерихме не само картини от Кустодиев и Айвазовски, но и много безценни творби, изнесени от хранилищата на Московския Кремъл, Ермитажа и Историческия музей: Рубенс, Ван Дайк, Рубльов, Леонардо да Винчи, златни и сребърни статуетки и украшения от най-великите майстори от Средновековието и Ренесанса, царски сервизи с монограма на Николай II, скъпоценни камъни, каквито не са познавали нито височайшите особи, нито нефтените и автомобилните магнати.

След като огледахме всичко това, Меркулов отбеляза тъжно:
— Какво грандиозно гробище за старинни съкровища!

Онова, което намерихме в подземното помещение, напомнящо банков трезор със средни размери, потресе всички ни, дори Рекс. Металните сандъци, наредени на метални стелажи, съдържаха същински приказни богатства. Започнахме да изготвяме протокол за конфискуваните скъпоценности.

След описа на всевъзможните пръстени, обеци, халки, брошки, медальони и огърлици ги прибирахме в кутийките им и ги връщаме обратно в поредния сандък.

Бяха открити още четиридесет милиона рубли, два милиона в чуждестранна валута, сто златни кюлчета и половин пуд превъзходни диаманти — осем килограма, или четиридесет хиляди карата. В няколко торбички имаше и необработени южноафрикански диаманти...

2.

След безсънната нощ и тежката сутрин спях два часа като заклан и се събудих в три следобед от досаден телефонен звън. В коридора се чуваше някаква кавга, но никой нямаше намерение да се обади.

— Да — изкрещях в слушалката, след като изтичах полугол в коридора.

— Имаме новини — невъзмутимо посрещна гневния ми изблик Меркулов.

Намръщих чело:

— Започни от добрите.

Той се прокашля, сякаш му поставях бог знае каква трудна задача.

— Хм... Хм... Щом казваш... тогава... с добрите. Само че не знам коя е по-добрата... Съобщиха ми, че снощи в ресторанта на хотел „Берлин“ е бил убит Юрий Леонович! Нали бяхме решили да го арестуваме, но го изгървахме...

— А лошата?

— Преди час умря Георгадзе.

— Как така „умря“?! — възкликнах смаяно.

— Ами така. Фактът е налице. До обяд е бил на сесията на Върховния съвет, през почивката го е извикал в кабинета си Андропов... Явно го е попитал за обиска и е поискал обяснения за „банката“. Георгадзе изохкал и се строполил, лекарите констатирали смърт. В момента съм в ЦК, чакам Емелянов, ще ходим с него и Савинкин при Андропов...

„Даа — помислих си, — довършихме го тоя старец.“

— Така че по всяка вероятност, Саша — продължи Меркулов, — ще бъде зает най-малко до довечера. Затова иди сега на „Петровка“ в стая 625, Абрикосов, началникът на ОБРСС, се интересува от кражбата у Соя-Серко... Да, в следствието ще се включат още двама души — Погорелов от криминално издирване, днес се е върнал от отпуска, и Гречаник от ОБРСС. Гречаник каза, че се познавате... — Наистина познавах Жозеф Гречаник. Този шумен и излъскан

нафуканяк беше известна личност в нашия факултет, отговаряше за културно-масовата дейност и завърши една година преди мен. Мислех си, че такъв грандоман като него трябва да е отишъл най-малкото в КГБ, а той бил в ОБРСС... — После ще отидеш в „Склифосовски“ да разпиташ фирмаджията, когото са гръмнали заедно с Леонович, и ще се върнеш в прокуратурата. По някое време и аз ще дойда там...

Премръзнах като куче в ледения коридор — кой знае защо тия смахнати бабички бяха отворили широко прозореца. Побързах да се върна в леглото, за да се посгрея и да събера мислите си. Студът ме затормозяваше и в главата ми бе пълна каша — Ракитин, Касарин, татко, Леонович, Георгадзе... Усещането ми за живота стана някак ново, сякаш у мен бе настъпила коренна промяна, нямаше го вече предишния Турецки и от това изпитвах лека тъга, примесена с непозната гордост...

— Другарю Турецки, имаме нужда от вашата помощ! — чу се глух вик иззад вратата.

О, господи!... Бях принуден да се измъкна изпод одеялото и да се облека, така или иначе трябваше да ходя на „Петровка“.

Излязох в коридора. Дебелата Полина Василичевна Коробицина се бе надвесила до кръста през прозореца, демонстрирайки лилави ватени кюлоты. А Фоксика, тоест Ангелина Гуриевна Фокс, измъчено я държеше за единия крак да не падне и викаше за помощ. Едва успях да изтегля вътре тая дебелана. Оказа се, че Фоксика съборила на съседния покрив останената на прозореца тенджерата с кюфтета, собственост на сестри Коробицини, и двете бабички решили да я приберат. Прекрачих първаза и се спуснах на мускули до полегатия заледен скат, на който се виждаха петнайсетина кюфтета. Вдигнах тенджерата и събрах в нея всичко, което беше в радиуса ми на досегаемост, след което се изкатерих обратно на прозореца. От благодарност двете бабички ме почерпиха с чай и баница.

3.

— Да, да, скъпа, разбирам. Значи го играе Ален Делон... Така ли?! Тогава Луи дьо Фюнес?... Интересно!

Ерих Карлович Абрикосов, четиридесет и пет годишният началник на ОБРСС, седеше в кабинета си на „Петровка“ и разговаряше по телефона. Гречаник и аз търпеливо го чакахме да свърши, за да обсъдим плана за предстоящите операции по делото на Соя-Серко, както и по някои други дела, очертаващи се от показанията на Волин, когото Меркулов предаде на обересесовците.

Всички на „Петровка“ знаеха, че младият генерал-майор е страхотен женкар. Той често не нощуваше в дома си под предлог, че участва в опасни операции. Току-що си беше гукал с някаква гургуличка, предумвайки я да пренощуват извън града в една от правителствените вили. В момента разговаряше с жена си, като притискаше с рамо слушалката до ухото си и преглеждаше разни книжа с агентурнооперативен характер. Едва след пет минути генералската съпруга стигна до края на филма.

— Да-да, Нинусенка, страшно, страшно интересно... Не, скъпа, не ме чакай за вечеря, тая нощ ми предстои извънредно отговорна операция извън града.

Най-после Абрикосов се обърна към нас.

— Снощи е имало стрелба. В ресторанта на „Берлин“. Разбойниците пак не са си поделили нещо. Убит е Юра Леонович, много важна птица! Аз отдавна го дебна! И отдавна щях да го пипна, ако не бяха „колегите“^[1]! Но ние все пак ще се заемем с Юрочка! Не успяхме да се докопаме до живия — ще се докопаме до мъртвия! Вече окошарих десетина от неговите хора, ония, дето му пласират кърпите и купуват картини за него. В Бутирка бързо ще си развържат езика, ще ми кажат кой дърпа конците на Юра, с кого е правил заварките... А вие, другари прокурори, надявам се, ще заловите заедно с КГБ човека, който го е опукал и е имал с него сметки за уреждане...

Измънках нещо нечленоразделно и запалих цигара. А Абрикосов продължи разгорещено своя монолог, очевидно имаше актьорски

дарби:

— Беше много хитър и предпазлив. Вечно вадеше кестените от огъня с чужди ръце. Ама тоя път си намери майстора — свраката хвърка от колец на колец, па се надене!

Ерих Карлович се фръцна на излъсканите си до блясък ботуши и подрънквайки с шпори (за какъв дявол са му шпори на един обересесовски генерал?!), мина по дебелия персийски килим, конфискуван при обиска у директора на магазин „Таджикистан“, отключи сейфа, извади отвътре платнена торба и подхващайки я ловко за долните ъгълчета, я обърна. На масата се изсипа като от рога на изобилието, преливайки с всички цветове на дъгата, нещо фантастично.

— Е, другари офицери, дайте да видим има ли тука някои джунджурийки от колекцията на Соя-Серко.

— Има — казах сподавено, като разпознах и гривната с цветен емайл, и цейлонската брошка, и златната балерина.

— Това е то, другари прокурори и офицери — произнесе със задоволство той, почти издърпвайки от ръцете ми статуетката, — моля да обърнете внимание, че вашата „висулка“^[2] бе разкрита не от бабаитите на МУР! Аз я разкрих!

УБРСС и МУР се намират в една сграда на „Петровка“ 38 и ползват общо фойето и стола. На паметната дъска в центъра на фойето, върху която със златни букви са изписани имената на героично проявилите се, няма да срещнем имената на редови служители от ОБРСС. Изтъкнатите храбреци не се занимават с престрелки, самбо и извиване на ръцете. Интелектуалците от МВР си имат определена роля. Разбира се, причината е в противника. А техен противник е самият интелектуалец. При хората от „бизнеса“ грубите муровски похвати са неподходящи — без познаването на съветската стопанска система не може да се излезе на глава с мошениците. Ето защо в наши дни в ОБРСС работят само подбрани служители почти както в КГБ. С висше специално образование, както седящият срещу мен Жозеф Гречаник.

— А как е попаднала при вас тая колекция, другарю генерал? — попита Жозеф, въртейки в ръце цейлонската брошка.

— Ами виждате каква кишавица е сега! Тая нощ един фургон на „Съюзтрансавто“ се е врязал в стълб за високо напрежение. И знаете

ли къде? В бившето дворянско владение на Наталия Гончарова, жената на Пушкин, село Лопасна, край Серпухов.

Генералът придърпа оставения на бюрото доклад и започна да чете с школуван глас:

— „При сблъсъка вратите и стените на фургона са се счурили. Кашоните с товара са се пръснали във всички посоки, дори зад оградата на старото дворянско гробище... Сред събраните пакети с печат «Произведено в СССР» имаше старинни ювелирни изделия, икони, черковни съдове, картини, златни и сребърни монети, изделия от кост, сребърни накити, творби на кавказки майстори от кована мед, както и оръжие, тоест ценни вещи, забранени да се изнасят зад граница...“

Не можех да си обясня как са попаднали в този фургон уникали от колекцията на Соя-Серко. Но Абрикосов стана от бюрото и каза:

— А сега, момчета, идете в „Склифосовски“ да разпитате оня фирмаджия Мазер — трябва и майчиното си мляко да каже! Бих дошъл и аз, но нали виждате, че се разкъсвам на сто места. Предайте на Костя Меркулов големите ми благодарности за Волин! Същинска златна мина е тоя Волин. Такива показания даде — и за хиподрума, и за Елисеевския гастронорм, и за Павлов от Комитета за спорт, че остава само да се проведат разпитите, да се внедри агентура, да се назначат ревизии...

Абрикосов отново се бе разбъбрил, а аз се измъчвах от мисълта: защо именно Леонович, който беше необходим за нас донемайкъде, защо именно той беше убит? А може би са го убили точно затова — защото ни е нужен? Теглят му куршума и край — няма свидетел! Значи някой ги е насочил към него. Някой е знаел, че ние сме стигнали до тоя Леонович... Усетих как ми се вдига адреналинът — първо ми пламнаха ушите, после лицето, вратът, дори ръцете... Ами този някой съм аз!!! Аз ги насочих към Леонович — заинатих се вчера с тая кучка Бистрицка, тоест как беше... Серко, кажи ми, та кажи ми за тоя Юрий. И те ми го сервираха на поднос! С гарнитура. Трябва нещо спешно да предприемем с тая Соя, с други думи, просто незабавно да я арестуваме и...

— Прокурор! Да не сте прихванали случайно азиатския грип? Целият горите!

— Не, нищо ми няма, не спях цяла нощ — замънках, свеждайки очи, — а и сутринта този обиск...

— Да, да — съчувствено закима генералът, — знам... за обиска... и за... постигналата ни загуба...

[1] На оперативен жаргон — хората от КГБ. — Б.пр. ↑

[2] Неразкрито престъпление (жарг.). — Б.а. ↑

4.

Пред централния блок на институт „Склифосовски“ бяха паркирани безразборно няколко линейки с надпис „Бърза помощ“. Тук докарват ранените от цяла Москва, за да ги закърпят и по-късно да ги изпратят вкъщи. Или да ги отнесат с краката напред в моргата в сутеренния етаж. Бяхме пристигнали в часовете за свиждане. Тълпата се стараяше да проникне в сградата през тясната странична врата. Двамата милиционери на централния вход пъдеха хората, вместо широко да разтворят вратите и за секунди да въведат ред. Гречаник кимна на сержантите и ние спокойно влязохме.

До гишето за информация във фоайето стоеше дебел мъж на неопределена възраст, облечен в измачкан сив костюм. Когато ни видя, дойде при нас и дрезгаво се представи:

— Майор Погорелов от МУР. Отдавна ви чакам.

От двама ни Погорелов избра мен, хвана ме под ръка и ме поведе към асансьорите. Докато се качвахме нагоре, той се наведе към ухото ми и лъхайки на чесън и снощен алкохол, прошепна:

— Получихте ли някакъв инструктаж? От „колегите“? Ония де, от Комитета?

Вдигнах рамене и също така шепнешком отговорих:

— Никакъв. Сега идваме от кабинета на Абрикосов. Той каза само да изчакаме, докато посъбере материали за този фирмаджия!

— Фирмаджията няма да проговори — дрезгаво отбеляза Погорелов. — Пет часа го разпитвах. Нали виждате резултата? — хвана се той за гърлото. — Не ми остана глас, прегракнах, а баровецът си е кукуряк! Нищо конкретно не казва. Сега при него е Рашилин!

В самостоятелна стая с табелка на вратата „Влизането на външни лица забранено“ седеше на леглото едър възпleshив русокос мъж, пред когото бе изтеглена подвижната масичка, сервирана с болничния обяд в стандартни метални чинии. Лявата му ръка бе бинтована и висеше на гърдите в широка черна превръзка. Съдейки по недокоснатите чинии, болничната храна не харесваше на чужденеца. На белия стол до него седеше млад и мършав дългуч с рогови очила, който го разпитваше,

придържайки на коленете си разтворена папка. Отначалото си помислих, че този Рашилин е подчинен на Погорелов и е от МУР, но не познах. Оказа се, че е капитан от Московското управление на КГБ и именно той води следствието по делото за убийството на Леонович и покушението срещу чуждестранния гражданин Мазер. Задавайки поредния въпрос, той старателно записваше отговорите в протокола за разпит. За да не му пречим, застанахме до прозореца. От тук се виждаше магазинът за радиочасти на „Садовое колцо“, чиято неонова фирма светна пред очите ни. Не се намесвахме в разговора на Рашилин с Мазер.

— И по кое време стана всичко това?

— Вече казах. Приблизително в десет и пет минути.

— С кого отидохте в ресторанта? С жена?

— И с жени, и с мъже — отговаряше Мазер на добър руски език с едва доловим акцент, очевидно нямаше нужда от преводач.

— Кажете, ако обичате, имената и адресите им — със сериозен глас помоли капитанът, записвайки вече нещо в протокола, макар че потърпевшият дори още не бе отворил уста да проговори.

„Какво толкова записва?“ — помислих си удивено.

— Ако не се лъжа, и на този въпрос вече отговорих на господин Погорелов.

— Може и да ви задаваме едни и същи въпроси, но ние с него сме от различни служби. Погорелов и МУР издирват убийците, а ние водим следствието. Вече ви разясних съветския закон — делата, свързани с чужденци, се водят от органите за държавна сигурност! — със спокоен глас, като робот каза Рашилин. — Моля, отговорете, господин Мазер!

— Добре, ще повторя: със служители от Търговската палата, УПДК и Министерството на външната търговия. Ние... как се казваше на руски?... поливахме сделка! Срещата беше протоколна и предварително съгласувана с ръководството, с господин Сушков — заместник-министъра на външната търговия на СССР. Можете да проверите!

Пропускайки последните думи покрай ушите си, Рашилин попита:

— Вие къде се намирахте, когато влезе непознатият?

— На масата. Настаниха ни недалече от басейна с каракуди. Не... как бяха? С... шарани!

— Можете ли да опишете външността на този мъж?

— М-м... не, за съжаление, не... Аз тъкмо произнасях тост. За дружбата. За взаимното разбирателство. За мира между Запада и Съветския съюз...

— А вашите сътрапезници — как ви се стори, — дали са го познавали?

— Не. Мисля, че не го познавах. — Болезнена гримаса изкриви лицето на блондина и той леко докосна ранената ръка. — Освен може би Юрий Юриевич... покойният...

— Кажете, господин Мазер, участвали ли сте с Леонович в някакви сделки от, така да се каже, незаконен характер? — попита отривисто Рашилин и втренчи пронизващ поглед в чужденеца.

Той обаче не се уплаши и спокойно отговори, без да извързва очи:

— Не съм участвал в никакви сделки с господин Юрий...

Капитанът внезапно прекрати разпита и облягайки се на стола, уморено произнесе:

— Ваш ред е, другарю прокурор!

Прибра книгата си в кожената папка с надпис: „На капитан Рашилин от колегите по случай трийсетгодишния му юбилей“, стана, прошепна нещо на Гречаник и с отсечена крачка излезе от стаята.

Настъпи моят ред. Знаех, по-скоро се досещах, че КГБ и ОБРСС заедно или поотделно са започнали с Мазер някаква игра, чиито условия ми бяха неясни. Докато подреждах бумагите си и размишлявах с какво да започна, за да покажа класа на Гречаник, той самият ми показа класа. Взе да вади от модната си дипломатка „джунджурийките“ на Абрикосов — гребена с диаманти, кокаления комплект и други вещественни доказателства. Мазер бегло ги погледна без видим интерес. След като подреди антиките на болничното шкафче, Гречаник зачете на глас показанията на шофьора от „Совтрансавто“, в които той твърдеше, че именно господин Мазер му е възложил да прекара торбичката със скъпоценни вещи през съветската граница.

А господин Мазер слушаше всичко това най-невъзмутимо и дълго мълча, след като Гречаник спря да чете и затвори папката. В

стаята цареше пълна тишина, само някъде отвън се чуваше гукане на гълъб.

— Познавам госпожа Соя-Серко от няколко години — неочаквано заяви Мазер с безразличен глас. Това прозвуча още по-изненадващо, защото той започваше някак от средата. Трескаво грабнах химикалката и се заех да записвам показанията му дума по дума.

„Често я посещавах в разкошния ѝ апартамент в района на Арбат — пишех аз, — където уговоряхме размяната на стоките. А с господин Леонович се запознах малко по-късно по препоръка на самата Алла Александровна. И пак в Москва, през есента на седемдесет и девета година. С него установихме делови, търговски отношения, които се състояха в следното: аз изпращах в СССР заедно с личните вещи на служителите в нашето посолство големи пратки от дамски шалове с ламе и еко палта, американски дънкови костюми, джинси френско производство, видеокасети, ръчни часовници «Ориент» и «Сейко» и други стоки. В замяна на това Леонович ми осигуряваше икони, картини, сребърни монети, различни религиозни принадлежности и антики. Всичко това аз изпращах в Европа с камионите на нашето посолство или прибягвах до услугите на «Совтрансавто». А шофьорите ми осигуряваше пак Леонович... Що се отнася до гребена с диаманти и комплекта от резбована кост, то аз купих тези антики от госпожа Соя-Серко в хотел «Украйна» в края на миналия месец. За да ги прекарам през митническия контрол, ми трябваше официален документ, че те нямат висока стойност и прочее. Ето защо Леонович ме заведе при свой познат, директор на оказионен магазин. За него не представляваше проблем да ми издаде такъв документ. Тогава госпожа Соя-Серко ни чакаше в колата си срещу магазина...“

След като записах показанията, зададох въпрос на Мазер:

— А познавате ли инженер Ракитин от Министерството на външната търговия?

— Как е пълното му име? — попита той.

— Виктор Николаевич Ракитин.

— Не, не познавам такъв човек — твърдо заяви Мазер.

И аз си помислих: „Да, но ако ти включа сега детектор на лъжата, дявол да те вземе, веднага ще ти се изпари тая твърдост“, а на глас тържествено и официално:

— Господин Мазер! Вашите действия се квалифицират по смисъла на член седемдесет и осем от наказателния кодекс като контрабанда. Наказанието е доста сурово — от три до десет години. Ако ни разкажете подробно за всички престъпления, които са ви известни, то по точка девета от член трийсет и осми можете да облекчите положението си...

Мазер ме погледна изпод вежди и неочаквано попита:

— Извинете, вие наистина ли сте прокурор? У нас толкова млад човек не може да стане прокурор...

Извадих служебната си книжка и я размахих пред очите му, за да прочете „Прокуратура на СССР“, изписано със златни букви.

Явно това му бе достатъчно, защото каза:

— В такъв случай искам да направя официално изявление! Тъй като ми се налага спешно да се върна в моята страна, готов съм да разкрия пред съветската държавна прокуратура... някои тайни сделки на западни фирми с шефове от вашето Министерство на външната търговия, както и... с едно друго ведомство!

Чак сърцето ми подскочи при тези думи.

— Господин Мазер, можете да разкажете на мен всичко, което сметнете за нужно.

Мазер огледа присъстващите, давайки да се разбере, че иска да говори с мен насаме, и аз тъкмо реших да отпратя Гречаник и майор Погорелов, но Гречаник подскочи напред като петел и каза:

— Другарят Турецки не е прокурор, а следовател, дори стажант-следовател! По надзора за дела от такава категория като вашето има специален прокурор за чужденците, името му е Фунтов!

Мръсен копелдак! Задъхах се от ярост — защо говори глупости и ми мъти водата!!!

— Тогава това променя нещата — тутакси заговори Мазер, — настоявам за среща с господин Фунтов, в случай че не може да ме приеме главният московски прокурор.

Бях готов да го удуша този проклетник Жозеф, но сдържайки злобата си, започнах отегчително да обяснявам, че както е казал самият Ленин, нашата съветска прокуратура е единственият в страната орган на единоначалство, че разговорът с мен е равностоеен на разговор със самия главен прокурор. Че у нас няма курска или калужка

законност, което пак е казал другарят Ленин, а има една-единствена законност и тъй нататък... Но Мазер вече не ме слушаше, повтаряйки:

— Моля ви, уредете ми среща с вашия главен прокурор или поне с другаря Фунтов! Моля ви, уредете ми среща с...

Междувременно извади изпод възглавницата си листове, прегънати на три, размаха ги, след което отново ги пъкна, мръщейки се от болка.

Побеснял от яд, аз го накарах да се подпише в протокола, оставих Гречаник да се погрижи за безопасността му и тръгнах с дебелия Погорелов за прокуратурата. Там трябваше да ме чака Меркулов.

Влязохме в кабинета. Меркулов разговаряше по телефона с необикновено тревожен глас.

— Вие ли сте дежурният лекар? С вас говори Меркулов от градската прокуратура... И в какво състояние е Мазер? Да, да, чужденецът!

Затваряйки след себе си и втората врата, двамата с Погорелов се заковахме на място, заслушвайки се в разговора на Меркулов с дежурния лекар. Под краката ни започнаха да се образуват локвички от разтопения сняг.

— Моля... Как така в тежко състояние?! Каква операция му предстои? Докторе, явно го бъркате с някого. Моят помощник току-що го разпита... Кога се случи това?

След като изслуша онова, което му казаха, Меркулов замръзна със слушалката в ръка. От мембраната се чуваха сигнали за свободна линия...

— Ама че негодници — замислено произнесе той, — изглежда, и него ликвидираха...

— Как „ликвидираха“?! — възкликнахме едновременно с Погорелов.

Ние наистина не проумявахме как е възможно Мазер да е в тежко състояние, нали преди трийсет минути го бяхме видели, макар и не в цветущо здраве, но пък и не на смъртно легло?! Навярно в момента ние с Погорелов имахме вид на пациенти от психиатрията „Проф. Кашченко“, пациенти, които далеч още не са за изписване...

— Надявам се, че поне колата не сте освободили? — Меркулов погледна червената потна физиономия на Погорелов.

— Не.

— Тогава да тръгваме! — Като грабна балтона и нахлупи калпака си, той излезе в коридора.

След двайсет и пет минути бяхме в института „Склифосовски“.

— Докторе! Как е Мазер?

Лекарят, който излизаше от операционната придружен от две сестри, се поспря на вратата и отговори на Меркулов:

— Умря... Без да дойде в съзнание... Нищо не можахме да направим...

— Какво му беше? Аз съм следовател, ето картата ми. Какво му беше, можете да не криете от мен?

— Защо да крия? Елате...

Хирургът изчезна зад безшумната врата, ние го последвахме.

Мазер все още лежеше на операционната маса. Не можах да го позная — лицето му беше измъчено и мъртвешки бледо, устните — сини, очите — хлътнали. Меркулов се наведе над него.

— Най-вероятно отравяне — каза хирургът, срещнал въпросителния му поглед, — мисля, че от циановодород. Утре ще разберем със сигурност. Аутопсията ще покаже, засега това е най-точната област на съвременната медицина!

Няколко минути по-късно, след като разговаряхме набързо със сестрите, санитарките, лекарите и Гречаник, ние вече знаехме какво се беше случило в самостоятелната стая, където беше настанен Мазер.

Не само ние с Погорелов бяхме оставили Гречаник „на пост“. Същото нареждане той получил и от капитан Рашилин, който му обещал да изпрати свои хора към девет часа. Но търпението на лейтенанта стигнало само за десет минути, след което той извикал сестрата и хукнал към автомата на партера, за да се обади на някаква своя позната. Сестрата също не се оказала от търпеливите, тя пък се отлъчила „за минутка“. И това било напълно достатъчно. През тази „минутка“ в стаята влязла процедурната сестра — донесла на Мазер болкоуспокояващо средство. Изчакала, докато той изпие лекарството, излязла от стаята и се отправила към служебното стълбище. Според описанието на случайни свидетели тази процедурна сестра била тъмнокоса, под трийсет години, с ярко изразени черти на лицето и

дълбоки тъмни очи... Но такава сестра в отделението нямало. Това се разбрало едва когато в стаята се върнала истинската сестра. Тя видяла, че болният не е добре, и премерила пулса му. „Изглежда, е колабирал — казала на влезлия Гречаник, — останете тук, ще изтичам за лекаря.“ След броени минути цяла армия ескулапи се събрали край леглото на Мазер. Но било вече късно...

Слушайки тези обяснения, Меркулов кипеше от възмущение. Не открихме заявлението на Мазер до московския прокурор. То беше изчезнало заедно с „процедурната сестра“.

Меркулов набра 02, извика следствено–оперативна бригада от ГУВР и извести „колегите“, все пак това дело спадаше към тях. Изчакахме идването на следователя Боровик, дълъг глистообразен момък, и напуснахме първо отделение на института „Склифосовски“. Меркулов бързаше. Предстоеше ни обиск у мадам Соя-Серко, така че шефът не искаше и там да ни изненада поредният провал...

5.

Соя-Серко живееше в синьо-стъкления небостъргач на улица „Таневи“, близо до „Сивцев Вражок“. Отляво бе домът на Росински, бащата на руската авиация, отдясно — старинна къща със заковани дъски по прозорците. Някога тук е живял писателят Херцен. А отсреща проблясваше с прясно боядисаните си стени и дограма домът музей на композитора Танеев.

Меркулов, Погорелов, аз и двете поемни лица — мъж и жена — слязохме от милиционерския бус. От входа насреща ни излязоха двама добре облечени мъже. Единият каза на другия:

— Новият пипа много твърдо! За една седмица петима министри уволни! А нашият Рижков се самоуби, уплаши се от затвора! Ама че истории...

Интересно, какво ли ще кажат, когато чуят за операция „Експорт“?

Влязохме в просторния вход. С мощния асансьор за секунди се качихме на деветия етаж. Отвори ни Соя-Серко и удивено вдигна вежди:

— Идвате за обиск? У дома? Вие сте полудели! — И почти объркано допълни: — Но аз съм потърпевша!

— Какво говорите, Алла Александровна? — ехидно ѝ намекнах за вчерашния ни разговор. Меркулов обаче ме сръга да млъкна, отстрани домакинята от вратата и влезе. Погледът, с който тя го измери, би могъл да заледи вода.

— Не, няма да оставя така тая работа! — втурна се тя към телефона, но Меркулов вече държеше слушалката: каза името и длъжността си и помоли операторките от телефонната станция да изключат номера за три часа, за да не може друг абонат да се свърже с него.

Соя-Серко демонстративно се тръшна във фотьойла до масичката в хола, взе новия брой на „Литературна газета“ с портрета на Ленин на първа страница и се престори, че продължава да чете статията, от която я бяхме отвлекли с нашето идване.

— И какво толкова интересно четете, уважаема? — попита майор Погорелов и надникна през рамото ѝ.

— Интересно ли казахте? — предизвикателно го апострофира домакинята. — Знаете ли от какво е умрял Достоевски?

— Как да не знам?! От старост, дошло му времето и се гътнал — бързо реагира майорът, но аз не бях сигурен дали изобщо е чел Достоевски.

— Не, не познахте — злобно се засмя Соя-Серко, — за ваше сведение великият писател е умрял от обиск! Да-да, от обиск! Прочетете за това... През 1881 година у неговия съсед народоволеца Баранников нахълтали стражари. За обиск. Както вие сега при мен. Щом чул за това, Фьодор Михайлович получил кръвоизлив от устата. От този ден се поболял, паднал на легло и след време умрял, ясно?!

— Е, с вас, уважаема, това няма да се случи — добродушно продължи дискусията Погорелов.

— Майоре, не влизайте в пререкания — прекъсна го Меркулов. — Да започваме работа!

Извади от следственото си куфарче заповедта за обиск. Соя-Серко я подписа почти без да я прочете. Започнахме една след друга да обискираме всички стаи и сервизни помещения в този огромен и разкошно обзаведен апартамент.

Меркулов, който съблече не само балтона, но и униформената куртка, вършеше най-черната работа: проверяваше отдушниците в банята и клозета, бъркаше в готварската печка и камината, лазеше под диваните. По челото му избиха капчици пот, на едната буза чернееше сажда. Но той не униваше. Знаех, че моят шеф, аристократът Меркулов, се измъчва само от безделието, работата винаги го тонизираше.

Аз се заех с огромната фамилна библиотека на Соя-Серко. По някое време Меркулов ме подкачи:

— Работете, милорд, работете! Колкото по-ленив е един човек, толкова повече трудът му прилича на подвиг!

Но аз не отвърнах на шеговития му тон и казах полугласно:

— Тук няма каквото търсим. Има само проза, поезия и най-различни други жанрове.

Меркулов иронично се усмихна:

— Ех, милорд, милорд! Нима не знаете, че всички жанрове са хубави освен житейската проза?!

„Какво му става днес? — помислих си. — Защо е толкова весел, говори само с афоризми! Дали е на добро?“

След като ми възложи да прегледам отдела с класиката, Меркулов се сведе над лавиците с предреволюционни издания. Мина час. Само мелодичният звън на часовника в хола напомняше за тленността на нашето съществуване. Вадех един по един тежките томове от събраните съчинения на Толстой, Балзак, Дикенс, Тъкъри... А Меркулов бавно, сякаш с неизпитано удоволствие прелистваше „Учредяване на съдебните норми“, „История на руската литература от XIX век“, романа на Чарска. От време на време, също като библиофили в книжарница, си разменяхме реплики.

— Я виж! Първото издание на „Дванайсетте стола“!

— Остави столовете! — отговаряше Меркулов. — Познай какво държа в ръцете си! Брюсов! Първата му стихосбирка! Това вече наистина е рядкост!

Мина още половин час. Прелиствайки всички тези книги, албуми с марки, с илюстрирани картички, си мислех: „Дявол да го вземе, тая жена е направо някакъв си граф Монте Кристо в рокля! Какви несметни съкровища притежава! Интересно, колко ли хиляди струва всичко това?“

В същия миг Меркулов изрече: „Кон-фа-бу-ла-ция!“ Честно казано, никога не бях чувал тази дума. Той я произнесе високо и на срички, очевидно да привлече вниманието ни. И успя. Всички сякаш по команда обърнахме глави към него. Лицето му беше все така сериозно, но веселите искрици в очите го издадоха. Веднага разбрах, че започва поредния си етюд. Още не ми беше ясна причината за това представление, но че ще последва малък скеч, бях сигурен, защото помнех предишните изпълнения на съветника от правосъдието Меркулов.

Най-вероятно искаше да подчертае някакво доказателство. Формулирано на следствен език — „вписване в протокола на важна улика, открита пред очите на обвиняемите и поемните лица“.

След доста красноречива пауза Меркулов отново проговори:

— Другари, да, и вие, Алла Александровна, елате тук, ако обичате!

Майор Погорелов, с широко разкопчана риза, и поемните лица — някакъв чичка с бръсната глава и полувоенна куртка, и апетитна чипоноса блондинка в рокля на цветя — едновременно тръгнаха към лавиците, до които стоеше Меркулов.

— Алла Александровна — официално обръщайки се към нея, каза Меркулов, — както вече разбрах, вие сте доста начетена. Обяснете, моля, на моя помощник какво значи конфабулация! Ще можете ли?

— Защо не? Ще обясня! — попридърпвайки на гърдите си копринения пеньоар, отговори Соя-Серко. — Конфабулация — слушате ли ме, Александър Борисович? — е своеобразно психическо заболяване. Стремеж да представиш желаното за действително. Разбрахте ли?

— Разбрах — отговорих сериозно.

Тя добави:

— Според мен от тази болест страдат някои другари. От нашите доблестни работническо-селски органи! Макар че е време да се излекуват от това страдание. Все пак трийсет години минаха от сталинската епоха!

Меркулов не реагира на „сталинската епоха“.

— Благодаря, Алла Александровна! Обяснението ви е съвсем точно. Сега другарят Турецки за цял живот ще запомни какво е конфабулация и няма да приема желаното за действително!

Сякаш машинално, Меркулов взе от лавицата поредния том, който се оказа годишното течение на списание „Нива“ за 1913 година в дебела подвързия от изкуствена кожа, и започна бавно да го прелиства пред очите ни страница по страница. Мяркаха се гланцови снимки, ярки илюстрации, красиво оформени с винетки публикации. Това беше предреволюционната, непонятна Русия. Когато прелисти течението от кора до кора, той неочаквано го обърна и поразтръска. На килима падна с глух шум бяло-зелена продълговата картичка. Наведох се и вдигнах „картичката“, която беше всъщност тънък, но тежък метален лист. На ъглите му бе изписана в обратен ред цифрата „100“, отгоре и отдолу — някакви думи на латиница, а в центъра имаше овален портрет на добродушен възрастен мъж. Взирайки се в това огледално изображение, разчетох на английски „Франклин“. Майчице мила, та това е клише на стодоларова банкнота! Те ти, булка, Спасов ден!

Погледнах Меркулов. Той все така държеше за кориците високо вдигнато течението, като че за демонстрация. В дебалата подвързия имаше джобче с размерите на клишето. Следователят по особено важни дела втренчи поглед в разширените от страх очи на Соя-Серко:

— Откъде имате това, Алла Александровна?

6.

24 ноември 1982 година

В кабинета на Меркулов беше ужасно задимено. Пушекът от „Беломор“ и „Димок“ се стелеше на толкова плътни и лютививи облаци, че още щом влязох, очите ми започнаха да сълзят и аз се втурнах да отворя прозореца. Увлечени в разговор за изследването на микрочастици от някакви влакна, Меркулов и Грязнов дори не забелязаха моето идване и отворения прозорец. Съблякох се, седнах зад бюрото си и се заслушах какво толкова обсъждат.

Само в криминалните романи се срещат неочаквани развързки и колкото по-изненадващи са разкритията, толкова по-интересно и ефектно е четивото. В действителността обаче не е така — разкриването на престъплението става бавно и с редица неимоверни усилия. И задачата на следователя не е да измисли някакъв печеливш ход, както си мислят някои автори на криминалета, нямащи представа какво значи следствие, а да не изтърве нито един факт или обстоятелство, подхвърлено от реалността, да измъква рационалните зрънца от огромните купища тор, да анализира и съпоставя, да взема решения и да прави изводи. И моят княз Меркулов не беше измислен, а съвсем истински следовател. И вместо да измисля всякакви там хитроумни номера, просто много работеше. Не щадеше както себе си, така и другите...

В понеделник след хокея Меркулов се свърза по телефона със заместник-началника на Соколническата криминална милиция подполковник Братишка, който съгласно инструкцията отговаряше за разкриването на убийството в парка. Подполковникът дойде на среднощната им среща с голяма връзка всевъзможни ключове, ключета и шперцове. Предстоеше да отворят сложните заключалки, с които Владимир Казаков-Крамаренко бе подсигурил жилището си на „Котелническа крайбрежна“. Впрочем не беше зле да разполагат със заповед за обиск, санкционирана от градския прокурор. Братишка обаче никога не се тревожеше от факта, че нарушава конституцията. Меркулов само донякъде се вълнуваше от този проблем: ако откриеха в

апартамента на Казаков нещо съществено, то можеха да се позоват на член 168 от процесуалния кодекс: „В случаите, нетърпящи отлагане, обиск може да се извърши без санкцията на прокурора, но в рамките на следващите двацет и четири часа той трябва да бъде уведомен за проведения обиск.“ Така че ако не намерят нищо важно, не е задължително прокурорът да знае за начинанието им. Защо да безпокоят началството напразно...

За две минути Братишка ловко се справи със заключалките, сякаш беше професионален крадец по домовете. Огромното жилище от два съединени тристайни апартамента, беше обзаведено със скъпа, но ужасно безвкусна мебел: по златистите плюшени дивани аленееха големи колкото футболна топка макове, русалки надуваха някакви безобразни фанфари по завесите в цвят бордо. При вида на поставения в един ъгъл чешки бар на Меркулов почти му прилоша: лицевата страна на бара бе покрита с жълто фолио, на което в еротичен танц се преплитаха някакви подобия на попови лъжички, или сперматозоиди, гледани под микроскоп. Масата в столовата бе сервирана за шестима души — явно Казаков е очаквал гости за неделната вечеря. Кристалните чаши искряха под светлината на кристалния полилей. Братишка „взе проба“ от английския джин, който съгледа сред бутилките с вносни напитки, и разочаровано се намръщи от мекотата му, очакваше да е по-силен. Не откриха нищо интересно в многобройните чекмеджета на писалището и секциите в кабинета, нито в нощните шкафчета в спалнята. Но изпод леглото Братишка измъкна голям лист, на който с печатни букви бяха изписани в колонка неразбрани думи.

— Някаква си абракадабра — промърмори той.

Меркулов взе листа и се разсмя:

— Господи! Искал е да мине за аристократ!

На листа с руски букви бяха написани четири английски фрази:

Ай ем сорри.

Ду нот уорри.

Сън ъф бич.

Факинг бастард.

Меркулов се опита да преведе на руски „абракадабрата“, но знанията му стигнаха само първите три фрази.

Подполковникът възхитено го гледаше със зяпнала уста...

Накрая Братишка отвори вратата на последната стая:

— Моля, заповядайте в музикалния салон!

До отсрещната стена бе поставен огромен концертен „Стейнуей“, в единия ъгъл — стереоуредба „Грундиг“, а в другия — телевизор „Сони“ и американски радиоприемник „Реалистик“.

— Не ми се вярва кралят на конюшните да седи тук и да свири полонезата на Огински — отбеляза Меркулов.

Отиде при рояла и с един замах омете от капака му двайсетината кичовинки, сложени за украшение; Братишка вдигна от пода бронзов тирбушон във вид на пикаещо момченце, и тъпо го загледа. В следващия миг Меркулов с изумление го чу да казва на чист английски език, подчертавайки всяка дума:

— Сън ъф бич.

После вдигна капака и надникна вътре:

— Ако не се лъжа, тук няма трупове, но май има нещо друго...

Той извади стара замърсена папка с връвчици. В нея имаше най-различни документи — удостоверения за Герой на Съветския съюз и на социалистическия труд, паспорти, депутатски книжки, партийни билети и тям подобни. Сред тях го нямаше партийния билет на „скапаняка“ Волин, заложен за десет хиляди рубли.

— Ще трябва да конфискуваме всичко това — обърна се Меркулов към Братишка, но той не реагира. — Тук ли сте, другарю подполковник?

— Тук... — сподавено отговори той.

Меркулов надникна любопитно през рамото му — шумно сумтейки, Братишка разлистваше бавно американския календар „Плейбой“. Кокалести хубавици сладострастно облизваха устни, кълчеха се пред обектива в гинекологични пози и се дупеха сякаш за проктологичен преглед.

— Подарявам ви го, другарю Братишка, но нека първо да свършим работата.

Думите му обаче не подействаха на подполковника, затова Меркулов махна с ръка и отново отиде при рояла. Този път извади кутия с нещо като учебни помагала за ученици от началните класове: на големи парчета кадифе бяха нашити джобчета, в които имаше цяла колекция от ордени, медали, значки. Само ордените от благородни метали бяха навярно към сто. На черния пазар тези играчки струваха

добри пари: за звездичка на „Герой“ даваха по пет хиляди, за орден „Червено знаме“ — две и петстотин, за орден „Ленин“ — хиляда рубли. Колекцията се поддържаше в образцов ред — всяко джобче си имаше етикетче. Едно от джобчетата в раздела за значки с етикетче „Майстор на спорта“ беше празно.

— Другарю подполковник, моля, погрижете се за поемни лица. Ще проведем обиск по законен ред — каза Меркулов колкото се може по-строго, но с изумление чу в отговор:

— Интересно, колко ли получава в Щатите един полицай? Сигурно към две хиляди на месец...

— Каквооо?!

— А с моя чин може би и кръгло три...

— Слушайте, Братишка, ако не отидете веднага за поемни лица, ще докладвам в органите за държавна сигурност, че изпадайки под влияние на западната пропаганда, сте решили да избягате в чужбина.

Меркулов едва се сдържаше от негодувание и смях. Братишка простодушно изхихика в отговор, някак по детски разпери ръце и с танцова стъпка тръгна към вратата — явно niskият пълничък човечец в офицерска униформа беше все така обзет от мислите за сладкия живот в капитализма...

Отдавна измъчван от жажда, Меркулов отиде в кухнята и взе от хладилника бутилка „Боржоми“ — пиеше с удоволствие ледената газирана вода, усещайки лекия привкус на йод. Едва когато изпразни бутилката и се огледа къде да я остави, забеляза, че наскоро кухнята е била оформена по последния вик на модния дизайн и вероятно трябваше да създава впечатление за подземна пещера. Сивозеленикавите стени все още лъхаха на прясна боя.

Върна се Братишка с двамата свидетели — портиера и жена му. Къде посред нощ ще намериш други?!

— Добре, подполковник, нека поемните... — Меркулов млъкна, защото видя, че той държи в ръцете си... карирано палто.

Братишка се приближи към него, някак важен и със светнало лице, дори изглеждаше някак по-висок.

— Влязох в квартирата на Янко, тоест портиера. И не щеш ли, виждам на закачалката това палто. Питам — откъде го имаш, и тогава Янко ми обясни...

Доиде редът на портиера — слаб, мургав мъж.

— С другарът Казаков аз не се познавам. Знам само, че е голем човек, работи у гастрономо у центъро на добра работа — живее богаташки. Неговите ора често се заядат с мен, макар че той е учен човек...

През нощта на седемнайсети срещу осемнайсети ноември Янко изгарял в котелното помещение разни боклуци: парцали, хартии и други работи. Някъде към един и половина слязъл още някой. Янко погледнал през една пролука в дъсчената преграда — Казаков напъхвал в пещта голям пакет, увит с вестници. Когато Казаков си отишъл, Янко бързо измъкнал от огъня вече пламналия пакет, повъргалял го на пода, за да угаси вестниците, и видял, че това е голям зелен сак с външни джобове — нали такива се продават само за валута в „Беръозка“?! В него били натъпкани мъжко карирано палто, черен костюм — сако и панталон, и високи западногермански кафяви боти. Все пак грехота е да отиде нахалост такъв ценен багаж, затова портиерът го занесъл вкъщи.

Меркулов огледа единия ръкав на карираното палто и изхъмка със задоволство — беше забелязал на мъхестата тъкан сиво-зеленикаво петънце. После свали абажура на една от настолните лампи и дълго осветява с нея стените на кухнята, след което пак изхъмка със задоволство и решително започна да изчегъртва с нож боята от фалшивите гранитни камъни, съсипвайки модернистичния дизайн на помещението.

Докато той вписваше в протокола намерените и конфискувани вещественни доказателства, Братишка по всички правила на криминалистичната техника ги прибираще в целофанови пликкове и пликчета, а съпрузите Янко седяха притеснено на крайчеца на плюшения диван. Малко по малко портиерът започна да се чувства герой на деня и по някое време спокойно се разположи върху огромните макове, изпъвайки напред мършавите си крака в домашно плетени чорапи и галоши...

Меркулов предаде веществените доказателства за експертиза и написа 154 въпроса за експертите.

Би трябвало да ѝ се признае на съвременната криминалистика, че е стигнала просто до умопомрачителни висини. На 154-те въпроса на

Меркулов експертите дадоха най-малко 140 задоволителни отговора. В експертизите бе използван методът за емисионен спектрален анализ на микрочастиците от веществата за идентификация. И сега Меркулов и Грязнов се занимаваха с нещо като класификация на получените сведения по степента на тяхната важност за следствието.

Първо, върху карираното палто на Казаков бяха открити частици от тъканта на палтото на Ракитин и от велурената пола на Куприянова, да не говорим за частиците от кухненската боя, видими и с просто око. От друга страна, бяха открити в стърготинките на изчегъртаната боя от „пещерата“ полепнали влакънца от карираното палто. А тъй като ремонтът в жилището на Казаков е започнал в сряда (според показанията на бригадата „дизайнери“), това доказваше, че в деня на убийството Володечка е бил облечен със същото палто.

Второ, криминолозите бяха взели проби от съдържанието под ноктите на ръцете му и от кожата на лицето, по онези места, където е била брадата. Това не е било проблем за тях, защото той е бил в безсъзнание. За радост на експертите Казаков е нямал навика да поддържа личната си хигиена и под ноктите му открили истинско находище от най-различни микрочастици: от тухлите, намерени на местопроизшествието в Соколники; от жицата, с която Ракитин е бил удушен; от шала на балерината. Пак така чрез спектрален анализ бе открито лепило по кожата на лицето, с което Казаков е залепвал фалшивата си брада.

Трето, фиксираните на местопроизшествието следи от стъпки бяха оставени от немските боти на Казаков...

Четвърто... десето... четиридесет и пето...

— И така, можем да кажем, че Казаков-Крамаренко е напълно разобличен — заключи Меркулов и отново извади от бюрото часовника на дядо си, след което се зае да го лъска с кадифенцето, сякаш с това щеше да го подмлади най-малко със сто години. — Но виж, с втория убиец нещо не ни върви, момчета. Впрочем в сакото на Казаков не са открити следи по ревера от закачване на значка...

7.

Прокурорът криминолог Семьон Семьонович Мойсеев, голям специалист в професията си, бивш командир на танкова рота през Отечествена война, която му бе оставила за спомен раздробено коляно и пет медала, буквално примираше пред всеки началник, защото както по рождение, така и по паспорт се водеше стопроцентов евреин. А това означаваше, че още при първото съкращение той пръв ще изхвърчи съгласно секретните директиви за по-нататъшното подобряване на работата с кадрите.

Така и сега, докато ние — Меркулов, Грязнов и аз — седяхме до нерационално дългата маса в кабинета по криминология, където ни бе извикал Лъоня Пархоменко за поредната „лекция“ по делото на Ракитин, и слушахме разсеяно втръсналите ни сентенции на началника на следствената служба, Семьон Семьонович се суетеше между шкафовете, накуцвайки много по-силно от обикновено и опитвайки да се оправдае за неизвършени грехове.

— Седнете, моля ви, Семьон Семьонович — кипна по някое време Пархоменко и Мойсеев тутакси седна на първия попаднал му стол в най-отдалечения ъгъл, като изфъфли нещо за извинение — със зъбите също не беше добре.

Всички си отдъгнахме с облекчение, когато най-после Пархоменко се разкара и можехме вече да се заемем с работа.

Току-що от Института за съдебни експертизи бяха доставени по куриер дебели пакети с фототаблици, диаграми и заключения от комплексните съдебномедицински и съдебно-балистични експертизи и кутия с пистолети, гилзи и патрони.

От фотографиите по стените ни гледаха прочути криминолози: мустакатият французин Алфонс Бертйон, първи в света предложил научни методи в криминалистиката, високочелият австрийски следовател Ханс Грос, автор на „Настолна книга на криминалиста“, черноокият американец Колвин Годард, изтъкнат балист с интелигентна физиономия, руският учен Евгений Фьодорович Бурински, открил и внедрил в практиката метода на

цветоотделителната фотография... Всички те слушаха с интерес нашия разговор и очевидно им беше ясен проблемът ни.

Мойсеев с невероятна сръчност „сервира“ масата „за седем души“ — вместо чинии с ястие бяха сложени четири истински пистолета и три картонени, до тях — гилзи и патрони също като вилица и нож. Криминалистът взе картонените макети, сложи ги акуратно един върху друг, постави до тях в редичка три гилзи и три леко деформирани куршума и опря пръст в заключението от експертизата:

— „... тъй като следите по куршумите, извадени от телата на Куприянова, Леонович и Мазер, ясно отразяват микрорелефа по стените на канала на цевта, то от съвкупността на отразените признаци може да се стигне до извода, че и в — трите случая е стреляно с едно и също оръжие, което е идентифицирано като пистолет парабелум «Браунинг» девети калибър...“ — в скороговорка прочете той. — А това означава, че пистолет номер седем не съществува във вашето дело. Пистолет номер пет е на милиционерския сержант Замотаев. Куршумът с девети калибър, изстрелян от този пистолет, се е забил в дървената облицовка на тавана на вагона. А Казаков е бил ранен с ей това куршумче калибър 7.65 от чуждестранен пистолет, вероятно „Колт“. — И Мойсеев посочи макета с номер 5. — Балистичната експертиза е установила, че в Казаков е било стреляно не от първото купе, където се е намирал сержантът, а от тоалетната...

Мойсеев прибра „Макаров“ и куршума в кутията, след което продължи:

— По-нататък имаме нашия „ТТ“ калибър 7.62 под номер 3. С него всичко е ясно, най-обикновен „ТТ“ — именно от него са изстреляни трите куршума, с които бяха ранени нашите колеги Гаибов и Нагорни. У Казаков е открита заредена „Берета“ трийсет и втори калибър, изящна вносна играчка, при нас се води под номер 6. Бих ви посъветвал, Константин Дмитриевич, да си имате едно наум за тези два пистолета, макар че те фактически не играят съществена роля във вашето дело... — Семьон Семьонович остави „ТТ“-то и беретата настрана и попита: — И така, какво ще кажете за всичко това, Константин Дмитриевич?

— Нищо хубаво. Всичко е все така неясно, както и в деня на убийството. — Меркулов огледа двата макета, останали на масата. —

Значи, Александър Борисович — обърна се към мен, — търсим два пистолета — парабелум „Браунинг“ деветмилиметров и тоя „Колт“ 7.65. С браунинга са убити Куприянова, Леонович и е ранен Мазер, а с колта е продупчена главата на Казаков.

В точно този миг Грязнов попита:

— Впрочем — защо беше това „впрочем“ не можах да разбера, — намерихте ли въпросната Леся?

Нещо ми стана, сякаш някакъв дявол ме подтикна да отговоря, изобщо бях забравил, че това е нашата голяма тайна. Тъкмо понечих да разкажа на Слава за пътуването ни до Болшево и Люциан Германович Ромадин, когато неочаквано видях непроницаемото като маска лице на моя началник и тутакси затворих уста, преструвайки се, че вниманието ми е било привлечено от портрета на френския учен Марен Марсен, за първи път през 1644 година употребил термина „балистика“.

А Меркулов най-спокойно отговори:

— Разбира се, че я намерихме, Слава.

— И какво?

Затаих дъх, но за моя най-голяма изненада Меркулов продължи все така спокойно:

— Нищо. Приятелка на Куприянова, казва се Алиса, донесла от чужбина някакъв парфюм, за който балерината ѝ дължи петнайсет рубли. Но сега едва ли ще ѝ ги плати...

Грязнов се усмихна накриво, както само той умее, и каза:

— Ясно, Константин Дмитриевич.

Скришом погледнах Меркулов, но той вече пишеше нещо на едно листче. Грязнов стана, сложи си фуражката и колебливо попита:

— Ако не ви трябва, другарю началник...

— Не, не, Слава, не ми трябваш. Сега отиваме с Александър Борисович в Лианозово да свършим една работа с връзки... за авточасти.

— Е, тогава довиждане и на двама ви, аз тръгвам за „Петровка“.
— Грязнов изкозирува и излезе.

Междувременно Мойсеев улисано разтребваше кабинета. Меркулов ме повика с пръст и когато кой знае защо нерешително се приближих, мълком ми подаде току-що написаната бележка:

„Саша, обади се НЕЗАБАВНО ОТ АВТОМАТ на Куприянов. Кажу му, че Леся е Алиса Фьодоровна Смитюк и е приятелка на жена му, тел. 218-74-21, живее в Останкино. Въпросите после.“

Стремглаво слязох по стълбите и изтичах на отсрещния тротоар, където на ъгъла имаше няколко телефонни кабинки. Набрах номера на Куприянов и когато се обърнах с лице към пресечката, видях, че в кабината на съседния тротоар Грязнов разговаря с някого...

8.

„...Точно така! Обадих се в Съюзната прокуратура и разговарях с главния прокурор... Той тогава ме помоли да му дам всичко в писмен вид и каза, че ще вземе мерки... И аз написах това оплакване. Ми аз съм депутат, мама му стара, а не случаен човек! Сега още смятам, че постъпих правилно! Докога ще търпим това беззаконие бе, просто възмутително! Разбираш ли, в центъра на Москва посред бял ден ти влизат в жилището крадци, отмъкват ти, разбираш ли, колекционни ценности за хиляди и всичко това си остава скрито-покрито!...“

Майор Погорелов стоеше до прозореца в кабинета си и наблюдавайки обичайната улична суета, слушаше магнетофонния запис с показанията на известния летец-космонавт генерал-майор Павел Попович, чийто глас звучеше сприваво и енергично. Погорелов беше в лошо настроение. Вече втори ден, откакто Романова го пришпори и час по час му се обажда да пита с нескривана ирония какво ново е открил по делото на Соя-Серко, а няма нищо ново. Като се изключи вчерашното му пътуване по нареждане на Меркулов до „Звездното градче“ на космонавтите — недалеч от Калининград, в Московска област — и задушевния разговор с Павел Попович. Сега той е голяма клечка, заместник-началник на Центъра за подготовка на космонавти. В живота Павел е страхотен шегаджия, дори наскоро публикуваха негови афоризми на шестнайсета страница на „Литературката“, и изобщо нищо човешко не му е чуждо. Преди няколко години беше свидетел по едно криминално дело, което Погорелов „разработваше“ по оперативна линия, и едва не загази — собствената му волга с негово знание беше вземана от подследствените, след което те я бяха продавали десетина пъти на различни прекупвачи на плодове от Закавказието, а част от парите за „демонстрацията“ на колата бяха давали на Павел.

Погорелов натисна клавиша за обратно пренавиване, отново пусна записа и се заслуша в речта на космонавта. Фонограмата не е като протокола. С думи не може да се предаде тембърът на гласа, интонацията, напрегнатостта на устната реч. Живият, непосредствен

разказ е къде по-добър от фразите в протокола, огладени от следователя.

„... Милицията! Ето кой у нас си клати краката! Безделничат, разбираш ли, нищичко не правят! Ти не се обиждай, Погорелов, говоря за районното! Прикриват най-безсъвестно тия пладнешки разбойници, вместо да ги измъкнат за ушите от дупките им. Та, значи, идват при мен Грачов и Соломин — между другото много свестни момчета, работят в Търговската палата — и ми разправят: така и така, Паша, на нашата обща позната с тебе Аллочка Соя-Серко й свиха антиките от апартамента в Арбат и няма кого да арестуват за тая работа, милицията не търси крадците. Питам ги, а защо Алла не ми се обади, нали сме познати? Те смотолевиха нещо в смисъл, че била много заета и тем подобни... Обадих се тогава на Саша Рекунков. Той веднага откликна и прехвърли делото в градската прокуратура, където следователите са много пооправяй и честни, отколкото при вас в милицията... Ама ти, Погорелов, не се засягай от критиката!...“

Погорелов натисна клавиша „стоп“ и започна да прелиства протоколите от разпитите на свидетели през последните два дни. На пръв поглед в тях нямаше нищо интересно. Но само на пръв поглед...

Бързо препрочете показанията на Соя-Серко — обичайните увъртания, както при повечето заподозрени: „не знам“, „не помня“, „не съм видяла“, „не съм чула“, „не съм съгласна“. Ъхъ, ето го първото противоречие... „Когато се уверих, че милицията на нашия Ленински район няма намерение да търси активно престъпниците, аз се обърнах за помощ към Павел Попович“... А сега показанията на самия Попович: „Та, значи, идват при мен Грачов и Соломин...“ Тая Соя-Серко лъже най-безобразно — изобщо не е смятала да се обръща за помощ към Попович... Защо? На този въпрос отговарят работниците от Търговската палата Грачов и Соломин. Сложи друга касета в касетофона и заслуша с внимание. За разлика от космонавта този глас говореше равномерно и спокойно, без да повишава или понижава тон.

„... Прието е да се мисли, че обикновено човек може да се излъже в младежката си възраст... Аз обаче се излъгах на трийсет и кусур години... Никога не съм подозирал, че Алла Серко е способна да извърти такъв номер... Виждате ли, другарю майор... как да се изразя по-точно... в нашите условия, имам предвид съветската действителност, не е прието открито да съхраняваш своите

спестявания. Могат да те привикат в ОБРСС и да те попитат: абе ти, уважаеми другарю Грачов, откъде имаш тая статуетка от чисто злато? Ето защо аз, Соломин и още неколцина помолихме Алла да подържи нещцата ни в колекцията. Притежаваш си я, викаме ѝ, законно — сто години са я събирали роднините на мъжа ти... Тя се съгласи. Но един прекрасен ден дойде разтревожена. «Ужас! — вика. — Отидоха по дяволите всички ценни вещи, и вашите, и моите. Някакви бандюги посред бял ден влезли в апартамента ми въпреки сложните заключалки и отнесли всичките антики...» Е, мислим си със Соломин, все ще се намери колекцията, а с нея и нашите неща, щом като милицията се захване както трябва с тая работа! Минават обаче ден-два, седмица, месец, а милицията търси крадците колкото да не е без хич. Отиваме при Алла — пиши жалби, а тя, да се неначудиш, отказва. Нямало защо да се заяждаме с органите, нищо нямало да излезе... Но не щеш ли, веднъж подслушахме един неин разговор по телефона, дори го записахме на касета. Оказа се, че тя ни продава нещата, които уж били откраднали от дома ѝ. Тогава се решихме на такъв ход — да се обърнем за съдействие към някой важен човек, който да повлияе на милицията и да ускори следствието, сиреч да разобличат Алла. Отидохме при Попович...“

Погорелов се обади на дежурните в предварителния арест, където бе затворена Соя-Серко, и помоли да му доведат за разпит арестантката от пета килия. След като затвори, отиде до касата, извади плоско метално шишенце с водка, отпи две-три глътки, сдъвка парченце индийско орехче, за да убие миризмата на алкохол, и зачака идването на арестуваната.

„Няма да се впускам в приказки с тая дамичка — реши той, — само ще опипам почвата, да видим какъв акъл ѝ е дошъл в килията.“

Вратата изскърца с ръждивите си панти, пропусчайки надзирателя и Алла. Надзирателят сложи пред Погорелов разписката от призовката и безшумно се оттегли. Соя-Серко тъпо плъзна по инспектора сънен поглед, дори не кимна и остана права, гледайки пред себе си като лунатик.

Майорът каза най-учтиво:

— Добър ден, Алла Александровна. Моля, седнете.

Но тя не реагира, продължи да стои на място, все така вперила в пространството кафявите си, леко подпухнали от съня очи.

Погорелов се приближи и като я хвана за раменете, насила я сложи да седне на завинтения за пода стол. Отстъпи към бюрото си и попита:

— Как сте, миличка?

Погледът на Соя-Серко не се отклони от въображаемата точка.

„Ъхъ, мадам е решила да симулира невменяемост, с други думи, да се прави на откачена. Е, тогава ще опитаме с фронтална атака.“ Той седна зад бюрото и се втренчи в младата жена, но тя все така тъпо гледаше пред себе си.

Не е така лесно да се установи симулацията — нужна е стационарна съдебнопсихиатрична експертиза, което значи най-малко два, ако не и три месеца разтакаване. Но тези игрички му бяха добре познати, препсува наум и с висок глас започна най-невъзмутимо да ѝ разяснява член трийсет и осми от наказателния кодекс за чистосърдечното признание и другите смекчаващи вината обстоятелства; после мина към заплахите — прочете ѝ една след друга всичките дванайсет точки от член трийсет и девети за обстоятелствата, утежняващи вината... Безжизнената маска не слезе от бледото лице на Соя-Серко.

— Надявам се, разбрахте обясненията ми, гражданко, и ще престанете да си играете на криеница със социалистическата законност и ще разкажете кой ви подучи да извършите кражба от собствения си дом, кой ви даде това вражеско клише за печатане на фалшиви долари и тъй нататък — Погорелов заканително размаха показалец, — например как успяхте да отровите чужденеца.

Тъй като не очакваше отговор, майорът много се изненада, когато Соя-Серко скочи от стола, изтегли от контакта щепсела на касетофона и засъска в лицето му:

— Я не ме вземай за канарче, мильо нещастен, какви ми ги плямпаш, да ти кензам на скапаняшките обяснения. Ако си решил да ми приписваш чужди изпълнения, моят Иван^[1] ще те пречука в първата тъмна уличка... А сега ме връщай в килията. Не виждаш ли, че съм невменяема?!

Погорелов се втрещи.

— Що за ужасни изрази употребявате, гражданко Соя-Серко? — едва можа да промълви. Но „гражданката“ вече се бе превърнала пак в египетска мумия.

През това време се отвори вратата и влезе капитан Грязнов, с когото дяляха кабинета:

— Валентин, вика те „шефката“!

Разбира се „шефка“ в отдела наричаха Шура Романова и Погорелов тутакси се изстреля, успявайки да каже:

— Слава, остани с дамата, ей сега се връщам.

Когато вратата след него се затвори, Грязнов подаде на „дамата“ хартийка от цигарена кутия. Тя го погледна изпод вежди, но взе бележката и я прочете. В нея имаше само няколко думи. Алла Александровна се усмихна злорадо, взе химикалка от бюрото, написа нещо на същата хартийка и пак така с усмивка я пъкна в шепата на Грязнов.

[1] Така се нарича на жаргон безлично главатар на банда. — Б.а.

↑

9.

Меркулов имаше в производство четиринайсет дела, за които пряко сили намираще време главно за да издейства отсрочка. Едно от тях беше делото за корупция в системата на автотранспортното управление на Мос-съвет. Срокът на разследването бе изтекъл и за да поискаме отсрочка, трябваше съгласно закона да извършим необходимите следствени действия. Именно с тази цел Меркулов бе решил да обиколим комисионните магазини за авточасти.

Върнах се в прокуратурата след блестящото изпълнение на възложената ми задача и бързо написах бележка на моя началник: „Обадих се на Куприянов. Видях Грязнов в една телефонна кабина.“ Меркулов безмълвно драсна клечка кибрит, изгори „рапорта“ ми в пепелника и изсипа пепелта в кошчето за боклук, където вече почиваше прахът на хартиятката е неговата бележка.

В кабинета влезе, без да почука, млад мъж, един от шофьорите на прокуратурата, и весело попита:

— Кога тръгваме, другарю началник?

— Веднага, Гена!

В Московската градска прокуратура е същински проблем да намериш кола за излизане по служба. Високите началства ги разграбват от заранта — кой за съвещание в градския комитет, кой за погребението на някой ветеран от прокуратурата. Или пък нечия съпруга спешно трябваше да се разкраси в салон „Чародейка“. Днес Гена имаше почивен ден и се мотаеше из коридорите в търсене на клиент за „черен курс“, та да си набави средства за ремонта на собствения москвич, с който бе дошъл. Така Меркулов има късмет да го срещне и след като се уговори по телефона с шефовете на един автосервиз, нае Гена като личен шофьор за цял ден.

Записахме се при Гарик в журнала за служебни пътувания: „13 ч. 00 мин, Лианозово, комисионния магазин.“ В графата „пристигнал“ сложихме чертичка, тъй като не смятахме да се връщаме в прокуратурата.

— Давай към Южното пристанище, Гена — каза Меркулов, след като се напъхахте в раздрънкания москвич, модел 1965 година.

— Нали казахте в Лианозово, другарю началник?

— Абе сетих се, че в Лианозово черният пазар работи от четири до осем сутринта... — започна Меркулов, но Гена радостно го прекъсна:

— Няма проблем, Южното пристанище е на две крачки!

„Значи Меркулов е замислил поредната «тайна» операция и иска да се откъсне от евентуалната опаска“ — мина ми през ум.

В Южното пристанище ни очакваха. Заместник–директорът на магазина за резервни авточасти — дълъг мършав естонец на име Арво Свеневич Линно — даде нареждане на подчинените си и те повлякоха Гена към недостъпното за простосмъртни хранилище на автобогатства. Когато останахме сами, Меркулов тихо поприказва с Линно, след което той отвори задната врата и подвижна нещо на естонски. В кабинета влезе също такъв дълъг и още по-мършав млад естонец, двамата си размениха няколко думи на своя език и после зам.–директорът каза със силен акцент:

— Това е синът ми Гунар. Той ще ви откара където му кажете, Константин Дмитриевич.

Гунар потвърди без никакъв акцент:

— Само да си взема жигулата, вие ме чакайте пред вратата на гаража!

Преди да излезем от сградата, Меркулов отвори чантата си и извади... две стари смачкани бомбета. Нахлупи едното почти до ушите си, след което ми подаде другото и колебливо попита:

— Кой номер носиш?

Нямах представа, защото от десет години ходех гологлав. Поех с отвращение безформения зелен филц и саркастично се поинтересувах:

— Да си се запасил случайно и с фотоапарат? Иначе пропада един чудесен кадър — котаракът Базилио и лисицата Алиса бягат от горкичкия Буратино...

— Е, разбира се, ще изглеждаме нелепо... — започна да се оправдава той, но в този миг се вдигна автоматичната врата на гаража. Ама че физиономия направи естонецът, когато видя нашия маскарад...

За петнайсетина минути Гунар ни закара на гара Нижние Котли, където, все така перчейки се с глупашките бомбета, си купихме билети

до гара Расторгуево.

Настанихме се в празния вагон на електричката с въздишка на облекчение и заговорихме почти едновременно като близки роднини, които маса време не са се виждали. Прибирайки театралния реквизит, Меркулов каза:

— Карай подред, Саша, и пести времето — имаме само двацет и пет минути.

Разказах му за срещата с Касарин, за мама и за предсмъртното писмо на татко. Той ме слушаше с поглед, вперен някъде покрай мен, сякаш се прицелваше в някаква видима само за него мишена. И неочаквано, без връзка с онова, което му разказвах, попита:

— А как си с Рита?

Дори на родната си майка не бих могъл да призная, че обичам тази жена, ето защо сам се изненадах, когато се чух да казвам:

— Ами аз... тя... с една дума... решихме да се оженим... Но какво отношение има това към...

— Никакво.

Меркулов прочисти носа си, обърна се към прозореца, гледа трийсетина секунди застигащите се в далечината гори, след което тихо каза:

— Сега отиваме при генерала от армейското разузнаване Цапко. Иполит Алексеевич, бащата на Виктория Ракитина, чудесен човек. Той е предпоследната ми надежда да разоблича Касарин. В своите дневници Ракитин подробно описва престъпленията на този кагебист. Подробно, но без доказателства. Казаков и съучастникът му, неизвестният мъж в яке с качулка, са наемни убийци. Мадам Соя-Серко очевидно е любовница на Касарин. Много се съмнявам, че Казаков и тя ще дадат показания срещу него. Ракитин е сътрудничил на отдела за стратегически разработки при Комитета за държавна сигурност и много пъти се е опитвал директно да се свърже с Андропов, дори преди това с Брежнев. Никой обаче не му е вярвал и цялата му информация е попадала в ръцете на Касарин. Там е работата, че самият Касарин, участвайки в задграничните операции — по наводняването на световния пазар с фалшиви пари, завладяването на страните, производителки на суровини, и така нататък, — си присвоява милиони във валута и използва фалшиви долари при командировките си в чужбина. Той е убил Мазер и Леонович, ще

направи същото с Казаков (вече се опита) и което е твърде възможно, със Соя-Серко. А щом разбере, че ние разполагаме с така наречените дубликати на Ракитин, ще направи опит да се отърве и от нас. Сега купи тебе, прати по петите ни опашки, набучка навсякъде микрофони, използва услугите на Пархоменко и... на Грязнов.

В интерес на истината Костя с нищо не ме изненада, аз вече бях подготвен за нещо от този род. Имах усещането, че познавам Касарин от дълги години, най-малко десет, а бяха минали само два дни от срещата ни в дома на мама.

— Много е възможно и аз да съм направил грешка, като не предадох веднага по назначение дневниците на Ракитин. Вярвах и все още не губя надежда, че ще открием улики срещу този генерал. Но признавам, Саша, че толкова безцеремонна наглост не съм очаквал дори от нашите чекисти... Давам ти дума, че ако до края на седмицата не разкрия цялата тази банда, още в понеделник ще отида при Емелянов с материалите срещу Касарин и ще помоля да ме отстранят от това дело. Или ще приема предложението на Емелянов. Което фактически е едно и също.

— Какво предложение?

— Да стана заместник градски прокурор на Москва.

„Супер!“ — възкликнах наум и си представих катърската физиономия на Пархоменко, който от началник на Меркулов ще стане негов подчинен.

— Виждаш ли, Саша — продължи Меркулов сякаш в отговор на мислите ми, — аз лично не виждам нищо съблазнително в това предложение. Да се превърна в задръстен бюрократ, да стана част от партийната върхушка, да се боря за власт... Нашата работа, имам предвид следствената ни работа, е да разкриваме престъпления. — Той го каза така подчертано, сякаш правеше бог знае какво откритие. — Съветският народ, както и всички останали народи, има право да е защитен от убийства, грабежи и най-различни други злодеяния. Представи си, че се запалва къща, а ние знаем, че собственикът е бандит и мръсник. Трябва ли да махнем с ръка и да я оставим да изгори с всичките партакеша? А вътре има деца...

Меркулов се огледа настрани — освен нас във вагона седеше някаква селянка в старо кадифено палто, — извади цигарите си и запали.

— И на мен много неща не ми харесват в нашия живот, но аз нямам намерение да обявявам война на съветската система, аз съм просто един юрист по професия, следовател, и моята задача е да спасявам децата от горящата къща, а не да участвам във вълчатата хайка на настървени помияри и импотентни управници...

Сърцето ми се сви. Меркулов заявяваше пред мен или по-скоро пред самия себе си такива неща, за които можехме да отнесем сериозна присъда, ако не и разстрел. Всъщност той ми имаше пълно доверие, но кой знае защо от това не ми беше по-леко и отново, както тогава в Лужники, почти физически усетих на плещите си прекадено тежко бреме.

— Гара Расторгуево. Следва спирка Горки Ленински — безразлично изгъгна глас по говорителя във вагона.

Тръгнахме с Костя към вратата. През прозорците на електричката видях един дореволюционен пейзаж: на високия хълм отсреща имаше старинни къщи с дворове, към които водеше от самата гара дълга дървена стълба.

Меркулов погледна часовника си:

— Ще трябва да успеея и да отида за Лъолечка в болницата...

„Строго секретно
До началника на
Отдел за специални разследвания
Генерал-майор от КГБ
др. В. В. КАСАРИН
СПЕЦДОНЕСЕНИЕ

Днес продължихме външното наблюдение на следователя от градската прокуратура К. Меркулов и на помощника му А. Турецки.

Двамата отидоха в прокуратурата към девет часа и до обяд престояха в следствената служба.

В 12 часа и 48 мин в Центъра постъпи телефонно съобщение от капитан Грязнов, че:

— началникът на следствената служба Пархоменко е провел оперативка с бригадата за по-активно издирване на убийците;

— Меркулов, Грязнов, Турецки и криминологът Мойсеев са обсъдили резултатите от получените заключения на криминалистичните и прочее експертизи;

— следователят Меркулов е споменал на Грязнов, че е установил коя е тази «Леся», записана в бележника на Куприянова — това е гражданката Алиса Фьодоровна Смитюк. Алиса Смитюк потвърди пред нас, че действително е продала на приятелката си полска козметика за 15 рубли, но така и не е получила парите.

В 13 ч. 01 мин. Меркулов и Турецки се отправиха с «Москвич» МЛС 48–33 към Лианозово на черния пазар за резервни авточасти. Обаче по пътя промениха маршрута и отидоха на Южното пристанище.

В 13:38 Меркулов, Турецки и шофьорът влязоха в автосервиза и скоро автомобил МЛС 48–33 бе приет за ремонт.

Както по-късно се изясни, Меркулов и Турецки бяха успели по някакъв начин да излязат от територията на сервиза и да заминат в неизвестна посока. От този момент нататък прекратихме наблюдението по независещи от нас обстоятелства.

Началник на 5-о отделение

майор П. Смолярчук 24 ноември 1982 година“

10.

Докато приближавахме старата, но все още здрава тухлена къща на Цапко, си мислех, че през всички епохи на човешката история свидетелите са представлявали по-голямата част на човечеството, а извършителите на престъпления — по-малката. В нашето дело бившият зам.-началник на ГРУ беше свидетел, но в други дела... Невъзможно е през дългогодишната си сложна и напрегната служба генерал-лейтенантът да не е извършил поне едно-две престъпления. В името и за благо на отечеството, разбира се...

Меркулов предпазливо надникна през откритата врата (явно тук не се страхуваха от крадци, щом не заключваха вратите си) — млада гърдеста жена шеташе край кухненска печка. Опитах се да отгатна каква може да се пада на стария генерал: прислужница, внучка, болногледачка? Беше доста привлекателна: висока, с гъсти и извити черни вежди, с малко едра брада и ниско чело, навярно будеше греховни чувства.

— Добър ден! Пречим ли?

— Ах, вие ли сте?! Ни най-малко. Заповядайте, Иполит Алексеевич е горе.

Говореше с плътен алт и ясно изразено северняшко произношение.

В стаята горе светеше синя лампа. Генералът седеше пред дъсчена маса с изстърган до блясък плот и ниско свел белокосата си глава с кротко набръчкано лице, разглобяваше на части пистолет (отново пистолет! кой ли поред?!) с пречупен кръст и монограм на ръкохватката. Меркулов побарабани с пръсти по стъклото на отворената врата, той трепна, остави работата си и стана да ни посрещне.

— Нека се запознаем — Иполит Алексеевич.

Генерал Цапко гонеше седемдесетте, но нямаше вид на старец — беше висок и слаб, със стегната фигура. Жълтеникавозелените му очи ни гледаха не с напрежение, а с младежка жизнерадост и любопитство.

Очевидно бурният, преизпълнен с опасности живот не бе помрачил интереса му към действителността.

— Заповядайте, седнете на диванчето, ей сега ще разтребя.

Кабинетът на Иполит Алексеевич правеше странно впечатление. Това просторно помещение приличаше по-скоро на своеобразен музей, съчетаващ в себе си три начала: православие, реликви от царската армия и немски трофеи от Втората световна война. По ъглите стояха изправени знамената на царските полкове — драгунския, уланския, казашкия, — на стените бяха акуратно закачени икони, а по саморъчно направените стелажи бяха подредени като музейни експонати фашистки ордени, значки и оръжия, дори оригинални фотографии на лидерите на Третия райх — Хитлер, Химлер и Борман...

— Обичам, знаете ли, някак да се занимавам с домакинството си — каза генералът, след като сглоби пистолета и го остави на мястото му.

— Не мога да се закълна, но моите помощници в победения Берлин, където през четиридесет и пета подготвих резидентурата за бъдещия Западен Берлин, твърдяха, че този пистолет е принадлежал известно време на самия Химлер! Имам някак слабост към оръжия и... патологични личности... Тия чешити имат някак свръхразвито, по-силно, отколкото при нормалните хора, подсъзнание, тъмни, неконтролируеми страсти и инстинкти. Вие, юристите, би трябвало да го знаете по-добре. Това го е открил още навремето австрийският психиатър Фройд. Проучвал съм фашистките архиви и, знаете ли, всички тези хитлеровци и гьобелсовци някак са предчувствали трагичния си край. Не се усмихвайте, млади момко, и аз имам предчувствия... Например за вашите трудни въпроси.

Цапко седна до нас на „диванчето“, което беше всъщност широка дървена пейка с облегалка.

— Знам всичко за двама ви, завчера гаджето на Альошка ми донесе вашата депеша. Вие сте Меркулов. Помня ви още като хлапе, когато тичахте из Кратов по голо коремче с пукалото в ръце и викахте: „Вече сам седя на дупката! Аз съм смел! Аз съм Покришкин!^[1]“ А сега водите делото за гибелта на нашия Витя. А вие сте Турецки и му помагате. Нали така?

Кимнахме, без да отговорим, мълчахме сякаш в памет на покойния.

— Защо тъй, млади хора, а седите като гипсирани — попита Иполит Алексеевич, — или не знаете как да разговаряте с мен? Ще ви кажа едно — е мен трябва да разговаряте непринудено, човешки. Защото вече съм пътник — по-близо до небето, отколкото до земята. Е, добре, сам ще започна и някак без предисловия, няма да ми придиряте. Искате да знаете дали обичах зет си, сиреч Виктор Ракитин, или просто съм се отнасял към него като тъст към зет. Ето какво ще ви кажа — обичах го и ще го обичам, както може би не съм обичал никой друг освен внука си и оная долу жена, втората ми съпруга, Таля. Вече сте я видели... — После продължи, ядно бършейки бликналите сълзи: — Ето защо съм изцяло на ваше разположение. Заради Витината памет съм готов да ви разкажа неща, които никога на никого не съм казвал...

— Иполит Алексеевич — проговори с усилие Меркулов, — за какво всъщност беше убит Виктор?

Цапко стана, генералският му кител без пагони беше разкопчан и аз забелязах на врата му да проблясва сребърна верижка. Нима е кръстче? Той започна да снове напред-назад из кабинета. Високата му фигура и беловласа глава ту се появяваха, ту изчезваха зад старинния резбован бюфет.

— Питам се как най-добре да ви го обясня, драги? — спря се генералът пред нас и замислено впери в Меркулов жълтеникавите си очи. — Разбира се, сте чули, че Витя си имаше неприятности? И естествено знаете, че той сам си ги навлече?

— Да. Вашата дъщеря ни говори за това.

— А-а! Значи сте ходили у Виктория! — оживи се той. — Сигурно ви е разказала някои неща, но не всичко. Аз ли не познавам собствената си дъщеря?! Пък и Альошка, моят внук, ми събщи едно — друго... Даа, и така, струва ми се, че аз бях единственият човек, от когото Витя нищо не криеше, каквото и да се беше случило. Впрочем не... Имаше още един човек, с когото беше по-близък и откровен...

— Тоест искате да кажете, че сте в течение на всичките му перипетии в борбата с ръководството за отмяна на доктрина номер три? — предпазливо попита Меркулов.

— Разбира се! — отново закрачи генералът из стаята.

На минаване покрай бюфета се спря и го отвори. На полицата имаше гарафа с водка и чиния с кисели краставички, нарязани на тънки колелца. Оставайки с гръб към нас, генералът припряно си наля

чашка и я изпи на един дъх. Видях как под тънкото сукно на генералския кител конвулсивно потреперва леко превитият му гръб.

— Да ви предложи по чашка? — обърна се той и посочи бюфета.
— След малко Таля ще сложи масата и ще обядваме каквото дал господ. Тъй че няма ли да пийнете по един аперитив?

— Благодарим ви, после.

Той продължи да крачи, пъхнал ръце в панталоните с алени лампази, и като направи два тура из кабинета, отново заговори:

— Мисля и размислям как най-точно да отговоря на въпроса ви — защо всъщност загина нашият Виктор. И знаете ли, Костя, какво ще ви отговоря... Аз например мразех военната служба, но цял живот бях военен. Защо, ще попитате. Ами защото повсеместно и непрекъснато се твърдеше, че най-важното в живота е всеотдайната любов към родината, но вътрешно всеки бе убеден, че най-важното е да си намери хубава работа с добра заплата, да го удари на аванта; да не се подчинява, а да властва над другите. Витя обаче не беше такъв... Витя някак за цял живот си остана верен на идеалите. Искаше да бъде полезен в своята област — външната търговия. Това министерство е някак показно, за него, за експорта, работи цялата наша съветска система. Ама все на празни обороти! А Витя се сблъска и с корупция. И министърът, и неговите заместници, както впрочем и целият апарат гледат само как да крадат кой каквото може. А у нас всичко може. И когато поведе борба с корупцията, Виктор претърпя поражение. И това е някак обяснимо. Успешно можеш да се бориш с корупцията само в случай, че тя е частно явление. Но когато цялата система е прогнила, тук никаква борба не може да помогне. Защото фактически влизаш във война с цялата система. А както е известно, системата е оглавена от партийния апарат. И този апарат разполага с безброй привилегии, които по своята същност са пак корупция, но легализирана някак от самия партиен апарат. Борбата с корупцията в една корумпирана държава е безумна донкихотщина...

Без да го съзнава, генералът ни описваше перспективите на нашето разследване.

— Иполит Алексеевич! Иполит Алексеевич! — прекъсна го Меркулов. — Моля ви, слезте на земята и ни разкажете за Касарин. Ние сме следователи, а не функционери от Политбюро.

— Аз пък какво се отнесох! — възкликна Цапко и започна да ни разказва интересни неща...

... Това се случило на 7 март 1982 година. По тесния лъкатушещ път от Берн към Люцерн се движел брониран автофургон, който карал трийсет милиона долара, предназначени за една от братските компартии. Фактическият изпращач бил ЦК на КПСС, фиктивният — подставената фирма „Контекст“.

Шофьорът и двамата придружители на пратката не забелязали веднага, че пътят е блокиран — напъряко стояла кола с присветващи фарове, а до нея мъже в униформи, полицаи или граничари. Шофьорът понечил да обясни, че документите им са редовни, но не успял — отдясно и отляво срещу тях били насочени автомати. Един от „полицаяте“ се усмихнал:

— Спокойно, момчета. Не ви искаме пропуск. Отваряйте вратите! Къде са ключовете?

Шофьорът препсувал на руски, другите двама мълчали. Тогава „полицаяте“ намерили начин да го принудят да се подчини. Завързали придружителите, залели ги с туба бензин и поднесли към единия запалка:

— Ако не ни кажеш кода да отворим вратите, твоите другари ще пламнат като факли!

Наложило се да им даде ключовете и да разсекрети защитната система. Чувалите с долари били преместени в „полицейския“ автомобил. След двайсет и пет минути на местопроизшествието пристигнали истински швейцарски полицаи, но следите на бандитите се губели нагоре из планината...

... Преди година КГБ подготвил операция за завладяване на помещенията на една лондонска компания за съхраняване на скъпоценности, с цел да се дестабилизира световният пазар чрез изземване на голямо количество злато от оборота. Акцията била проведена успешно — четирима бандити откраднали три тона злато в кюлчета и две торби с южноафрикански диаманти. И в този случай бил приложен методът с бензина — така бандитите принудили двамата пазачи да им дадат ключовете от сейфовете... Обаче откраднатото злато и диаманти не постъпили в съветската хазна... Тази операция трябвало да мине под контрола на Касарин. Но той докладвал, че е била проведена от неизвестни лица без негово знание.

Ракитин настоял тези два случая да се разследват, като обърнал внимание на ръководството, че по същото време Касарин е бил в чужбина и грабежите са извършени по идентичен начин. Нещо повече, един от съветските агенти, опитващ се да съобщи факти за странното поведение на генерала от КГБ, загинал в автомобилна катастрофа. Случаят обаче бил потулен.

Потулен бил и още един случай, вече в Москва, който имал пряка връзка с Касарин. Чрез подставени лица той трябвало да закупи лазерен жироскоп от американската фирма „Хъниуел“, за което съветската банка превела на части необходимата валута чрез нюйоркски банки. Една сума — от петдесет хиляди долара — била погрешно преведена на два пъти. Два пъти за нейното получаване се разписал в Ню Йорк Касарин... След година при една ревизия грешката била открита. Касарин и този път се измъкнал, заявявайки, че предал втората сума на посредника като комисиона...

И съвсем наскоро се случило следното. Години наред генерал Цапко си водел закодирана кореспонденция със свой приятел — последния мохикан от берзинската гвардия Андрей Емелянович Зотов с кодово име Сатурн. Той бил резидент на КГБ в Западна Европа и през последните години работел непосредствено с Касарин. Неотдавна Сатурн скоропостижно починал в Цюрих. Всички скъпоценности от личния му бокс в цюрихската банка „Ръонтген“ изчезнали. Приблизителната им стойност възлизала на около пет милиона рубли и тези пари били предназначени за издръжката на резидентите в Австрия и Швейцария. Би могло да се предположи, че старият Зотов е напуснал света по естествена причина, от инфаркт, както било установено от швейцарските лекари. Но едно обстоятелство смуцавало генерал Цапко: смъртта на Зотов съвпадала по време с пребиваването на Касарин в Австрия. А оттам до Цюрих е съвсем близо.

— И тъй, аз някак ви понацепих дръвца, другари прокурори, а вашата работа е да ги подредите на камара, ама някак тъй, че тя да не се срути. А за това, уважаеми господа, с нищо не мога да ви помогна. Поговорете с Витиния приятел — полковника от КГБ Пономарьов. Той по-добре от мен си познава тяхната кухня. Може да ви посъветва нещо...

Не откъсвах поглед от стария генерал и ми беше интересно и приятно да го гледам. Да слушам леко грачещия му глас и тези

безконечни „някак“, употребявани на място и по-често не на място, да наблюдавам кроткото изражение на лицето му, така неадекватно на неговата професия — и всичко това, съчетано с околната обстановка и ореола на героичното минало, му придаваше необикновен чар. Бих могъл да го нарека странен, чудак, но преди всичко той ми се струваше пълноценен, тоест притежаваше всякакви човешки качества — било положителни или отрицателни, няма значение — повече от хората, които бях срещал досега. Дори по някое време се улових, че разсъждавайки, използвам негови фрази и думи. Продължих да наблюдавам Иполит Алексеевич и когато седнахме на трапезата, отрупана с национални руски ястия — туршия от ябълки „антоновка“, мариновани рижики, селда с горещи варени картофи и още много други вкуснотии. Не се заслушах какво точно говори той, а просто следях изражението на живото му лице, движенията на дългите ръце с костеливи пръсти и постоянно променящия се цвят на очите — от сивкавожълт до изумруденозелен.

В шест се сбогувахме с Иполит Алексеевич и младата му съпруга. Дотичахме в тръс до гарата и се напъхахме в претъпканата електричка.

След половин час вече бяхме на Павелецката гара. Меркулов успя да хване частно такси и се понесе към болницата за своята Льоля. Аз слязох в метрото и потеглих към къщи.

Крачейки по Арбатския площад, си мислех за перипетиите на нашето дело, дълбоко вдишвах студения въздух, съзерцавах тълпата. „Очертава ми се приятна вечер — казах си, — ще я прекарам с Рита. Ще изпием по чаша вино и ще отидем на кино...“

Прекоших улица „Аксаков“, хвърлих угарката, отворих вратата и влязох във входа...

Нещо рязко ме шибна през очите и тутакси ме ослепи; множество каменни ръце ме сграбчиха за раменете, кръста, врата; сложиха на устата ми някаква мека материя със сладникава миризма. Трескаво се опитвах да поема въздух. С космическа скорост ми се замярка като кадри от филм — заседанието на комисията по разпределение на младите специалисти, беззвучни аплодисменти на публика в огромна зала, аз съм на почетна стълбица, награждават ме

като шампион в университетското първенство по самбо, моето грехопадение с учителката по физкултура в училище и вече като ехо от някакви далечни галактики дочух: „С чертичка се пишат наречията ТОКУ-ЩО, ТУК-ТАМ, ГОРЕ-ДОЛУ...“

[1] Покришкин — летец изстребител, станал жива легенда през Втората световна война, три пъти Герой на Съветския съюз, по-късно маршал на съветската авиация. — Б.пр. ↑

11.

Всичко наоколо бе обвито в розова мъгла, която като смерч се вихреше нагоре в конус към някакъв огромен купол. Неземна розова светлина струеше от небесата, звучеше печално и мелодично с тона на една минорна нота, като отчаян зов на зареян в мъглата морски фар. Не усещах тялото си, в отвъдното се бе преселила единствено самотната душа на Александър Турецки. Без учудване видях да се свежда над мен ангел, но на нежното му лице бе изписана такава скръб и страдание, че няхах сили да го гледам и отново затворих очи.

Свестих се от непоносим студ, сгърчен в неестествена поза и с пресъхнало гърло. Главата ми бучеше като след удар с тояга. Някъде горе, под олющения купол, от течението се люлееше гола крушка, стените наоколо бяха напукани и покрити с плесен. Претърколих се на хълбок и видях насреща си десетинагодишно момиченце, което седеше на мръсния и попукан циментов под. То също трепереше от студ и прегърнало коленете си, ме гледаше с големите си сини очи. Попитах:

— Ти коя си?

Момиченцето не отговори, тогава изкрещях:

— Чу ли какво те питам?

То пак не отговори, само на хубавото му лице се появи недоумение. Пресвета Богородице! Едва тогава разбрах, че от гърлото ми не излиза нито звук! Опитах да се прокашлям, но вместо кашлица от устата ми излезе на кълбета пара беззвучният ми дъх. Тази безнадеждна ситуация ме накара да се замисля и по логичен път да си обясня какво се е случило. Помня, че ме нападнаха, явно за да ме ограбят, след което са ме захвърлили в тази изоставена черква. От студа се е схванал гласът ми. Е, значи не е фатално. Ще се оправя. Ами ако съм и оглушал? — помислих с ужас и като опровержение на тази мисъл ясно чух:

— Турецки, да не си ням?

Едва сдържайки се да не скоча и да завия от отчаяние „какво?“, „защо?“, „кой?“, изсъсках със зловещ шепот:

— Ти-и коя-я си-и?

— Лида Меркулова.

Усетих как отново ще припадна. И за да не се случи това, пряко сили се надигнах и се облегнах на влажната слузеста стена. Помещението бясно се завъртя пред очите ми, таванът стремително полетя надолу. Извърнах лице към стената и тутакси започнах да повръщам нещо гадно, зелено и горчиво. С чувството, че съм пълно нищожество, и гърчейки се от срам и конвулсии, полагах усилия да избълвам всичко — инстинктивно, също като звяр, спасяващ плътта си. Най-после свърши. Целият плувнал в пот, все още опирайки се с едната ръка в хлъзгавата стена, с другата забърках по джобовете си за носната кърпа. Те бяха празни. Нямаше го и портфейла, картата и ключовете ми. Само от дъното на един джоб извадих щипка тютюн и слънчогледови семки. Изправих се на крака и пристъпвайки разкрачено като по палуба на кораб, стигнах до вратата, отворих я и се озовах в гъста непрогледна мъгла. Напипах някаква заснежена издатина, гребнах шепа сняг и избърсах с него лицето и ръцете си. В тясната ивица светлина от откренатата врата се появи стройната фигурка на Лида.

— Ти си дъщерята на Константин Дмитриевич? — изшептах.

— Да. Само че той не ми е роден татко. Но аз му викам татко. Сега всички се разбрахме, че ще го смятам като роден — неочаквано бързо заговори тя, — и мама днес трябва да се прибере от болницата, и сигурно сега двамата са пощурели от тревога къде съм, мислят, че съм се загубила. — Тя трепереше от студ и непрекъснато подсмърчаше. Усетих остра миризма на бензин, лъхаща от овчото й кожухче.

— Защо миришеш така на бензин?

Мина ми през ум, че с този зловец шепот приличам на вълка, готвещ се да изяде Червената шапчица в тъмната гора. Изведнъж Лидочка се разплака.

— По-скоро да се махаме от тук, Турецки, докато те не са се върнали — започна да повтаря тя, размазвайки с юмруче сълзи и сополи по хубавото си лице. Избърсах я с плетеното й шалче, вързано под яката на кожухчето.

— Кои „те“?

— Които ни отвлякоха...

Лидочка се поуспокои и започна да ме тегли за ръката към непрогледния мрак. Не ми оставаше друго, освен да я послушам.

Тръгнахме напосоки — и без това нищо не се виждаше, така че нямаше значение накъде. Пляскаха ни мокри клонки по лицата, заобикаляхме дървета, прескачахме внезапно изникнали пънове. Обърнах се — на петдесетина метра зад нас бледо мъждукаха, като кухи очи, прозоречните отвори на нашата обител с избити рамки и стъкла. Тъкмо си помислих: „Щом като има електричество, значи...“, и се блъснах във висока ограда от бодлива тел. Хващайки се предпазливо за телта, продължихме да вървим покрай оградата. Далече напред се появи светлина на фенер. Стана по-лесно да се движим към този ориентир, вече се държахме само един друг за ръцете. Дърветата оредяха, под фенера видяхме шперплатова табела с надпис:

„Охраняван обект
Влизането строго забранено
Нарушителите се наказват съгласно закона“

Под електрическия стълб се търкаляха счупени бутилки, мокри вестници, консервени кутии. Някакво зверче, сигурно катеричка, прошумоля в храстите, скочи на близкото дърво, погледна надолу и уплашено изчезна сред клоните. Господи! Къде сме? Вдигнах оцеляла бутилка от бира и прочетох на разкъсания етикет: „Калинински пивоварен завод“. Нима сме в Калининска област? Продължихме напред покрай оградата. От време на време се навеждах и четях заглавията на вестниците, всички бяха парчета от „Правда“. Ето и още нещо познато — „По ленински път“, орган на Солнечноградския райком на КПСС и така нататък. Това вече е по-точно. Лидочка намери ученическа тетрадка — „На ученика от 6-и клас във Второ училище в гр. Солнечногорск Алексей Слепугин“. Значи сме в Солнечногорск, той е на Октябърската железопътна линия. Но къде е самата линия?

Все вървахме и вървахме, навярно цял час. По едно време Лидочка каза:

— Там върви влак — и посочи напред с мократа си ръкавичка.

Нищо не чувах, вероятно все пак съм пооглушал.

Скоро излязохме на междуселски път, който ни изведе на железопътното платно. Към двайсет минути вървахме по траверсите, после още двайсет чакахме електричката в сградата на гарата. Нямах

пари за билети и през целия път се оглеждах не идва ли контролър, никак не ми се искаше да ни водят в милицията. А Лида все така се опитваше да пробуди речевата ми способност чрез единствено познатия ѝ метод на хипноза. И след час, когато вече приближавахме Москва, аз вече можех да измъкна от гърлото си някакви пискливи звуци като кукуригане на петел.

Часовникът на Ленинградската гара показваше точно полунощ, когато след половинчасова опашка успяхме да се качим на такси — по това време на денонощието бе невъзможно да се пътува без билет с градския транспорт...

Имах чувството, че Меркулов ще счупи вратата или ще я избие от пантите — от вълнение не можеше да отключи.

— Константин... Дмитриевич... Платете... моля ви... таксито... — едва успях да изграча.

Меркулов ни измери с безумен поглед и закри лицето си с ръце.

РАЗКАЗЪТ НА ЛИДОЧКА

„Някъде към пет часа по телефона се обади таткото на Машка Голдщейн и каза бързо ела да се сбогуваш с Маша, защото сега заминава... Но мисля, че това не беше Машкиният татко, така си мисля сега, ама тогава нищо такова не си мислех и хукнах като щура, защото тя е моята най-добра приятелка и ми разправяше, че ще заминават за Америка... Щом слязох на улицата, видях до тротоара някаква кола, може би волга, но не можах добре да я разгледам, защото те ме сграбчиха и ме вкараха в нея, и тя веднага тръгна, и един мъж през цялото време ми натискаше главата надолу, аз нищо не виждах... и ние все пътувахме, пътувахме, аз се уплаших и заплаках, а той ми каза не реви, нищо лошо няма да ти сторим, и пристигнахме в някаква гора, вече беше съвсем тъмно... Те ме занесоха в някаква разрушена черква и там седеше Турецки, само че аз не знаех още, че това е Турецки, те го биеха по бузите и му викаха стига си се преструвал, ама според мен той изобщо не се преструваше, а беше в безсъзнание, а лицата им бяха увити с шалове и единият

каза на другия дай ми... дай ми... беше някаква медицинска дума... акс... акс... меници... фитил... и другият отвори някаква чанта и извади една спринцовка с ееей такава игла, и започнаха да правят на Турецки инжекция в ръката, и той отвори очи, а те му викат казвай веднага къде скрихте с Меркулов дневниците, и Турецки много високо крещеше, но нищо не му се разбираше, и оня, по-високият, го цапардоса по ухото, а другият му каза, ако ти го... изобщо той непрекъснато псуваше... значи, ако го убие, нищо няма да узнаят, и пак започнаха да му правят инжекция, а после той изобщо престана да говори и само си отваряше устата като риба... Тогава високият донесе една голяма квадратна туба и ми поля кожуха, мисля, че беше бензин или газ, а другият извади запалка и вика на Турецки гледай как ще пламне сега като факла дъщерята на твоя началник...“

Меркулов трепна като ужилен на това място от разказа на Лидочка и безпомощно ме погледна:

— Чуваш ли, Саша?

Чувах. И на мен това ми напомни нещо познато, чуто наскоро. Пред очите ми заплуваха лицата на Хитлер и Борман и кой знае защо изключително красиви алпийски ливади сред също така изключително красиви планини. Бях съвсем сигурен, че това е алпийски пейзаж. Може би наистина не ми беше наред нещо главата.

Жената на Меркулов, Льоля, стана и отиде в тоалетната. След миг чухме как горчиво риде на глас.

„... А Турецки все отваряше, отваряше уста, но нищо не можеше да каже и сигурно не беше в съзнание, и тогава високият каза нищо няма да измъкнем днес от него, защото прекалихме, и започна да му вика кретен и някакъв мръсник и се закани, че ей сега ще го запали, а после извади пистолет и каза тръгвай, мършо, към колата.“

ЧАСТ ПЕТА
КАСАРИН И АЗ

1.

25 ноември 1982 година

Навън страшно виеше засилилият се призори вятър. Тази нощ спях на пресекулки, ужасно ме болеше главата и ми се гадеше. Лидочка спеше неспокойно в креватчето си, като от време на време мяташе крака и хлипаше насън. Зад стената Меркулов и жена му си шепнеха тревожно и припряно, като на моменти разговорът им стихваше в сподавените ридания на Льоля.

По някое време от коридора се чува провлечени крачки и в стаята надникна Меркулов, спирайки се на вратата.

— Не спя, Костя.

— Трябва на всяка цена още тая сутрин, рано-рано, да намеря Пономарьов, приятеля на Ракитин. После да се оправя с Казаков и Соя-Серко. Вече нямаме време. Ако не премахнем Касарин, той ще премахне нас. Трябва да го заблудим...

— Костя...

— ...?

— Днес ще отида при него. Ще му разиграя сцена... Мога... — казах, бързо навличайки си дънките и ризата.

— Преди всичко ще отидеш в поликлиниката. После ще ме намериш. Обади се на онова момиче... как се казваше... приятелката на Льоша.

— Юля?

— Да, да... Нищо не предприемай сам. Бъди предпазлив. Оглеждай се — в буквалния смисъл на думата...

Изпих няколко чаши силно черно кафе. Меркулов седеше на масата срещу мен и пушеше цигара след цигара. Льоля стоеше до газовата печка, вперила неவிждащ поглед в кипящия чайник.

2.

Излязох от дома на Меркулов и тръгнах по проспект „Мир“ в посока към Рижката гара. Времето беше отвратително, студеният вятър пронизваше до костите. Все още влажните ми дънки се бяха втвърдили и болезнено ме удряха по глезените. Когато минах десетина преки, усетих как започна да ме напуска вцепенението, в което бях от снощи, и твърдо реших, че няма да ходя в никаква поликлиника. Ускорих крачка. Слязох в метрото на станция „Рижка“, направих една смяна на „Проспект «Мир» — Колцевая“ и втора — на станция „Киевска“, за да се прехвърля на Фильовската линия. Много я мразех тая линия, но това си беше мой проблем.

На излизане от метрото видях във фоайето телефонен автомат и набрах директния номер на Касарин. Беше точно девет часът. Касарин вдигна веднага. Казах кой му се обажда и че искам да ме приеме. Той сякаш занемя, но тутакси много учтиво отговори:

— Чакам ви. Ще поръчам да ви напишат пропуск.

Качих се на четвъртия етаж в цилиндричната сграда на КГБ и най-безцеремонно влязох в кабинета на Касарин с твърдото намерение да не проявявам капчица любезност дори от възпитание. Ето защо, без да чакам покана, направо тръгнах към бюрото му, смятайки да се тръшна в креслото отпред. Нещо обаче привлече вниманието ми. Това „нещо“ беше горящата запалка в ръката на Касарин. В другата държеше посмачкана хартийка, явно готвейки се да я изгори. Не знам защо, ужасно ми се прииска да узная какво толкова се готвеше да унищожи генералът, но не проявих интерес, тоест престорих се на разсеян и нехайно се тръснах в креслото, дори сложих крак върху крак. В следващата секунда изведнъж забелязах лепналия се за крачола ми репей, който с усилие откачих и демонстративно хвърлих в огромния кристален пепелник точно под носа на генерала.

Касарин се втрещи от тази простащина и дори забрави да изгори хартийката, а само я смачка на топче и машинално я пусна в пепелника до моя репей. Запалката в другата му ръка все още гореше. Накрая

очевидно го опари, угаси я и пак така машинално я прибра в джоба на сакото.

— Позволете да знам, Александър Борисович — подхвана той заплашително, — с какво...

Но аз не позволих. Започнах да говоря. По-точно да крещя. Крещях близо десет минути. За своята преданост към делото, родината и съветската държавна сигурност. Възмущавах се от поведението на неизвестните ми лица — „но подозирам, че това са били ваши хора!“, — които ни отвлякоха с Лидочка Меркулова и ме подложиха на средновековна инквизиция, за да получат информация. В прав и обратен словоред изразявах горещото си желание да служа лично на другаря Касарин и най-искрено скърбях за проявеното към мен недоверие.

Междувременно Касарин се отпусна в креслото си и отмести по-надалеч от носа си пепелника с привлекателната за мен хартийка, поставяйки го на другия край на бюрото, с което направи хартийката недосегаема за мен. Той ме гледаше втренчено в очите и бе трудно да се каже дали се възхищава от наглата ми прямота, или не вярва на нито една моя дума.

Аз, разбира се, си давах сметка, че Касарин не е Пархоменко, на когото можех да пиша доноси на нивото „Как прекарах лятото в пионерския лагер“. Но всъщност не беше толкова важно дали ми вярва или не. Ние трябваше да спечелим време.

Накрая красноречието ми се изчерпа.

Касарин прокара ръка по косата си и тихо заговори с някакъв гробовен глас, дори лошо го чувах, вероятно от снощния удар по ухото. Говореше много красиво и убедително. Виждах или по-точно усещах, че наблюдава реакциите ми. „Оказва се — подчерта генералът, — че от дневниците на Ракитин се интересуват американците.“ И ми подаде едно листче — това беше дешифровка на прихванато в американското посолство донесение на американското разузнаване. Смирено го прочетох и кимнах с разбиране. Оказвало се още, че той не от алтруистични подбуди ми е предложил да работя за КГБ, а защото иска да ме използва като оръдие в борбата с капиталистическото разузнаване, което е особено коварно и жестоко. Изобразих на лицето си загриженост в най-висока степен. Оказвало се също, че следователят Меркулов априорно е възприел делото на Ракитин като

изфабрикувано от КГБ и сега тъпо се ръководи от това свое убеждение. Изразих още по-голяма загриженост, дори потърках с пръсти чело, уж че съм впечатлен донемайкъде от чутото. Всъщност безкрайно ме вълнуваше хартиеното топченце в пепелника. След като ме увери, че комитетът ще разследва обстоятелствата, при които съм бил отвлечен аз, както и дъщерята на Меркулов, и че ще бъдат взети всички мерки за охраната на живота и здравето на служителите от следствения апарат на прокуратурата и членовете на техните семейства, Касарин се изправи на крака.

Разбрах, че аудиенцията приключи, измънках нечленоразделно благодарност на доблестния чекист за откровения разговор и скочих от креслото си, при което „случайно“ и с шум го прекаатурих. Вдигнах го с безкрайна предпазливост, сякаш беше от порцелан, тръгнах заднишком към вратата с хиляди извинения, бутнах я и излязох в коридора, стискайки между показалеца и средния пръст възделеното хартиено топченце от пепелника.

3.

Меркулов се срещна с полковник Пономарьов рано сутринта на Ленинските хълмове. Беше доста хладно — около нулата. Силният вятър беше утихнал, но ръмеше студен дъжд и гладката повърхност на Москва река се бръчкаше на сребристи вълнички.

— Валерий Сергеевич? — повика Меркулов пълния мъж с кафяво кожено палто и кафява кожена шапка.

— Константин Дмитриевич? — усмихна се Пономарьов, оглеждайки го внимателно със светлите си очи. — Моля за извинение, че ви накарах да се разкарвате до тоя джендем, но тук имаме две предимства: аз съм по-близо до дома си, а вие сте по-далече от нашата служба. Знаете ли, не съм много добре. Чувствам се отпаднал, задъхвам се, кръвното ми се е повишило... Цяла седмица не съм ходил на работа. „Дядо“ Цапко ми разказа за вашите проблеми. И така, как се справяте с делото?

— Аз ли? С пет плюс! — опита да се пошегува Меркулов.

— Хайде — хайде — усъмни се полковникът, — усещам колко сте бодър, явно така ви е тонизирал един наш общ познат... Василий Василичев Касарин.

— Точно за него бих искал да поговорим.

— Ясно — кимна Пономарьов, — добре.

— Смятам, че съвсем скоро ще разкрия заговора срещу Ракитин и ще разоблича Касарин. Вярвам в успеха и бих искал вие да ми помогнете, Валерий Сергеевич. Става дума да неутрализираме враг, а не да навредим на Комитета за държавна сигурност...

— Може ли един въпрос?... Напълно сигурен ли сте, че разполагате със стопроцентово неоспорими улики срещу Касарин?

— Предполагам, че да.

— Но аз някак не съм много сигурен...

— Тогава разрешете и аз да ви задам въпрос. Вие се разболяхте в деня на убийството на Ракитин нали, Валерий Сергеевич?

— Да. Защо?

— Просто питам.

— Ммм... Значи смятате, че добре познавате Касарин, неговото минало и настояще?

— Да.

— Прочетохте ли тетрадката, която ви е предал Алексей, синът на Ракитин?

— С голям интерес. И не само нея. Прочетох от началото до края материалите за световния пазар на суровини и за мошеничествата на Касарин...

— Бих искал да ви обясня лично някои обстоятелства в това дело — започна Пономарьов, като хвана Меркулов под ръка и го поведе с бавни стъпки към панорамната площадка. — Първо — казвам ви това като колега на колега, тоест като на човек, който е наясно с нещата, — заявлението на Ракитин и всичките му материали срещу Касарин веднъж вече бяха разглеждани в четиринайсети блок, в Кунцево, в четиристотин и девета стая на нашата „цистерна“ — тоест колегията на КГБ. И знаете ли с какъв резултат? Бе взето решение Ракитин да се третира като лице, проявило „неоторизирана активност“. А какво значи това? Че Виктор бе вече отписан. В нашия вътрешен правилник има една инструкция, четиридесет и седма, според която чекистът няма право да се обръща с жалба в друго ведомство през главата на своето началство... А Виктор се обърна. И не през една, а през десет инстанции и стигна до Политбюро... Имате представа как се разяри нашето ръководство, нали? Следващата крачка от „неоторизираната активност“ е смърт! Колегията на КГБ взема решение и наши момчета устройват на осъдения злополука, нещастен случай или дори съвсем открито убийство!

Меркулов трепна:

— Ракитин е бил официално осъден на смърт?

— Не-не. Дотам още не се беше стигнало. Второ. Грешката на Ракитин беше, че той обърка два проблема. Вместо да говори само за злоупотребите на един човек — Касарин — и да мълчи за всичко останало, той насочи гнева си към ръководството на партията и на КГБ и едва на второ място изобличаваше Касарин. И това реши всичко. Разбира се, не в полза на Виктор...

— Не разбирам — промълви Меркулов.

Стигнаха до парапета на площадката и пред тях се откри панорамата на Москва.

— Какво именно?

— Да речем, че Виктор Николаевич е бил прав само в стратегията и погрешно действа в тактически план. Да предположим. Но нима не е било очевидно, че Касарин е враг?! Враг на цялата ни съветска система...

— Нее, не може така да се преценяват нещата. Касарин е отличен работник, почти гений в разузнаването. А това, че оперира със скъпоценностите, не е толкова важно. Дори е правомерно! Началникът на такъв отдел в такова управление, каквото е управление „Т“, може всичко! Формално, разбира се, над него стоят само началникът на главното управление и един от заместниците на председателя. В действителност... той е безконтролен. Циньов и Серебровски са му лични приятели. И кой знае, възможно е да са му „под око“. Той има „зелонка“, тоест специален пропуск, който му дава право да пътува на Запад: Виена, Париж, Лондон. Има и „всъдеход“ — друг специален пропуск, подписан от генералния секретар на партията и председателя на комитета. А това е вече много нещо! Притежателят на такъв документ у нас може да прави всичко, каквото си поиска. И чек за един милион да подпише, и да убие, ако се наложи!

— Разбирам — каза през зъби Меркулов, — излиза, че с помощта на други Касарин е убил Ракитин и точка по въпроса! Дори не може да му се потърси отговорност?! Нали така?

— Не съвсем. Макар да е един от стълбовете на съветското разузнаване, познавач на вътрешната политика и най-вече на международните отношения, и макар че с него трябва да се процедира с максимална предпазливост, Касарин все пак може да бъде притиснат до стената.

— Как? — сви скептично устни Меркулов. — Нали сам казахте, че колегията на КГБ не го намира за виновен и го е освободила от всякаква отговорност.

— Ще ви посъветвам нещо — каза полковник Пономарьов с тъжна усмивка. — Още като председател на КГБ Юрий Владимирович Андропов въведе едно ново правило. За да се изключи „взаимното поръчителство и презастраховка“ и служителите да не се страхуват, че ще им се лепне етикет „неоторизирана активност“, той нареди да се сложи специална пощенска кутия във фойето на централната ни сграда в Кунцево. До нея всеки има достъп и може да пусне писмо, в

което да пише дори че неговият началник — еди-кой си генерал — е американски шпионин! На всеки час кутията се изпразва и съдържанието ѝ се слага върху бюрото на Андропов.

— Сега — на Федорчук — уточни Меркулов.

— Вече на Чебриков. Вчера бе подписан указ за превеждането на Федорчук в МВР, а за нов председател на КГБ е утвърден Виктор Михайлович Чебриков. Шчолоков и Чурбанов бяха изхвърлени и слава богу, толкова поразии направиха, толкова нещо изкрадоха от държавата... Решава се въпросът за тяхното арестуване... Да. И така, Константин Дмитрич, ключове от тази кутия имат само двамата помощници на председателя, никой друг не може да бърка в нея.

— Ясно — каза Меркулов, загледан в панорамата на Москва, — съветвате ме да пусна писмо до Чебриков?

— Точно така — кимна Пономарьов, — ако искате, дайте писмото на мен и аз ще намеря начин да го пъхна в кутията.

— И какво ще стане после?

— После Виктор Михайлович ще ви покани на разговор. Вие ще му разкажете за всички злоупотреби на генерал-майор Касарин, ще доложите за убийството на Ракитин, ще приведете доказателства... И аз мисля, дори съм сигурен, че ще последват организационни мерки. Касарин ще бъде свален от длъжност, не е изключено ръководството на КГБ да даде санкция за неговото арестуване и той като нищо да отиде на трибунал. Така че, Константин Дмитрич, дето е речено, злото ще бъде наказано, а доброто и правдата ще възтържествуват...

— Хубаво — замислено произнесе Меркулов, — именно така ще направим, Валерий Сергеевич. Кога може да ви донеса моето изложение?

— По всяко време, знаете адреса... А сега сбогом, Константин Дмитрич, по-точно, доскоро виждане...

4.

Влакът наближи станция „Кутузовска“, погледнах часовника си: беше десет и седем. Набързо пресметнах, че ако бях отишъл в поликлиниката, щях да загубя на опашките пред разните кабинети и рентгена най-малко два, дори три часа. Значи Меркулов ще очаква да се появя след два часа. Скочих от седалката и се проврях през затварящите се вече крила на вратата. Хванах такси на „Кутузовски проспект“ и потеглих към „Фрунзенска крайбрежна“.

Рита веднага ми отвори и радостно възкликна, лицето ѝ беше разтревожено.

— Саша?!... Вчера цял ден те търсих... Да не се е случило нещо?

Явно се готвеше да излиза, беше в синьо вталено палто със сива астраганена якичка и сива плетена шапчица. Изглеждаше на петнайсет години, не повече. В ръката си държеше скачени алуминиеви съдинки, в каквито обикновено арбатските пенсионери — разните заслужили артисти и зъболекари — си носят готов обяд от ресторант „Прага“.

— Вчера направиха операция на Жора, имаше нещо на коляното — нали го помниш моя брадат приятел, бяхме на купон в ателието му? — Кимнах, разбира се, че го помнех. — Знаеш каква е храната в болниците, затова му наготвих тук разни неща...

Рита замълча, затвори вратата, остави съдинките на пода, влезе в хола и се върна с някаква телеграма в ръка. Прочетох я и всичките ми кошмари от снощи отново ме връхлетяха: „Излитам в събота, 27 ноември. Сергей.“ Притесних се като гузен хлапак и жално погледнах Рита, но тя ме въведе в стаята и ме накара да седна на дивана.

— Сашка... всяко зло за добро. Все не намирах кураж да му пиша... А сега всичко ще се реши от само себе си... Навярно ме мислиш за умна, но аз съм много задръстена. — Говореше бавно и тихо, разглеждайки лилавия си маникюр на дългите тънки пръсти. — Дойде на абитуриентската ни вечер... По това време беше адюнкт, аспирант в академия „Фрунзе“... те бяха поели шефство над нашето училище... И на мен ужасно ми хареса неговата униформа. Каква

глупачка, нали? Танцувахме с него идиотските валсове... и после той ме доведе в ей този апартамент.

Рита запали цигара. Не свалях очи от лицето ѝ и не знаех да се радвам или да тъгувам. Само едно знаех със сигурност — че я обичам така, както никой никога не е обичал.

— И по-късно... не че поумнях, а просто разбрах, че не мога повече... че с него сме... как да го кажа... от двете страни на барикадата...

— А сигурна ли си, че с мен ще бъдеш от едната? — казах и си помислих за Касарин, Пархоменко, Грязнов — както и да го погледна, излизаше, че с тях съм от един дол дренки.

Рита угаси цигарата в пепелника, прегърна ме през врата и каза безгрижно:

— Това няма никакво значение, защото те обичам.

Притиснах я и впих устните си в нейните. Плетената шапка падна и косите ѝ се разпръснаха като царевична свила по зелената тапицерия на дивана.

В коридора изстиваха съдинките с обяда за Жора...

Докато Рита хранеше ненаситния художник, аз карах колата ѝ около болницата. И чудесно се справях, но непрекъснато ми пречеше един велосипедист, който правеше същите кръгове и със същата скорост. Най-после успях да го задмина, при което леко одрасках вратата в крайпътните храсти. После излязох на „Люсиновска“, стигнах до универмага на Даниловския площад, направих обратен завой, като се изплезих скришом на лостовия милиционер, и направих още няколко тура по съседните улици.

След половин час Рита се появи. Въодушевен от шофьорските си успехи, аз ѝ разказах за вчерашното произшествие.

— Днес ще те взема от работа, ще дойда в шест — каза тя с потъмнели от ужас очи.

5.

— Ще ти скъсам ушите — закани се Меркулов, след като изслуша жизнерадостния ми разказ за моите митични похождения в поликлиниката — и само чудо може да те спаси. Запомни веднъж завинаги, че мразя лъжата дори да е в името...

И той съвсем сериозно посегна да ми издърпа ушите. Тогава обаче аз сътворих „чудото“ — извадих от джоба си откраднатата от Касарин бележчица.

— „Алла, спешно ми съобщи къде си скрила писмото на Мазер. Твой В.“ — прочете Меркулов и въпросително ме погледна. — „Когато ме измъкнеш от тия лайна — отново ме погледна с недоумение, — тогава ще го получиш. Алла.“

Той тресна с бележката по бюрото и втренчи в мен немигащите си светли очи.

— От разследването, проведено от стажанта Турецки, бе установено... — започнах шеговито, но видях, че тоя номер днес не минава — е, с други думи, вчера Погорелов е извикал на разпит Соя-Серко, а по някое време дошъл Грязнов...

И така разказах на Меркулов историята с бележката. После разиграх колкото се може по-близо до истината посещението при Касарин в Комитета за държавна сигурност.

Моят началник дълго мълча, после разтърка с длани бузите си, сякаш са премръзнали, и накрая каза:

— Когато с такива неща се занимават типове като Пархоменко, човек го възприема като нещо естествено. Но Вячеслав, който всъщност е чудесно момче... Много жалко, Саша, това ще ти кажа! А що се отнася до твоята, така наречена от чекистите неоторизирана активност в нашите взаимоотношения с КГБ може би си прав — трябва да спечелим малко време. Но с открадването на тази бележка, уличаваща мадам Серко в отравянето на господин Мазер, ти сложи кръст на цялата печалба. Касарин няма да ти го прости...

„Строго секретно

До

началник-отдела за специални разследвания

генерал-майор др. В. В. Касарин

СПЕЦДОНЕСЕНИЕ

Днес на Ленинските хълмове успяхме да запишем разговора между следователя К. Д. Меркулов и служителя от 1-о главно управление при КГБ на СССР В. С. Пономарьов.

Полковник Пономарьов, приятел на убития Ракитин, посъветва Меркулов да си издейства личен разговор с генерал-полковник Чебриков, като се възползва от пощенската кутия за пряка кореспонденция с председателя на КГБ. Очевидно следователят прие и се уговори с Пономарьов утре да му предаде писмо до др. Чебриков. Днес бяха монтирани електронноподслушвателни устройства «Маяк» в таблото и багажника на автомобил «Лада» МКЦ 14–77, собственост на гражданката М. Н. Счастлива, както и във волгата — МОС 88–69, предоставена за ноември на следователя Меркулов. (С тази техника имаме възможност да контролираме от нашата кола всяко движение на горепосочените автомобили.) Извършеното наблюдение показва, че автомобил «Лада» МКЦ 14–77 потегли от номер 48 на «Фрунзенска крайбрежна» и пристигна на улица «Люсиновска» в 11 ч. и 30 мин. В продължение на половин час колата обикаля болница №35, след което отиде до Даниловския площад и продължи да обикаля по съседните улици, нарушавайки правилника за еднопосочно движение. В 14:30 ладата се върна на постоянното си местонахождение на «Фрунзенска крайбрежна».

Прилагам магнетофонния запис от подслушването.

Началник 5-о отделение

майор П. Смолярчук, 25 ноември 1982 година“

6.

Меркулов впери строг поглед в Казаков:

— Разкажете за убийството на Ракитин и Куприянова.

— Ах, копелета гадни. Никого от вас... няма да пожаля. Мамичката ви... — и Казаков изпсува, злобно оглеждайки се настрани. — Той пожали ли ме?... Опита се да ме пречука... А аз да му мисля за задника?!...

Володя Казаков беше мъртвешки блед, но псуваше като съвсем здрав човек.

Меркулов провеждаше разпита му в института „Н. Бурденко“ в присъствието на лекуващия го лекар, знаменития хирург проф. Соловьев, който по чудо бе спасил живота на този рецидивист.

Казаков говореше съвсем тихо, с усилие отваряйки попуканите си устни, но Меркулов чуваше всяка негова дума — от дете имаше добър слух — и я записваше в протокола. С изключение на псувните, разбира се...

„Секретно

ПРОТОКОЛ ОТ РАЗПИТА НА ЗАПОДОЗРЕНИЯ КРАМАРЕНКО-КАЗАКОВ

Москва, 25 ноември 1982 година

В помещение на НИИ по неврохирургия «Н. Бурденко» следователят по особено важни дела при Московската градска прокуратура К. Д. Меркулов разпита в присъствието на проф. Соловьев заподозрения в убийство Владимир Георгиевич Крамаренко (Казаков), род. през 1944 г., безпартиен, руснак, с начално образование до 8 клас, неженен.

Разяснено ми е, че съм заподозрян за убийството на Виктор Ракитин и Валерия Куприянова.

Подпис: Казаков

Въпрос на следователя: Разгледайте тези фототаблици, на които виждате снимките на три жени и

трима мъже, и кажете познавате ли някого от тези хора?

Отговор: След като разгледах фототаблиците, разпознах мъжа на снимка №1 и жената — на №3. Мъжът е Виктор Ракитин, а жената — Валерия Куприянова. Виталка Шакун и аз ги убихме. Ракитин — в Соколники, Куприянова — в хотел «Централен»...

Въпрос: При какви обстоятелства видяхте тези хора за пръв път?

Отговор: Един ден, още преди смъртта на Брежнев, Василий каза на мен и Шакун да видим нашите бъдещи «фигуранти»^[1], трябвало да ги «отстраним», ще рече, да ги убием, и ни даде снимките им. Заръча да идем вечерта след спектакъла пред входа на артистите в театър «Станиславски», с една дума, дето е балетът... И точно тъй стана, двамата излязоха под ръчка и ние ги запомнихме...

Въпрос: Кого наричате с името «Василий», кой е този човек?

Отговор: Този човек е Василий Василиевич Касарин, генерал от КГБ. Години наред аз и Виталка Шакун му бяхме агенти осведомители. Изпълнявахме всяко негово нареждане...

Въпрос: Как се запознахте с Касарин?

Отговор: Преди десет години, след като офейках от кошарата и дойдох в Москва, аз буквално умирах от глад, бях без средства за живот и се занимавах с разни дреболии, колкото да не пукна. Карах на грабежи и джебчийство. Имах си зона — хотел «Национал». Веднъж стащих в «тръбата» (подлеза под манежа) един лъольо. Стиснах го за гушката, както си е редно, и му взех зеленото. След един ден разбрах, че съм сложил гердан на някакъв французин, съветник в посолството. Откарали го в болница... С една дума, опандизиха ме в Лефортово, щом като съм опразнил чужденец. Та тоя Касарин, тогава беше полковник, ме пусна, след като му подписах разписка, че ще работя за него...

Въпрос: Имахте ли някакви лични сметки с Ракитин или Куприянова?

Отговор: Не, никакви сметки или враждебни отношения не съм имал с тях. Изобщо не им бях виждал очите...

Въпрос: Тогава как ще обясните, че сте се решили да убиете непознати за вас хора?

Отговор: Абе как да не се реша?! Знаете ли какво щеше да ме направи Вася, ако му се бях опънал? Щеше да ме закачи надолу с главата и да ми залее оная работа с разтопен восък — такива мъчения, каквито той знае, не може да ги измисли нито един убиец. Аз му бях в ръцете, знаеше за всичките ми мокри изпълнения. Можеше всеки миг да се обади в МУР и да ме предаде с цялото досие. Той ме уреди на хиподрума и на работа в Елисеевския при свой приятел. Аз съм слугата, а баровецът е той — Вася. И всичката печалба от залаганията прибираше той, аз бях само на процент, една трета. Да не мислите, че са мои жълтите тухлички и африканските диаманти, които откарах при Георгадзе? Кукиш. Всичко, почти всичко е на Вася...

Въпрос: Какво ви е известно за гражданина Шакун?

Отговор: Ами известно ми е, че и той е под командата на Касарин. И колко мокри поръчки му е изпълнил — ехей. Василий го е измъкнал пак така от някакви лайна и си го държи като щатен терорист. А Виталий Глебович Шакун е стрелец от класа, владее като бог автоматичния пистолет, има и разряд, по-точно имал е. И звание «Майстор на спорта», но са му го отнели предвид на това, че е съден, заедно със значката и дипломата. Измоли ми друга значка на майстор, та му дадох значката на Волин от моята колекция. Носеше я на ревера, докато не я загуби в парка Соколники... Сигур, когато душехме Ракитин с жицата...

Въпрос: Разкажете за убийството на Виктор Николаевич Ракитин.

Отговор: На 17 ноември Касарин ни извика двамата с Шакун в тайната квартира. Тя е на «Русаковска», в сградата над универмага. Инструктира ни как и къде да срещнем Ракитин и как да го убием... Обеща ни и премиални, ако

изпълним успешно поръчката. По десет хиляди рубли... Значи към дванайсет на обяд се закотвихме при парка, точно до административния блок. Щом се появи Ракитин, веднага го взехме на абордаж. По някое време обадиха по радиото, че входът за панаира временно е затворен. И Ракитин се отпрати към бар «Прага», ние — по него. Дадохме му, значи, да си пийне една халбичка, а когато излезе, изчакахме да повърви и като видяхме, че наоколо няма пукнат човек... с една дума, го удушихме с жицата. А сетне го закачихме на дървото, както заръча Касарин. Уж че сам се е обесил... Дори сложихме четири тухли отдолу, както си му е редното.

Въпрос: А как стана убийството на Куприянова?

Отговор: След Соколники се върнахме в квартирата на «Русаковска», тя е близо до метро «Соколники». Поседяхме там, както ни заповяда Касарин... И, значи, не сме близнали капчица алкохол, на работа е забранено да пием... В десет дойде Касарин да ни вземе, даде на Шакун парабел «Браунинг», а в колата по пътя към центъра ни обясни следващата поръчка... Даде ни ключовете за стая петстотин четиридесет и седем в хотел «Централен» и обясни как да разпитаме тая Куприянова — къде е скрила с Ракитин дубликатите от някакви документи — и накрая как да я очистим... Отключихме, значи, с Шакун стаята и изчакахме, докато фигурантката се появи. Поприказвахме си десетина минути, измъчвахме я, заплашвахме... ама тя нищо свестно не каза... Тогава аз събрах всичките ѝ вещи в зеления сак, за да мислят, че все едно е убита за грабеж... Сетне... Сетне Шакун я гръмна, ама без да дига шум, pistolетът беше със заглушител... Слязохме долу... Касарин ни чакаше в колата...

Въпрос: Имате ли някакви подозрения кой извърши покушението срещу вас?

Отговор: Сигурен съм, че покушението срещу мен във влака го е организирил генерал Касарин. Бой се да не разкажа, че именно той ни прати с Шакун да убием Ракитин. Накара ни да вземем чантата на убития и да му я

предадем. Той заповяда на Шакун да гръмне Куприянова и да му занесем всички документи и книга, които намерим у нея... С една дума, Касарин искаше да ме убие, за да потули истината за тия убийства, а и за още много други неща. Включително и за скъпоценностите, откарани при Георгадзе...

Въпрос: Известно ли ви е нещо за злоупотребите на Касарин в чужбина?

Отговор: Нищо не ми е известно за злоупотребите му в чужбина, но знам, че често пътува не само до България, Румъния, ГДР или Чехословакия, а ходи и в Австрия, Швейцария, Франция, ФРГ, Англия, дори в САЩ. Има си специален пропуск, викат му «всъдеход». С него може да вземе хеликоптера от зданието на КГБ в Кунцево, да стигне до някое закрито летище, я в Голицино, я в Алабино, а оттам да прескочи за неделата в Париж, да се повесели в ресторант «Максим». И на тия разходки не ходи сам, взема своите началници или техните деца, понякога и синовете, чиито татковци са в Политбюро, в ЦК и тъй нататък. Вася такива купони спретва, че само да имаш гащи да издържиш. Зад граница не съм ходил с него, но в закритите сауни или разните му там бардаци — колкото щеш. Той има най-красивите жени. Още щом се появи на хоризонта някоя артистка от киното или оперетата, Касарин я сваля и я вкарва в оборот. Първо той я минава, сетне я пуска на Циньов и Серебровски, а накрая — на останалите. И не че е кой знае какъв развратник, просто се радва, че някак управлява всички — през това време, разбира се, държи в ръце не само своето началство, ами дори маршалите и ония от ЦК на партията... Когато например урежда «ден на затворените врати» в някой бардак, като оня на проспект «Мир» или на «Кутузовски», иска, първо, да не се пускат външни лица и, второ, да се канят за обслужването не просто курви, а жени на отговорни функционери. Иначе му е безинтересно...

Въпрос: Познавате ли се с гражданката Алла Александровна Соя-Серко?

Отговор: Да, познавам се с Алла Серко, тя е любовница и стара приятелка на генерал Касарин. Чрез нея той си вършеше работата с мен и с Юрий Леонович — един от ония, с които Касарин делеше печалбите от внасяните дефицитни стоки и изнасяните скъпоценности на Запад.

Въпрос: Кога за последен път се видяхте със Соя-Серко?

Отговор: Последния път се видяхме с Алла в неделята, на 21 ноември. Тя дойде при мен в ложата на хиподрума да ми предаде заповедта на Вася. Каза да откарам спешно цялата «стока» — ще рече, моите и на Касарин скъпоценности — във вилата на Георгадзе, защото муровците са хванали Волин и той няма да мълчи дълго...

С това разпитът бе прекратен предвид тежкото състояние на разпитвания Крамаренко-Казаков.

Показанията ми са записани дословно и прочетени от мен.

Подпис: Крамаренко-Казаков

Потвърждавам, че показанията на пациента ми Крамаренко са записани вярно.

Подпис: проф. Соловьев

Подпис на провеляя разпита следовател: Меркулов“

[1] В случая потърпевши. — Б.а. ↑

7.

— Грачов е отличен работник! Соломин — също! — Завеждащият сектор във всесъюзната Търговска палата, докторът на икономическите науки професор Медведев леко се усмихна, желаейки да си спомни нещо конфузно от биографията на подчинените си, но не можа, и всъщност затова покани с усмивка Шура Романова да седне в мекото кресло пред бюрото му. — Вече двайсет и три години работя на това място, а по-добри служители не съм виждал, това ще ви кажа!

Кабинетът на професор Медведев, който се намиреше във филиала на Търговската палата в Соколники, беше обзаведен с най-модерна офисна мебел в светли тонове и с тапицерия от сива изкуствена кожа. На малката масичка до бюрото имаше цяла купчина списания — от „Британски съюзник“ до „Тайм“. На прозореца бяха подредени саксии с грижливо гледани декоративни цветя, а библиотечният шкаф зад креслото на професора бе претъпкан с дебели папки с научни трудове и реферати, чиито сложни заглавия абсолютно нищо не говореха на подполковник Романова.

— Бихте искали да знаете с какво се занимават Грачов и Соломин, нали така? И какви качества притежават? Но не ми казахте защо се интересувате?

— Нима съм пропуснала? — изненада се от своята разсеяност Романова. — Получиха се сведения... Че тези двамата... заедно с една хубавица... са печатали пари...

— Това е невъзможно! Има някаква грешка! — Медведев разпери малките си съсухрени ръце. — Не може да бъде!

— Странно! — въртна глава Романова. — А на мен ми докладваха друго. Че вие сте в течение!

Професорът пребледня и вирна предизвикателно остро си като човка носле:

— Говорите смешни неща! Отлично знам, че работата ви е секретна и както се изразява синът ми, преизпълнена с романтика... Разните там засади, престрелки, преследвания, екшъни. Но доколкото разбирам, смисълът на тайната служба е именно в това, че тя е тайна,

скрита, нали така? От къде тогава мога да знам вашите тайни? Не, не ми е известно за никакви пари! — сви той мършавите си раменца.

Очевидно Медведев притежаваше не само остър ум, но и твърд характер. Не беше лесно да му се развърже езикът.

— Ако трябва да охарактеризирам накратко преводача Грачов и старши научния сътрудник химика Соломин, бих казал, че отдавна не съм срещал толкова надарени професионалисти, толкова порядъчни хора. Те работят великолепно и са особено полезни на нашата държава. Освен това Грачов е полиглот, владее дванайсет езика, обича музиката: Чайковски, Шостакович, Брамс... А Соломин колекционира предмети на изкуството...

Романова не откъсваше поглед от енергичното му лице.

— Впрочем Грачов има един недостатък — продължи той, — прекалено стеснителен е за нашето време, трябвало е да се роди през миналия век!

Това окончателно вбеси Шура и подбирайки с усилие думите си, тя каза:

— Не ви разбирам, професор Медведев! Току-що ми обяснявахте, че не сте били в пряка връзка с подчинените си, а изведнъж ми говорите за стеснителност и Брамс! Може би вие сте стеснителен, професоре, ааа?

И Романова започна да вади от обемната си чанта някакви снимки. Те бяха много и с отлично качество. На тях беше фотографиран гол... докторът по икономическите науки Медведев. В компанията на голи дами и голи мъже. И в пози, които биха послужили за великолепен порнофилм.

Професорът втренчено заразглежда снимките. Романова метна крак върху крак, при което униформената ѝ пола се вдигна нагоре.

— Няма ли да полюбопитствате как е попаднало всичко това при мен? Проспект „Мир“, ъгловата сграда до метрото „Ботаническа градина“. Апартаментът на мадам Лъоснер. Седми етаж, звъни се два пъти. Познахте ли декора? В момента моите момчета държат под око тоя бардак. Вече трети месец в него работят скрити камери. Ако отговорите точно на всички мои въпроси, ще си получите снимките заедно с негатива, а също така и гаранция, че никой няма да узнае за вашите визити в публичния дом на тая мадам. Нито жена ви, нито

партийният комитет. Е, какво, ще си играем на криеница, или ще се споразумеем?

И Медведев отговори смирено:

— Ще се споразумеем...

Отиде до вратата, пусна резето и започна своя разказ.

... Двата природни „гении“ — Грачов и Соломин — овладели тайната за печатането на американски стодоларови банкноти и съветски сторублевки. В продължение на половин година пласирали фалшивите пари сред чужденци и съветски граждани, а също и в търговската мрежа, но скоро били заловени и откарани в Лефортовския затвор. Там бързо се споразумели със сътрудници от органите за сигурност и продължили да правят същото, само че вече за КГБ. След като излежали тригодишната присъда, били пуснати на свобода и настанени на работа в сектора на Медведев, но продължили да сътрудничат на органите.

За да не го разбере погрешно подполковник Романова, професорът тутакси заяви, че е смятал и смята за свой дълг на болшевик винаги да дава отпор на всякакви нападки срещу партията и нейната програма за установяването на комунистическото влияние в целия свят, и именно затова горещо одобрява дестабилизацията на западното общество, в частност програмата на КГБ за наводняването на водещите западни страни с фалшива валута, тази акция най-бързо щяла да доведе капитализма до разруха и да ускори решаването на много проблеми в нашето народно стопанство.

Със съдействието на Грачов и Соломин започнал да работи свръхсекретен цех във фабрика „Гознак“. Резултатите не закъснели — в САЩ, Канада, Англия, Франция и ФРГ в момента се наблюдавал икономически спад, така наречената рецесия.

По някое време двамата „гении“ започнали скришом да изнасят долари от секретния цех и да ги пласират сред чуждестранните туристи, хилядарка след хилядарка. Забогатели страшно много. Купили си по една вила и кола, след което започнали да влагат средства в старинни предмети. Но не щеш ли, привлекли вниманието на ОБРСС. Момчетата от опасното ведомство на Абрикосов се заинтересували какъв е източникът за тези толкова значителни разходи. Наложило се спешно да им се изготвят документи със задна дата в уверение на това, че са получавали и получават високи хонорари

и премиални в Търговската палата, помогнали и приятелите от КГБ. През това време Соломин се запознал с хубавата Аллочка Соя-Серко от Арбат, млада собственица на колекция от антики. Двамата приятели се договорили с нея да съхранява сред своите вещи и техните придобивки, а също така и клишето за стодоларовата банкнота. Минали две безоблачни години и ето че ги споходила нова неприятност — колекцията на Алла била открадната. Хитрият Медведев посъветвал своите протежета известно време да наблюдават обиграната колекционерка. Те започнали да я следят и един ден случайно подслушали неин телефонен разговор, от който разбрали, че Соя-Серко сама е уредила кражбата, платила е на крадците за услугата и започнала лично да разпродава антиките. Този факт дотолкова вбесил интелигентните момчета, че те решили да намесят в тази история професионални следователи. Медведев настойчиво ги предупреждавал, че омразата и гневът са лоши съветници, че когато следствието стигне до Алла, неминуемо ще стигне и до тях. Тогава никакви връзки няма да им помогнат. И точно така излязло...

— А познавате ли Ракитин от Министерството на външната търговия?

— Виктор Николаевич? Че кой не го знае?! Точно в този секретен цех го срещнах преди десетина дни...

8.

26 ноември 1982 година

Меркулов бързаше. Печаташе някакъв документ на своята „Оптима“. Когато влязох, се намръщи недоволено, но не защото ме виждаше, а защото в съседния кабинет ехтеше с пълна мощност включеният телевизор. Там се бяха събрали студентите третокурсници, дошли при нас на опознавателна практика. Улових погледа му към стената — дори нямаше време да почука, за да накара несъобразителните хлапаци да намалят звука. Наложих се аз да се намеся: отидох и прекъснах колективното гледане на филма „Убит при изпълнение...“, като отпратих практикантите при Мойсеев да се запознаят с най-новите постижения на родната ни криминалистика...

Когато се върнах, видях, че моят началник е много доволен от нещо, но не го попитах за причината — ако иска, сам ще ми каже. Започнах да преглеждам протоколите от новите разпити на свидетели в МУР, които ни бе донесъл дежурният мотоциклетист.

— Прочути ги! — одобрително кимна Меркулов. — Аз трябва да ида при Емелянов... Разбрахме се за десет и половина — и ми подаде четвъртия екземпляр от току-що написания документ.

В този миг извън, по-точно избръмча тихо като комар телефонът на бюрото му. „Странно — помислих си, — явно вчера са сменили апарата, старият беше по-гласовит.“

— Да, Сергей... Сергей Андреевич... идвам...

Моят началник се бе понадигнал от креслото, но не от някакво раболепие, а защото започна да събира книгата си. Не бих казал, че във всяко отношение следва най-ранното правило в човешкото поведение: „обикни ближния като самия себе си“. Но съвременната интерпретация на това правило: „заслужи любовта на ближния си“, не му беше чужда...

Меркулов отиде при Емелянов, а аз зачетох:

„Строго секретно
ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(за подвеждане под наказателна отговорност)

Москва, 26 ноември 1982 година

Следователят по особено важни дела при Московската градска прокуратура, съветникът от правосъдието К. Д. Меркулов, след като разгледа материалите по делото за убийствата на гражданите В. Н. Ракитин и В. С. Куприянова,

УСТАНОВИ:

Като началник на отдела за специални разследвания при Трето главно управление «Т» (научно-технически стратегически изследвания) при КГБ на СССР и разполагайки със значителни пълномощия, включително да се разпорежда с кредитите при закупуването на западна технология и продажбата на стратегически суровини, В. В. Касарин системно се е обогатявал за сметка на съветската държава, създавайки парични излишъци както за себе си, така и за други лица, заемащи особено отговорно положение в комунистическата партия и държавното управление.

За периода от 1975 до 1982 г. В. В. Касарин е присвоил 6 (шест) милиона рубли.

Опасявайки се да не бъде разобличен от служители в Министерството на външната търговия, ГРУ при Генщаба на СССР и КГБ на СССР, той е извършил самостоятелно, както и с помощта на свои подчинени или агенти редица физически разправи — убийства, включително на А. Е. Зотов, Ю. Ю. Леонович, А. Мазер, В. С. Куприянова и В. Н. Ракитин.

Като извършители на престъпните замисли е използвал своите агенти Владимир Казаков-Крамаренко и Виталий Шакун — изцяло зависими от него, — които е снабдявал с необходимата информация, прикритие и оръжие.

На 17 ноември т. г. Казаков и Шакун, подстрекавани от Касарин, нападат в парка Соколники гражданина Ракитин, удушават го с жица и му отнемат чантата със секретна документация, образци от фалшива валута и

лични записки, разобличаващи Касарин в извършването на държавни престъпления, след което симулират самообесване на жертвата.

Същата вечер, след като проникват в хотел «Централен», подлагат на изтезания гражданката В. С. Куприянова и накрая я убиват с пистолет «Браунинг».

Опасявайки се да не бъде разобличен от Казаков-Крамаренко, Касарин възлага на един от своите (неустановен от следствието) агенти да го убие. През нощта на 21 срещу 22 ноември т. г. във влака Москва — Новоросийск неизвестният стреля в Крамаренко с пистолет «Колт» 7.65 мм и му нанася тежка телесна повреда с опасност за живота.

Пак така, опасявайки се от разобличенията на Ю. Ю. Леонович и чуждестранния гражданин Алберт Мазер, съучастници в користните му злоупотреби, Касарин поръчва на своя дългогодишен агент Виталий Шакун да убие тези лица. Вечерта на 21 ноември 1982 г. в ресторант «Берлин» с пистолет парабел «Браунинг» Шакун убива Леонович и ранява Мазер.

По-късно, на 23 ноември т.г., гражданката Соя-Серко, също съучастница на Касарин в много престъпления, изпълнявайки неговата воля, прониква в института за бърза медицинска помощ «Склифосовски», преоблечена като сестра, и дава отрова на А. Мазер, който скоро след това умира.

Вземайки под внимание гореизложеното и позовавайки се на чл. 143 и 144 от НПК на СССР,

ПОСТАНОВИХ:

Да се подведе под наказателна отговорност гражданинът Василий Василиевич Касарин, като му се предявят обвинения по членовете: 102, точка «е» (предумишлено убийство), 17–102, точки «в», «г», «е», «з», «л» (съучастие в предумишлено убийство), 93–1 (злоупотреби в особено крупен размер), 88, част 2 (валутни операции в особено крупен размер), 170, част 2

(злоупотреба със служебното положение), 173, част 2 (получаване на подкупи).

Следовател по особено важни дела
при Московската градска прокуратура
съветник от правосъдието Константин Меркулов“

С голямо нетърпение зачаках Меркулов, искаше ми се да обсъдим постановлението, и напрегнато се ослушвах да чуя познатите стъпки. Най-после той се върна, но не така въодушевен както преди, веднага седна на машината и зачука като кълвач. После пъхна написаното в плик, подаде ми го с двайсет рубли за такси и заръча спешно да го отнеса на Пономарьов, като ми каза адреса му на проспект „Университетски“.

Това пътуване ми отне малко повече от час.

Едва когато се върнах — в два и нещо, — започнахме да обсъждаме с Меркулов подробностите от нашето дело. Пушихме цигара от цигара и гадаехме дали ще се задвижат нещата след нашия сигнал, изпратен до Чебриков чрез Пономарьов...

9.

Вече разчиствахме бюрата си, пъхайки книжата по чекмеджетата и шкафовете, когато зазвъня телефонът. Вдигнах.

— Обажда се помощникът на председателя на КГБ генерал-полковник Чебриков. Виктор Михайлович би искал да говори със следователя по особено важни дела Меркулов.

Меркулов, който вече държеше слушалката на деривата, каза, че е на телефона. „Започна се!“ — мина ми през ум.

Почти цяла минута той слуша мълчаливо, поблагодари на Чебриков и затвори.

— Саша, сега Чебриков изпраща кола за нас, ще ни приеме в конспиративната квартира, където се среща с личните си агенти. Аз ще събера всички материали, а ти събери мислите си — и изхвъркна от кабинета.

Тая среща ми объркваше плановете. В шест без четвърт — в петък свършвахме работа петнайсет минути по-рано — Рита трябваше да ме чака пред входа на прокуратурата. Бяхме решили да поплуваме в някой басейн или просто да се поразходим. Без кола. Времето беше доста топло и приятно за сезона.

Меркулов долетя обратно и започна бързо да комплектува книжата от донесената купчина. Сегиз-тогиз ме поглеждаше с изненада. Очевидно недоумяваше защо не съпреживявам с него този исторически момент, но всъщност аз горях от любопитство да узная откъде донесе материалите на Ракитин. Значи през цялото време ги е крил в сградата на прокуратурата. Съзнавайки, че периодът на жадните ми въпроси бе отминал, реших да не го питам, а само да го проследя при поредното му отиване до „скривалището“.

Когато излязох секунди след него и стигнах до ъгъла в коридора, видях как предпазливо се затваря вратата на кабинета по криминалистика. Следователно Меркулов е крил всички тия „експлозивни“, заради които преживяхме толкова прекеждия, в огнеупорната каса № 2 на Семьон Семьонович Мойсеев.

Тъкмо шефът ми се върна в кабинета (аз вече седях зад бюрото си с нехаен вид), от вратата надникна къдрокосият Гарик:

— Пристигнала е кола за вас, Константин Дмитриевич!

Опитах се да обясня на Меркулов — по дяволите! — грабнал чантата с книгата, той изхвъркна в коридора и хукна по стълбището надолу. Все пак успях да го настигна и да изкрещя в ухото му:

— Не мога да дойда, Костя!

Той се спря.

— Как така?!

— По лични причини.

Меркулов се обърна, блъсна външната врата и аз видях как от отсрещния тротоар, приветливо махайки ни с ръка, тичаше Рита.

Шофьорът на черната лимузина, едър млад здравеняк, вече услужливо отваряше вратите пред нас. Меркулов щракна с пръсти от досада и му каза:

— С нас ще дойде и тази дама...

Шофьорът сви безразлично рамене — какво му пука?! — и седна зад волана, шефът ми — на седалката до него, а ние с Рита отзад.

— Риточка, ще се постарая да освободя Саша колкото се може по-скоро...

— Няма проблем, Костя, ще почакам — примигна тя с дългите си сини ресници.

Преди още да е спряла напълно колата, Меркулов скочи, все така стискайки в ръка поовехтялата си чанта. Стори ми се, че вилата на главния чекист е някак неестествено слабо осветена, но той вече подтичваше с гигантски крачки към светлинките, мъждукащи през редките борове.

Тръгнах след него, но изведнъж усетих, че нещо не е наред.

— Саашааа! — изкрещя зад мен Рита.

Обърнах се — и от този миг животът сякаш потече с главоломни скокове назад. Когато опитвам да си спомня последователността на случилото се, всеки път се обърквам. Като че гледам в детски калейдоскоп и ярката мозайка от разноцветни стъкълца при всяко тръсване се нарежда в нова фигура. Тичах с всички сили към Рита, но времето сякаш спря, или по-точно се понесе с бясна скорост. Аз тичах, тичах с чувството, че никога няма да стигна до нея. Ето, още крачка-две... но застинах, кажи-речи, във въздуха, защото видях как Рита,

прегърнала стъблото на един бор, бавно се свлича на земята. И тогава чух автоматна стрелба, тоест едва тогава разбрах, че се стреля с автомат, защото стрелбата започна още щом се обърнах при вика на Рита. В същия миг започнах да падам стремително надолу от някаква шеметна височина и това продължи много дълго, тъй като успях да видя в краката си разтворената чантичка на Рита и малко по-встрани връзката с ключове. След това всичко потъна в мрак...

... Лежах неподвижно на земята, конвулсивно вкопчвайки се с пръсти в ледената почва, притиснал буза до Ритината студена буза и опитвайки се да надникна в безжизнените ѝ очи. А наоколо цареше гробна тишина, наоколо беше проклетият свят, в който мъртвите остават мъртви завинаги. И тогава видях светещия циферблат на часовника ми — беше шест и двайсет и една минута. С усилие се надигнах на колене — на десетина крачки от мен, неудобно облегат на едно дърво, седеше Меркулов. Очите му бяха затворени, а на мястото на устата му зееше черна дупка. В заключените пръсти на едната ръка все така стискаше откъснатата дръжка на чантата.

Те не са очаквали, че с нас ще дойде Рита. Явно мъжът с автомата я е видял със закъснение, но тя тутакси го е съгледала и изкрещяла. Искала е да ни предупреди с нейното „Саашааа!...“ Тогава той е пуснал един откос по посока на вика, след което е започнал да стреля по нас. Мен ме беше ранил в рамото или предмишницата, защото не можех да вдигна ръката си. А Меркулов очевидно е убит. Отново погледнах оцъклените очи на Рита и отново проклетех този свят... Обхванал с ръце главата си, взех да вия от нетърпимата болка, която разкъсваше сърцето ми...

„Секретно

До

прокурора на гр. Москва

държавния съветник от правосъдието 2-и клас

др. С. А. Емелянов

ТЕЛЕФОНОГРАМА

Съгласно секретна инструкция №24 от 5 август 1971 година — да бъде уведомяван незабавно градският прокурор за всички случаи на насилствена смърт в територията на голяма Москва — Ви съобщавам:

На 24 ноември т.г. бяха отвлечени от неизвестни лица и подложени на изтезания стажант следователят от Московската градска прокуратура Александър Турецки и малолетната дъщеря на следователя по особено важни дела К. Меркулов — Лида.

Във връзка с това началникът на МУР при ГУВР на Московския градски изпълком получи от Вас секретно разпореждане да бъдат взети неотложни мерки по осигуряване безопасността на следствената бригада, разследваща убийството на В. Ракитин.

В изпълнение на това разпореждане на 25 и 26 ноември т.г. двама оперативни служители от 2-и отдел на МУР: капитан Потьохин и лейтенант Лазарев, осъществяваха охраната на членовете на бригадата.

На 26 ноември в края на работния ден — шест без петнайсет — за другарите Меркулов и Турецки пристига луксозен автомобил «Волга» МОС 10–12. Заедно със съдебномедицинския експерт М. Н. Счастлива те се качват в лимузината. Потьохин и Лазарев потеглят след тях с волта № МКЦ 38–39, следвайки ги на разстояние 30–40 метра, за да не бъдат забелязани. От «Садовое колцо» лимузината продължава по «Ленински проспект». В края на проспекта завива наляво и спира недалеч от строящ се обект (впоследствие се изясни, че сградата е предназначена за оперативни цели на КГБ център).

Нашите оперативници не са очаквали опасност, смятайки, че следствената бригада е тръгнала за изпълнение на рутинни следствени действия. Ето защо са останали на разстояние. Обаче в 18 ч. и 20 мин. срещу служителите от прокуратурата е било извършено нападение: неизвестни лица са стреляли по тях с автомат в момента, когато са слезли от автомобила.

В резултат на това нападение съдебномедицинският експерт М. Счастлива е убита на място, Меркулов и Турецки — ранени. Шофьорът на лимузината отнема от Меркулов чантата с документацията и изчезва от местопроизшествието заедно с автоматчика (или автоматчиците). Нашите оперативници са се опитали да преследват бандитите, но не са успели да ги настигнат. Чрез ОРУД — ДАИ бе обявено издирване.

Тежко раненият К. Меркулов и А. Турецки, чиято рана не е опасна, бяха откарани в 11-а градска болница в Гагарински район на гр. Москва.

На местопроизшествието отиде оперативна бригада от Гагаринското РУВР, а после — следствена бригада от прокуратурата и ГУВР на Московския градски изпълком. След огледа на местопроизшествието трупът на М. Н. Счастлива бе откаран в моргата на Първа градска болница.

В момента 2-и отдел при МУР пристъпи към издирването на убийците на гражданката М. Счастлива.

Тъй като това дело за предумишлено убийство подлежи на прокурорско следствие, настоятелно Ви моля да наредите на началника на следствената служба при Московската градска прокуратура — старши съветника от правосъдието др. Л. В. Пархоменко да определи квалифициран следовател за неговото провеждане.

Началник 2-и отдел на МУР при
ГУВР на Московския градски изпълком
подполковник А. Романова
гр. Москва, 26 ноември 1982 г., 19 ч. и 27 мин.“

10.

27 ноември 1982 година

Нямах желание за абсолютно нищо — нито да мисля, нито да виждам или разговарям с когото и да било, искаше ми се само да отпусна глава и да умра. Просто да умра и толкоз.

От мъка тропнах силно с бинтованата ръка по масата. Това пооблекчи болката в сърцето ми, която се премести в предмишницата и остро запулсира.

За мен времето сякаш се пресова в една-единствена и нескончаема минута на страдание. Отговарях на телефонни обаждания, самият аз телефонирах някъде, пиех болкоуспокояващи и пилешки бульон по заповед на Ирка Фроловска, племенница на една от моите съквартирантки. Но това не бях аз, невъзможно бе да съм аз, защото аз все още гледах Ританите безжизнени очи, притисках се до ледената ѝ буза и виех като вълк от непоносимата изгаряща болка в сърцето си.

28 ноември 1982 година

„Скъпи Жора!

Ето че погребяхме нашата Риточка без теб. Просто не мога да повярвам, че всичко това е действителност, че тя си отиде от нас безвъзвратно. Няма я вече скъпата ни приятелка. Беше ме помолил да ти разкажа подробно как се е случило всичко. Но ще ти кажа само, че това е много мръсна история, няма да я описвам, защото се боя писмото да не попадне в чужди ръце... На погребението дойдоха страшно много хора — от Първа градска болница, от «Петровка» 38. А Сергей Иванович Счастливи пристигна едва вчера от Афганистан и такава скръб го сполетя. Ритиният Саша, нали помниш оня млад следовател, също е пострадал в тая история, ранен е в ръката, другият следовател е ранен много тежко, кажи-речи, смъртоносно. Днес Саша седя при него цяла сутрин и са му казали, че почти няма надежда да оживее... Горкият Саша, имам чувството, че се побърква, нали смятаха с Риточка да се женят и изведнъж такова нещастие да се случи.

Всички ходихме на погребението във Востряково — и Валка Никулин, и Сеня, и твоите момчета — художниците, дори Инка Никулина. Само тебе те нямаше. И цветя, цветя, купища цветя. Моят господин Дейвид Драпкин беше много мил, донесе огромен букет рози за Риточка. Но с вида си направо шокира хората на гробищата — в някакво мърляво шлиферче, оръфани дънки и усукан на масур шал около врата, ама за сметка на това дойде с форда. Помниш, че Риточка все си мечтаеше да се повози на форд, нали? И такова нещастие да я сполети.

После дойдохме у дома, с форда, всички се побрахме, само Сеня Щейнбок трябваше да се смести в багажника, беше много смешен — като наврян в миша дупка, дори Саша се усмихна. Дейвид накупи от валутния най-различни неща, така че направихме разкошен помен за

Риточка. И, разбира се, всички се натряскахме, особено Саша и господин Драпкин. И после Саша цялата вечер плака, но това е хубаво, защото със сълзите изливаше и мъката си.

Накрая ги сложих двамата да спят на моето легло. Дейвид така се отцепи и захърка с кирливия шал на врата, че човек трудно би си представил, че баща му има адвокатска фирма в Ню Йорк.

Аз, разбира се, си седях в кухнята и плаках цяла нощ. Толкова е страшно да погребеш близък, Жора, толкова е страшно! А Риточка беше само на двацет и осем години! Какъв ужас, да си отиде така млада! Не биваше да се случва това! Какво нещастие!

Целувам те горещо по твоята отвратителна брада и ти пожелавам по-скоро да се справиш с коляното. Тия дни ще ти донеса плюскане.

Альона
28.11.1982“

Жора ми даде да прочета това писмо след една седмица, когато отидох да го взема от болницата. Но след като излязохме навън, го дръпна от ръцете ми, драсна клечка кибрит и почернелите късчета хартия бавно паднаха на мократа земя.

11.

Седях зад празното бюро на Меркулов и с нечовешко усилие на волята се мъчех да не мисля за Рита и нейната гибел, но въпреки това мислех само за нея. На моменти бях готов да изтичам до кабинета по криминалистика, да грабна някой пистолет и да отида лично да убия Касарин. Да отмъстя за Рита. За Костя. За татко... за себе си...

Когато преди половин час дойдох на работа, ме обзе чувството, че след десетгодишно отсъствие се връщам у дома, където всички отдавна са престанали да ме чакат. Избягвах състрадателните погледи и въпроси и си мислех — дано не ме правят на герой...

Телефонът на информацията в 11-а болница беше зает близо петнайсет минути, накрая ми отговори старчески глас:

— Меркулов ли? Константин Дмитриевич? Дванайсета стая? Температурата е трийсет и девет и две десети, състоянието е тежко, стабилизирано.

В събота и неделя температурата му не спадаше по-долу от четиридесет градуса и състоянието му бе критично. Ох, господи, не оставяй да умре моят Меркулов...

— ... Чувате ли ме, Александър Борисович? — едва сега забелязах как настойчиво мига светлинката на интеркома. — Вика ви прокурорът на Москва другарят Емелянов с делото на Ракитин.

Е, сега му е времето да отнеме това дело от Меркулов и да го даде на друг следовател или... в КГБ. Извадих от сейфа двете папки и с отвращение ги хвърлих на бюрото.

В кабинета на Емелянов седеше Пархоменко и гледаше новия началник в устата. Без всякакво предисловие и почуквайки с молив по бюрото, градският прокурор каза:

— Грешка на другаря Меркулов, а също и ваша грешка, другарю Турецки, беше несъгласуваното с нас — той посочи с молива себе си и Пархоменко — отиване при другаря Чебриков.

Пархоменко закима, без да откъсва поглед от Емелянов. И макар че няха намерение да споря за нашите „несъгласувани“ действия, Емелянов повиши тон:

— Не, не, Александър Борисич, не смятам да обсъждам кой е прав и кой е крив, още повече че бяха понесени такива загуби... Ние трябва да продължим работата, да изпълним своя дълг пред народа, партията и правителството. — Той протегна ръка и аз пъхнах в пухкавата му длан двете папки. — Днес изтече десетдневният срок, даден ни от Централния комитет за издирване на убийците. Вашата бригада се справи отлично със задачата. Днес ще докладвам в ЦК за разкриването на убийството. Но както разбирам, покрай делото на Ракитин са образувани десетина допълнителни дела, така че ни предстои още много работа... — Емелянов скочи от креслото и започна да снове със ситни крачки по кабинета, сложил ръце зад гърба си. — Имаме два пътя за избор: първия, най-лесен за нас и, бих казал, най-широко възприет в практиката, е да разпръснем — ммм, имам предвид да разпределим тези дела по съответните ведомства на Министерството на вътрешните работи, ОБРСС, КГБ. Но политически — политически! — това дело като цяло трябва да го приключим ние, прокуратурата, която, съгласно замисъла на нашия генерален секретар другаря Андропов, трябва да стане съсредоточаване на следствената власт в страната. — Градският прокурор завърши встъпителната реч и седна обратно в креслото си. — За жалост, другарят Меркулов няма да е в състояние скоро да поеме служебните си задължения. Впрочем имаме сведения, че вече можем да не се опасяваме за живота на нашия Константин Дмитриевич... Предлагам да се включи във вашата следствена бригада прокурорът криминолог Мойсеев, а вие, Александър Борисич, да я оглавите. Какво мислите за това? Ще се справите ли?

Преди два дни сигурно щях да се стресна от подобно предложение, но сега го приех като единствено възможния вариант. Ето защо отговорих еднозначно:

— Да.

Вече час и четиридесет и пет минути бях ръководител на следствената бригада по делото за убийствата на Ракитин и Куприянова, но всъщност засега още не работех с тази бригада, тъй като в понеделник Семьон Семьонович ходеше на някакви процедури в поликлиниката и идваше следобед, а другият член на бригадата —

капитан Грязнов — не се бе явил на работа по неизвестни причини. Така ме информира Романова. Написах на машината постановление за издирването и задържането на Виталий Шакун. Снимката му лежеше пред мен на бюрото — русоляв, с кръгло лице, бели вежди, широк нос и светли, малко дръпнати очи. Обикновено лице... На убиец...

Продължих да печатам с един пръст на машината. Изтичаше десетдневният срок от задържането под стража по член 90 от НПК на голяма група заподозрени. До края на този срок трябваше да им се предяви обвинение, в противен случай — да се промени мярката за неотклонение, като например подпишат декларация, че няма да напускат града. Прелиствах делото — Волин, Лукашевич, Фролов... И още пет-шест човека от спекулантската група на Волин и от тъмния бизнес на Леонович — Мазер. Началникът на предварителния арест ме беше побъркал с неговите обаждания, голям правозащитник се извъди — трябвало на секундата да има на бюрото си тези постановления. Работех като на конвейер, когато дочух откъм коридора почукване на бастун: Семьон Семьонович идваше на работа. Взех делото и тръгнах към кабинета му. Трябваше да възложя на Мойсеев да подбере конкретните улики срещу Шакун — отливките от стъпки на мястото на убийството в Соколники, различните микрочастици, отново всичко, както за Казаков-Крамаренко. Уликите трябваше да са готови до момента на арестуването на втория убиец...

Емелянов каза, че щял да „докладва за разкриването на убийствата“, сякаш че изобщо не знае за Касарин, не е чел разобличаващите го документи и никога не е имало фалшиво обаждане за аудиенция при Чебриков. А чисто и просто следователят по особено важни дела Меркулов е уредил увеселителна разходка без разрешение на началството, за което и тримата пострадахме така жестоко... Значи отново борба на живот и смърт, отново хайка за вълци, в която никой от нас не знае кой е ловецът и кой звярът...

Семьон Семьонович Мойсеев отключи сейфа и извади отвътре четвъртинка водка. Наля в две малки мензурки, подаде ми едната и каза:

— Да пием, Александър Борисович, за Маргарита Николаевна, за упокой на душата й...

Отпих глътка и тъжно погледнах към сейфа и връзката ключове, които се поклащаха на металната врата — зад нея лежеше

документацията на Ракитин. Не, не успя Меркулов да осъществи начинанието си за разобличаването на Касарин, също както Ракитин не успя в парка Соколники. Разполагаме само с показанията на Крамаренко-Казаков, които не вършат никаква работа. Ще ги сметнат за клевета от страна на един рецидивист и толкоз. А и всички тези материали за престъпната дейност на Касарин в чужбина ще останат без внимание — действал е като оторизирано лице и така нататък, и тем подобни... Ще припишат всички тези убийства на американското разузнаване — капиталистите се домогват до секретната доктрина и точка. Но някъде дълбоко в съзнанието ми се въртеше въпрос, мъчех се да го уловя и формулирам, обаче мисълта ми се късаше и той ми убягваше. И неочаквано ми просветна — все пак защо Касарин се стреми на всяка цена да сложи ръка на документацията? От какво се страхува? Това е въпросът — от какво се страхува Касарин. Истината е, че хич не му пука от нашето разследване.

Костя каза тогава в електричката, че Ракитин е искал да направи обществено достойние действията на Касарин. И Касарин ужасно се страхува от такава гласност на Запад. Това ще означава край за него. Тогава никой няма да го прикрие.

Погледнах още веднъж сейфа на Мойсеев. Вече знаех какво ще направя. Не може да се каже, че си представях ясно всички последици от моето намерение. А и в интерес на истината аз изобщо не мислех за тях. Вече бях взел решение и се чувствах много по-бодър. Сега всичко зависеше само от моето умение и ловкост.

Когато се върнах в кабинета, извадих от шкафа папка с някакво старо дело и позвъних на Мойсеев.

— Семьон Семьонич, спешно ви вика Леонид Василич — изломотих припряно в слушалката като нашия секретар Гарик. Налагаше се да използвам всяка възможност, дори най-идиотската.

Стремглаво изтичах от кабинета и влязох най-спокойно при Мойсеев с папката под мишница.

— Александър Борисович — засуети се той, — моля ви, почакайте ме, мисля, че няма много да се бавя...

Онова, което вършех, беше страшно непочтено, но в момента аз не можех да си позволя да бъда порядъчен човек. Бързо отидох до огнеупорната каса — ключовете все така висяха на вратата, отворих я и започнах да ровя между пликовете, пакетите и кутиите, прибрани в

нея. Под един пакет, увит с вестник, напипах мушамена опаковка. Измъкнах пакета, извадих от него дебел сноп книжа, сложих на тяхно място папката със старото дело, увих го с мушамата и го оставих на същото място...

След десетина минути Семьон Семьонович се върна разочарован — някой си бе направил лоша шега с него. Старият криминалист дори не забеляза, че бях червен като рак и ръцете ми трепереха.

„Седемнайсет часът и нула минути“ — отговори автоматичната телефонна информация. Броях минутите до края на работното време, имах чувството, че часовникът ми изостава, и на всеки петнайсет минути набирах „100“.

В коридора се чу неясен шум и някой високо изпсува. Реших да видя какво става и тъкмо посегнах към вратата, но тя тутакси ме връхлетя заедно с кошмарна миризма на алкохол и... капитан Грязнов, който едва не ме събори, седна до масата, като първо метна на нея дългите си луничави ръце, после намести мършавия си задник на най-близкия стол и едва тогава изтегли от вратата дългите си крака.

— Ще им... Сашок... така ще им... възх... те мен да ме... прекарат... ммм... ще ги... убия... ще им... за Риточка... за Костя... със собствените си... ръце... ще го... убия... гад... ще...

И Грязнов се стовари на пода заедно със стола. Опитах се да го издърпам на дивана, но той се съпротивляваше — искаше да остане на малкото пространство между шкафа и страничната облегалка. Хукнах за помощ при Мойсеев, като преди това заключих вратата. Семьон Семьонович имаше в подвижната си лаборатория всичко необходимо за екстрени случаи и след две-три минути вече разтривахме слепоочията на Грязнов, наливахме му нещо в устата и бутрахме под носа му шишенце с амоняк.

— Не намирате ли, Александър Борисович — каза Мойсеев, — че тази гледка не отговаря на общоизвестното твърдение „Човек звучи гордо“?

Не, не намирах. Беше ми жал, знаех приблизително какво става с Вячеслав, по-скоро досещах се. По някое време той се поуспокои и остана да лежи кротко на дивана, провесил през страничната облегалка дългите си крака в контешки обувки и с леко извити навътре стъпала

като на дете. Семьон Семьонович отиде да уреди транспортирането му до вкъщи, а аз пуснах резето на вратата, за да не може да се отключва отвън, и седнах да изслушам горчивата изповед на капитан Грязнов.

Бяха го купили срещу евтин компромат — някой го видял пиян на 7 ноември по време на дежурство на правителствен обект (това първо), бил разказвал — пак така в нетрезво състояние — антисъветски вицове (това второ) и, трето, което било „най-страшното“ — в Сандуновските бани го хванали момчетата от районната бригада за издирване нарушителите на трудовата дисциплина тъкмо когато си пиел мирно и тихо биричка с колегите от МУР в една самостоятелна кабина, също така през работно време. Касарин го извикал при себе си и обещал да потули всичко, ако работи за КГБ. Слава се съгласил, тъй като бил авантюрист по характер, и отначало дори му харесало да следи собствения си началник — Меркулов, но после загреял, че в тая работа има нещо гнило, ама вече било късно...

Мойсеев се върна с шофьора Гена, на когото Меркулов помогна да си оправи москвича. С общи усилия и криейки се от началствата, тримата успяхме да напъхаме Грязнов в колата.

Беше шест без пет.

Затворих се в една кабина в тоалетната — доста банално, но не можах да измисля нищо по-свястно — и зачаках да утихнат стъпките и разговорите по коридора. Близко трийсет-четирийсет минути слушах как се хлопат врати и се превъртат ключове. Най-после всичко утихна. Излязох от моето убежище и минах по коридора от единия до другия край, проверявайки всяка врата — на етажa нямаше никого. Тогава отидох до остъкленото шкафче с ключовете от стаите, отвинтих с предварително взетата отвертка халките на катинарчето, взех ключа от кабинета по криминалистика, след което отново завинтих халките.

Влязох в кабинета на Мойсеев и без да паля осветлението, бутайки се по пътя към прозореца в някакви апарати, спуснах плътните завеси и включих настолната лампа. Монтирах трикракия статив и завинтих на него фотоапарата „Зенит“, който още през деня бях видял оставен на открито. В лабораторията имаше и репродукционни химикали, но аз не умеех да боравя с тях кой знае

колко добре, затова реших да не рискувам. Домъкнах четирите осветителни лампи. Лентата ми беше ГОСТ-65. Фиксирах блендата на 5,6 и експозицията на 1/125 сек. Това бяха средните величини за най-сполучливи резултати.

Оставаше да закача в устройството на стената обекта за фотографиране и едва сега се сетих, че никога не съм чел материалите на Ракитин. Те просто не ме интересуваха. Знаех само, че в тях е прословутата доктрина и документацията за престъпната дейност на Касарин. Интересуваше ме само едно — как да изпратя всичко това в чужбина и по този начин да отмъстя на недосегаемия злодей. Пък и разполагах с много малко време — утре Дейвид Драпкин се връщаше в Америка и непременно трябваше да ми помогне. Както и на цялото човечество. След това Касарин да прави каквото иска с мен. Днес обаче трябваше да му се изплъзна и на всяка цена да осъществя замисъла си.

Притесняваше ме само това, че цял ден не успях да открия американеца по телефона, но все пак не губех надежда, имах още време. Погледнах часовника си — осем и десет.

Материалите бяха сто и шест страници акуратно направени ксерокопия от оригинала на доктрината, двайсет и два листа от фирмен бележник на „Главсуровинекспорт“, изписани с едрия почерк на Ракитин, няколко чуждестранни фактури на немски, френски и английски, с различен цвят, качество и формат на хартията, копия от банкови чекове, фактури на руски език и още десетина непонятни документи. По две печатни страници на кадър, по четири листа от бележник — това прави петдесет и девет снимки и още десетдванайсет за всичко останало. Значи две ленти. Работа за половин час.

Разтворих металните щипки и закачих на стената първите два листа.

„ЛЕНИНСКА ДОКТРИНА № 3
(План за осъществяването на интернационалната
комунистическа програма за общонародно съзидание)

Изхождайки от основните задачи, съдържащи се в историческия труд на В. И. Ленин «Поредните задачи на съветската власт», както и от Програмата на КПСС, приета на XXII конгрес на партията, и от Декларацията, гласувана на Московското съвещание на държавите, участнички във Варшавския договор (Москва, ноември 1978 г.), Комунистическата партия на Съветския съюз призовава всички държави и народи да приемат и решително да отстояват политиката на мир и намаляване на военното напрежение...“

Престанах да чета по-нататък, помислих си, че и американците няма да четат тези страници. Закачих следващите две.

„... че Ленинската доктрина за окончателната гибел на капитализма и пълната победа на социалистическата система към 2000 година ще намери на практика своето реално осъществяване...“

Излишно губене на време. Следващите.

Нащраках още няколко страници, пълни с чиста демагогия... А, това вече е интересно... „В развиването на плана да се набележат следните политико-военни варианти за завладяването от социализма на страните от капиталистическия лагер...“ Набързо прочетох няколкото страници, преди да ги снимам. Бях поразен, че Ракитин, а след него и Меркулов бяха приели сериозно тези щуротии. Уж зрели хора, а са се уплашили...

Следващата част беше озаглавена „Икономическата надпревара между двете системи — социализма и капитализма“. Заснех десетина страници, без дори да погледна текста. С тях свърши първата лента. Беше вече девет без десет. Ако разучавам тия писания, ще откарам до полунощ. За четвърт час приключих с доктрината и докато подреждах страниците, се зачетох в една от тях:

„... Благодарение на Главно управление «Т» при КГБ в момента СССР разполага вече с чертежите на френския изтребител «Мираж-Ф 1» с лазерен жироскоп от американската фирма «Ханиуел» и редица други придобивки...

... Използвайки вътрешните противоречия между Съединените американски щати и партньорите им — Япония, Канада, Великобритания и други, — да се разшири радиусът на тяхната изолация...

... Да се започне политика на икономически натиск върху САЩ, като за тая цел се използват неограничените суровинни възможности на СССР и страните на СИВ (в момента СССР държи под контрол световния добив на нефт — 40 %, диаманти — 60 %, мед — 70%, никел — 60%, боксити — 90 %).

... До 1995 година САЩ трябва да бъдат лишени преди всичко от стомана, титан, никел, хром и алуминий — необходимите компоненти за производство на самолети и подводници, както и от други крайно необходими ресурси — най-вече за ядрената енергетика...“

Чух стъпки в коридора и замрях... „Накиснах се в барата и се зачесах по китарата...“ Мили боже! Ами аз бях забравил, че в нашата прокуратура, както във всяко нормално учреждение, има чистачка, която се казва Серафима Ивановна и е страшилище за всички, по-голямо дори от Пархоменко, макар че профилът на тяхната дейност в известен смисъл съвпаднаше — тя беше професионална доносничка. Серафима чистеше вечер най-малко в четири учреждения и затова идваше в прокуратурата доста късно, премиташе как да е, позабърсваше прах и си докарваше на месец колкото заплатата на началника на следствената служба.

Бързо напъхах книгата в касата, угасих лампите и се заврях в гардеробчето на Семьон Семьонович.

Както и трябваше да се очаква, Серафима не се задържа дълго в кабинета по криминалистика и въобще в сградата на прокуратурата.

След половинчасовото седене в неудобното гардеробче аз се поразкърших и продължих коварното си дело.

Заснех „досието“ на Касарин, което ми беше добре известно, и към десет часа приключих работата. Разтребих кабинета на Мойсеев, върнах материалите на Ракитин в касата, прибрах си папката, после слязох по черното стълбище в котелното, откъдето излязох в задната част на двора — оттатък строителните изкопи за новата сграда. Прескочих сравнително ниската ограда и се озовах на съседната улица, където видях да идва насреща ми свободно такси.

12.

Ирка Фроловска седеше в кухнята и ядеше семки. В краката ѝ се беше разположил Ричард — немската овчарка на леля ѝ. Родителите на Ирина бяха в поредната тиха война, ето защо след заниманията в консерваторията тя прекарваше свободното си време в нашата квартира, използвайки за упражнения старото пиано на леля си, Клавдия Петровна.

— Ира... — повиках я шепнешком и тя с готовност скочи от табуретката. Направих ѝ знак да дойде в стаята ми. — Искам да те помоля за една услуга...

— Ох, Шурик, с най-голямо удоволствие!

— Шшт... Виж този телефонен номер и го запомни.

Тя задвижи устни, присвивайки котешките си очи.

— Запомних го.

— Иди да се обадиш от автомата на ъгъла на „Сивцев Вражек“. Първо се огледай, никой не бива да чуе разговора. Ще търсиш Дейвид. Кажу му, че се обаждаш по моя молба и че днес трябва да се срещнем с него. Разбра ли? Днес!

Ирка поведе Ричард за каишката и тръгна към външната врата, като облече пътом старото си излиняло палто.

След петнайсетина минути се върна — телефонът на Дейвид не отговарял. На въпроса ми дали е забелязала по нашата улица някакви подозрителни лица, тя неочаквано отговори:

— Да. Двама души. Стояха в двора на черквата.

— И защо реши, че са подозрителни?

— Ричард взе да ръмжи срещу тях. Той познава всички хора наоколо.

— А видя ли кола?

— Не. Ако искаш, да ида пак?

— По-късно... Какво да правя?

— Да не е отишъл на кино с момичето си?

— Кой?

— Твоят Дейвид.

— Откъде знаеш, че си има момиче?

— Предполагам... — Ирка бе влязла в ролята на детектив. — А как ти е ръката, Шурик?

— Ръката?! А-а, ръката... Добре. Боли ме, разбира се, но няма значение — отговорих машинално, мислейки си за друго. Мъчех се да си припомня какво си говорех с Альона на английски. Май си казаха „до утре“? Не, какво ти „до утре“, утре заранта той заминава... Каза й „ще те видя по-късно“ и после още нещо си приказваха. Не помня. Не, не мога да си спомня. След това Альона каза вече на руски: „Ще те откарам на аерогарата.“ А Дейвид: „Аз ще карам, а ти ще върнеш колата.“

— Какво ти е, Шурик?

— Знаеш ли, той е у Альона. Какъв глупак съм.

— У кого?!

— Няма значение.

Отворих чекмеджето на бюрото си. До снимката на Рита лежеше връзката ключове от колата й. Не знам как в оня фатален петък те се бяха озовали в моя джоб. Сигурно оперативниците са решили, че ключовете са мои, и са ги пъхнали в якето ми.

— Ира... Операцията продължава. Вземи Ричард и го изведи на разходка. А аз... ще се кача на покрива през капандурата на таванското помещение и по покривите на съседните сгради ще стигна до „Мало-Афанасиевска“. Ти застани там на ъгъла и ако видиш ония двамата, постарай се да ги задържиш, насъскай Ричард срещу тях или направи нещо друго... Трябва да се кача на трийсет и девети тролейбус и да им избягам.

— А кои са тези мъже?

— Те убиха Рита...

Ирка хвана Ричард за каишката и го поведе към вратата.

Това бяха те. По-точно той. Не знаех кой, не знаех името, нито пък виждах лицето, но бях сигурен, че това е той, убиецът. На стотина метра бе паркирана черната волга. Аз стоях във входа на ъгловата сграда и чаках да се появи иззад завоя тролейбусът. Ето той се приближава до колата и се навежда към прозореца. Казва нещо на другия, който седи вътре. Същата секунда се зададе тролейбусът. Ирка

също го видях, защото тутакси съкрати дистанцията до тях. Както обикновено, тролейбусът стоя дълго на последната спирка, дори ми изтръпна вратът да надничам и изпитах известен страх. Но по някое време видях, че шофьорът се готви да потегли. Изскочих от укритието си и тичешком се качих в тролея, промушвайки се през затварящите се вече крила на вратата. Междувременно чух как яростно залая Ричард. Тролейбусът бавно завиваше на „Голяма Афанасиевска“. Погледнах през задното стъкло — Ричард не му даваше да се качи в колата, Ирка, поотпуснала повода, се суетеше край тях и се преструваше на ужасена. И тогава видях неговото лице. Това беше Виталий Шакун.

При театър „Вахтангов“ на улица „Арбат“ се изстрелях от тролея, претичах на отсрещния тротоар и се мушнах в някакъв вход. Откъм площад „Арбат“ се показва черната волга, която се движеше най-малко със сто километра в час. Тролейбусът бързо потегли и се понесе с пълна скорост по безлюдната улица към „Смоленска крайбрежна“. През тясната пролука на вратата видях, че волгата го застигна някъде при „Плотников переулък“. Излязох от входа, свих по „Старо-Конюшенни“ и криволичейки по арбатските улички, се отпавих към Кропоткинското метро.

Изкарах като крадец ладата на Рита измежду другите паркирани коли, бавно набрах скорост и се понесох по притихналата Москва по диагонал към парка Соколники и Богородското шосе.

Те ме настигнаха по Богородското шосе там, където се отклоняваше вдясно някакъв безименен черен път. Оставаше ми не повече от километър до завоя към „Олений тупик“. Дано успея... Погледнах в огледалото — жълтите точки на халогенните фарове неумолимо се приближаваха. Трескаво, до болка в китките сграбчих волана и натиснах газта докрай. Стрелката на спидометъра скочи, на 140. Колата престана да ми се подчинява и докато се мъчех да се справя с управлението, с ужас си помислих — дано само не полети по стръмния каменист склон... След няколко секунди разбрах, че няма да им избягам. Намалих скоростта, през огледалото ме заслепиха светлините на техните фарове. Дръпнах ръчката на вратата, изключих от скорост, натиснах с всички сили педала за спирачките, а с левия крак ритнах вратата да се отвори. В ужасяващия писък на спирачките не чух удара отзад, но ми се стори, че главата ми се отделя от шията от някакъв силен тласък. Изхвъркнах от колата и се затъркалях по

бетонното платно. С оглушително чегъртане и хрущене черната предница на волгата смачка като хармоника багажника на ладата.

Ударих се силно в крайпътния стълб и изохках от болка. Но след секунди забравих за нея, когато видях над себе си разкривеното от злоба лице на Касарин.

— Къде са книгата? — изхриптя той, сега вече приличаше не на плъх, а на чакал, и насочи към челото ми необикновено дългия си пистолет. Доплака ми се от яд и безсилие... Неочаквано със силен трясък и звън, сякаш падаше новогодишна елха, се посипа градушка от стъкла — по чудо задържалото се счупено предно стъкло на волгата се пръсна на хиляди парченца. Касарин трепна от изненада, за миг извърна глава и тогава го ритнах по коленете, влагайки цялата си сила и умение на самбист. Той се преви от болка, но все пак успя да стреля — някъде покрай мен, — а в следващата секунда аз вече се бях вкопчил в него, прегръщайки го здраво през ръцете. Въпреки това той продължи да стреля напосоки — разнесе се остра миризма на бензин. Отблъснах го от себе и светкавично го ритнах по ръката, нанасяйки му саблен удар по врата. Неестествено отметнал глава назад, Касарин падна по гръб върху смачкания капак на волгата.

Въздъгнах с облекчение и бръкнах в дънките да проверя там ли са касетите с филмчетата — те бяха съвсем здрави, плътно прилепнали една до друга на дъното на джоба. После надникнах във волгата — с окървавено лице Виталий Шакун бе клюмнал на волана. Измъкнах пистолета от ръката на Касарин и го хвърлих надолу по склона, след което долепих ухо до гърдите му — беше жив.

Качих се в ладата, завъртях ключа на стартера и дадох газ. Двигателят изрева, но се чуваше някакво силно чукане. Натиснах амбреажа, включих на първа и дадох още газ — нещо затрещя, запищя, но колата все пак тръгна, като лъкатушеше леко наклонена надясно, а от ауспуха се понесе същинска канонада... След като докретах до завоя към улица „Альонина“, поспрях и погледнах назад. Първо си помислих, че греша, че само така ми се е сторило, но жълтите фарове не стояха на място, а се движеха бавно, после по-бързо и още по-бързо. Обърнах се и дадох газ, но небето изведнъж светна и сякаш се разцепи. Спрях и изскочих от колата: вместо жълтите фарове видях на шосето огнено кълбо, което изхвърляше с трясък и съскане дълги синкави стрели от пламъци. И хукнах натам. Защо?! Аз тичах да спасявам него,

Касарин, убиеца на моята Рита. Тичах с глупашката надежда, че все пак ще стигна и ще успея да го измъкна жив от пламъците. Сълзи се стичаха по лицето ми, ненавиждах се, готов бях да се хвърля в този огън от омраза към самия себе си. Но не можех нищо да променя — аз го съжалявах.

Стоях край огнения гроб на двамата изроди и не изпитвах нищо друго освен отчаяна жалост. Някъде долу шумеше невидима река. Бях сам–самичък в този свят. Всичко, което беше прекрасно и страшно, добро и зло — всичко си отиде, всичко свърши. Остана ми само една тъпа и неизлечима, вечна болка.

Извадих касетите, отворих ги, дръпнах от ролките черните гирлянди и ги метнах към огъня.

Те тутакси пламнаха и изгоряха, без дори да се докоснат до пламъците.

ЕПИЛОГ

Льоля внимателно повдигна главата на Меркулов, намести възглавницата и започна да го храни с лъжичка с някаква домашно приготвена каша. Той смутено въртеше очи към мен и послушно отваряше уста. Извадих от чантата си пет ароматни марокански портокала и ги сложих на шкафчето, а Лидочка тутакси започна да си играе с тях, подмятайки ги като жонгльор, час по час ги изпускаше и се пъхаше под леглото да ги търси.

Държах отворена чантата на коленете си, нямайки кураж да извадя вчерашния брой на „Червена звезда“, в който на четвърта страница бе публикувано в траурна рамка известието за смъртта на Касарин:

„На 30 ноември при изпълнение на служебния си дълг на 48-годишна възраст загина членът на КПСС, отговорният служител от Комитета за държавна сигурност Василий Василиевич Касарин. С указ на Президиума на Върховния съвет на СССР за успешно изпълнената правителствена задача — разкриването на престъпна група в Министерството на външната търговия — В. В. Касарин посмъртно бе произведен в чин генерал-лейтенант от Държавна сигурност...“

Най-напред трябваше да разкажа на Меркулов какво точно се беше случило през онази страшна нощ край Соколники. Но явно още не бе настъпило времето за моята изповед. Затворих чантата, оставих я на пода и казах:

— Оставиха ме в градската прокуратура, в твоята бригада.

Меркулов се усмихна само с очи, а Льоля, демонстрирайки осведоменост за работата в прокуратурата, попита:

— Значи са те атестирали предсрочно, Саша?

— Нецо такава...

На Лида ѝ омръзна да си играе с портокалите, подскокна на един крак към прозореца и възкликна:

— Яаа колко сняг е наваляло — ужас!

Станах и отидох при нея. Под лъчите на студеното малиново слънце ослепително блестеше заснеженият болничен парк.

В Москва бе дошла зимата.

Издание:

Фридрих Незнански. Черният квадрат

Руска. Първо издание

ИК „Атика“, София, 2001

ISBN: 9564-729-130-0

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.